ผีเสื้อขยับปีก เล่ม 7

ฉบับ Songkhla Vision 2027

เรียบเรียงโดย:
ถนอม ขุนเพ็ชร์
ชาคริต โภชะเรือง

องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา
มูลนิธิชุมชนสงขลา Songkhla Community Foundation
สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

ผีเสื้อขยับปีก เล่ม 7

ฉบับ Songkhla Vision 2027

เรียบเรียงโดย: ถนอม ขุนเพ็ชร์ ชาคริต โภชะเรือง

จัดพิมพ์โดย: มูลนิธิชุมชนสงขลา
73 อาคารชิตยาแมนชั่น เพชรเกษม ซอย 5
อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 90110
โทรศัพท์ 0 7422 1286

สนับสนุนการพิมพ์โดย:
โครงการบูรณาการสร้างสุขภาพอนามัยภาคประชาชน ประจำปี 2562
โครงการพัฒนาศักยภาพกลไกสนับสนุนภาคีพลเมืองอาสาประชารัฐ
สานต่อภารกิจการเสริมสร้างสังคมสุขภาวะ จังหวัดสงขลา

ปก/รูปเล่ม: ฝนพรรษ อินทรนิวาส

พิมพ์ที่: โฟ-บาร์ด 280/2 หมู่ 6 ถ.ปุณณกัณฑ์ ต.ทุ่งใหญ่
อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110 โทรศัพท์ 08 9659 5338
E-mail: fonpat1971@gmail.com

พิมพ์ครั้งแรก: กันยายน 2562

จำนวน: 1,000 เล่ม

คำนำ

10 ปีมูลนิธิชุมชนสงขลา

ความน่าสนใจประการสำคัญของวิธีคิดของมูลนิธิชุมชนสงขลาที่ชัดเจน ที่มีพัฒนาในช่วง 10 ปีของมูลนิธิชุมชนสงขลาและภาคประชาสังคมภาคประชาชนในหาดใหญ่คือ การเปลี่ยนแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนา

การพัฒนาของขบวนการพัฒนาชุมชนสังคมของภาคพลเมืองนอกภาครัฐนั้น แรกเริ่มก็เริ่มจากการขับเคลื่อนชุมชนฐานรากในลักษณะของการหนุนเสริมความเข้มแข็งของชุมชน เช่นการส่งเสริมการปลูกผักปลอดสารพิษ ทำกิจกรรมปลูกป่า จัดกิจกรรมการอบรมพัฒนาศักยภาพ ด้วยแนวคิดคำตอบอยู่ที่หมู่บ้าน เพื่อสร้างชุมชนหมู่บ้านเข้มแข็ง

ต่อมาเมื่อมีทิศทางใหม่ของการขับเคลื่อนสังคมด้วยกระแสการทำนโยบายสาธารณะเพื่อให้ภาครัฐซื้อหรือตอบสนองต่อข้อเสนอของภาคประชาชน ทิศทางการการขับเคลื่อนก็ออกจากแนวทางคำตอบอยู่หมู่บ้านชุมชน มาเป็นการจัดเวทีการระดมความเห็น จัดทำเอกสารข้อเสนอเชิงนโยบาย ยื่นต่อภาครัฐทั้งที่มีอำนาจจริงและไม่มีอำนาจจริง บางข้อเสนอเกิดผลลัพธ์ในทางบวก แต่ข้อเสนอส่วนใหญ่ยังอยู่ในกระดาษใส่ไว้ในลิ้นชัก ไม่ใช่เพราะข้อเสนอไม่ดีหรือภาครัฐไม่เห็นด้วย แต่เพราะความฝืดและอุปสรรคเชิงระบบของการจัดการภาครัฐและองคาพยพของภาครัฐที่ซับซ้อนและมากขั้นตอน รวมทั้งพลังการจัดการ

ในความซับซ้อนของปัญหาและข้อเสนอต่อภาครัฐนั้นมีไม่พอที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หลายเรื่องจึงไปไม่ถึงไหน

แต่ในระยะหลัง ๆ นี้ มีการขับเคลื่อนสังคมและผู้คนสังคมที่แตกต่างจากสองแนวทางที่แตกต่างจากในอดีต ที่ได้พัฒนาตนเองขึ้นมาช้า ๆ ด้วยสองแนวทางที่มีความต่างไปจากเดิมอย่างชัดเจนกล่าวคือ หนึ่ง ทางการใช้มิติด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์หรือการตลาดชี้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งตอบรับกับระบบสังคมในปัจจุบันและ สอง แนวทางการสร้างกลไกความร่วมมือเชิงหุ้นส่วน (Partnership) กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในระดับตำบล

แนวทางแรกคือ การใช้มิติด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์หรือการตลาดชี้นำนำการเปลี่ยนแปลง นับเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างใหม่ของภาคประชาชน แม้ในทางทฤษฎีแล้วจะไม่ได้เป็นอะไรที่ใหม่มีข้อเสนอดังกล่าวปรากฏในตำราหรือในเอกสารการสัมมนามานานแล้ว แต่การลงมือทำปฏิบัติการและการประยุกต์ให้เกิดรูปธรรมจริงในพื้นที่โดยนักปฏิบัติการนั้นไม่ค่อยจะมีให้เห็น และในจังหวัดสงขลาช่วงสามสามปีที่ผ่านมา การนำแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ชี้นำกระบวนการผลิตของสังคม ได้ถูกแปรเปลี่ยนออกมาเป็นรูปธรรมที่เห็นผลจริง คำว่า Social Enterprise หรือองค์กรธุรกิจเพื่อสังคม หรือ Social Enterpeunur หรือผู้ประกอบการทางสังคม เป็นคำใหม่และการจัดการเพื่อการสร้างสรรค์สังคมอย่างใหม่ ที่ผูกติดกับกลไกการตลาดและวิถีการบริโภคนิยม ซึ่งมีพลังการขับเคลื่อนสังคมในอีกรูปแบบ

ตลาดกรีนโซน ตลาดกรีนปั้นสุข ตลาดฟิน การส่งผักเข้าสู่โรงครัวและร้านค้าในโรงพยาบาลหาดใหญ่ การทอดผ้าป่าขยะของเทศบาลตำบลโคกม่วง นี่คือตัวอย่างของความพยายามในการสร้างสรรค์นวัตกรรมการพัฒนาในทิศทางใหม่ ทิศทางของการนำเศรษฐกิจสร้างสรรค์และกลไกการตลาดชี้นำการพัฒนามาเป็นฐานคิดและลงมือปฏิบัติการ เป็นการสร้างพื้นที่กลางในสังคมของอาหารอินทรีย์เพื่อเปลี่ยนค่านิยมของประชาชนในสังคม ให้หันมาให้ความสำคัญกับการบริโภคอาหารที่ปลอดภัยและเป็นประโยชน์กับสุขภาพ ด้วยความเชื่อที่ว่า เมื่อผู้บริโภคตื่นตัว ความต้องการอาหารอินทรีย์หรืออาหารปลอดภัยมีมากขึ้น จะชี้นำการผลิตของเกษตรกรและทำให้เกษตรกรหันมาเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตเองในที่สุด

แนวทางที่ 2 คือ การสร้างกลไกความร่วมมือเชิงหุ้นส่วน (Partnership) กับภาคีต่าง ๆ เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในระดับพื้นที่ ทั้งนี้เพราะไม่มีองค์กรโดดใด ๆ จะสามารถแก้ไขปัญหาและสามารถขับเคลื่อนสังคมอันซับซ้อนด้วยลำพังองค์กรตนเองเท่านั้นได้อีกต่อไป และรูปแบบการมีส่วนร่วมนั้นก็ต้องการมากกว่าเพียงการมีส่วนร่วมแบบการร่วมรับรู้และเพียงยกมือเห็นด้วยเท่านั้น แต่ต้องการการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนแบบมาร่วมเป็นหุ้นส่วน ลงแรง ลงขัน ลงความคิด ลงมาคลุกและขยับไปด้วยกัน หรือในภาษาสากลเรียกว่าการเป็นหุ้นส่วนหรือ Partnership เพื่อร่วมกันฟันผ่าอุปสรรคและยกระดับการพัฒนาผ่านข้อจำกัดต่าง ๆ ไปด้วยกัน องค์กรหรือกลุ่มคนที่จะร่วมเป็นภาคีนั้น อาจมีความเป็นทางการตั้งแต่องค์กรภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเครือข่ายภาคประชาชน หรือแม้แต่ชมรมหรือกลุ่มคนที่รวมตัวกันเพื่อวัตถุประสงค์หนึ่ง ๆ ร่วมกัน

ตัวอย่างของการรับมือกับอุทกภัยคลองตงและคลองภูมี การจัดทำธรรมนูญตำบลน่าอยู่ 22 แห่งเพื่อจัดการขยะ การดูแลคนยากลำบากและคนเปราะบาง การจัดการฐานข้อมูลให้มีชีวิตเพื่อการดูแลกลุ่มเปราะบางทางสังคมอย่างเป็นระบบด้วย Application iMed@home คือตัวอย่างของความร่วมมือในลักษณะ Partnership ที่เป็นอีกรูปธรรมแนวทางในการขับเคลื่อนสังคมในยุคปัจจุบัน

โลกได้ก้าวมาสู่ความซับซ้อน เทคโนโลยีกำหนดวิถีชีวิตและระบบเศรษฐกิจ สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วนี้ เป็นความท้าทายยิ่งของภาคประชาชน ภาคประชาสังคมหรือภาคพลเมือง ที่ต้องร่วมกันสร้างสรรค์แสวงหาแนวทางการขับเคลื่อนขบวนการภาคสังคมให้สามารถสร้างสรรค์สังคมลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรม สร้างโลกที่เป็นสีเขียว อาหารสะอาด มีสิ่งแวดล้อมและสภาพสังคมที่เอื้อต่อคุณภาพชีวิตและสุขภาพ หรือมีธรรมาภิบาลของระบบในสังคมที่มีประสิทธิภาพและไม่คอรัปชั่นให้ได้

บทเรียนจากฐานรากของจังหวัดสงขลาทั้ง 10 เรื่องนี้ น่าจะพอจะเป็นคำตอบเล็ก ๆ และเป็นแสงดาวแห่งความหวัง ในท่ามกลางมหาสมุทรของการเปลี่ยนแปลงได้ดีทีเดียว

นายแพทย์สุภัทร ฮาสุวรรณกิจ
มูลนิธิชุมชนสงขลา
13 สิงหาคม 2562

สารบัญ

คำนำ: 10 ปีมูลนิธิชุมชนสงขลา 2

1. บทนำ 8

1.1 ความเป็นมาของวิสัยทัศน์สงขลา 2570 9

1.2 พัฒนาการของการขับเคลื่อนโดยภาคพลเมือง 22

2. เศรษฐกิจสร้างสรรค์ 60

2.1 ตลาดกรีนโซน : บทเรียนการตลาดประชารัฐ 61

2.2 “มีของขายแต่ไม่ได้ขายของ” แนวคิดรื่นรมย์ตลาด FIN 75

2.3 ตลาดกรีนปั้นสุขโรงพยาบาลรัตภูมิ อาหารปลอดภัย–เครือข่ายเข้มแข็ง 88

2.4 Food Safety โรงพยาบาลหาดใหญ่ เครือข่ายเกษตรกรพัฒนามาตรฐานป้อนครัวสุขภาพ 102

3. สิ่งแวดล้อมยั่งยืน 117

3.1 ทอดผ้าป่าขยะโคกม่วง สร้างกุศลผู้ป่วยติดเตียง 118

3.2 เครือข่ายร่วมภัยพิบัติหาดใหญ่ ขยายแนวรุกประเด็นและพื้นที่ 130

3.3 แผนอุทกภัยลุ่มน้ำรัตภูมิ ปรับเทคโนโลยีช่วงทำนา 144

4. สังคมเป็นสุข 155

4.1 ธรรมนูญตำบลสุขภาวะ สู่ตำบลน่าอยู่จังหวัดสงขลา 156

4.2 ธรรมนูญชุมชนเปราะบาง ช่วยเหลือคนเปราะบางด้วยกัน 198

4.3 iMed@home เปิดข้อมูลมีชีวิต นวัตกรรม Platform ทางสังคมในการดูแลกลุ่มเปราะบาง 219

บทนำ

ความเป็นมาของวิสัยทัศน์สงขลา 2570

วิสัยทัศน์ "สงขลา เมืองเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สังคมเป็นสุข และสิ่งแวดล้อมยั่งยืน" นี้คือทิศทางการพัฒนาที่ดำเนินการร่วมกันของภาคีเครือข่ายภาคส่วนต่างๆ ในนาม 15 ภาคีบริหารจัดการ ประกอบด้วย 5 องค์กรวิชาการ 2 องค์กรภาครัฐ 3 องค์กรภาคเอกชน และ 5 องค์กรภาคประชาชน ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา หอการค้าจังหวัดสงขลา สภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา สมาคมสมาพันธ์ธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา สมาคมมูลนิธิพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ มูลนิธิสวนประวัติศาสตร์ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ มูลนิธิมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มูลนิธิชุมชนสงขลา และมูลนิธิเรารักสงขลาเฉลิมพระเกียรติ

กระบวนการจัดทำวิสัยทัศน์สงขลา 2027 ได้เริ่มขึ้น โดย 15 ภาคีฯ ได้ร่วมกันจัดเสวนาระดมสมอง "จุดประกายวิสัยทัศน์สงขลา 2020 : อดีต–ปัจจุบัน–อนาคต" ครั้งแรกขึ้น เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2554 ณ ศูนย์ประชุมนานาชาติฯ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อจุดประกายในการตอบโจทย์สำคัญที่ว่า "15 ปีที่ผ่านมา เกิดอะไรขึ้นในสงขลา" และมองอนาคตว่า "อีก 8 ปีข้างหน้า ชาวสงขลาคาดหวังอะไร"

จากนั้นกระบวนการจัดทำวิสัยทัศน์สงขลา ระยะที่ 2 เริ่มดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรมตั้งแต่เดือนธันวาคม 2555–กันยายน 2556 ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การรับฟังประมวลความคิดเห็นเพื่อเป็นข้อมูลการยกร่าง "วิสัยทัศน์สงขลา 2020" โดยจัดสัมมนาระดมความเห็น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับจังหวัด 1 ครั้งเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2555 และประมวลความเห็นจากประชาชนในระดับพื้นที่เขตอำเภอ 4 เขต 4 ครั้ง ได้แก่ พื้นที่คาบสมุทรสทิงพระ (อำเภอระโนด กระแสสินธุ์ สทิงพระ สิงหนคร) พื้นที่เศรษฐกิจ (อำเภอเมือง หาดใหญ่ สะเดา) พื้นที่พัฒนา (อำเภอนาหม่อม บางกล่ำ รัตภูมิ ควนเนียง นาหม่อม คลองหอยโข่ง) และพื้นที่ความมั่นคง (อำเภอจะนะ เทพา นาทวี สะบ้าย้อย)

2. ยกร่างวิสัยทัศน์ฯ โดยคณะกรรมการฝ่ายวิชาการและปฏิบัติการสัมมนาฯ ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา (นายกฤษฎา บุญราช) แต่งตั้ง ดำเนินการเมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม และ 11 มิถุนายน 2556

3. เข้าสู่กระบวนการเสวนาเพื่อระดมความเห็นจากทุกภาคส่วนต่อร่างวิสัยทัศน์ฯ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาของคณะทำงานยกร่างฯ เป็นครั้งสุดท้าย

4. จัดการประชุมเพื่อประกาศ "วิสัยทัศน์สงขลา" มอบเป็นของขวัญแก่ชาวสงขลาในปี 2556 ในวันที่ 30 กันยายน 2556

จากการยกร่างวิสัยทัศน์ดังกล่าว คณะกรรมการฝ่ายวิชาการฯ และ 15 ภาคีการบริหารจัดการ ได้มีมติขยายห้วงเวลาของวิสัยทัศน์ฯ ซึ่งเป็นแผน 8 ปี ปรับเปลี่ยนเป็นแผนระยะยาว 15 ปี

"สงขลา ต้องเป็นที่หนึ่ง ถ้ายังไม่ถึง เราผลักเราดัน
ใครคิดก็คิด ใครฝันก็ฝัน คนสงขลาเท่านั้น ที่ทำฝันให้เป็นจริง"

พันธกิจ (Mission)

1. พัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เศรษฐกิจสร้างสรรค์ พื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมุ่งการเพิ่มรายได้ประชากร มูลค่าทางการค้า และการลงทุน โดยให้รายได้ประชากรอยู่ในระดับ 1 ใน 5 ของประเทศ

2. พัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตบนวิถีของความพอเพียง ครอบครัวอบอุ่น สังคมเอื้ออาทร สมานฉันท์ เป็นธรรม และอยู่เย็นเป็นสุข สู่การเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมต้นแบบ

3. อนุรักษ์และฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อม บนฐานทรัพยากรธรรมชาติที่สมดุลและยั่งยืน โดยมุ่งการหยุดทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สงขลาเป็นเมืองสีเขียว

4. สร้างความมั่นคงและสงบเรียบร้อย ที่เอื้อต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและสันติสุขของสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยผนึกความร่วมมือกับทุกภาคส่วนและทุกระดับ ให้ยุติสถานการณ์การก่อเหตุร้ายอย่างถาวร

ประเด็นยุทธศาสตร์ (Issue)

ด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์

1. พัฒนาภาคเกษตร อุตสาหกรรม การค้า การลงทุน การบริการ และการท่องเที่ยว เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และประชาคมภูมิภาคระดับมหภาคอื่น ๆ ในอนาคต

2. ขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ บนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมุ่งสู่การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และขยายโอกาส ทางการผลิต การตลาด การจ้างงาน การส่งออก ทั้งมิติด้านสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรมนุษย์ เทคโนโลยี และองค์ความรู้

3. ส่งเสริมพัฒนาศักยภาพการค้าชายแดน โดยเน้นการพัฒนาประสิทธิภาพและความเชื่อมโยงของโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภค การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การบริหารจัดการ การบริการ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของด่านชายแดน และความสัมพันธ์ของเครือข่ายการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ ให้มีมูลค่าทางการค้าชายแดนเป็นระดับ 1 ของประเทศ และระดับ 1 ใน 5 ของประชาคมอาเซียน

4. ส่งเสริมกระบวนการผลิต การตลาด การค้า การลงทุน ในอุตสาหกรรมยางพารา อาหารทะเล การปศุสัตว์ สินค้าการเกษตรอย่างครบวงจร สู่การเป็นศูนย์กลางชองภาคใต้

5. เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีกลุ่มประชาคมอาเซียน โดยเน้นบทบาทการเป็นเมืองอุตสาหกรรม เมืองการค้าและการท่องเที่ยวชายแดน เมืองการศึกษานานาชาติ และเมืองบริการสุขภาพสาธารณสุข ของประชาคมอาเซียน

6. พัฒนาองค์ความรู้ ข้อมูล และประสบการณ์ทางด้านภาษา ของประชากรทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน

เพื่อเพิ่มศักยภาพในการต่อรอง การประสานงาน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคง ในภูมิภาคประชาคมอาเซียน

7. จัดให้มีแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ระยะยาว ในลักษณะองค์รวม เพื่อพัฒนาสู่สังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความสมดุล ทั้งด้านวัตถุ จิตใจ สติปัญญา การศึกษา สังคม วัฒนธรรม และศาสนา ภายใต้หลักความพอเพียงในการดำเนินวิถีชีวิต เพื่อพัฒนาให้ชาวสงขลาเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพทั้งทางกายภาพและจิตใจ

8. ส่งเสริมและขยายผลโครงการพระราชดำริ และเฝ้าระวังให้การพัฒนาเศรษฐกิจ มีความสมดุลกับสังคม และสิ่งแวดล้อม

ด้านสังคมเป็นสุข

9. สนับสนุนการอนุรักษ์วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของสังคมไทย ทั้งจารีตประเพณีดีงาม ศิลปวัฒนธรรมที่มีคุณค่า ค่านิยมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ควรอนุรักษ์ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เอื้ออาทร เคารพบุพการี และวิถีชีวิตที่มีความเหมาะสมอื่น ๆ ให้ดำรงอยู่ เป็นภูมิคุ้มกันสังคมไทย จากการคุกคามทางวัฒนธรรมในอนาคต เนื่องจากการก้าวเข้าสู่ภาวะโลกไร้พรมแดน

10. เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ และรณรงค์สร้างค่านิยม "สังคมเป็นสุข" บนภาวะการแข่งขันอย่างรุนแรงทางเศรษฐกิจของกระแสโลก โดยเน้นคุณค่าของความอบอุ่นในครอบครัว การดำรงวิถีชีวิตแบบพอเพียง การรักษาธรรมาภิบาลในสังคม และการยึดหลัก "ความขยัน เสียสละ และความมีวินัย" ของประชากรทุกภาคส่วน

11. การพัฒนาขุมชนให้เข้มแข็ง ด้วยการสร้างระบบการเฝ้าระวังทางสังคมด้วยเครือข่ายประชาสังคม การพัฒนาองค์ความรู้และความสมานสามัคคีในชุมชน การส่งเสริมบุคคลต้นแบบที่ดีงาม การส่งเสริมให้เป็นชุมชนปลอดอบายมุข ยาเสพติด บรรลุสู่ความเป็น "ชุมชนเป็นสุข" ทุกหมู่บ้าน/ชุมชน ภายในปี 2570

ด้านสิ่งแวดล้อมยั่งยืน

12. บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสิ่งแวดล้อมทางศิลปกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการจัดหา การเก็บรักษา การซ่อมแซม การใช้ประโยชน์ และการสงวนรักษา โดยยึดหลักการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาด และยั่งยืน รวมทั้งการเฝ้าระวังให้การขยายตัวของสังคมและการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทั้งด้านกายภาพ เคมี และชีวภาพ ทั้งนี้จะต้องมีแผนแม่บทที่ชัดเจน

13. พัฒนากระบวนงานในองค์กรภาครัฐอย่างเป็นระบบ ในการบริหารจัดการเพื่อลดอัตราการเสื่อมสูญของทรัพยากรจากการบริโภค การนำกลับมาใช้ใหม่ การใช้ทดแทนทรัพยากรที่ร่อยหรอ การสำรวจทรัพยากรใหม่ และการป้องกันการเสื่อมสลายของทรัพยากรโดยธรรมชาติ โดยผนึกความร่วมมือทั้งจากผู้ใช้ทรัพยากร ผู้อนุรักษ์คุ้มครองทรัพยากร และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

14. ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกของประชาชนและชุมชน ในการร่วมกันมีบทบาทและรับผิดชอบต่อการรักษาความสมดุลของสิ่งแวดล้อม ด้วยการพัฒนาองค์ความรู้ของประชาชน การพัฒนาจิตสำนึกในการเฝ้าระวังรักษา การสร้างเครือข่ายประชาสังคม และการปรับปรุงคุณภาพในการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของทุกภาคส่วนอย่างเป็นระบบ โดยให้มีเครือข่าย "คุ้มครองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน" ภาคประชาชนทุกหมู่บ้านชุมชนด้านความมั่นคง

15. เสริมสร้างให้มีการสถาปนาความมั่นคงแบบองค์รวมของจังหวัด ทั้งความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง การสาธารณภัย ความมั่นคงด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางด้านสุขภาพอนามัย และความมั่นคงทางด้านอาหารและพลังงาน โดยสามารถดำเนินงานและบริหารจัดการความมั่นคงได้แบบองค์รวมที่มีประสิทธิภาพ

16. เสริมสร้างความมั่นคงสงบเรียบร้อย ทั้งในเขตเมือง ชนบท และพื้นที่แนวชายแดน ด้วยการจัดระเบียบสังคมในแหล่งมั่วสุม แหล่งอบายมุข ยาเสพติด อาชญากรรม การค้าประเวณี และการค้ามนุษย์ โดยการบูรณาการการปฏิบัติภารกิจทั้งด้านกำลังคน งบประมาณ อุปกรณ์ และการบริหารจัดการจากองค์กรภาครัฐ เอกชน และประชาชน ภายใต้แผนปฏิบัติการที่เป็นระบบ ต่อเนื่องและยั่งยืน เพื่อสร้างความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชน ให้สามารถดำรงชีวิต ประกอบธุรกิจการงาน การศึกษา สัมมนาอาชีพ และร่วมกิจกรรมของสังคมได้โดยปกติสุข ภายใต้การมีระบบเตือนภัยและเฝ้าระวังทางสังคมด้านความมั่นคงที่มีประสิทธิภาพ โดยให้จังหวัดสงขลาเป็นเขตปลอดการก่อเหตุร้ายทุกพื้นที่อย่างถาวร

17. เสริมสร้างความมั่นคงและเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการบริหารจัดการองค์กรภาครัฐ ท้องถิ่น เอกชน และองค์กรประชาชน ให้เป็นองค์กรธรรมาภิบาล (โดยยึดหลัก นิติธรรม คุณธรรม การมีส่วนร่วม มีความรับผิดชอบ มีความโปร่งใส และมีความคุ้มค่า) เพื่อเป็นกลไกรองรับการพัฒนาและแก้ปัญหาในภาพรวมของจังหวัด

โครงการสำคัญ (Project)

1. โครงการส่งเสริมพัฒนาอาชีพการทำสวนยาง พัฒนาระบบสวนยางอย่างยั่งยืน และอุตสาหกรรมยางพารา ครบวงจร ทั้งด้านการผลิต การตลาด การค้า การลงทุน เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา เพื่อเพิ่มศักยภาพการใช้ยางพาราในประเทศ และดำรงความเป็นศูนย์กลางเมืองแห่งยางพาราของภูมิภาคประชาคมอาเซียน

2. โครงการส่งเสริมและพัฒนาการขยายตัวของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ทุกสาขา และวิสาหกิจชุมชน ทั้งด้านการผลิต การลงทุน การตลาด การบริการ และการส่งออกอย่างครบวงจร

3. โครงการส่งเสริมกระบวนการผลิต การตลาด การค้า การลงทุน ด้านอุตสาหกรรมอาหารทะเล การปศุสัตว์ และภาคอุตสาหกรรมทุกสาขา ทั้งการผลิต การแปรรูป และการสร้างมูลค่าเพิ่มสู่การเป็นศูนย์กลางของภาคใต้

4. โครงการพัฒนาการบริหารจัดการแบบองค์รวม เพื่อสร้างเสริมบทบาทของการเป็นเมืองอุตสาหกรรม เมืองการค้าชายแดน เมืองการศึกษานานาชาติ และเมืองบริการสุขภาพสาธารณสุข นำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถของการแข่งขันในเวทีกลุ่มประชาคมอาเซียน

5. โครงการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายคมนาคมและขยายความเชื่อมโยงของระบบโลจิสติกส์ (Logistics) สู่ความเป็นศูนย์กลางการคมนาคมของภาคใต้และนานาชาติ โดยการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพ

ของการขนส่งทางอากาศ การขนส่งทางบก การขนส่งทางรถไฟ และการขนส่งทางเรือ เชื่อมโยงกับจังหวัดภาคใต้และประเทศในประชาคมอาเซียน

6. โครงการสร้างท่าเรือน้ำลึกสงขลาแห่งที่ 2 และการขยายศักยภาพท่าเรือสงขลาแห่งแรก รองรับความเป็นเมืองการค้าการลงทุนและการอุตสาหกรรมในประชาคมอาเซียนและภูมิภาคอื่น

7. โครงการสร้างด่านพรมแดนสะเดา แห่งที่ 2 และการพัฒนาขยายด่านพรมแดนตามแนวเขตแดนจังหวัดสงขลาทุกด่าน เชื่อมโยงกับด่านพรมแดนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อผนวกเป็นศูนย์กลางการค้าชายแดนของประชาคมอาเซียนที่มีประสิทธิภาพ

8. โครงการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวรองรับการขยายตัวของภูมิภาค ด้วยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ระบบการบริหารจัดการ การบริการ การตลาด และการขยายเครือข่ายการท่องเที่ยว โดยเน้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (พหุวัฒนธรรม) เชิงธุรกิจ และเชิงธรรมชาติ เชื่อมโยงกับจังหวัดภาคใต้ ภายในประเทศ และเครือข่ายประเทศในประชาคมอาเซียน

๙. โครงการแก้ไขปัญหาอุทกภัยอำเภอหาดใหญ่ ด้วยระบบคลองระบายน้ำ การสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำ ระบบระบายน้ำในเขตเมือง การพัฒนาระบบผังเมือง การสร้างจิตสำนึกและองค์ความรู้ประชาชน และการพัฒนาระบบการเตือนภัยและเฝ้าระวังอุทกภัยอย่างยั่งยืน เพื่อให้ปัญหาอุทกภัยหาดใหญ่ยุติลงอย่างถาวรภายในปี 2570

๑๐. โครงการแก้ไขบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่ทุกอำเภอในจังหวัดสงขลา ทั้งอุทกภัย ภัยแล้ง วาตภัย อัคคีภัย ภัยธรรมชาติ การกัดเซาะชายฝั่ง และสาธารณภัยอื่น ด้วยระบบการเตือนภัย การเฝ้าระวัง การวางแผน การบริหารจัดการแบบองค์รวม การพัฒนาองค์ความรู้ และสร้างจิตสำนึกในความร่วมมืออย่างเป็นระบบ

๑๑. โครงการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน ด้วยการพัฒนาองค์ความรู้ ประสบการณ์ และการสร้างจิตสำนึกของวิถีชีวิตการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมที่เป็นสุข รวมทั้ง การเฝ้าระวังชุมชน และการจัดระเบียบสังคม เพื่อก้าวสู่การสร้างหมู่บ้านชุมชน เป็น “สังคมที่เป็นสุข”อย่างแท้จริง

๑๒. โครงการโตไปไม่โกง เพื่อปลูกฝังหลักธรรมาภิบาลให้แก่เยาวชน นักเรียน นักศึกษา โตไปไม่โกง เช่น ไม่โกงการเลือกตั้ง ไม่ทุจริต ไม่ฉ้อราษฎร์บังหลวง เป็นต้น

๑๓. โครงการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แบบองค์รวม โดยเน้นการพัฒนาด้านกายภาพ จิตใจ สติปัญญา การศึกษา สังคม วัฒนธรรม และศาสนา ภายใต้หลักความพอเพียงในการดำเนินวิถีชีวิต เพื่อร่วมสร้างสังคมที่เป็นสุข นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง ความมั่นคงสงบเรียบร้อย และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

14. โครงการสร้างเอกลักษณ์ของชาวสงขลา ด้วยค่านิยม "สังคมเป็นสุข" โดยส่งเสริมให้เป็น "คนสงขลาที่น่ารัก สังคมสงขลาที่เป็นสุข" ส่งเสริมการใช้ภาษาถิ่น และยึดค่านิยม 3 ประการ ได้แก่ "ความขยัน ความเสียสละ และความมีวินัย" ของคนในสังคม ทั้งวินัยในการดำรงวิถีชีวิต และวินัยการจราจร โดยผนึกกำลังกันจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ใน "วันสงขลา" เป็นประจำทุกปี

15. ส่งเสริมสถาบันการศึกษาสู่ระดับสากลที่มีศักยภาพในประชาคมอาเซียน ทั้งด้านวิชาการ เทคโนโลยีทางการศึกษา การบริหารจัดการ คุณภาพของสถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษา นักเรียนนักศึกษา ภาพลักษณ์ และความร่วมมือของครอบครัว ชุมชน และสังคม ที่มีต่อสถาบันการศึกษา ให้ผลการประเมินสถาบันการศึกษาของจังหวัดสงขลา อยู่ในระดับ 1 ใน 5 ของอันดับสถาบันการศึกษาของประชาคมอาเซียน

16. โครงการยกระดับทรัพยากรมนุษย์ ให้สงขลาเป็นเมือง 4 ภาษา รองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและประชาคมอื่นในอนาคต ด้วยการกำหนดให้จังหวัดสงขลามีภาษาหลัก 4 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษามลายู ทั้งในส่วนราชการ องค์กรเอกชน สถานศึกษา และชุมชน ที่สำคัญจำเป็นทุกแห่ง

17. โครงการสนับสนุนส่งเสริมให้มีการขึ้นทะเบียนพื้นที่อนุรักษ์เขตสงขลาเมืองเก่า เป็น "เมืองมรดกโลก" เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เชิงวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ

18. โครงการแก้ไขปัญหาทะเลสาบสงขลาอย่างยั่งยืน โดยเน้นการแก้ไขปัญหาการตื้นเขิน การขุดลอกร่องน้ำ น้ำเสีย การพัฒนาพันธุ์สัตว์น้ำ การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ฟื้นฟูและเฝ้าระวังโดยภาคประชาสังคม และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม เพื่อคืนความอุดมสมบูรณ์สู่ทะเลสาบสงขลา รวมทั้ง การแก้ไขปัญหาสิ่งกีดขวางทางน้ำในทะเลสาบสงขลา ด้วยการแสวงหาข้อยุติ และความร่วมมือ

โดยเน้นการกระชับพื้นที่ของสิ่งกีดขวาง แก้ไขปัญหาการใช้เครื่องมือประมงที่ผิดกฎหมาย การส่งเสริมสำรองอาชีพอื่น และการสร้างจิตสำนึกต่อสังคมและชุมชน เพื่อให้การแก้ไขปัญหาการตื้นเขินของทะเลสาบสงขลาและปัญหาสิ่งกีดขวางทางน้ำแล้วเสร็จ สามารถยุติปัญหาความขัดแย้งลงอย่างถาวร

19. โครงการสร้างเสริมและพัฒนาระบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและขยะแบบองค์รวม ทั้งน้ำธรรมชาติ น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค น้ำเพื่อการเกษตร การอุตสาหกรรม การพาณิชย์ การบริการ การสาธารณสุข และการใช้ประโยชน์อื่น ให้เพียงพอ สมดุล และยั่งยืน โดยปราศจากมลภาวะ และความขัดแย้งระหว่างผู้บริโภค ผู้ใช้ประโยชน์ในภาคเกษตร อุตสาหกรรม การบริการ และอื่นๆ รวมทั้งระบบการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพและไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

20. โครงการสร้างเครือข่ายประชาสังคม เพื่อร่วมกันอนุรักษ์ เฝ้าระวัง และฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาทิ ป่าไม้ ป่าชายเลน แหล่งน้ำ แม่น้ำ คูคลอง พื้นที่สาธารณะฯลฯ ให้ปราศจากการบุกรุก ยึดครอง ทำลาย และทำให้เสียหาย ด้วยการพัฒนาองค์ความรู้ ส่งเสริมระบบการเฝ้าระวังป้องกัน สนับสนุนการปฏิบัติงานโดยจัดตั้งในลักษณะเป็น “หมู่บ้านสิ่งแวดล้อมยั่งยืน”ครบทุกพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง โดยผนึกความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการร่วมกันอนุรักษ์และฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อม บนฐานทรัพยากรธรรมชาติที่สมดุลและยั่งยืน มุ่งสู่การหยุดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสิ้นเชิง

21. โครงการสถาปนาพื้นที่จังหวัดสงขลา เป็นเขตปลอดการก่อเหตุร้ายอย่างสิ้นเชิง ด้วยการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา การสาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

22. โครงการบูรณาการการบริหารจัดการขององค์กรภาครัฐ เอกชน และประชาชน เพื่อสร้างจิตสำนึกและสมานฉันท์ในสังคมพหุวัฒนธรรม ด้วยการผนึกความร่วมมือเพื่อสลายการก่อเหตุร้ายในพื้นที่ชายแดนและพื้นที่เศรษฐกิจ และการเฝ้าระวังเหตุร้ายอย่างมีประสิทธิภาพ ต่อเนื่องและยั่งยืน

23. โครงการจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมกับศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ และจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงการพัฒนาสัมพันธภาพที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการร่วมยุติสถานการณ์การก่อเหตุร้าย รวมถึงการร่วมพัฒนาด่านชายแดน การร่วมป้องกันปราบปรามยาเสพติด อบายมุข สินค้าหนีภาษี และอื่นๆ

24. โครงการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารและพลังงานรองรับปัญหาการขาดแคลนอาหาร และพลังงาน ด้วยกระบวนการส่งเสริมการผลิต การสำรองอาหาร และพัฒนาพลังงานทดแทนที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

25. โครงการพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการองค์กรภาครัฐ ท้องถิ่น เอกชน และองค์กรประชาชน ให้เป็นองค์กรธรรมาภิบาล เพื่อเป็นกลไกรองรับการพัฒนาและแก้ปัญหาในภาพรวมของจังหวัด

26. โครงการส่งเสริมจัดตั้งระบบอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) และระบบอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองตามแนวชายแดน (ปชด.) ในระดับชุมชนของท้องถิ่น และตำบลหมู่บ้านทุกแห่ง เพื่อเป็นกลไกเพิ่มประสิทธิภาพในการรักษาความสงบเรียบร้อยในระดับหมู่บ้านตำบลและท้องถิ่น

พัฒนาการของการขับเคลื่อนโดยภาคพลเมือง

นับเนื่องจากอดีตมาสู่ปัจจุบัน อาจแบ่งออกเป็น 3 ช่วงสำคัญดังนี้

ในช่วงแรก องค์กรภาคพลเมืองเติบโตคู่เคียงกัน ระหว่างองค์กรชุมชนที่โดดเด่นในแง่การเงินเพื่อการออม กับองค์กรพัฒนาเอกชนที่สนใจงานด้านทรัพยากร คนจนเมือง องค์กรชุมชนหรือภูมิปัญญาชุมชนมาจากแกนนำธรรมชาติที่มีลักษณะผู้นำคุณธรรม เริ่มเข้ามามีบทบาทตั้งแต่ปี 2520 โดยมีกลุ่มออมทรัพย์ของลุงลัภย์ หนูประดิษฐ์เริ่มก่อตัว ต่อมาเริ่มมี NGOs "โครงการพัฒนาชุมชนประมงบ้านปากบางนาทับ" (2524) โดยการนำของคุณบรรจง นะแส ต่อมาเกิดชมรมส่งเสริมสุขภาพและความเป็นอยู่ของประชาชน" (2524) โดยการนำของ นพ.อนันต์ บุญโสภณ จากนั้นมีชมรมเพื่อนนักพัฒนาภาคใต้ (2524–2528) กลุ่มพืชร่วมยาง/กลุ่มเกษตรป่ายาง/กลุ่มเกษตรยกร่อง/กลุ่มผักพื้นบ้าน (2528–2529) โดยการนำของคุณกำราบ พานทอง "CORE Radio กลุ่มสื่อวิทยุสร้างสรรค์" (2530) "โครงการพัฒนาชุมชนแออัดภาคใต้" (2531) โดยการนำของคุณพิชยา แก้วขาว

ต่อมาเกิดสงขลาฟอรั่ม (2536) กลุ่มรักคูขุด (2536) มูลนิธิรักบ้านเกิดภาคใต้ (2536) เครือข่ายธรรมยาตราเพื่อทะเลสาบสงขลา (2538) และเครือข่ายที่เคลื่อนไหวในเชิงประเด็นที่ตนสนใจ อาทิ เครือข่ายกสิกรรมไร้สารพิษ (2538) เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก

(2539) เครือข่ายลุ่มน้ำภาคใต้ (2539) กลุ่มรักษ์คลองอู่ตะเภา (ตอนล่าง) (2538) รวมถึงเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ สงขลาประชาคม (2539) “สมัชชาจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปทางการเมือง” (2540) เรียกร้องรัฐธรรมนูญฯ ฉบับ พ.ศ.2540 และวิทยาลัยวันศุกร์ (2542)

ปี 2541-2543 แนวคิดเชิงปฏิรูปเริ่มก่อตัวในระดับชาติ เกิดการสนับสนุนองค์กรภาคประชาสังคมผ่านกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (SIF) มีความพยายามยกระดับพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน มีการคัดสรรตัวแทนภาคประชาชนเข้าสู่คณะกรรมการสุขภาพระดับพื้นที่ (กสพ.) 2543 ถึงต้นปี 2544 โครงการบริโภคเพื่อชีวิตสงขลา มูลนิธิรักบ้านเกิดภาคใต้ และศูนย์ประสานงานองค์กรภาคประชาชนสงขลา (ศปส.) และเกิดประชาคมสุขภาพสงขลารวมตัวกันเพื่อกระชับความสัมพันธ์ขององค์กรชุมชน องค์กรการเงิน และเครือข่ายเชิงประเด็น

ช่วงที่สองหลังปี 2544 เป็นต้นมา สงขลาก็เป็นเหมือนกับอีกหลายจังหวัดของประเทศไทย กล่าวคือเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการทางความคิดในการปฏิรูประบบสุขภาพ ภาคประชาสังคมระดับจังหวัดได้รับการประสานงาน ภาคีตระกูลส.เริ่มเข้ามาสนับสนุนการทำงานโดยชูประเด็นงานด้านสุขภาพมาสู่ชุมชน ขยายมุมมองด้านสุขภาพมาเป็น “สุขภาวะ” และปรับใช้ทฤษฎี “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” ของ นพ.ประเวศ วะสี นำมาสู่ภาคปฏิบัติการสำคัญ ๆ ได้แก่

- **สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนัก 3 สนับสนุนผ่านเครือข่ายสร้างเสริมสุขภาพจังหวัด/เครือข่ายสร้างสุขภาพ สถาบันการจัดการระบบสุขภาพภาคใต้** ดำเนินการร่วมกับจังหวัดสงขลา โดยการประสานศักยภาพระหว่างองค์กรการเงิน องค์กรชุมชน ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม

ผ่านการใช้ประเด็นร่วมโดยมีเป้าหมายเพื่อการสร้างสุขภาวะในระดับพื้นที่ มุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายที่สนใจในประเด็นร่วมเดียวกันผ่านแผนสุขภาพจังหวัด โดยมีองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลาและจังหวัดสงขลา (ท่านผู้ว่าราชการจังหวัด นายสมพร ใช้บางยาง) ให้การสนับสนุน เกิดเครือข่ายภาคประชาชนเชิงประเด็นจำนวนมาก ได้แก่ หลักประกันสุขภาพ/อสม./คนพิการ/ผู้สูงอายุ/แรงงานนอกระบบ/เกษตร/เศรษฐกิจพอเพียง/สิ่งแวดล้อม/เด็กและเยาวชน/ผู้บริโภค/วัฒนธรรม/สื่อสารสาธารณะ/การจัดการข้อมูล **พัฒนาการในช่วงนี้ทำให้เกิดโครงสร้างความเป็นองค์กรนิติบุคคลของกลุ่มประเด็นดังกล่าวในลักษณะสมาคมและมูลนิธิในเวลาต่อมา** นอกจากนั้นแล้ว สสส.ยังได้สนับสนุนการ**สร้างเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น** ผ่าน พศส. (พัฒนาศูนย์เรียนรู้สุขภาวะชุมชน) โดยมีเทศบาลตำบลปริกและ อบต.ท่าข้าม เป็นแกนนำ

• **สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.)** ในปี 2552 มีนโยบายสำคัญสนับสนุนให้มีกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น โดยให้มีกลไกคณะกรรมการที่ประกอบด้วยภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาร่วมบริหารจัดการ ช่วยให้ภาคประชาสังคมในระดับพื้นที่ได้มีโอกาสสั่งสมทักษะการบริหารจัดการกองทุนได้ไม่น้อย ในปีแรกมีพื้นที่ 56 แห่ง ปี 53 เพิ่มเป็น 78 แห่ง และปี 54 ครบ 140 แห่ง นอกจากนั้นในระดับเขตยังสนับสนุนภาคประชาสังคม เครือข่าย 9 ด้านเข้ามามีส่วนร่วม โดยทำงานร่วมกับสมาคมผู้บริโภคสงขลา และสนับสนุนให้มีศูนย์ประสานงานหลักประกันสุขภาพภาคประชาชน สร้างการมีส่วนร่วมในระดับฐานรากอีกด้วย

• **สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)** สนับสนุนองค์กรภาคประชาสังคมมาอย่างต่อเนื่องโดยใช้กระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้พื้นที่ระดับจังหวัดใช้พลังทางสังคม ถักทอกับพลังความรู้ ถกแถลง ต่อรองกับพลังเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ โดยมีเครื่องมือสำคัญได้แก่ สมัชชาสุขภาพ ธรรมนูญสุขภาพ...สงขลาเป็นพื้นที่จุดประกายการจัดทำธรรมนูญสุขภาพตำบลขึ้นเป็นแห่งแรกของประเทศ และการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ (HIA) เปิดโอกาสให้ชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายการพัฒนาขนาดใหญ่สามารถร้องขอให้มีการศึกษาผลกระทบและนำมาสู่การกำหนดทางเลือกการพัฒนาใหม่ โดยร่วมกิจกรรมกับภาคประชาสังคมจังหวัดสงขลามาตั้งแต่ปี 2544 มีกิจกรรมสำคัญ อาทิ การยกร่าง พรบ.สุขภาพแห่งชาติ ปี 2549 จัดทำแผนสุขภาพจังหวัด ปี 2553 จัดทำธรรมนูญลุ่มน้ำภูมี/กองทุนกลางพิจิตร/ผลักดันวาระพลเมือง “สงขลาพอเพียง” ร่วมกับ 12 ภาคี

• **สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)** นับเป็นอีกองค์กรที่มีบทบาทในการเสริมหนุนขบวนองค์กรชุมชน ส่งผลให้องค์กรสวัสดิการชุมชน สภาองค์กรชุมชน เติบโต อาทิ สมาคมสวัสดิการภาคประชาชนจังหวัดสงขลา สร้างวัฒนธรรมการออมและหนุนช่วยเป็นสวัสดิการภาคประชาชนได้อย่างกว้างขวาง

ในขณะเดียวกัน ระยะนี้กลุ่ม NGOs และองค์กรชุมชนเดิมก็มีพัฒนาการในงานเชิงประเด็นและพื้นที่อย่างต่อเนื่อง กลุ่ม NGOs และประชาสังคมจำนวนหนึ่งได้เข้าไปร่วมกับชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายการพัฒนาที่มุ่งเน้นความสำคัญกับเรื่องการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความมั่นคงในระดับชาติ ซึ่งส่งผลต่อการทำลายช่วงชิงฐานทรัพยากรไปเพื่อสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจและภาคอุสาหกรรม

นับแต่ปี 2549 ได้มีการทำบันทึกความร่วมมือระหว่างองค์การบริหารส่วนจังหวัด เครือข่ายภาคประชาชน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา เพื่อเป็นพันธะสัญญาที่จะขับเคลื่อนให้คนสงขลามีสุขภาวะร่วมกันโดยใช้การทำแผนสุขภาพจังหวัดสงขลาเป็นเครื่องมือในการหนุนเสริมให้เกิดการทำงานอย่างบูรณาการของภาคีทุกภาคส่วนทั้งรัฐ เอกชน ท้องถิ่น ประชาสังคม NGOs วิชาการ และชุมชน

ประเด็นหลักที่มีความสำคัญสูงและเป็นที่สนใจของภาคส่วนต่างๆ ในการขับเคลื่อนได้ มีทั้งสิ้น 4 กลุ่มเนื้อหา รวม 14 ประเด็น ได้แก่

1. กลุ่มเนื้อหาด้านการจัดระบบบริการสุขภาพ
   ซึ่งมี 3 ประเด็นย่อยคือ
   - ประเด็นการจัดระบบบริการสุขภาพของสถานบริการและหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า
   - ประเด็นกองทุนชุมชนหรือกองทุนออมทรัพย์ที่เอื้อต่อการสร้างสุขภาพ (ต่อมาเปลี่ยนเป็น การวิจัยและพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สุขภาวะองค์รวม)
   - ประเด็นบทบาท อสม.กับการสร้างเสริมสุขภาพ
2. กลุ่มเนื้อหาด้านการสร้างเสริมสุขภาพตามกลุ่มเป้าหมาย
   ซึ่งมี 5 ประเด็นย่อยคือ
   - ประเด็นการส่งเสริมสุขภาพเด็กและเยาวชน
   - ประเด็นการดูแลผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส
   - ประเด็นสุขภาพวัยแรงงาน: แรงงานนอกระบบ
   - ประเด็นการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ
   - ประเด็นการส่งเสริมสุขภาพผู้บริโภค
3. กลุ่มเนื้อหาด้านปัญหาสุขภาพที่เป็นประเด็นเฉพาะ
   ซึ่งมี 4 ประเด็นย่อยคือ
   - ประเด็นเกษตรเพื่อสุขภาพ และอาหารปลอดภัย
   - ประเด็นการป้องกันและลดอุบัติเหตุการจราจร
   - ประเด็นการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาวะ
   - ประเด็นวัฒนธรรมกับการสร้างสุขภาพ
4. กลุ่มกลไกการบริหารจัดการและการหนุนเสริม
   ซึ่งมี 2 ประเด็นย่อยคือ
   - ประเด็นการจัดการข้อมูลข่าวสารและความรู้ด้านสุขภาพ
   - ประเด็นการสื่อสารสาธารณะเพื่อสุขภาพ

ในการดำเนินงานช่วงดังกล่าว มีผลสำเร็จสำคัญ ๆ ได้แก่ การสร้างความยอมรับให้กับภาคประชาสังคมผ่านผลงานรูปธรรมสำคัญ ๆ เช่น การทำธรรมนูญสุขภาพตำบลชะแล้ กลายเป็นต้นแบบการจัดทำธรรมนูญสุขภาพระดับพื้นที่ งานย้อนตำนานคลองแห การท่องเที่ยวตามวิถีโหนด นา เล ฯลฯ และต่อมามีการจัดตั้งสมาคมของเครือข่ายเชิงประเด็นในแผนสุขภาพจำนวนมาก

ต่อมาในวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2553 จังหวัดสงขลา โดยเครือข่ายสร้างสุขภาพจังหวัดสงขลา ร่วมกับ ภาคีทั้งภาครัฐ ภาคท้องถิ่น ภาควิชาการ ภาคประชาชน ได้ร่วมกันประกาศวาระ "สงขลาพอเพียง" เพื่อดำเนินงานสร้างสุขภาวะภายในจังหวัดสงขลา ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการบูรณาการทำงานและการเรียนรู้ร่วมกันในการสร้างสุขภาวะให้กับประชาชนในจังหวัดสงขลา

องค์กรภาคีหลัก 12 องค์กร ซึ่งประกอบไปด้วยภาคีทั้งภาครัฐ ภาคท้องถิ่น ภาควิชาการ ภาคประชาชน ทั้งในจังหวัดสงขลา และองค์กรในระดับประเทศ จึงได้ร่วมลงนามความร่วมมือ (MOU) ร่วมกัน ได้แก่ จังหวัดสงขลา องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา (อบจ.สงขลา) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลา (สสจ.สงขลา) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เขต 12 สงขลา (สปสช.สงขลา) สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.ภาคใต้) สถาบันการจัดการระบบสุขภาพภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (สจรส.ม.อ.) สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) มูลนิธิชุมชนสงขลา (ม.ช.ส.) และเครือข่ายองค์กรภาคพลเมืองจังหวัดสงขลา

จะให้การสนับสนุนกระบวนการขับเคลื่อน **“วาระพลเมืองเฉลิมพระเกียรติจังหวัดสงขลา : สงขลาพอเพียง”** อย่างเต็มกำลังผ่านยุทธศาสตร์ทั้ง 5 ยุทธศาสตร์ และรูปธรรมหลัก 11 ประการดังนี้

ยุทธศาสตร์ค่านิยมร่วม

1. มีเป้าหมายในเบื้องต้นส่งเสริมการเลี้ยงอาหารในงานศพแบบบุฟเฟ่ต์

ยุทธศาสตร์ชุมชนเข้มแข็ง

1. องค์กรภาคีทั้ง 12 องค์กรจะร่วมผลักดันให้พื้นที่ระดับตำบลหรือชุมชนในเขตเทศบาล ให้เป็นตำบล/ชุมชนสุขภาวะอย่างน้อย 40 ตำบล/ชุมชน

2. องค์กรภาคีทั้ง 12 องค์กรจะร่วมผลักดันนโยบายโรงพยาบาลสร้างเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ของกระทรวงสาธารณสุขให้เป็นจริง โดยจะร่วมสนับสนุนภาคประชาชนในพื้นที่ให้มีส่วนร่วมในการสร้างสุขภาวะของตนเอง ครอบครัวและชุมชน ควบคู่กับการสนับสนุนการพัฒนาโรงพยาบาลสร้างเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ให้เป็นสถาน

บริการที่มีศักยภาพในการเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างเสริมสุขภาพในชุมชน

3. องค์กรภาคีทั้ง 12 องค์กรจะร่วมกันผลักดันให้เกิดกองทุนสุขภาพตำบลครบทุกพื้นที่ และให้กองทุนสุขภาพตำบลใช้กระบวนสมัชชาสุขภาพและกระบวนการทำแผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์ในการทำแผนสุขภาพอย่างมีส่วนร่วม เพื่อเป็นแผนหลักในการใช้งบประมาณจากกองทุนสุขภาพตำบล ให้เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการสร้างสุขภาวะของประชาชนในพื้นที่ ทั้งในมิติการสนับสนุนแนวคิดสงขลาพอเพียง และกระบวนการสร้างสุขภาพทั้งการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค และการฟื้นฟูสุขภาพ

ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนและการเรียนรู้

1. องค์กรภาคีทั้ง 12 องค์กรจะร่วมผลักดันสนับสนุนให้เกิดแหล่งเรียนรู้ที่สนับสนุนแนวคิดความพอเพียงและการสร้างสุขภาวะ โดยเป็นรูปธรรมที่จับต้องได้ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถขยายแนวคิดแก่ผู้สนใจอย่างน้อย 100 แหล่งเรียนรู้

2. องค์กรภาคีทั้ง 12 องค์กรจะร่วมผลักดันกระบวนการขับเคลื่อนทุนทางสังคมในมิติทุนองค์กรการเงินของชุมชน จากการออมไปสู่การสนับสนุนการสร้างสุขภาวะของสมาชิกในกลุ่มและส่งเสริมการให้เพื่อสังคม

3. องค์กรภาคีทั้ง 12 องค์กรจะร่วมผลักดันกลไกการดูแลผู้ด้อยโอกาสในสังคม ไม่ว่ากลุ่มผู้พิการ กลุ่มผู้ป่วย กลุ่มเด็ก กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มคนยากไร้ที่ถูกทอดทิ้ง ผ่านช่องทางทั้งกลไกภาครัฐและภาคประชาสังคม ด้วยการประสานช่องทางที่มีให้เกิดการบูรณาการงานร่วมกัน เช่น การบูรณาการกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์กับระบบงานดูแลผู้พิการของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นต้น

ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ

1. องค์กรภาคีทั้ง 12 องค์กรจะร่วมผลักดันมติสมัชชาสุขภาพจังหวัดสงขลาปี 2553 ให้เป็นจริง เพื่อการร่วมผลักดันให้เป็นนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาวะในจังหวัดสงขลา โดยใช้กลไกสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา (การสร้างฐานความรู้ การรณรงค์สร้างกระแส การเชื่อมสู่นโยบายสาธารณะ) ในการขับเคลื่อนมติสมัชชาสุขภาพจังหวัดสงขลาให้เป็นจริง

2. องค์กรภาคีทั้ง 12 องค์กรจะร่วมกันผลักดันให้จังหวัดสงขลามีพื้นที่อุทยานสุขภาพ อย่างน้อย 2 พื้นที่ โดยเฉพาะในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลนครสงขลา เพื่อเป็นศูนย์กลางในการกระจายผลิตภัณฑ์สุขภาพ โดยเฉพาะอาหารสุขภาพ เพื่อส่งเสริมการปรับเปลี่ยนวิถีการกินการอยู่ให้ยึดสุขภาพเป็นตัวตั้ง อันจะเป็นกระบวนสำคัญในการส่งเสริมการผลิตของเกษตรกร การตรวจรับรองคุณภาพการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ การขนส่งและการกระจายผลผลิตการจัดการด้านการตลาด

3. องค์กรภาคีทั้ง 12 องค์กรจะร่วมขับเคลื่อนเพื่ออนุรักษ์พื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญด้านสิ่งแวดล้อมของจังหวัดสงขลา ในการจัดการภัยพิบัติในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา

ยุทธศาสตร์ดังกล่าว ประสบความสำเร็จในบางเรื่อง ได้แก่การจัดเลี้ยงแบบบริการตนเอง การขยายผลหมู่บ้านในฝันไปสู่หมู่บ้านเรารักสงขลา การมีกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลครบ 100% การส่งเสริมการออม การดูแลคนพิการในบางอำเภอ การจัดทำยุทธศาสตร์อาหารจังหวัด การจัดการภัยพิบัติในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา การจัดทำวิสัยทัศน์จังหวัด 2570

ช่วงที่สามปี 2554 จนถึงปัจจุบัน ทิศทางของภาคพลเมืองเคลื่อนไหวออกไปใน 2 ทิศทางหลัก กล่าวคือ แนวทางที่จะสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เครือข่าย ต่อรองกับนโยบายการพัฒนาที่ส่งผลกระทบต่อฐานทรัพยากรของพื้นที่ โดยมีกลุ่ม NGOs และประชาสังคมจำนวนหนึ่งเป็นแกนนำ อาทิ สมาคมพิทักษ์สิทธิเขาคูหา สมาคมรักษ์ทะเลไทย มูลนิธิภาคใต้สีเขียว สภาองค์กรชุมชนบางแห่ง สงขลาฟอรั่ม กับแนวทางที่สร้างความเข้มแข็งภายในขององค์กรสานพลังพลเมืองเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากับภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งส่วนภูมิภาค ท้องถิ่น ภาคเอกชน โดยใช้พื้นที่เป็นฐาน มีการจัดตั้งสมาคม มูลนิธิเพิ่มขึ้นอย่างมาก ดำเนินการในกิจกรรมเชิงพื้นที่และประเด็นอย่างหลากหลาย กว้างขวาง อาทิ ภาคีคนรักเมืองสงขลา

สมาคม สมาคมผู้บริโภคสงขลา มูลนิธิเครือข่ายเมืองในภาคใต้เพื่อการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มูลนิธิอนุรักษ์ป่าต้นน้ำจังหวัด เป็นต้น โดยมีมูลนิธิชุมชนสงขลา สภาองค์กรชุมชน ได้เข้ามาร่วมกับ 15 ภาคีการบริหารจัดการ ร่วมกันจัดทำวิสัยทัศน์สงขลา 2570 โดยมีเป้าหมายกำหนดทิศทางการพัฒนาที่เป็นของคนสงขลาในระยะยาว เสริมหนุนการทำงานตามระบบปกติของภาครัฐ และเริ่มประกาศใช้มาตั้งแต่วันที่ 30 กันยายน 2556 เครือข่ายภาคประชาสังคมจำนวนหนึ่งได้ต่อยอดวาระพลเมือง “สงขลาพอเพียง” มาสู่ “วิสัยทัศน์สงขลา 2570” โดยใช้ยุทธศาสตร์ร่วม แต่มีการเพิ่มเติม ตีความ และขับเคลื่อนโครงการแตกต่างไปจากโครงการที่ระบุไว้ในวิสัยทัศน์สงขลาในลักษณะเสริมหนุนกันและกัน โดยพยายามเปิดพื้นที่ทางความคิดสร้างการมีส่วนร่วมให้กับภาคีเครือข่ายอื่น ๆ ที่ไม่ได้เข้ามาสู่กระบวนการดำเนินงานที่ผ่านมา ให้สามารถเสนอแนวคิดและมีส่วนร่วมต่อการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์สงขลา 2570 ของตน ลดช่องว่างพึ่งพิงภาครัฐในการขับเคลื่อน และความรู้สึกเป็นเจ้าของของประชาชนในภาพรวมยังมีน้อย

พัฒนาการในช่วงนี้มีองค์กรภาคพลเมืองและการเคลื่อนไหวสำคัญมาเติมเต็มการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์สงขลา 2570 ได้แก่

1) **ศูนย์ประสานงานภาคีพัฒนาจังหวัดสงขลา (ศปจ.)** จัดตั้งขึ้นในปี 2558 ภายใต้การประสานการทำงานกับมูลนิธิชุมชนสงขลา ร่วมกันขยายผลวิสัยทัศน์สงขลา 2570 จัดเวทีรับฟังความเห็นและร่วมนำยุทธศาสตร์ดังกล่าวมาเสนอและและร่วมขับเคลื่อนให้เป็นนโยบายสาธารณะในพื้นที่ โดยให้นิยามประเด็นยุทธศาสตร์หลักเพิ่มเติมดังนี้

- นิยามเศรษฐกิจสร้างสรรค์ : เป็นเศรษฐกิจไม่กอบโกยทุนใหญ่ไม่รุกรานทุนเล็ก ไม่รวมศูนย์ความเจริญ มีความเป็นธรรม มีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นภูมิคุ้มกัน ลดการแข่งขันแบบไม่เป็นธรรม ใช้ความคิดสร้างสรรค์ มีความคิดริเริ่ม ยกระดับมูลค่าเพิ่มให้กับทรัพยากรด้านธรรมชาติ ประเพณีวัฒนธรรม และร่วมกันให้กับสังคม และยกระดับสู่ความยั่งยืน ช่วยกันดูแลชุมชนให้เข้มแข็ง ดูแลตัวเองได้ ประชาชนแต่ละชนชั้น วิชาชีพ อยู่ดีกินดี ส่งเสริมการบริโภคภายในกันเอง ส่งเสริมผู้ประกอบการในจังหวัดผู้ประกอบการมีอนาคตที่ดี ทุกคนมีที่ยืน มีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของการแข่งขัน

มีข้อเสนอโครงการเพิ่มเติมที่น่าสนใจ ได้แก่ โครงการสร้างมูลค่าเพิ่มมีโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปยางพาราครบวงจร (ยางพาราสามารถแปรรูปผลิตภัณฑ์ได้3,824ชนิด) โครงการสงขลาเมืองสหกรณ์ โครงการสงขลาเมืองบริการสุขภาพ

- นิยามสังคมเป็นสุข : ปัจเจกชนมีสุขภาพกาย จิตดี ท้องอิ่ม พูดดี ทำดี คิดดี ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนและสังคมเอื้ออาทร ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สิ่งแวดล้อมดี ปราศจากมลภาวะ มีเศรษฐกิจสร้างสรรค์บนฐานเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยระบบสหกรณ์ ราคาพืชผลเศรษฐกิจไม่ตกต่ำ ประชาชนมีรายได้เพียงพอเลี้ยงตัวเองได้ มีสวัสดิการ ประชาชนมีจิตสาธารณะ มีสำนึกความเป็นพลเมือง มีค่านิยมร่วม สามารถสื่อสารได้ 4 ภาษา เคารพกฎหมายเคารพคนอื่น มีความร่วมมือของหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง มีกิจกรรมเชื่อมโยงคน 3 วัย (มีการศึกษา

มีงานทำ มีรายได้) ส่งเสริมยกย่องคนดี หน่วยงานองค์กรรัฐ ท้องถิ่น เอกชน ประชาชนมีจิตบริการสาธารณะ ไม่คอรัปชั่น มีธรรมาภิบาล

มีข้อเสนอโครงการที่น่าสนใจได้แก่ โครงการส่งเสริมการเรียนภาษา 4 ภาษา โครงการสร้างและพัฒนาแกนนำพลเมืองใหม่ (เยาวชน/ผู้นำชมรม,สมาคม,เครือข่าย/ท้องถิ่น/ท้องที่)บนฐานปฏิบัติในระดับพื้นที่ ร่วมแก้ไขปัญหาด้านสังคม ได้แก่ สวัสดิการ/สหกรณ์/ยาเสพติด/ความมั่นคงทางอาหาร/สุขภาพ ฯลฯ โดยการหนุนเสริมจากภาครัฐ ท้องถิ่น วิชาการ เอกชน, โครงการชุมชนเป็นสุข สร้างหมู่บ้านเข้มแข็งอย่างมีส่วนร่วม สร้างตำบลเข้มแข็ง ร่วมกับสภาองค์กรชุมชน/ตำบลสุขภาวะ

- นิยาม : สิ่งแวดล้อมยั่งยืน : สภาวะที่มีความสมบูรณ์ของทรัพยากรและระบบนิเวศ มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพของดิน น้ำ ป่า อากาศและระบบเกษตร เพื่อให้ครอบครัวและชุมชนคนสงขลาอยู่เป็นสุข เกลอเขา ป่า นา เล เมือง มีทรัพยากรพออยู่พอกิน

มีข้อเสนอโครงการสำคัญเพิ่มเติมได้แก่ โครงการรักษาฐานทรัพยากร (ดิน น้ำ ป่า อาหาร คน) หยุดการบุกรุกที่นาเป็นสวนยาง หยุดการบุกรุกป่าฟื้นฟูป่าไม้ เพิ่มพื้นที่สีเขียว กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน (Zoning) : พื้นที่ความมั่นคงทางอาหาร ยกระดับฐานทรัพยากรในพื้นที่คาบสมุทรสทิงพระ สร้างรูปธรรมที่สอดคล้องกับภูมินิเวศ เกลอเล : โครงการส่งเสริมระบบฟาร์มทะเลเพื่อการอนุบาลสัตว์น้ำ เกลอเขา : โครงการส่งเสริมป่าชุมชน โครงการเพิ่มมูลค่าผลผลิตและระบบนิเวศในสวนยาง โครงการส่งเสริมการเลี้ยงผึ้งหลวงเพื่อการพึ่งพาทรัพยากรร่วมกัน เกลอเมือง : โครงการแปรรูปขยะตกค้างเป็นพลังงาน

ไฟฟ้า โครงการ ๆ ชุมชน ๆ การจัดการขยะเพื่อสร้างรายได้ให้กับผู้ด้อยโอกาส โครงการสวนผักคนเมือง โครงการบำบัดน้ำเสียระดับครัวเรือน เกลอนา : โครงการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์สงขลา โครงการสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อแก้ปัญหาภัยแล้ง/น้ำท่วม

2) ในปีเดียวกัน ได้มีการจัดเวทีรับฟังความเห็นของประชาชนในจังหวัดสงขลา จำนวน 11 ครั้ง ทั้งระดับจังหวัดและอำเภอ มีผู้เข้าร่วมจำนวนทั้งสิ้น 1,242 คน มีข้อสรุปสำคัญของความเห็นเพื่อการปฏิรูปในแต่ละด้านโดยสังเขปต่อไปนี้

ด้านที่ 1 เศรษฐกิจ ต้องการนโยบายทางการเกษตร แปรรูปสินค้าทางการเกษตร เป็นการเกษตรแบบครบวงจร สนับสนุนพืชเศรษฐกิจใหม่เพิ่มรายได้ให้ประชากร การควบคุมทุนขนาดใหญ่ผูกขาดและคุกคามทุนชุมชน การใช้ประโยชน์ที่ดิน การปลูกพืชเศรษฐกิจที่เหมาะสมกับภูมิประเทศ

ด้านที่ 2 สังคม ต้องการบริการทางสาธารณสุข การสร้างครอบครัวเข้มแข็ง การปฏิรูปตำรวจ

ด้านที่ 3 การเมืองการปกครองและธรรมาภิบาล การแก้ไขกฎหมายป้องกันการทุจริต การป้องกันการขายสิทธิ์ซื้อเสียงด้วยการแก้ไขกฎหมายการเลือกตั้ง การกำหนดคุณสมบัติและเงื่อนไขก่อนเป็นนักการเมือง การสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนเพื่อป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งกำนัน การขจัดการทุจริตการเลือกตั้งของนักการเมือง

ด้านที่ 4 การศึกษาและการพัฒนามนุษย์ ต้องการแนวนโยบายด้านการศึกษา การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาโดยเฉพาะครูผู้สอน การพัฒนาหลักสูตรทางการศึกษา การยกเลิกการสอนพิเศษ

ด้านที่ 5 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องการการแก้ไขปัญหาที่ดินด้วยการปฏิรูปกฎหมายที่ดิน

ด้านที่ 6 ความสมานฉันท์ปรองดอง ต้องการแก้ปัญหาความแตกแยกด้วยแนวทางการเมืองและสันติวิธี

3) ปลายปี 2558–2561 เครือข่ายภาคประชาสังคมจำนวนหนึ่งที่ต้องการมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาจังหวัดและลดช่องว่างการขับเคลื่อนได้จัดสัมมนาและมีข้อเสนอการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์สงขลา 2570 “เศรษฐกิจสร้างสรรค์ สังคมเป็นสุข สิ่งแวดล้อมยั่งยืน” โดยมีการเคลื่อนไหวสำคัญในนามเครือข่ายผู้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมจังหวัดสงขลา ต่อจังหวัดสงขลา องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา และเครือข่ายร่วมกับมูลนิธิชุมชนสงขลานำแนวทางดังกล่าวไปขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ โดยมีแนวทางสำคัญ สร้างชุมชนปฏิบัติการและพื้นที่ต้นแบบดังนี้

- **เศรษฐกิจสร้างสรรค์** ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก วิสาหกิจชุมชน (กลยุทธ์ธุรกิจเพื่อสังคม : เศรษฐกิจสีเขียว การท่องเที่ยวเชิงเกษตร, นิเวศน์, วัฒนธรรม, ประวัติศาสตร์ และผลิตภัณฑ์สุขภาพ ใช้วัตถุดิบจากพื้นที่ มีคุณสมบัติพิเศษ มีเรื่องเล่ากระตุ้นความสนใจ) การส่งเสริมองค์กรการเงิน/กองทุนชุมชนระดับจังหวัด)
- **สังคมเป็นสุข** สร้างความมั่นคงปลอดภัย ในด้านวินาศภัย (กลยุทธ์ พัฒนาทางเทคนิค CCTV,สร้างแนวป้องกันเขตเศรษฐกิจ,หน่วยเฉพาะกิจ) ในด้านภัยธรรมชาติ (กลยุทธ์ : ข้อบัญญัติท้องถิ่นป้องกันการถมที่ขวางทางน้ำ, กลไกการทำงานของท้องถิ่นในรูปแบบสหการ, กองทุนชุมชนเพื่อรับมือภัยพิบัติ) การดูแลผู้สูงอายุและคนพิการ (กลยุทธ์ : ชุมชนดูแลผู้สูงอายุและคนพิการ สร้างสังคมอารยะ สังคมไม่ทอดทิ้งกัน) ความมั่นคงทางอาหาร (กลยุทธ์ : ส่งเสริมและปกป้องฐานการผลิตอาหารและยา, ธนาคารเมล็ดพันธุ์, พิพิธภัณฑ์อาหาร) ส่งเสริมศิลปาการ (กลยุทธ์ : มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และไม่ได้ ส่งเสริมการนำวิถี/ความเชื่อ/ภูมิปัญญาต้นแบบมาแก้ไขปัญหาร่วมสมัย, ยกระดับเมืองเก่าสงขลาเป็นมรดกโลก, ซุ้มเฟื่องฟ้าสัญลักษณ์ของสงขลา 4 มุมเมือง)
- **สิ่งแวดล้อมยั่งยืน** ฟื้นฟูอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม: (กลยุทธ์: รักษาป่าต้นน้ำ/หน่วยเฉพาะกิจ, การเพิ่มพื้นที่สีเขียวโดยเฉพาะพืชร่วมยางพารา/นา/โหนด/ไผ่, กองทุน 100 ปีสงขลาสีเขียว, รักษาพื้นที่ทะเลที่เป็นฐานทางอาหาร) พลังงานทางเลือก (กลยุทธ์ : การจัดการขยะระดับชุมชน, แก๊สชีวภาพ, การใช้โซลาร์เซล, ตู้อบพลังงานแสงอาทิตย์, Green city)

และสร้างการเมืองแบบมีส่วนร่วม ด้วยการส่งเสริมการเมืองภาคประชาชน (กลยุทธ์ : การสร้างธรรมนูญชุมชน, ผังชุมชนเพื่อการใช้ประโยชน์ที่ดิน, สภาพลเมืองตำบล, สร้างหลักสูตรพัฒนาผู้นำเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงประจำชุมชน, สื่อสารสาธารณะประจำชุมชน) ผลักดันข้อเสนอนโยบายสาธารณะระดับจังหวัดผ่าน “สภาพลเมืองจังหวัดสงขลา” (กลยุทธ์: เวทีสาธารณะ การจัดการความรู้ การมีส่วนร่วม สื่อสารสาธารณะ)

ทั้งนี้ในแนวทางดังกล่าว ปี 2560 โดยการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) มูลนิธิชุมชนสงขลาในฐานะผู้ประสานงานได้นำมาเข้าสู่การจัดทำแผนงานการพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2560–2562) เพื่อสนับสนุนกระบวนการพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม (4pw) โดยประเด็นร่วมที่สำคัญในการขับเคลื่อนงานที่เป็นนโยบายสาธารณะ มี 3 ประเด็น ดำเนินการโดยมุ่งเน้นบางกลยุทธ์และมีประเด็นเป้าหมายเชิงนโยบายภายใต้วิสัยทัศน์จังหวัด 2570 ประกอบด้วย

- **ด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์** มุ่งเน้นการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก–เกษตรสุขภาพ
- **ด้านสิ่งแวดล้อมยั่งยืน** มุ่งเน้นการจัดการขยะ
- **ด้านสังคมเป็นสุข** มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในกลุ่มผู้นำองค์กรและดูแลคนยากลำบากและเปราะบางทางสังคม
- และมีประเด็นเฉพาะที่เกิดตามสถานการณ์ ได้แก่ ประเด็นการจัดการภัยพิบัติ

ในส่วนของการต่อรองเชิงนโยบายเพื่อให้เกิดการทบทวนและปรับเปลี่ยนโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน ส่งผลสืบเนื่องทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างภาคเอกชนและประชาชนอันเกิดจากมุมมองการพัฒนาที่แตกต่าง ไม่มีกระบวนการสร้างความเข้าใจร่วมกัน แกนนำเครือข่ายภาคเอกชนและประชาสังคมจำนวนหนึ่งได้ร่วมกันมาวิเคราะห์สาเหตุสำคัญ ดังนี้

๑. นโยบายของภาครัฐที่แยกส่วนลงมาในพื้นที่จังหวัดหรือภาคใต้ ทำให้ไม่รู้ทิศทางการพัฒนาและเกิดมุมมองที่แตกต่างระหว่างภาครัฐและประชาชนในพื้นที่ ความสับสนในข้อเท็จจริงดังกล่าวให้พิจารณาว่าผู้ให้ข่าวสารการพัฒนาหรือโครงการนั้นมาจากหน่วยงานใด หากเป็นข้าราชการประจำในแต่ละกระทรวง โดยมากจะทำตามนโยบายที่ได้รับการมอบหมาย ส่วนใหญ่จะเป็นแผนงานโครงการในแต่ละปี แต่หากเป็นนักการเมืองนำเสนอจะเป็นความเห็นเชิงนโยบายในภาพรวม ส่วนการพัฒนาระดับจังหวัดจะเป็นนโยบายของผู้ว่าฯ ซึ่งมักเป็นความเห็นของบุคคลไม่มีความต่อเนื่อง

2. ภาคเอกชนจะมองผลกำไรเป็นตัวตั้งเป็นเป้าหมายสูงสุดในการทำงาน ขณะที่ภาคประชาชนมักเคลื่อนไหวจากมุมมองของผู้ได้รับ

ผลกระทบในระดับชุมชน มุมมองและข้อมูลที่แตกต่างทำให้เกิดความขัดแย้งกัน แต่ก็มีกลไกกลางในส่วนของภาคเอกชนได้แก่ กรอ. และ กกร. ที่จะประสานกับจังหวัดเพื่อร่วมกำหนดทิศทางโดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ ทิศทางการทำงานร่วมระหว่างภาคเอกชนและประชาชน ควรจะเป็นทางออกที่สำคัญของการพัฒนาระดับจังหวัดที่คนในพื้นที่จะมีส่วนร่วมกำหนดแทนนักการเมืองหรือข้าราชการประจำ แต่การประสานความเข้าใจและเพื่อนำไปชี้นำการพัฒนาจังหวัดขึ้นอยู่กับคุณภาพขององค์กรและปริมาณขององค์กรที่จะสร้างผลกระทบส่งผลต่อการพัฒนาจังหวัด

3. แนวทางความร่วมมือในอนาคต

- สร้างความเชื่อถือระหว่างกัน หาจุดร่วม นั่นคือ สงขลาไม่มีอุตสาหกรรมหนัก มีการกระจายรายได้กระจายอำนาจและความเจริญ
- สงขลาควรเน้นการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ ภายใต้วิสัยทัศน์ประเทศ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และวิสัยทัศน์สงขลา 2570 เศรษฐกิจสร้างสรรค์ สิ่งแวดล้อมยั่งยืนและสังคมเป็นสุข กรณีด้านเศรษฐกิจดำเนินการไปบนฐานทุนท้องถิ่น ทุนชุมชนและทุนเสรี ซึ่งสามารถยกระดับพัฒนาในด้านหลักได้แก่ เกษตรอุตสาหกรรม ท่องเที่ยวและโลจิสติกส์ โดยกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และมีปลายยอดสงขลาจะเป็นศูนย์กลางการคลังและการเงินของภูมิภาค

ในส่วนภาคเอกชนมีการประชุม กรอ. (คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนฯ) มีพื้นที่ในการเสนอทิศทางการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ ภาคประชาสังคมมีช่องทางของ พรบ.สุขภาพแห่งชาติ/

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) จัดเวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัด สภาองค์กรชุมชนระดับตำบลมีช่องทางจัดประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบลระดับจังหวัดในการเสนอเชิงนโยบาย แม้นมีช่องทางดังกล่าวมาแต่ก็เป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำ ความสำเร็จยังอยู่ในระดับของภาวะผู้นำขององคกรเหล่านั้น ยังขาดการมีส่วนร่วมในลักษณะการมามองเป้าหมายเดียวกันในแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

3) การขับเคลื่อนวิสัยทัศน์สงขลา 2570 ในปัจจุบัน (2556–2562)

3.1 ในส่วนของ 15 ภาคีบริหารจัดการ มุ่งเน้นการให้เกิดแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และนำแผนไปสู่การขับเคลื่อน โดยความรับผิดชอบของ 5 มหาวิทยาลัย ในการดำเนินการของ 15 ภาคีบริหารจัดการจะมีการประชุมร่วมกันทุก 3 เดือน โดยมีสำนักงานจังหวัดเป็นเลขานุการ

3.2 การเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคม เพื่อเป้าหมายการทำงานร่วมกันของพลเมืองสงขลา ให้สามารถเชื่อมประสานการทำงานต่อกัน ปี 2561 มูลนิธิชุมชนสงขลา มูลนิธิเครือข่ายเมืองภาคใต้เพื่อการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (SCCCRN) สภาองค์กรชุมชนตำบลจังหวัดสงขลา เริ่มต้นเป็นเจ้าภาพร่วมกันโดยในวันที่ 29–30 สิงหาคม 2561 ได้กำหนดจัดกิจกรรมเพื่อสานพลังความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในฐานะองค์กรภาคพลเมืองในจังหวัดสงขลา มองภาพรวมการพัฒนาทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การเมือง ประสานนำตัวแทนภาคส่วนต่าง ๆ มาร่วมกันเสนอแนวทางการทำงานโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน ประชาชนเป็น

ศูนย์กลาง แนะนำความเป็นองค์กรพร้อมด้วยแนวทางการพัฒนาที่องค์กรจะดำเนินการโดยมีประโยชน์ของสาธารณชนในสงขลาเป็นเป้าหมาย ผ่านการอ่านคำประกาศพลเมืองเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นการทำงานร่วมกัน พร้อมกับรายงานความก้าวหน้าและข้อเสนอเชิงนโยบายจากขบวน 4p-w สงขลา หรือโครงการพัฒนานโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมจังหวัดสงขลา อันเป็นขบวนที่ต่อเนื่องจากสมัชชาสุขภาพจังหวัด 3 ประเด็นได้แก่ เกษตรสุขภาพเพื่อเศรษฐกิจฐานราก การจัดการขยะ และการดูแลคนยากลำบากและเปราะบางทางสังคม ความก้าวหน้าและข้อเสนอเชิงนโยบายจากสภาองค์กรชุมชนจังหวัดสงขลา 6 ประเด็น ได้แก่ 1.การพัฒนาที่ยั่งยืน 2.การจัดการที่ดินและที่อยู่อาศัยอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม 3.การพัฒนาพื้นที่ความมั่นคงทางอาหาร 4.การจัดการน้ำและภัยพิบัติ 5.การจัดการสิ่งแวดล้อมและการจัดการขยะ 6.การสร้างความเข้มแข็งองค์กรชุมชน สวัสดิการชุมชน และองค์กรการเงิน โดยมีเครือข่ายภาคพลเมืองมาร่วมอ่านคำประกาศพลเมืองดังนี้

ที่	ประเด็นยุทธศาสตร์	รายละเอียด
1	**ความร่วมมือในความเป็นพลเมืองสงขลา** 1.1 เสนอแนวทางการพัฒนาโดยใช้สงขลาเป็นฐาน สะท้อนภาพการพัฒนาจังหวัดร่วมกัน	• องค์กรร่วมประกาศคำพลเมือง 24 องค์กร • องค์กรมูลนิธิ 5 องค์กร ได้แก่ มูลนิธิเรารักสงขลาเฉลิมพระเกียรติ มูลนิธิชุมชนสงขลา มูลนิธิอนุรักษ์ป่าต้นน้ำสงขลา มูลนิธิเครือข่ายเมืองภาคใต้เพื่อการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (SCCCRN) มูลนิธิเพื่อการพัฒนาแรงงานและอาชีพ • ภาคเอกชน 4 องค์กร ได้แก่ หอการค้าจังหวัดสงขลา สมาคมสมาพันธ์ธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา สมาพันธ์เอสเอ็มอีไทยจังหวัดสงขลา บริษัทประชารัฐรักสามัคคีสงขลา (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด • ภาควิชาการ 3 องค์กร ได้แก่ มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ศูนย์อาสาสมัคร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ • สมาคมจำนวน 4 องค์กร ได้แก่ ภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม สมาคมผู้บริโภคสงขลา สมาคมสวัสดิการภาคประชาชนสงขลา สมาคมศิลปินพื้นบ้านจังหวัดสงขลา • องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3 องค์กร ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา พชอ.นาทวี (อบต.ทับช้าง) เครือข่าย 23 เกลอ (อบต.ท่าข้าม) • ชมรมเครือข่ายต่าง ๆ จำนวน 5 องค์กร ได้แก่ สภาองค์กรชุมชนตำบลจังหวัดสงขลา เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน เครือข่ายเฝ้าระวัง สิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพสงขลา ศูนย์อาสาสร้างสุข ชมรมเพื่อนช่วยเพื่อนคนพิการสงขลา

ที่	ประเด็นยุทธศาสตร์	รายละเอียด
	1.2 ความร่วมมือเพื่อการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหรือภัยพิบัติ	**การลงนามความร่วมมือเพื่อการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 12 องค์กร** • มูลนิธิ SCCCRN ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณะภัยเขต 12 ศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาคใต้ฝั่งตะวันออก สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 8 สำนักงานชลประทานสงขลา เทศบาลนครหาดใหญ่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา หอการค้าจังหวัดสงขลา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ศูนย์วิจัยภัยพิบัติทางธรรมชาติภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มูลนิธิชุมชนสงขลา มูลนิธิชุมชนไท
2	**ทิศทางเชิงยุทธศาสตร์การดำเนินงานพัฒนาจังหวัดในฐานะพลเมือง** **2.1 ด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์** ประกอบด้วยการขับเคลื่อนให้สงขลาเป็นเมือง MICE City และ Sports City และสงขลาเมืองเก่าสู่มรดกโลก เกษตรสุขภาพเพื่อเศรษฐกิจฐานรากเกษตรกรรมยั่งยืน ความมั่นคงทางอาหาร การท่องเที่ยวเชิงคุณภาพทุกระดับทั้งเชิงเกษตร/ชุมชน/ประวัติศาสตร์	**ประกอบด้วยหน่วยงานและกิจกรรมดังนี้** • **หอการค้าจังหวัดสงขลา** ร่วมกันเร่งและสร้างแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์วัดสุวรรณคีรีที่จะสร้างอนุสรณ์สถานพระเจ้าตากสินมหาราช รวมทั้งหอประวัติศาสตร์ต้นตระกูล ณ สงขลา ผลักดันให้จังหวัดสงขลาเป็นเมือง MICE City และผลักดันสงขลาให้เป็น Sports City จะสร้างให้สำเร็จในปี 2563 • **ภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม** สงขลาเปรียบเหมือนเพชรที่รอการเจียรนัย อาทิ เพชรบ้านเกิดของหลวงปู่ทวด เพชรยุคมุสลิมเพชรตั้งแต่รัชกาลที่ 3 มีเชื้อสายเป็นเจ้าเมืองจังหวัดสงขลา อาคารทรงจีนที่ยิ่งใหญ่และสวยงามที่สุดในเอเชียอาคเนย์ ส่งเสริมให้พลเมืองรักสงขลา และขับเคลื่อนเมืองสงขลาไปสู่มรดกโลก • **สมาคมสมาพันธ์ธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา** ส่งเสริมศักยภาพให้กับผู้ประกอบการ/สมาคมในด้านการท่องเที่ยว

ที่	ประเด็นยุทธศาสตร์	รายละเอียด
		ในทุกๆ ด้าน เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารเรื่องการท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ร่วมกับภาครัฐและภาคเอกชน องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด ชุมชน ในจังหวัดและต่างจังหวัดเพื่อสร้างการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพเชิงนิเวศน์เกษตรและวัฒนธรรม ร่วมกับรัฐและเอกชนพัฒนาสงขลาเป็น MICE City ร่วมมือกับสถาบันฝีมือแรงงานจังหวัดสงขลาเพื่อฝึกอบรมฝีมือแรงงานรายใหญ่และรายย่อย ฝึกอบรมภาษาจีน ภาษามลายูและภาษาอังกฤษ ส่งเสริมให้หาดใหญ่เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว จัดกิจกรรมเทศกาลปีใหม่ เทศกาลตรุษจีน เทศกาลหาดใหญ่มิดไนท์ เทศกาลสงกรานต์ เทศกาลอาหารหรอย เทศกาลกินเจ เทศกาลลอยกระทง หาดใหญ่เคาท์ดาวน์ เทศกาลสงขลายิ้มอิ่มและเที่ยว กิจกรรมร่วมกับหาดใหญ่ประชารัฐ การแข่งขันโบลิ่ง • **บริษัทประชารัฐรักสามัคคีสงขลา (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด** ร่วมกับตลาดกรีนเวย์ มูลนิธิชุมชนสงขลา และเครือข่ายเกษตรอินทรีย์จังหวัดสงขลา เกษตรและสหกรณ์พัฒนาชุมชน อำเภอหาดใหญ่ ส่งเสริมเกษตรสุขภาพเพื่อเศรษฐกิจฐานราก เปิดตลาดอาหารสุขภาพ ได้แก่ ตลาดกรีนโซน ซึ่งอยู่ในตลาดกรีนเวย์ อ.หาดใหญ่ เพื่อให้กลุ่มเกษตร เครือข่ายต่างๆ ได้เข้ามาจำหน่ายสินค้าสุขภาพ ตอนนี้ตลาดก้าวเข้าสู่ปีที่ 2 มีสินค้าเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ เกษตรชุมชน และเป็นตลาดประชารัฐจังหวัดสงขลา นอกจากนั้นยังสนับสนุนเกษตรกรให้สร้างรายได้จากสินค้าเกษตร สินค้าแปรรูป และการ

ที่	ประเด็นยุทธศาสตร์	รายละเอียด
		ท่องเที่ยวชุมชน บริษัทฯจะเข้าไปสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การเข้าถึงปัจจัยการผลิต โอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน การสร้างองค์ความรู้ ส่งเสริมความรู้เพื่อสร้างประโยชน์ต่อยอดการตลาด พัฒนาแบบบูรณาการ วิเคราะห์ตลาดไปจนถึงช่องทางการขายใหม่ ๆ การสื่อสารสร้างการรับรู้เพื่อความยั่งยืน ช่วยสร้างแบรนด์และหาช่องทางการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อท้องถิ่นและสื่อระดับประเทศ และบริหารจัดการทั้งด้านต้นทุน บัญชี เป็นรูปแบบธุรกิจที่รายได้หลักมาจากการให้คำปรึกษาแก่ธุรกิจชุมชนและการค้าขาย • **สมาพันธ์เอสเอ็มอีไทยจังหวัดสงขลา** 1.ก่อตั้งโรงเรียนธุรกิจเอสเอ็มอี เพื่อให้องค์ความรู้ด้านธุรกิจเอสเอ็มอี 4.0 ให้กับผู้ประกอบการ 2.กิจกรรมรับฟังเสียงธุรกิจเอสเอ็มอี เพื่อเป็นกระบอกเสียงสะท้อนปัญหา รวมถึงการเสนอแนะ และมีการแก้ไขนำไปสู่การสร้างโอกาสทางการค้า 3.โครงการ 7 วันมหัศจรรย์สงขลาเพื่อร่วมสร้างเศรษฐกิจจังหวัดสงขลาให้เข้มแข็ง โดยใช้กลุ่มกิจกรรมนำการท่องเที่ยวสู่วิถีชุมชน • **มหาวิทยาลัยทักษิณ** พัฒนาสถาบันทักษิณคดีศึกษาพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยามีชีวิตเพื่อเสริมสร้างศักยภาพแหล่งเรียนรู้พหุวัฒนธรรม และเป็นท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมภาคใต้ที่มีมาตรฐานเพื่อเป็นส่วนหนึ่งที่จะส่งเสริมรายได้การท่องเที่ยวของคนสงขลาและคนเกาะยอ สร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าเกษตร โดยคณะวิศวกรรมศาสตร์ และคณะอุตสาหกรรมเกษตรและชีวภาพ

ที่	ประเด็นยุทธศาสตร์	รายละเอียด
		• **เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน** 1.เสริมกระบวนการเรียนรู้และยกระดับการพัฒนาพื้นฐานเกษตรยั่งยืนโดยเฉพาะฐานพันธุกรรมพืชได้แก่พืชอัตลักษณ์ท้องถิ่นสงขลา ซึ่งสงขลามีศักยภาพสูงมากในการยกระดับพืชเหล่านี้ เช่น ทุเรียนพื้นบ้าน ส้มโอ มะพร้าว ข้าวพื้นบ้าน ผักพื้นบ้านต่าง ๆ มะไฟกา จำปูริง/จำไหร ซึ่งจะยกระดับมูลค่าและคุณค่า 2.จัดสมัชชาเกษตรกรรมยั่งยืนสงขลา เพื่อความเข้มแข็งเครือข่ายและขับเคลื่อนให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืนปีละครั้ง 3.เรื่องของชาวสวนยางยั่งยืน เพื่อให้เกิดรูปแบบเกษตรผสมผสาน 10%
	2.2 ด้านสังคมเป็นสุข ประกอบด้วยการจัดการที่ดินและที่อยู่อาศัยอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม ยกระดับเมืองสวัสดิการแห่งชุมชนเป็นเมืองระดับชาติ การพัฒนาผู้บริโภคที่เข้มแข็งและมีบทบาทช่วยเหลือสังคม การส่งเสริมสุขภาวะชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ส่งเสริมศิลปะศิลปินเป็นสื่อในการสื่อสารด้านสุขภาวะ สงขลาเป็นเมืองแห่งอาสาสมัครและจิตอาสา การช่วยเหลือดูแลผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ แรงงานนอกระบบ	**ประกอบด้วยหน่วยงานและกิจกรรมดังนี้** • **มูลนิธิชุมชนสงขลา/ศปจ. (ศูนย์ประสานงานพหุภาคีพัฒนาจังหวัดสงขลา)** ร่วมกับสำนักงานพัฒนาความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา พัฒนาชุมชน สาธารณสุข องค์การบริหารส่วนจังหวัด และสำนักงานสถิติจังหวัด ร่วมสร้าง “สังคมไม่ทอดทิ้งกัน” เก็บรวบรวมข้อมูลคนยากลำบาก พร้อมกับพัฒนาแอพพลิเคชั่น iMed@home ระบบข้อมูลกลางเพื่อการบูรณาการและสร้างตัวแบบเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกัน มีข้อมูลคนยากลำบากเข้าสู่ระบบประมาณ 3,500 ราย ปี 2561-2562 จัดทำพื้นที่ต้นแบบนำข้อมูลมาขยายผลและเก็บข้อมูลเพิ่มเติม และมีกิจกรรมทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิลนำเงินมาจัดตั้งกองทุนกลางเพื่อช่วยคนยากลำบากได้ร่วมกับท้องถิ่นและเครือข่าย พชอ. (คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ) ในอำเภอ

ที่	ประเด็นยุทธศาสตร์	รายละเอียด
		หาดใหญ่ ได้แก่ ต.ทุ่งตำเสา ต.พะตง อ.สิงหนคร ได้แก่ ต.รำแดง ต.ชะแล้ ต.ทำนบ ต.ป่าขาด ต.ปากรอ อำเภอเมือง ได้แก่ ชุมชนแหลมสนอ่อน รวมทั้งศูนย์สร้างสุขชุมชนร่วมกับกองทุนฟื้นฟูฯ องค์การบริหารส่วนจังหวัด ในพื้นที่ 5 ตำบล ได้แก่ อบต.คูหา อบต.ทับช้าง ทม.สะเดา ทม.เขารูปช้าง ทต.ระโนด ในการดูแลผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง และผู้ด้อยโอกาสในสังคม โดยใช้ระบบฐานข้อมูลกลางร่วมกัน • **มูลนิธิเพื่อการพัฒนาแรงงานและอาชีพ (โฮมเน็ทไทยแลนด์)** มีพื้นที่ดำเนินการในเขตเทศบาลนครสงขลา กับกลุ่มอาชีพแม่ค้ารถเร่แผงลอย กลุ่มมอเตอร์ไซด์รับจ้าง กลุ่มส่งเสริมอาชีพกลุ่มผ้าปาเต๊ะบ่อยาง กลุ่มปลูกผักไฮโดรโปนิก และอื่นๆ ส่งเสริมให้เมืองมีการพัฒนาที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ ทั้งด้านเศรษฐกิจ และการเข้าถึงบริการทางสังคมจากภาครัฐ • **สมาคมผู้บริโภคสงขลา** ร่วมกับเครือข่ายและองค์กรผู้บริโภคระดับอำเภอ พัฒนากลไกการเฝ้าระวังสินค้าไม่ปลอดภัยในระดับพื้นที่โดยการมีส่วนร่วมของผู้บริโภค เพื่อเตือนภัยผู้บริโภคและนำสู่การจัดการปัญหาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2.สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดมาตรการหรือนโยบายเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค 3.การส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิผู้บริโภคและสิทธิในระบบหลักประกันสุขภาพ

ที่	ประเด็นยุทธศาสตร์	รายละเอียด
		• **ศูนย์อาสาสมัครกองกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์** มี 2 หน่วยงานย่อยได้แก่หน่วยส่งเสริมงานอาสาสมัคร และหน่วยบัณฑิตอาสา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มี 5 ภารกิจ คือ 1.เปิดรับความต้องการด้านอาสาสมัคร เพจ เว็บไซต์จากเครือข่ายชุมชนหรืองค์กรชุมชน ภาคเอกชน หน่วงงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อขับเคลื่อนชุมชนไปสู่การพัฒนา 2.หลักสูตรการฝึกอบรม การพัฒนาชุมชนในการถอดบทเรียนจิตอาสา การศึกษาชุมชน ให้กับนักศึกษาและชุมชนที่สนใจ 3.จัดงานมหกรรมจิตอาสาภาคใต้ เพื่อเปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้บุคลากร นักศึกษา หน่วยงานที่ทำงานด้านจิตอาสาเพื่อสังคมในพื้นที่ภาคใต้ 4.สนับสนุนกิจกรรมบัณฑิตอาสาเพื่อพัฒนาชุมชนร่วมกับเครือข่ายภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย 5.สนับสนุนให้นักศึกษา บุคลากร ผู้เกษียณ ได้ทำกิจกรรมจิตอาสาในทุกยามในยามวิกฤติภัยพิบัติหรือในยามปกติ • **สมาคมสวัสดิการภาคประชาชนสงขลา** ขยายแนวคิดสัจจะลดรายจ่ายวันละ 1 บาท เพื่อทำกองทุนสวัสดิการชุมชน ครอบคลุมทั้ง 140 ชุมชนตำบล เทศบาล • **สมาคมศิลปินพื้นบ้านจังหวัดสงขลา** ผลิตสื่อเพื่อช่วยรณรงค์ทางสังคม จัดเก็บข้อมูลเบื้องต้นของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมโนราและหนังตะลุง เพื่อจุดประกายให้มีการผลักดันให้หนังตะลุงและโนรา เป็นมรดกโลก

ที่	ประเด็นยุทธศาสตร์	รายละเอียด
		• **องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา** พัฒนาคุณภาพชีวิตคนสงขลา การแพทย์ฉุกเฉิน มีกู้ชีพกู้ภัยที่ให้การบริการ เป็นแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดและประเทศ รองรับสังคมผู้สูงอายุจัดตั้งศูนย์บริบาลผู้สูงอายุ ตั้งอยู่ที่สวนประวัติศาสตร์เปรมติณสูลานนท์ มีกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพที่จำเป็นต่อสุขภาพดูแลกลุ่มผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยที่บ้านติดเตียง และกลุ่มผู้ป่วยหลังพ้นภาวะระยะวิกฤติจำเป็นต้องได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ • **คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.)** เช่น อ.นาทวี จัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสมรรถโดยชุมชนตำบลทับช้าง ซึ่งมีตัวแทนจากภาคส่วน มีจิตอาสาในการดูแลกลุ่มที่รอการฟื้นฟู • **เครือข่าย 23 เกลอ (อบต.ท่าข้าม)** แนวทางในการขับเคลื่อน1.สร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนา เช่น ธรรมนูญสุขภาวะชุมชนตำบลท่าข้าม การบริการจัดการชุมชนสมานฉันท์ของควนรู ธรรมนูญสุขภาพตำบลชะแล้ เป็นต้น 2.ขับเคลื่อนการจัดสวัสดิการสังคมโดยชุมชน เกษตรกรรมยั่งยืน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ของเด็กและ เยาวชน การดูแลสุขภาพโดยชุมชน การจัดการภัยพิบัติ และการลงทุนด้านสุขภาพโดยชุมชน ยกตัวอย่างเช่น ศูนย์แพทย์สามตำบล ท่าข้าม น้ำน้อย ทุ่งใหญ่

ที่	ประเด็นยุทธศาสตร์	รายละเอียด
		• **สภาองค์กรชุมชน** ขับเคลื่อนประเด็น คือ 1.สงขลากับการพัฒนาที่ยั่งยืน 2.สงขลากับการจัดการที่ดินที่อยู่อาศัยอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม 3.สงขลากับการพัฒนาพื้นที่ความมั่นคงทางอาหาร 4.สงขลากับการสร้างความเข้มแข็งองค์กรชุมชน สวัสดิการชุมชนและองค์กรการเงิน • **ศูนย์อาสาสร้างสุข** 1.จะระดมและพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครในจังหวัดสงขลาให้สามารถทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายบนพื้นฐานของความถนัดและความเชี่ยวชาญของอาสาสมัครในแต่ละกลุ่ม 2.จะร่วมคิด หารือวางแผนร่วมกับภาคีเครือข่ายถึงแนวทางและความเป็นไปได้ในการส่งเสริมงานอาสาสมัครเพื่อขับเคลื่อนสังคม 3.จะสนับสนุนการเผยแพร่การทำงานพัฒนานโยบายสาธารณะของภาคีเครือข่ายให้เป็นที่รับรู้สู่สาธารณะ • **ชมรมเพื่อนช่วยเพื่อนคนพิการจังหวัดสงขลา** ช่วยเหลือคนพิการให้ทราบถึงสิทธิต่าง ๆ ที่ควรจะได้รับจากรัฐและลดระดับขั้นตอนจากการทำงานของรัฐที่มีระเบียบขั้นตอนมากมาย ให้กำลังใจจากเพื่อนผู้พิการถึงเพื่อนผู้พิการด้วยกันและการมอบสิ่งของช่วยเหลือต่าง ๆ จากการสนับสนุนของรัฐและเอกชนตามศักยภาพเท่าที่มี

ที่	ประเด็นยุทธศาสตร์	รายละเอียด
	2.3 ด้านพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การสร้างคนสงขลาให้เป็นพลเมือง เป็นคนที่มีคุณภาพ มีทั้งปัญญาและคุณธรรม ยกระดับสถาบันการศึกษาเข้ามาสร้างความรู้ให้กับชุมชน การมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน การสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนและสหกรณ์ให้เข้มแข็ง การสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ แรงงานนอกระบบ	**ประกอบด้วยหน่วยงานและกิจกรรมดังนี้** • **มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา** ภารกิจ คือ 1.ผลิตบัณฑิต 2.บริการวิชาการ 3.ทำนุบำรุงศิลปวัฒธรรม และ 4.การวิจัย ร่วมกับชุมชนในพื้นที่จาก 5 อำเภอ คือ อำเภอเมืองสงขลา อำเภอสิงหนคร อำเภอสทิงพระ อำเภอควนเนียงและ อำเภอเทพา เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ • **มหาวิทยาลัยทักษิณ** พัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และพร้อมร่วมมือกับทุกภาคส่วน • **หอการค้าจังหวัดสงขลา** มีแนวทาง 1.มุ่งเน้นสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็งโครงการเริ่มที่อำเภอนาทวีเป็นที่แรก 2.มุ่งเน้นพัฒนาร่วมกับสหกรณ์ กลุ่มสหกรณ์ ร้านค้าสร้างความเข้มแข็งโดยเฉพาะเรื่องการจัดการระบบภายใน • **มูลนิธิเรารักสงขลาเฉลิมพระเกียรติ** ให้กำลังใจกับบุคคลที่เป็นคนเก่ง คนดีและมีผลงาน เรียกว่ารางวัลคนดีศรีสงขลา ในกลุ่มภาคราชการ นักธุรกิจ เกษตรกร เยาวชน • **สมาคมผู้บริโภคสงขลา** 1.ส่งเสริมสนับสนุนการสร้างความเข้มแข็งของผู้บริโภคให้รู้เท่าทันและเข้าถึงสิทธิ 2.ส่งเสริมการรวมกลุ่มผู้บริโภคให้เกิดเป็นองค์กรผู้บริโภค สนับสนุนให้เป็นองค์กรที่มีคุณภาพสามารถให้ความช่วยเหลือผู้บริโภคได้ถึงในระดับพื้นที่ โดยเชื่อมโยงการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ที่	ประเด็นยุทธศาสตร์	รายละเอียด
		• **สมาคมสวัสดิการภาคประชาชนสงขลา** พัฒนาคน 4 ขั้น ขั้นที่ 1 แนวคิดสัจจะลดรายจ่ายวันละ 1บาท เพื่อทำกองทุนสวัสดิการชุมชน ครอบคลุมทั้ง 140 ชุมชนตำบล เทศบาล ขั้นที่ 2 ยกระดับกองทุนสวัสดิการผู้นำลดรายจ่ายเดือนละ 100 บาท ขั้นที่ 3 กองทุนภัยพิบัติสวัสดิการชุมชนสงขลา สัจจะทำบุญปีละ 100 บาท ขั้นสูงสุด กองทุนพัฒนาคนสงขลา คนสงขลาร่วมกันทำบุญให้กับสังคมปีละ100 บาท • **สภาองค์กรชุมชน** ขับเคลื่อนประเด็นสงขลากับการสร้างความเข้มแข็งองค์กรชุมชนสวัสดิการชุมชนและองค์กรการเงิน • **เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน** 1.พัฒนาผู้ประกอบการสีเขียวในกลุ่มเกษตรกรของเครือข่าย ทายาทเกษตรกร นักเรียนนักศึกษา และผู้ประกอบการในตลาดสุขภาพ 2.พัฒนาระบบสารสนเทศและการสื่อสารเกษตรกรรมยั่งยืนสงขลาโดยเฉพาะในระบบออนไลน์ด้วยสมาร์ทโฟนให้มากขึ้น 3.แลกเปลี่ยนความรู้ สนับสนุน หนุนเสริมศูนย์เรียนรู้ทุกรูปแบบชองข่ายต่างๆ เช่น YSF ศูนย์เรียนรู้บ้านภูลิตา ศูนย์ปราชญ์ฯ เครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีไทย เกษตรกรรมทางเลือก เกษตรธรรมชาติ

ที่	ประเด็นยุทธศาสตร์	รายละเอียด
	2.4 ด้านสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ประกอบด้วยการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหรือภัยพิบัติแบบมีส่วนร่วม การจัดการป่าต้นน้ำ การบริหารจัดการน้ำ การจัดการขยะ	**ประกอบด้วยหน่วยงานและกิจกรรมดังนี้** • **มูลนิธิเครือข่ายเมืองภาคใต้เพื่อการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (SCCCRN)** ร่วมกับศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณะภัยเขต 12 ศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาคใต้ฝั่งตะวันออก สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 8 สำนักงานชลประทานสงขลา เทศบาลนครหาดใหญ่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา หอการค้าจังหวัดสงขลา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ศูนย์วิจัยภัยพิบัติทางธรรมชาติภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มูลนิธิชุมชนสงขลา มูลนิธิชุมชนไท พัฒนาระบบการเตือนภัย กู้ภัยและฟื้นฟูเยียวยาในภาวะเกิดอุทกภัย 5 ลุ่มน้ำของจังหวัด และมีแนวทางดำเนินการต่อไป 1.ขับเคลื่อนให้เกิดการปรับตัวเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 2.พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่เสี่ยง 3.การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนเพื่อลดภาวะโลกร้อน 4.การสร้างความร่วมมือในการบริหารจัดการเตรียมความพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีประสิทธิภาพ 5.การแลกเปลี่ยนเชิงวิชาการ การรณรงค์ สื่อสาร และประชาสัมพันธ์ในการรับมืออุทกภัย เน้นการเฝ้าระวังภัยพิบัติที่อาจจะเกิดขึ้นล่วงหน้าในระยะเวลานาน ๆ และการช่วยเหลือกันในการฟื้นฟูภายหลังจากเกิดเหตุภัยพิบัติแล้ว และการจัดการภัยพิบัติในพื้นที่ลุ่มน้ำ

ที่	ประเด็นยุทธศาสตร์	รายละเอียด
		มีเครือข่ายสามารถเตือนภัยตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ และมีระบบชลมาตรที่เตือนภัยล่วงหน้า มีระบบการทำงานที่เป็นกลไกสำคัญ ลุ่มน้ำคาบสมุทรสทิงพระที่มีลักษณะพิเศษ เนื่องจากเป็นแหล่งรองรับน้ำจากพัทลุง รัตภูมิ หาดใหญ่ มีระบบกันน้ำไม่ให้ไหลออก ระบบสำคัญคือการเตือนภัยด้วยตัวเอง หน่วยงานสำคัญและเทคโนโลยีที่จะช่วยหนุนเสริม คือ ระบบ TMD SMART SIM ของกรมอุตุนิยมวิทยา ซึ่งต้องการยกระดับการทำงานไปสู่ไทยแลน 4.0 ชลประทานมีระบบช่วยเหลือในการเตือนภัย มีเครื่องวัดน้ำคือเสาวัดน้ำ เวปไซต์ถ่ายทอดสดเพื่อดูระดับน้ำ นอกจากนั้นจะเป็นการเสริมความเข้มแข็งองค์กร เครือข่ายระบบเตือนภัยชุมชน และการสนับสนุนให้ทำงานต่อเนื่องให้สำนักงานอุตุฯและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ลงไปส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาศักยภาพการเตือนภัย ในลุ่มน้ำย่อยต่าง ๆ เพิ่มเติม • **มูลนิธิอนุรักษ์ป่าต้นน้ำสงขลา** ร่วมกับสหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยสงขลา-นครินทร์ สหกรณ์ออมทรัพย์ กรมป่าไม้ อนุรักษ์ทรัพยากรป่าต้นน้ำ จึงได้มีกิจกรรมปลูกป่าเสริมทุกปี • **มูลนิธิชุมชนสงขลา** ร่วมกับเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 30 แห่งจัดทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิล และร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดส่งเสริมกิจกรรมสวนผักคนเมือง สร้างความสัมพันธ์ผ่านกิจกรรมของคนเมืองหาดใหญ่ อำเภอเมืองให้สามารถช่วยเหลือกันเอง พึ่งพาอาศัยกัน มีการนำขยะเปียก

ที่	ประเด็นยุทธศาสตร์	รายละเอียด
		ในครัวเรือนมาทำปุ๋ยปลูกผัก ส่งเสริมการเรียนรู้การผลิตอาหารหรือปลูกผักตามรูปแบบสวนผักคนเมืองผ่านกิจกรรมห้องเรียนสวนผักคนเมือง • **เครือข่ายเฝ้าระวังสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพจังหวัดสงขลา** 1.พัฒนาวิทยากรสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพระดับอำเภอ 16 ทีมๆ ละ 5–7 คน 2.ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3.สนับสนุนให้เกิดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพ เน้นการจัดการขยะต้นทางตามลำดับ ดังนี้ – ระดับหมู่บ้าน ส่งเสริมสนับสนุนให้ครัวเรือนมีการคัดแยกขยะต้นทางอย่างถูกวิธี – ระดับตำบล ส่งเสริมสนับสนุนให้มีหมู่บ้านจัดการขยะต้นทางอย่างถูกวิธี อย่างน้อย 1 หมู่บ้าน – ระดับอำเภอ ส่งเสริมสนับสนุนให้มีตำบลจัดการขยะต้นทางอย่างถูกวิธี อย่างน้อย 1 ตำบล – ระดับจังหวัด ส่งเสริมสนับสนุนให้มีอำเภอจัดการขยะต้นทางอย่างถูกวิธี อย่างน้อย 1 อำเภอ 4.จัดเวทีเกียรติยศเพื่อเชิดชูเกียรติให้แก่บุคคลและองค์กรที่ดำเนินกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพดีเด่น และสามารถเป็นต้นแบบให้กับผู้อื่นได้ ปีละ 1 ครั้ง • **สมาคมผู้บริโภคสงขลา** พัฒนาและสนับสนุนกระบวนการผู้บริโภคและการผลิต ให้เกิดจิตสำนึกการบริโภคอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ที่	ประเด็นยุทธศาสตร์	รายละเอียด
		• **สมาคมสวัสดิการภาคประชาชนสงขลา** จัดตั้งกองทุนภัยพิบัติสวัสดิการชุมชนสงขลา สัจจะทำบุญปีละ 100 บาท • **เครือข่าย 23 เกลอ (อบต.ท่าข้าม)** ขับเคลื่อนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการภัยพิบัติ • **สภาองค์กรชุมชน** ขับเคลื่อนประเด็นสงขลากับการจัดการน้ำภัยพิบัติ และการจัดการสิ่งแวดล้อมและขยะ
	2.5 **ด้านพัฒนาระบบสนับสนุน** มีกลไกหลวมๆ 24 องค์กรหลักมาช่วยดูมาช่วยออกแบบ	**ประกอบด้วยหน่วยงานและกิจกรรมดังนี้** • จะเป็นกลไกที่สำคัญในการหนุนเสริมประสานงาน รวมถึงสร้างช่องทางกลางหรือกิจกรรมกลางร่วมกัน ในเบื้องต้นมูลนิธิชุมชนสงขลารับหน้าที่ประสานงาน • ใช้ศาสตร์พระราชา มีการใช้ข้อมูลเพื่อการพัฒนา มีพื้นที่ร่วมแสวงหาเครือข่าย เชื่อมโยงข้ามเครือข่ายข้ามประเด็น ทำงานด้วยกันอย่างเป็นระบบ มีเวทีเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง ขับเคลื่อนเป็นเวทีสาธารณะ และติดตามผล ยกระดับงานกิจกรรมเคลื่อนไหวเชิงยุทธศาสตร์ เป็นพื้นที่กลางทดลองทำ เป็นพื้นที่ร่วมในการแลกเปลี่ยน มีการสื่อสาธารณะ และมีกลไกหลวมๆ 24 องค์กรหลักมาช่วยดูมาช่วยออกแบบ

3.3 ปี 2561 โครงการ Node flagship สงขลา ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้นำยุทธศาสตร์หลักภายใต้วิสัยทัศน์สงขลา 2570 มาเป็น "ธงนำ" ในการสนับสนุนกิจกรรมโครงการ ประกอบด้วย 26 โครงการย่อย ภายใต้ยุทธศาสตร์หลักได้แก่

- **เศรษฐกิจสร้างสรรค์** มุ่งเน้นการส่งเสริมเศรษฐกิจแบบองค์รวม ไม่ใช่เชิงเดี่ยว นำฐานทรัพยากรมาต่อยอดสร้างรายได้ การท่องเที่ยวในชุมชน
- **สิ่งแวดล้อมยั่งยืน** มุ่งเน้นการลดภัยพิบัติ การจัดการขยะ การส่งเสริมพลังงานทางเลือก ความมั่นคงของอาหาร สวนยางยั่งยืน การใช้สมุนไพร
- **สังคมเป็นสุข** มุ่งเน้นการผลิตอาหารปลอดภัย การดูแลกลุ่มเปราะบางทางสังคม

3.4 ปี 2562 โครงการพัฒนาศักยภาพกลไกสนับสนุนภาคีพลเมืองอาสาประชารัฐสานต่อภารกิจการเสริมสร้างสังคมสุขภาวะจังหวัดสงขลา ต่อยอดการดำเนินการจัดเก็บข้อมูลประชากรกลุ่มคนยากลำบากและเปราะบางทางสังคมในพื้นที่ 16 อำเภอร่วมกับศูนย์ประสานงานภาคีพัฒนาจังหวัด (ศปจ.) ให้การช่วยเหลือคนยากลำบากฯ ตามสภาพปัญหา การเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ

และโครงการพัฒนาศักยภาพชุมชนส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นสร้างตำบลน่าอยู่ตำบลสุขภาวะทั่วประเทศจังหวัดสงขลา ดำเนินการจัดทำธรรมนูญตำบลน่าอยู่ในพื้นที่จังหวัดสงขลา 22 แห่ง โดยมีเป้าหมายสำคัญร่วมกันได้แก่ การส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน การจัดการขยะ การสร้างสังคมไม่ทอดทิ้งกัน

3.5 การทำงานร่วมกับคณะกรรมการเขตสุขภาพเพื่อประชาชน (กขป.) เขต 12 โดยมีประเด็นร่วมได้แก่ การดูแลคนยากลำบากและเปราะบางทางสังคม เกษตรและอาหารสุขภาพ

เศรษฐกิจ
สร้างสรรค์

ตลาดกรีนโซน :
บทเรียนการตลาดประชารัฐ

บริษัท ประชารัฐรักสามัคคีสงขลา (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด จัดตั้งขึ้นในนามนิติบุคคล ภาครัฐ เอกชน วิชาการและภาคประชาชน ประกอบธุรกิจเพื่อขับเคลื่อน สร้างรายได้ให้ชุมชน ประชาชนมีความสุข เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรในจังหวัดสงขลา เน้นสินค้าในกลุ่มสินค้าเกษตร สินค้าแปรรูป และการท่องเที่ยวชุมชน บริษัทจะเข้าไปสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การเข้าถึงปัจจัยการผลิต โอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน การสร้างองค์ความรู้ ส่งเสริมความรู้เพื่อสร้างประโยชน์ต่อยอดการตลาด พัฒนาแบบบูรณาการ วิเคราะห์ตลาดไปจนถึงช่องทางการขายใหม่ ๆ การสื่อสารสร้างความรับรู้เพื่อความยั่งยืน ช่วยสร้างแบรนด์ และหาช่องทางการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อท้องถิ่นและสื่อระดับประเทศ และบริหารจัดการทั้งด้านต้นทุน บัญชี เป็นรูปแบบธุรกิจที่รายได้หลักมาจากการให้คำปรึกษาแก่ธุรกิจชุมชนและการค้าขาย

ด้วยหลักการดังกล่าว บริษัทประชารัฐฯ จึงเป็นหัวหอกสำคัญในการขับเคลื่อนตลาดกรีนโซน

กนกวรรณ วีระเดชะ ผู้จัดการบริษัทประชารัฐฯ และมารับบทบาทผู้จัดการตลาดกรีนโซน เล่าว่า เธอเคยเป็นผู้จัดการหอการค้าจังหวัดสงขลา ต่อมาทำงานกับตลาดกรีนเวย์ เมื่อถูกชวนมาทำงานกับบริษัทประชารัฐฯ เห็นมุมมองใหม่ เลยตัดสินใจมาทำงานตรงนี้

ตอนนั้นทางบริษัทประชารัฐฯ ทำ MOU กับเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ แต่ยังไม่มีการทำงานในเชิงรูปธรรม อาศัยว่าเธอเคยทำงานกับตลาดกรีนเวย์ ซึ่งเป็นตลาดเปิดท้ายขายของมีชื่อเสียงในหาดใหญ่ เห็นแนวคิดที่บริษัทประชารัฐฯไปทำ MOU ว่าอาจผลักข้อตกลงร่วมที่มีอยู่นั้นมาเป็นรูปธรรมได้จริง เป็นที่มาของการเปิดตลาดกรีนโซนที่ตลาดกรีนเวย์หาดใหญ่ เมื่อ 25 สิงหาคม 2560

"เราเป็นคนประสาน คุณชิต สง่ากุลพงศ์ ประธานมูลนิธิชุมชนสงขลา ไปคุยกับเจ้าของตลาดกรีนเวย์ ทางนั้นยกพื้นที่ส่วนหนึ่งให้มาดำเนินการ ขนาดลึก 40 เมตรทางบริษัทประชารัฐฯ ได้ลงทุนสร้างแผง 30 บู้ท ให้ตรงคอนเซปของตลาด"

แนวคิดตั้งต้นของตลาดกรีนโซน จะเปิดพื้นที่ให้แต่ละเครือข่ายนำสินค้าทางการเกษตรมาวางขาย เดิมจะขายสัปดาห์ละ 3 วัน แต่เมื่อมาอยู่กับตลาด ปรากฏว่าต้องปรับการขายล้อกับตลาดที่เปิด 6 วัน หยุดเพียงวันจันทร์วันเดียว ก็ใช้การวางแผนหมุนวนให้เกษตรกรเครือข่ายเข้ามาขาย มีการบริหารจัดการว่าใครจะมาวันไหน

สินค้าเกษตรที่มาวางขายตลาดกรีนโซน ผัก ผลไม้ จะมีคณะกรรมการรับรองว่าปลอดภัย หรือมีใบรับรองจากทางราชการ แม้ไม่เน้นระดับผลผลิตอินทรีย์ แต่ต้องมีที่มาที่ไป และไม่รับสินค้าโนเนม

กนกวรรณเล่าว่า ภายหลังดำเนินการตลาดกรีนโซนมาได้ 3 เดือน รัฐบาลประกาศขับเคลื่อนตลาดประชารัฐ โดยศูนย์ดำรงธรรมจังหวัด ตลาดสอดคล้องกับแนวคิดนี้ จึงถูกล้อเป็นตลาดของดีจังหวัดสงขลา ซึ่งถือว่าเป็นตลาดได้รับการยอมรับมาก เพราะด้วยกระบวนการที่ลูกค้ามั่นใจในมาตรฐานความปลอดภัย แม้ไม่ได้ประชาสัมพันธ์ แต่คนก็รู้จักรวดเร็ว จากวิธีการบอกต่อแบบปากต่อปาก

“ปัญหาที่เราพบและนับเป็นปัญหาหลักในเวลาต่อมาคือ เกษตรกร ไม่มีสินค้ามากพอจะมาขาย เพราะส่วนใหญ่เป็นรายย่อย ทางแก้ปัญหาหนึ่ง เมื่อตลาดประชารัฐเปิดลงทะเบียนให้กับคนที่อยาก ค้าขายไปลงทะเบียนกับศูนย์ดำรงธรรม เขาก็ส่งมาให้เราคัด มันกลาย เป็นอีกทางเลือกหนึ่ง ที่ช่วยผู้ค้าเพิ่มมาในพื้นที่เดิม หากเกษตรกร ไม่มากพอ” เธอเล่า ตลาดกรีนโซนปรับสอดคล้องกับตลาดประชารัฐ ได้เปิดกว้างมากขึ้น นอกจากสินค้าเกษตร จึงเพิ่ม สินค้าภูมิปัญญา โอทอป บนคอนเซปสินค้าสุขภาพ

เมื่อเครือข่ายลงมือทำจนได้พบกับบทเรียนที่ว่า มีผู้ค้าที่มา จำหน่ายสินค้าที่พร้อมเป็นผู้ประกอบการไม่มาก ผู้ค้าจำนวนมาก มาค้นหาตัวเอง ทดลองสินค้า หรือพบว่าตัวเองเหมาะสมกับตลาด ก็จะอยู่ต่อ และหาช่องทางพัฒนาระดับสินค้าให้น่าสนใจ สอดคล้อง กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นชนชั้นกลาง วัยรุ่น และนักท่องเที่ยว แต่ในกลุ่ม เกษตรกรยังมีหน้าใหม่มาไม่มาก และยังพบว่า หากสินค้ามีน้อย คนมาขายน้อย จะเป็นปัญหากับระบบตลาดหลักของกรีนเวย์ เพราะ เขาไม่ต้องการให้ตลาดดูว่าง โหรงเหรง ในภาพรวม แต่ในความจริง ต้องยอมรับว่าเกษตรกรที่มาขายเป็นระบบรายย่อย ไม่มีสินค้ามาขาย เพียงพอ และการต้องมาขายของถึง 6 วัน ไม่สอดคล้องกับชีวิตการ ทำเกษตร เขารับรู้ว่าไม่มีความสุข กลายเป็นความเครียด กดดัน ในการมาร่วมกิจกรรม

“แต่ก็มองว่าสิ่งที่ผู้เข้ามาค้ากับทางกรีนโซน จะเกิดการเรียนรู้ หลายด้าน อย่างเช่นทางตลาดกรีนเวย์ จะเก่งในเรื่อง ดิสเพลย์ (การจัดหน้าร้าน) เขาจะให้แนวคิดในเรื่องนี้ ชาวบ้านชอบเอากล้วย มาวางเป็นหวี คนเมืองเขาไม่ได้อยากกินทั้งหวี เราก็ต้องค่อยๆ ทำให้ เขาเข้าใจการตลาดมากขึ้น ของมากไม่ได้แปลว่าน่าซื้อ กล้วยอาจจะ แบ่งเป็น 3-4 ลูก จะขายง่ายกว่า”

หลังจากเจอปัญหาว่าสมาชิกเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ มาขายน้อย กระทั่งปรับเอาคนจากตลาดประชารัฐเข้ามา กนกวรรณเล่าว่า ได้หันมาทำงานอีเว้น ตอบโจทย์ตลาดกรีนโซนในวัน อังคาร พุธ พฤหัส วันกลางสัปดาห์ที่มีคนมาเดินน้อย เป็นการช่วยภาพรวมของทั้งตลาดกรีนเวย์อีกด้วย

“เริ่มจากการเอาของดีประชารัฐจังหวัด และใกล้เคียง ผ่านนักพัฒนาธุรกิจชุมชน มาทำอีเว้น เชื่อมความสัมพันธ์กัน เราได้เปรียบที่มีพื้นที่แห่งความร่วมมือ เด็ก ๆ รอบจังหวัดก็สนุกได้เอาของมาประชาสัมพันธ์ ทำตลาดจริงเลย เราก็คิดคอนเซปมาเรื่อย ๆ จากเดิมที่ตลาดวันอังคาร พุธ พฤหัส ไม่ค่อยดี ยอดกลับกระตุ้นดีกว่า ศุกร์ เสาร์ อาทิตย์”

เสร็จช่วงงานของดีจังหวัด ของดีประชารัฐ กนกวรรณเล่าว่า ยังปรับมาตามช่วงจังหวะงานเทศกาล เชื่อมกับงานต่าง ๆ เช่น เชื่อมกับศูนย์บ่มเพาะ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ เปิดพื้นที่ให้กับเด็กมาเรียนรู้ของจริง ก็สามารถขยายเพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตาม ผู้จัดการตลาดกรีนโซนมองว่า ตลาดไม่ได้เป็นไปตามเป้าหมายที่คิดไว้ตอนเริ่ม หรือสิ่งที่เกษตรกรคิดคาดหวังกับตลาดอาจไม่ตรงกัน เธอมองว่า กลุ่มที่มาร่วมส่วนหนึ่งไม่ได้คิดมาขายของ แต่เขามาพบปะแลกเปลี่ยนกัน ไม่ได้คิดเรื่องเงินเป็นหลัก

"น่าคิดว่าตรงจุดเริ่มต้นมองภาพเดียวกันหรือเปล่า หรือกระทั่งว่า ตอนแรกเขาแค่คิดจะมาขายบางวัน กลายมาเป็นต้องขายทุกวันเพื่อล้อไปกับตลาด มันผิดมาตั้งแต่ตรงนั้นแล้วหรือเปล่า ตอนนี้คนที่อยู่ได้ราว 11–12 ราย (จาก 20 กว่า) ก็เหลือไม่เยอะแล้ว"

ที่ยังอยู่ได้กนกวรรณมองว่า เป็นกลุ่มเกษตรกร ผู้ค้าที่ปรับตัวยกระดับ มองว่าต้องทำตลาดอย่างไร อย่างเช่น วิถีคนเมือง สินค้าที่ขายได้ต้องพร้อมกิน จากที่เคยเอาผักมาวางขายตั้งง่าย ๆ แบบที่เกษตรกรคุ้นเคย ต้องปรับมาเป็นขายชุดน้ำพริกผัก แกงเลียง สุกี้ ผัดซีอิ๊ว ถังแตก ไข่เจียวจากไข่ไก่อารมณ์ดี นอกจากขายได้ยังเพิ่มมูลค่าสินค้าอีกด้วย

“แทนที่จะนั่งขายผัก ได้ไม่กี่บาท และขายยาก พอรู้วิธีการปรับสินค้า ก็จะทำให้ขายง่าย เพิ่มลูกทางมูลค่า สินค้า ต้องปรับตัว เพราะตลาดนี้เป็นตลาดคนรุ่นใหม่”

จุดเด่นสำหรับเครือข่ายเกษตร ลูกค้ามั่นใจ ผักปลอดภัยเป็นฐานอยู่แล้วเพียงแต่ต้องปรับให้พร้อมรับประทาน โดยไม่ต้องนำกลับไปปรุงเองมากนัก คนที่อยู่ได้ในตลาดกรีนโซนจึงเป็นกลุ่มที่เกิดการเรียนรู้ทางการตลาด มีความชัดเจนทางแนวคิด ทางการตลาดและพร้อมปรับตัว ไม่เช่นนั้นไม่สามารถแข่งกับตลาดทั่วไป โดยเฉพาะตลาดกรีนโซนก็อยู่ไม่ห่างจากตลาดสดคลองเรียน ที่มีสินค้าหลากหลายกว่า

เหล่านี้อาจถือว่าเป็นโอกาสที่ตลาดกรีนโซน เป็นพื้นที่การเรียนรู้ ปรับเกษตรกรมาเข้าใจการตลาด ขณะที่บริษัทประชารัฐฯ เองก็ได้เรียนรู้จากเครือข่ายหลายเรื่องเช่นเดียวกัน อย่างเช่น เรียนรู้ระบบ รู้ขั้นของความปลอดภัยทางอาหารจริง ๆ ว่าเป็นอย่างไร

“อย่างเราจะรับสมัครเกษตรกรมาขาย เราก็ต้องนำเข้าสู่กระบวนการ 3 ฝ่าย มีบริษัทประชารัฐฯ มูลนิธิชุมชน เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ มาสัมภาษณ์ เพราะบอกว่าจะเอาผักที่ไหนมาขายก็ต้องดูกันก่อนว่ามันต่างจากผักทั่วไปอย่างไร เราก็ได้เรียนรู้ขั้นตอนว่า การปลูกมาอย่างไรใช้วัตถุดิบอะไร” กนกวรรณเล่าและว่า ในระบบการทำงาน ระหว่าง

บริษัทประชารัฐฯ ตลาดกรีนเวย์ มูลนิธิชุมชนสงขลา เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ ใช้หลักมานั่งคุยกัน มีกรรมการชุดใหญ่ ชุดเล็ก สะท้อนปัญหา พูดถึงการบริหารจัดการ กฎระเบียบของตลาด

“ของเราเป็นพื้นที่เฉพาะของกรีนเวย์ มีกฎระเบียบอีกอย่างหนึ่ง ก็ต้องมาดูกัน แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่ให้กระทบตลาดใหญ่เขา เช่น คนไม่มาขายเต็มก็ต้องปรับร้าน มีการทำบิ๊กคลีนนิ่งด้วยกันมานั่งคุยกัน ซึ่งต่างจากผู้ค้าในตลาดใหญ่” เธอเล่าและว่า จากที่ทำมามีบทสรุปกับเกษตรกร ว่าต้องมองความพร้อมของตัวเขา ระดับหนึ่ง ในความเป็นจริง บางคนมีความพร้อมจะทำตลาดแบบนี้ แต่บางคนไม่พร้อมหลายด้าน อย่างเช่นผลผลิตไม่มาก มีขายไม่พอ ทางเป็นไปได้น่าจะหันไปแปรรูปสินค้า

“บางคนเหมาะกับการอยู่กับตลาดใกล้บ้านมากกว่า ส่วนการจะเพิ่มรายได้ มันก็ต้องไปค้นหาทุนของเขา เชื่อมคนไปสู่ชุมชนน่าจะยั่งยืนกว่า”

ที่ผ่านมาทางมูลนิธิชุมชนสงขลา โดยคุณชาคริต โภชะเรือง พยายามให้เกษตรเล่าเรื่องสินค้าหรือตัวของเขา เหมือนกับขายล่วงหน้า

แต่ช่วงที่ผ่านมาเกิดบทสรุปการเรียนรู้หลายแบบ โดยเฉพาะบางคนไม่พร้อม หรือบางคนมีของดี แต่มาขายไม่ได้ ทางออกอาจจะเอาสินค้ามาฝากขายกับคนอื่นที่มีความพร้อมกว่า

"ถามว่า มีมะเขือ 10 กิโล เขาคงไม่เสียเวลามานั่งขาย ใช่ไหม มันไม่คุ้มกับเวลา ก็ต้องปรับเปลี่ยน อาจมีคนรวบรวมผลผลิตช่วยขาย ไม่ต้องเสียเวลา และงานนี้อาจเหมาะสำหรับบางคน ก็มีความถนัดในการขายมากกว่า

ที่ผ่านมา ตลาดกรีนเวย์เอง พอใจกับการเกิดขึ้นของตลาดกรีนโซน ถือว่าได้ประโยชน์ เป็นพื้นที่ความเชื่อมั่น สร้างมาตรฐาน แบรนด์สำหรับบริษัทประชารัฐฯ สงขลา ก็ถือว่าได้รับการโหวตของภาคใต้ อยู่อันดับ 2 จุดเด่นคือการทำงานภายใต้การสานพลังประชารัฐ มีเอกชนที่ลงมือทำจริง ภายใต้ข้อจำกัดของทุน และเวลา

ชิต สง่ากุลพงศ์ ประธานมูลนิธิชุมชนสงขลา เล่าว่าเมื่อ บริษัทประชารัฐ ฯ ก่อตั้งขึ้นมา มีภารกิจที่จะต้องทำเรื่องการเกษตร การแปรรูปการเกษตร ครั้นพอเริ่มทำครั้งแรกคิดว่า ปัญหาของเกษตรกรจริงๆ คือเรื่องการตลาด

"จังหวะดีที่คุณกนกวรรณ ผู้จัดการบริษัทประชารัฐฯ ทำงาน

อยู่กับตลาดกรีนเวย์ ตลาดเปิดท้าย ที่มีชื่อเสียงของหาดใหญ่ ช่วยแนะนำให้รู้จักกับเจ้าของตลาด เราก็ได้ขายไอเดียเรื่องตลาดเกษตรอินทรีย์ กับเจ้าของตลาดกรีนเวย์ เขาก็ยินดีให้ความร่วมมือ”

เขาเล่าว่าก่อนหน้านั้น บริษัทประชารัฐฯ ทำ MOU กับเครือข่ายเกษตรอินทรีย์สงขลา อย่างกลุ่มของอาจารย์ภาณุ พิทักษ์เผ่าอยู่ก่อนแล้ว แต่ไม่เกิดความร่วมมือจริงจัง พอมาเจอตลาดกรีนเวย์ก็เลยขอสถานที่ในการดำเนินการ เกิดความร่วมมือระหว่างเจ้าของตลาดกรีนเวย์ บริษัทประชารัฐฯ มูลนิธิชุมชนสงขลา เครือข่ายเกษตรอินทรีย์สงขลา ที่มีกว่า 20 องค์กร เมื่อประชุมกัน 2-3 ครั้งได้รูปแบบว่าการใช้พื้นที่จากตลาดกรีนเวย์ ระยะแรกครึ่งปี จะไม่คิดค่าใช้จ่าย และมีการจัดแบ่งเป็นโซน เพื่อขายสินค้า เรียกว่าตลาดกรีนโซน

ชิตเล่าว่า เมื่อเกิดตลาดกรีนโซนขึ้นมาจริง ๆ เครือข่ายเกษตรกรจึงได้เรียนรู้ว่าที่เคยมองเรื่องตลาดเป็นปัญหา อุปสรรคกับพี่น้องเกษตรกร ก็ไม่ใช่เสียทีเดียว

“ผมว่าจริง ๆ คือการผลิต เพราะหน้าที่หลักเกษตรกร คือผลิต เมื่อต้องมาขายผลผลิตด้วย ปัญหาก็คือไม่มีใครช่วยดูแลระบบการผลิตของตัวเอง” เขามองว่า ในกลุ่มเครือข่ายที่มาร่วม เป็นกลุ่มผู้ผลิตทั้งสิ้น บางกลุ่มโชคดีหน่อย มีคนทำหน้าที่รวบรวมผลผลิต เข้ามาจัดจำหน่าย แต่คนที่ผลิตเป็นหลักไม่สามารถทำได้ ในตลาดที่เปิดทุกวัน

เป็นบทเรียนว่าเกษตรกรที่ทำหน้าที่ผลิต ไม่สามารถขายผลผลิตได้เอง หากจะรวมกลุ่มกันจะต้องมี การบริหารจัดการในกลุ่ม ทั้งรวบรวมขนส่ง ผลผลิต ฯลฯ

“ที่ผ่านมา ทำให้เกษตรกรหลายกลุ่มรู้แล้วว่า ในกลุ่มเครือข่ายแต่ละแห่งต้องพึ่งตนเอง มีการจัดการ ทำในสิ่งที่ตนเองถนัด 2-3 ปีที่ผ่านมา ถือว่าเราได้เรียนรู้ตรงส่วนนี้ดีมาก ๆ ”

จากสภาพดังกล่าว ชิตจึงเห็นว่าเครือข่ายได้เอาแนวคิดไปปรับ โดยการหันไปขายสินค้าในพื้นที่ของตนเอง ไม่ต้องเดินทางมาที่นี่ แต่ปัญหาเกิดกับตลาดกรีนโซนเอง เพราะพื้นที่ดูโหรงเหรงเมื่อคนมาขายมาไม่ครบ ต้องมาแก้ปัญหากับตลาด จัดกิจกรรมทางการตลาดใหม่ ๆ เพื่อความอยู่รอดของตลาด

ประธานมูลนิธิชุมชนสงขลาเล่าต่อว่าที่ผ่านมา จังหวัดสงขลาใช้ตลาดกรีนโซน เป็นจุดคิกออฟ (จุดเริ่ม) ของโครงการนโยบายที่รัฐบาลต้องการให้เอกชนมารวมตัวกับเกษตรกร ซึ่งหลายจังหวัดไม่พร้อม แต่ที่นี่พร้อมได้เป็นตลาดของดีจังหวัด ที่เป็นประเภทกรีนจนได้ป้าย ส่วนเขาเองได้รางวัล ความร่วมมือในแนวประชารัฐที่เกษตรกร องค์กรภาคเอกชน เจ้าของตลาด ร่วมมือกันจริง ๆ โดยมีระบบคณะกรรมการบริหาร

เขามองว่าตลาดกรีนโซนทำให้เกิดบทเรียนหลายอย่าง ไม่ว่าเป็นที่เติบโตของแนวคิด สวนผักคนเมือง ของเครือข่าย บริษัทประชารัฐฯ และ เจ้าของตลาด

"เราได้เห็นร่วมกันว่าที่คิดกันตอนแรก มันไม่ใช่จนปัจจุบันมาตกผลึกที่คำตอบว่า ความร่วมมือในแนวคิดที่เรียกว่าประชารัฐ คือ ประชาชนกับรัฐร่วมกัน ล้วนเข้าใจไม่ตรงกัน เราทำไปจนรู้แล้วว่าแต่ละฝ่าย คิดไม่เหมือนกัน แล้วก็ไม่ได้มองแนวคิดว่าประชารัฐว่าคือความร่วมมือกันในลักษณะที่เท่าเทียมกัน ไม่ใช่ไปพึ่งพากัน"

ชิตกล่าวว่า ที่ผ่านมาเกษตรกรมักมองตัวเองแบบพึ่งพาสำนักงานเกษตรจังหวัดว่า สนับสนุนอะไร ภาคเอกชน จะให้ช่วยฟรีตลอด ซึ่งไม่ใช่โลกแห่งความเป็นจริง พอเรามาอยู่ในสถานการณ์จริง จึงเห็นว่าเป็นอย่างไร

“จุดสรุป ตรงนี้มันได้กลั่นกรอง คนที่มีความคิดแตกต่างออกไป ส่วนคนที่คิดเหมือนกันจะอยู่ด้วยกัน แต่ความคิดที่แตกต่างก็ไม่ใช่ว่าผิด เขาจะไปเติบโตในเส้นทางของเขาต่อไป มองว่าตลาดกรีนโซน ทำให้เกิดการแตกหน่อออกไปอีกแบบหนึ่ง ตลาดกรีนโซนไม่ได้เป็นตัวแม่ เราอาจจะไม่ใช่พันธุ์เดียวกัน”

เชิงผลกระทบผีเสื้อขยับปีก ชิตมองว่าอันนี้ ด้วยประสบการณ์ที่คนมาร่วมกันตรงนี้ ผลสะเทือนไปไกลมาก จากการทำงานร่วมกันตรงนี้ แยกออกไปทำอะไรอีกมาก เกิดสิ่งต่าง ๆ ตามมามากมายเกิดหลายเรื่องดี ๆ เป็นบทเรียนที่ดี สิ่งท้าทายต่อไป สำหรับภาคเอกชนกำลังมองว่า การพึ่งตนเองในรูปแบบนี้ จะใช่หรือเปล่า เพราะแนวคิดของการเมือง ที่ไม่อาจทำได้อย่างภาคเอกชน โดยจากกรณีนี้ จะเห็นว่าเจ้าของตลาด เขามีกฎกติกา อะไรของเขาอยู่แล้ว แต่คณะกรรมการก็ไม่สามารถรับกติกาเขาได้ ยังเป็นลักษณะของการมาร่วมแบบหลวม ๆ

“สำหรับการใช้โมเดลที่เกิดขึ้นนี้ก็ขึ้นอยู่กับว่าใครจะเอาใช้มองว่าภาคเอกชนเหมือนเป็นผู้คุมเกม เพราะเขากำหนด คุณภาพราคา ระยะเวลา จำนวนได้ แต่หากเครือข่ายจะเอาโมเดลนี้ไปเปิดเองเขาก็ไปเปิดอีกแบบ ที่เขาต้องการความเป็นอิสระ ถ้ารัฐจะเอาโมเดลนี้ไปทำเองก็ยิ่งยากไปใหญ่ เพราะรัฐจะไม่มีเวลา ความร่วมมือระหว่างภาคส่วนดังกล่าวมาแล้วจึงต้องหาให้ลงตัว ว่าจะร่วมมือเป็นเนื้อเดียวกันได้อย่างไร”

“มีของขายแต่ไม่ได้ขายของ” แนวคิดรื่นรมย์ตลาด FIN

ทุกวันนี้ที่หาดใหญ่มีตลาด FIN เดือนละ 2 ครั้ง วันอาทิตย์สัปดาห์แรกของเดือนตลาด FINดีอยู่ดี หน้าอาคารสันติภาพ สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ส่วนวันอาทิตย์สัปดาห์ที่ 3 ของเดือน เรียกว่า FIN Market : ตลาดรื่นรมย์ อยู่ข้างร้านทูเบอร์ ถนนแสงจันทร์ หาดใหญ่ ทั้งสองแห่งเป็นตลาดบนแนวคิดใหม่ที่น่าสนใจ

บัญชร วิเชียรศรี นักจัดรายการ สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ม.อ.) ผู้บุกเบิกและคณะทำงานตลาด FIN เล่าว่า เมื่อ 3 ปีก่อน กลุ่มคน 3 ฝ่ายมานั่งคุยกัน ประกอบด้วยตัวเขาเองในนาม สถานีวิทยุ ม.อ. อาจารย์เทพรัตน์ จันทพันธ์ ที่ขณะนั้นเป็นผู้อำนวยการวิทยาลัยภูมิปัญญาชุมชน มหาวิทยาลัยทักษิณ และวรนล ฐิตินันทกร เจ้าของร้านทูเบอร์

“เราคิดร่วมกัน 3 กลุ่มว่าจะสร้างพื้นที่เพื่อสื่อเรื่องอาหารปลอดภัย ความมั่นคงทางอาหาร สิ่งแวดล้อม ในความเป็นลุ่มทะเลสาบสงขลา” บัญชรเล่า

ทางร้านทูเบอร์ ให้พื้นที่สำหรับทำออฟฟิศและกิจกรรม ขณะที่วิทยาลัยชุมชนนำเสนอภูมิปัญญารอบลุ่มทะเลสาบ สงขลา ส่วนสถานีวิทยุ มอ. รับหน้าที่สื่อสารประชาสัมพันธ์

คำว่า **FIN** ทีมงานมองว่าภาคใต้เป็นผืนแผ่นดินอยู่ระหว่างมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิค เมื่อรวมคำสองมหาสมุทรแปซิฟิเดียน มีคำตรงกลางว่าฟิน เพื่อสื่อสาร คุณค่า ความงาม ความเป็นจำเพาะของภาคใต้ ตรงกับคำฮิต **FIN** ของคนรุ่นใหม่ และตลาด **FIN** ที่หลายแห่งใช้คำนี้อย่างบังเอิญ

FIN Market : ตลาดรื่นรมย์ เริ่มครั้งแรกเมื่อกลางปี 2560 เครือข่ายมาทำงานร่วมกัน มีมูลนิธิชุมชนสงขลา ผ่านกิจกรรมสวนผักคนเมือง สมาคมผู้บริโภคสงขลา โครงการอาหารปันรัก ของกลุ่มประมงพื้นบ้านทะเลสาบและอ่าวไทย และอีกหลายเครือข่ายมาร่วมเป็นตลาดที่มีคอนเซปว่า “มีของขาย แต่ไม่ได้ขายของ”

บัญชรขยายความคำพูดดังกล่าวว่า ตลาดขายของก็จริงอยู่ แต่ FIN Market ขายเรื่องอื่นด้วย อย่างการขายความคิด มุมมอง มีการจัดบุฟเฟต์อาหารท้องถิ่น บนฐานทรัพยากรและวัฒนธรรม ด้วยแนวคิดนี้หน้ามรสุมปลายปีจึงมีปลาท่องเที่ยวอันเป็นอาหารประจำฤดูกาลมาจัดปุพเฟ่ต์ให้ได้ชิมกัน เป็นต้น

เมื่อทำ FIN Market มา 2 ปี พบว่าเครือข่ายอีกจำนวนมากที่ตลาดอยากทำกิจกรรม ต้องการพื้นที่ กว้างขวางกว่าเดิม มีโอกาสคุยกับผู้บริหารของสถาบันสันติศึกษา ม.อ. ก็เห็นความสอดคล้อง เพราะกิจกรรมที่ทำ ก็อยู่ในแนวสันติศึกษา ที่พูดเรื่องความหลากหลายของผู้คน วัฒนธรรม ทรัพยากร และสื่อสารการอยู่ร่วมกัน จึงได้พื้นที่ในการดูแลของสถาบันสันติศึกษา ม.อ. เกิดตลาด “FIN ดีอยู่ดี” เพิ่มมาอีกแห่ง แกนของกิจกรรมยังมาจาก FIN Market เดิม แล้วมาหาแนวร่วมเพิ่มเติม

กลุ่มคนขายในตลาดทั้งสองแห่งราว 10–15 ราย ไม่ต้องเสียค่าแผง หลากหลายที่มา คัดจากคนที่ทำงานทางสังคมร่วมกับกลุ่มบุกเบิกตลาด การบอกต่อ การเชื่อมโยง หรือการตามข่าวในสื่อทั้งหลาย ตลาด FIN ไม่หารายได้จากการทำตลาด จึงต้องเลือกคนมาขาย แม้ว่าเขาจะขายได้น้อยกว่าไปตลาดอื่น จึงยังพอได้กำไร คนที่มาขายแทบไม่มีพ่อค้าแม่ค้าอาชีพจริง แต่เป็นกลุ่มคนที่มีความพอบางอย่างในตัวเอง และพร้อมที่คืนให้กับสังคม แต่ทางตลาดพร้อมจะเป็นจุดเริ่มต้นสำหรับคนที่อยากยึกเป็นอาชีพจริง ๆ

“ใครน่าจะเหมาะกับเรา เราไปทาบทาม ขอให้มาร่วมด้วย ถ้ายินดีตกลงก็มา บางเจ้ามาครั้งสองครั้งก็ไม่สะดวกมาอีก อย่างที่มาจากพัทลุง มาไกล ไม่สะดวก ไม่คุ้มค่ากับการเดินทาง” บัญชรว่า แต่เป็นที่รับรู้ว่าการมาตลาด FIN ไม่ได้มาขายของเอาเงินกำไรอย่างเดียว

“เท่าที่ผมเห็น ความสุขของคนขายคือการได้พบปะพูดคุยกับคนที่มาซื้อของ มีโอกาสได้บอกเล่าบอกในสิ่งที่เขาทำ ยกตัวอย่างว่า กว่าจะเป็นมะระขี้นก เขาปลูกมันอย่างไร เจอปัญหาอย่างไร แก้ปัญหาอย่างไร ไปจนถึงว่าคนขายชอบอะไร เขาคิดแบบไหน”

ล้วนเป็นความสุขร่วมกันมากกว่าจะเพ่งเล็งตรงตัวรายได้หรือค่าตอบแทน ซึ่งบัญชรมองว่าเขาเองได้พบกับสิ่งใหม่ ๆ ทุกครั้ง แม้กระทั่งรสนิยมการปรุงอาหาร ยังได้เมนูอาหารใหม่ ๆ ที่ไม่รู้ไม่เคยได้ยินมาก่อน จากการทำตลาด และก็ย้อนกลับมาให้ทำเป็นบุฟเฟต์ให้คนทั่วไปรู้จัก

สำหรับคนที่มาเดินตลาด ระยะแรก เป็นกลุ่มอายุ 50 ปีขึ้นไป เนื่องจากเป็นกลุ่มที่เริ่มมีปัญหาทางสุขภาพ และตลาดตอบโจทย์เขาในเรื่องนี้ได้ ในระยะต่อมา มีคนกลุ่มอื่นมาตลาดมากขึ้น โดยเฉพาะคนหนุ่มสาว หรือเกษตรกรรุ่นใหม่ ๆ ที่ตัวเองไม่ได้เป็นเกษตรกรอาชีพ แต่มีความสุขกับการทำงานเกษตรในมุมมองใหม่ ๆ เป็นรายได้เสริม

เนื่องจากคนที่มาเป็นลูกค้าของตลาดอยู่บนฐานแนวคิดของผู้ค้า จึงสามารถจูนแนวคิดกันง่าย เพิ่มโอกาสให้ทั้งคนขายและผู้บริโภค เป็นตลาดที่ขายของ แต่ไม่ได้ตั้งใจจะขายของ แต่เป็นการขายสิ่งอื่นบางอย่างเป็นนามธรรม อย่างคุณค่าความดีงามในสังคม คนที่ตั้งใจมาซื้อสินค้าอย่างเดียว มาพบก็กลับไปอย่างงง ๆ ก็มี

เวลาที่เผยแพร่ในสื่อ มักมีคนถามว่า เล็ก ๆ อย่างนี้จะเรียกเป็นตลาดได้หรือ บัญชรตอบว่าเล็กหรือใหญ่ไม่รู้ แต่ที่มีไม่เหมือนที่คนอื่นมี มองว่าเป็นตัวของตัวเอง และสิ่งที่จะสื่อสารสำคัญมากกว่าของที่จะขาย

"อาจมองว่า เราเป็นตลาดลึกลับที่มีอยู่ คิดดูว่าอย่าง FIN Market ๙ โมงถึงเที่ยงเท่านั้น เป็นตลาดแบบจรยุทธ์มาก ๆ สมาชิกเองไม่แคร์ตลาดสักเท่าไร ตลาดยังไม่เปิด จะเอาของมาลง ของหมดแล้ว เพราะว่าผู้ซื้อจองของ รอซื้อ บางเจ้าเราไม่อาจยื้อของเอาไว้ถึงเที่ยง ตลาดเป็นที่ยืนยันตัวตนของเขา คุณค่าที่เขามี แต่คนสนับสนุนเขาก็อยู่นอกเหนือตลาด ทางเราเองก็ใช้โซเชียลในการขับเคลื่อน ไปพร้อมช่องทางวิทยุ ในการสื่อสาร"

ในการบริหารตลาด กรรมการตลาด FIN ๑๐ กว่าคน มาจากเครือข่ายของสวนผักคนเมือง ห้องเรียนท้องนาเขาคูหา อาหารปันรัก สถาบันสันติศึกษา ม.อ. เป็นต้น มาช่วยออกแบบว่าตลาดแต่ละครั้งจะมีอะไร และอนาคตจะพัฒนาอย่างไร

เนื่องจากตลาด FIN เริ่มต้นด้วยกิจกรรมอาสา คณะทำงานไม่มีใครได้ค่าตอบแทน เมื่อผู้ค้าขายฟรีไม่เก็บค่าแผง ค่าใช้จ่ายตลาด

ต้องหาทุนมาสนับสนุนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ผ่านมาทางคณะกรรมการจึงต้องหาทุน มีการหาสินค้าจากที่อื่นมาขาย เช่น น้ำปลาจากสุโขทัย ถั่วเหลืองอินทรีย์ พลับ อโวคาโด จากเชียงใหม่ ส่วนต่างจากการขายของมาเป็นทุนสนับสนุนขับเคลื่อนตลาด

“เราฝันว่าการทำบุพเฟต์ สามารถทำให้ตลาดอยู่ได้ด้วย แต่ภาพรวมมองเห็นว่าไม่เก็บค่าแผง ก็อยู่กันมาได้ มองเห็นหัวใจที่มาร่วมกันจริง ๆ ว่าเขา พยายามทำให้มันอยู่ได้ มันน่าจะไม่มีสิ่งนี้ในตลาดอื่น ทำมา 3 ปียังไม่มีใครพูดถึงผลประโยชน์เลย เป็นการทำงานที่ดีมาก ไม่ขัดแย้งกันเรื่องผลประโยชน์หรืออะไรกันเลย” บัญชรเล่าการขยายมาเปิดตลาด **FIN** ดีอยู่ดีอาจเป็นบทพิสูจน์ผลสำเร็จอย่างหนึ่ง เพราะ **FIN** ดีอยู่ดีไม่ใช่ตลาดอย่างเดียว มีมิติทางสังคม มิติทางจิตวิญญาณ ที่คาดหวังว่าสักวัน จะมีครอบครัวมาปูเสื่อมานอนเล่น อ่านหนังสือกับเรา หากิจกรรมมาร่วมกับเด็ก ๆ

“เราเอง FIN มากจากการทำตลาด เพราะเราได้เพื่อน รู้จักคนเพิ่มขึ้นจากหลาย ๆ ที่มีประเด็นที่มาขยายความในสังคมมากขึ้นในเชิงสร้างสรรค์ อย่างตอนนี้ที่ FIN ดีอยู่ดี เราทำตลาดที่ปลอดพลาสติก ล่าสุดผู้ค้าตลาด FIN ดีอยู่ดี ไม่แจกถุงหูหิ้ว เหลือถุงพลาสติกเฉพาะสินค้าบางอย่างที่ ก็ค่อย ๆ ปรับ ไปจนถึงความคาดหวังจะเป็นพื้นที่ในการเรียนรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะ”

บัญชรกล่าวว่า เป้าหมายแท้จริงอยากให้ตลาด เป็นพื้นที่กลางในการสื่อสาร สิ่งแวดล้อม เพราะมองว่าสังคมไม่มีที่จะมาคุย สื่อสาร ทำให้ดู ฝึกทักษะ สร้างทัศนคติ ด้านสิ่งแวดล้อม แบบจริง ๆ จัง ๆ จึงอยากให้ FIN ดีอยู่ดี เป็นที่ ๆ มีกิจกรรมพูดคุยในเรื่องการดูแลสิ่งแวดล้อม จากคนที่มีประสบการณ์จริง คิดความจริง ไม่ใช่คิดฝัน จะเสาะแสวงหาคนที่ทำอย่างนี้ได้จริง เพื่อขยายแนวคิดนี้ต่อไป

“ในภาพรวมคนมาร่วมหลายกลุ่มมากขึ้นมาจากการสร้างภาคีอย่างวันนี้ เราชวนคนมาจากชุมชนโรงเรียนบ้านกระอาน เทพามาเป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอน ให้เด็กเรียนรู้การทำนา เด็กปลูกข้าวช่อขิงด้วยตัวเอง วันนี้เขามาจัดบุฟเฟต์ ได้ฝึกทักษะชีวิตในการทำงานร่วมกัน” บัญชรเล่า และว่านอกจากที่เป็นอยู่ ยังมีความตั้งใจว่าจะขยายตลาด FIN ออกไปพื้นที่อื่น อย่างน้อยในลุ่มทะเลสาบสงขลา นอกจากตลาด อยากทำเป็นมหกรรม เชิญชุมชนทั้งหมดมารวมกันจัดงานใหญ่ เพื่อให้มองเห็นว่า แต่ละคนไม่ได้ทำอยู่คนเดียว ยังมีเพื่อนคนอื่น ๆ ที่ทำแบบเดียวกันอีกมากมาย

เทพรัตน์ จันทพันธ์ คณะทำงานตลาด FIN เล่าว่า ฐานของตลาดส่วนหนึ่งเป็นของชุมชน เริ่มมาจากอยากสื่อสารระหว่างชุมชนกับเมือง อยากเห็นความเชื่อมโยงระหว่างผู้บริโภคกับผู้ผลิตในลักษณะของการแบ่งปัน

“อันนี้ตลาด FIN ชัด เพราะมันเป็นลักษณะผู้บริโภคแสวงหาสิ่งที่ดี กลุ่มผลิตก็สร้างสิ่งที่ดี พื้นที่ตรงนี้เป็นพื้นที่ตรงกลาง แต่ละชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบ เอาของมาแบ่งปัน เราอยากเห็นมิติการเชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับเมือง ไม่ใช่บอกว่าอยากได้อะไร แล้วคุณไปทำมาให้ แต่คุณมีอะไรมาแบ่งปันกัน”

เทพรัตน์มองว่า แต่ละชุมชนที่มาตลาด FIN ไม่ได้ไปซื้อของเพื่อมาขาย แต่ต้องผ่านกระบวนการทำบางอย่างจากชุมชน ใช้ที่นี่เป็นพื้นที่กลางในการสื่อสารร่วมกัน ทางตลาดอยากเห็นการสื่อสารมากกว่าไปที่ร้านเพื่อซื้อของ

"เวลาที่เราเชื่อมโยงเรื่องแบบนี้ มิติมันจะลึกกว่าที่เราเห็น อย่างเช่นเราอยากได้ข้าวที่บริโภค ถ้าเราคุยกันว่าอยากได้ข้าวอินทรีย์ แต่มองลึกไปมิติของข้าว กลุ่มชาวนา มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ พันธุ์ข้าวพื้นเมืองหมายถึงฤดูกาลเดียวในรอบปี ทำไมไม่ปลูกพันธ์อื่น มันลึกซึ้งผ่านสัญลักษณ์บางอย่าง มองว่ามากกว่าแค่เอาของมาขาย"

สำหรับคนขายในตลาด เทพรัตน์มองว่าได้เห็นคนรุ่นใหม่ที่ทำเกษตรแล้วใช้พื้นที่ตรงนี้มาพบปะผู้ซื้อสำหรับกลุ่มผู้บริโภคจากที่เคยเก็บข้อมูลอายุอยู่ที่ 45-50 ปี ตอนหลังพบกลุ่มใหม่มากขึ้น เป็นกลุ่มคนที่มั่นใจสินค้าทุกอย่างจากตลาดนี้ ขณะที่กลุ่มผู้ประกอบการในเมืองบางรายตั้งใจมาซื้อเพื่อไปแปรรูปต่อ

"ผู้ซื้อเจ้าประจำทำให้ผู้ผลิตอยู่ได้ ผ่านมา 2 ปี เขามีความสุขที่ได้

สัมพันธ์กับผู้คน เพราะมันไม่ใช่ที่ขายของอย่างเดียว แต่มันเป็นเวทีพบปะกับกลุ่มผู้ค้า กลุ่มที่มาซื้อของ แล้วเขาก็อาจไปทำอะไรร่วมกันต่อกันไปได้อีก”

ในความเป็นจริงพบว่าผู้ค้าตลาด FIN ส่วนหนึ่ง ขายของได้ตั้งแต่เขายังมาไม่ถึงตลาดด้วยซ้ำ เพราะความรู้จักกัน มั่นใจในตัวสินค้า จึงมีการสั่งจอง สั่งซื้อสินค้าล่วงหน้าทางโทรศัพท์และโซเชียลเนทเวิร์ค เพื่อมารับของที่ตลาด ตรงนี้จึงเป็นสถานที่พบเจอสนทนาปราศรัยมากกว่าขายของโดยตรง

“ที่ตลาดลูกค้าต่างกลุ่มมาเจอกัน ก็จะช่วยกันอีกด้วย ข้ามมาสร้างฐานลูกค้าต่างกลุ่ม ยกตัวอย่างกลุ่มข้าวพัทลุงมาเจอผักกลุ่มรัตภูมิทำให้ต่อกันได้ ผมจึงบอกผู้ประกอบการรุ่นใหม่ที่มาว่าถ้าเขาเอาไปประกอบการเอาไปแปรรูปต่อ เขาได้ครบ ตั้งแต่ข้าวในนา ปลาในเลหรือว่าผัก หรือของจากภูเขา”

เทพรัตน์ยังกล่าวว่า ความตั้งใจของคณะกรรมการตลาดมองแต่ต้นแล้วว่า ตลาดนี้ส่วนตรงกลาง ของตลาด จะไม่หวังโต แต่อยากให้ผู้ค้ารายย่อยมีแบรนด์ เติบโตเป็นของตัวเอง ซึ่งพบว่าหลายคนเริ่มมาจากศูนย์ แต่ก็โตไปหมดแล้ว ทุกวันนี้จึงมาร่วมในนามแบรนด์ของเขา พื้นที่ตลาดเป็นส่วนหนึ่ง แต่จะเน้นการมีตัวเชื่อมมากขึ้น

ประยูร ส่งแสงอ่อน สมาชิกตลาด FIN เล่าว่า เข้ามาร่วมในตลาด เพราะเป็นสมาชิกกลุ่มสวนผักคนเมืองหาดใหญ่ การเข้ามาตลาดไม่ได้มาขายสินค้าอย่างเดียว แต่การมาขายความรู้ไปด้วย โดยสวนของเขาจะเป็นศูนย์เรียนรู้สวนผักคนเมืองหาดใหญ่ เรียกว่า สวนเบญจพฤกษ์ 1 ใน 5 ของศูนย์เรียนรู้สวนผักคนเมืองของหาดใหญ่ เน้นการทำปุ๋ยทุกชนิด ทุกประเภท การปรุงดินพร้อมปลูก และรูปแบบการปลูกผัก เน้นการปลูกในเศษวัสดุเหลือใช้ ให้สอดคล้องกับวิถีคนเมือง

“เราพยายามชวนคนเมืองมาปลูกผัก เพื่อให้มีผักบริโภคที่ปลอดภัย ที่ตลาด FIN นอกจากเอาผัก ผลผลิตจากสวนมาขายแล้ว ก็เป็นการขายความคิด ลูกค้าที่มาซื้อมีความสนใจจริง สามารถตามกลับไปดูการปลูกที่สวน” เขาเล่าว่า ตอนแรกเอาผักที่ปลูกมาขาย ตอนหลังยังสาธิตการเลี้ยงไส้เดือน และเอามูลไส้เดือนมาขายเพื่อเอาไปทำปุ๋ย ยังมีกล้าไม้ ตามคำสั่งลูกค้าและจำหน่ายกับลูกค้าขาจรด้วยส่วนหนึ่ง

สำหรับตลาด FIN ทั้งสองแห่ง เขาบอกว่าเป็นตลาดปลอดภัย มั่นใจ สินค้าจึงเป็นที่ต้องการสูง บางครั้งแทบไม่ได้วางขาย ลูกค้ามาซื้อของตั้งแต่อยู่ในรถ ปากต่อปากบอกกัน หลายคนตามไปเที่ยวที่สวน จึงมีลูกค้าประจำที่มาซื้อ

คนมาเดินตลาด FIN ประยูรเล่าว่า พวกเขาสนใจถามทุกเรื่องที่เกี่ยวกับการปลูกพืชปลูกผัก ก็แนะนำไป อธิบายในเรื่องที่เขาอยากรู้ ใครอยากรู้มากกว่านั้นก็ตามไปดู ที่สวน

"คนที่มาตลาด เท่าที่สังเกตเขาไม่ได้มาซื้ออย่างเดียวนะ เขาจะคอยถามความเป็นมา ประโยชน์ อันไหนที่ไม่รู้จัก เขาก็ถาม เป็นตลาดของการค้นหาความรู้ และแลกเปลี่ยนความรู้กันไปในตัว อย่างลูกค้าคนหนึ่งสนใจเรื่องไส้เดือน คุยที่ตลาด แล้วเขาก็ชวนทั้งครอบครัวไปดูของจริงกันที่สวนผม ตอนนี้เขาก็เลี้ยงไส้เดือนเองได้"

ประทุมทิพย์ ส่งแสงอ่อน เล่าว่า เป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายสวนผักคนเมือง ของมูลนิธิชุมชนสงขลา สินค้าที่นำมาขายเป็นผักอินทรีย์ล้วน ๆ จะไม่ปนเปื้อนสารเคมี ตลาดที่นี่ จะไม่นำเอาถุงพลาสติกมาใช้ เน้นใช้ถุงผ้า หรือถ้าจำเป็นต้องใช้ถุงพลาสติก ก็มีการใช้ซ้ำ นำมาใช้ใหม่

ประทุมทิพย์เล่าว่า ตลาดนี้ร่มรื่น สบาย ๆ มีเพลงให้ฟัง เป็นการได้พักผ่อนในวันอาทิตย์ อย่างแท้จริง กลุ่มเป้าหมาย ที่มาเป็นกลุ่มคนที่รักสุขภาพ สินค้าก็เป็นสินค้าสุขภาพทั้งนั้น บางท่านชวนมาทั้งครอบครัว จะได้ทั้งการพักผ่อน ได้ความรู้ กิจกรรมแต่ละเดือนสับเปลี่ยนหมุนเวียนไป

"อย่างวันนี้ ได้คณะการแพทย์แผนไทย ม.อ. มีทั้งการทำสเปรย์ไล่ยุง ยาดม ยาหม่อง แผนไทย และตรวจมะเร็งเต้านม ที่ผ่านมาก็มีกิจกรรม แวะเวียนทั้งบันเทิง ความรู้ ใครไม่เคยมาก็อยากให้มาสัมผัส เพราะตลาดแบบนี้จะเปิดได้มันไม่ง่าย"

เธอกล่าวและมองว่า ใครมาตลาดนี้นอกจากได้ความสุข ไม่รีบ ไม่เร่ง ไม่ร้อน คนที่เอาของมาขาย จะให้ความรู้กับลูกค้าด้วยไม่ว่าทุกกลุ่มจะให้ความรู้ไม่ได้ขายของอย่างเดียว เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน

สำหรับตลาดแบบนี้ ประทุมทิพย์มองว่าชุมชนก็ทำเองได้ เพียงแต่นำผักที่ปลูก แล้วเหลือจากกินในครัวเรือนเอามาขายถูก ๆ แลกเปลี่ยนกัน เป็นกลุ่มเล็ก ๆ อาจมีกิจกรรมเสริมอย่างเช่น การถ่ายทอดความรู้แต่ละคน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันทำให้สังคมเราน่าอยู่ ในคนเมืองแทนที่จะต่างคนต่างอยู่บ้านใกล้กันไม่รู้จักกัน ถ้ามีกิจกรรมมารวมกันได้ จะมีความสุข

ตลาดกรีนปั้นสุขโรงพยาบาลรัตภูมิ อาหารปลอดภัย–เครือข่ายเข้มแข็ง

โรงพยาบาลรัตภูมิได้มีการจัดทำ MOU ระหว่างโรงพยาบาล และบุคคล องค์กร สมาชิกเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียง อำเภอรัตภูมิ 21 กลุ่ม จัดตั้งตลาดกรีนปั้นสุข ครั้งแรกเมื่อ 1 ตุลาคม 2561 เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ ได้บริโภคอาหารปลอดภัย รักความเป็นไทย และสิ่งแวดล้อม

เมื่อ 4 กันยายน 2562 โรงพยาบาลรัตภูมิ และกองเลขาตลาดปั้นสุข เครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียง จัดงาน กรีนปั้นปันสุข เปิดตัวตลาดกรีนปั้นสุขอย่างเป็นทางการ โดยมีกิจกรรมหลากหลาย เช่น อาหารปลอดภัยใส่ใจสิ่งแวดล้อม โนโฟม โนพลาสติก รณรงค์ให้ผู้ซื้อเอาถุงผ้า ตะกร้า การแสดงพันธุ์ไม้เกษตร น้ำส้มควันไม้ การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ แบบมีส่วนร่วม หัตถกรรมจักสานจากเชือกกล้วย ตอกหมาก การเรียนรู้เรื่องดินเพื่อปลูกต้นไม้ การปลูกผักในกระถาง การตรวจหาสารเคมีในเลือดการตรวจหาสารเคมีปนเปื้อนในอาหารและ ประชาสัมพันธ์ความรู้เรื่องอาหารปลอดภัย และการแสดงดนตรี กิจกรรม ดังกล่าวมองถึงประโยชน์แก่ผู้ป่วย ผู้รับบริการโรงพยาบาล เจ้าหน้าที่ และประชาชนในพื้นที่ ในการเลือกบริโภคอาหารปลอดภัย ลดใช้โฟม และพลาสติก รวมถึงการรับความรู้

เรื่องการปลูกพืชแนวเกษตรอินทรีย์ ซึ่งถ้านำไปปฏิบัติจะเป็นการขยายผล ในอำเภอรัตภูมิ และมีผลผลิตทางการเกษตรที่ปลอดภัยเพิ่มขึ้น นำไปสู่ประชาชนสู่ภาพดี

นพ.สุวิทย์ คงชูช่วย ผู้อำนวยการโรงพยาบาลรัตภูมิ เล่าว่า ตอนแรกโรงพยาบาลรัตภูมิโดยฝ่ายที่ดูแลงานคุ้มครองผู้บริโภคทำงานลงตรวจเก็บพืชผักในตลาดข้างโรงพยาบาลพบสารตกค้างอยู่เยอะ ตรวจกี่ครั้งก็ยังเจอเหมือนเดิม เลยมีแนวคิดใหม่ หันมาส่งเสริมเกษตรกรในพื้นที่มาทำเรื่องปลอดสารพิษ

"เราก็ไปตรวจกลุ่มปลอดสารพิษเพื่อสนับสนุนเขา ประกันให้กลุ่มเหล่านี้ และทำโครงการให้กลุ่มเหล่านี้ พบปะ แลกเปลี่ยนกันทำให้กลุ่มเข้มแข็งขึ้นมาตามลำดับ"

คำว่าปลอดสารพิษแม้มีเป้าหมายไปถึงเกษตรอินทรีย์ ซึ่งไม่ใช้สารเคมีเลยแต่ตรงนั้นจะเป็นอีกขั้นตอนหนึ่ง มาตรฐานขณะนี้ ใช้ในระดับที่ทำได้จริง ผ่านกระบวนการตรวจเยี่ยมกลุ่ม

ทำมานานจนกระทั่งกระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายโรงพยาบาลอาหารปลอดภัย ก็มาคิดว่ากลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วชวนมาลงนาม MOU เพื่อเป้าหมายเอาอาหาร พืชผักของเกษตรกรสู่โรงครัวของโรงพยาบาล เมื่อคุยกันหลายรอบ ทางกลุ่มเสนอว่านอกจากส่งผักเข้าครัวโรงพยาบาล น่าจะมีจุดขายพืชผักในโรงพยาบาลด้วย คนที่มาขายได้ต้องผ่านการการันตีแล้วว่า เป็นอาหารปลอดภัย

นพ.สุวิทย์ เล่าว่า ตลาดกรีนปั้นสุข เริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ เมื่อตุลาคม 2561 ซึ่งมีปัญหาเรื่องสถานที่ เพราะเมื่อฝนตก ไม่สะดวก เลยวางแผนมาทำตลาดอย่างที่เป็นอยู่ในที่ปัจจุบัน ปัญหาทางด้านงบประมาณการทำตลาด ใช้หลักของการร่วมแรงร่วมใจ ให้ผู้จำหน่ายมารวมหุ้นพร้อมกับบุคลากรในโรงพยาบาล จัดทำตลาดขึ้นมา กลุ่มคนขายคือคนที่เซ็น MOU กับโรงพยาบาลต้องรับผิดชอบทำแผง และจ่ายค่าแผงต่อเดือนสู่กองกลาง สำหรับคนที่มาฝากจำหน่ายต้องมีส่วนหนึ่งหักเข้าค่าการจัดการ

ตลาดเปิดจันทร์ พุธ ศุกร์ ในช่วงเช้าถึงเที่ยง การบริหารโรงพยาบาลได้ตั้งกองเลขาของตลาดขึ้นมา โดยมีคนที่เป็นตัวแทน MOU เข้ามาร่วมดูแล โรงพยาบาลทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง

"ต้องยอมรับว่า ในรัตภูมิ มีความตื่นตัวเรื่องนี้สูง มีความกระตือรือร้น มีการไปออกงานในที่ต่าง ๆ เครือข่ายเป็นเหมือนบุคคลสาธารณะไปแล้ว เขาก็พูดต่อ ขยายต่อแนวคิดได้ง่าย"

เขากล่าวว่าแต่ละกลุ่มต้องดูแลกลุ่มให้ยืนหลักการเกษตรปลอดภัยให้ได้ โรงพยาบาลเก็บตัวอย่างมาตรวจเฉพาะที่ตลาด ที่เหลือกลุ่มก็ดูแลกันเอง ลดการใช้สารเคมี การลดการใช้สารพิษ ยาปราบวัชพืชอะไรต่าง ๆ เพื่อกลับมาสู่ธรรมชาติ จะเข้ามาตรฐานไหน แล้วแต่กลุ่มจัดการ ในงานสาธารณสุขการตรวจเลือด สารตกค้าง ในประชาชนทั่วไปยังพบอยู่มาก ยอมรับว่าการรับประทานอาหารทั่วไปต้องมีอยู่แล้ว เพียงแต่ว่าจะมีระดับเท่าไร ก็อยากให้ประชาชนหันมาตระหนักเรื่องนี้มากขึ้น

นอกจากอาหารที่มองผ่านตลาดกรีนปั้นสุข โรงพยาบาลรัตภูมิยังเน้น 3 อ.2ส. อาหาร ออกกำลังกาย อารมณ์ สุรา สารเสพติด "อาหารถือว่าไปได้เยอะ ออกกำลังกายกระแสก็มีมาก เราสนับสนุนในเรื่องนี้อยู่ ยังมีการร่วมกับเทศบาลประเมิน 3 อ. 2 ส. พร้อมกับโครงการตรวจสุขภาพ ยังพบคนเป็นโรคเบาหวาน ความดัน กันมาก ถ้ามีผลการตรวจแสดงให้เขาข้อมูลเขาจะเปลี่ยนตัวเองได้"

นพ.สุวิทย์ กล่าวว่า การทำตลาดกรีนปั้นสุข จะชี้ให้เห็นว่าคนมีความเสี่ยงน้อยลง คนที่เสี่ยงแล้วไม่ป่วย ซึ่งตอนนี้ต้องบอกว่าอยู่ที่พฤติกรรมบุคคล ที่ต้องมาสร้างกระแสให้เกิด ผลจากการออกกำลังกาย กินอาหารที่มีประโยชน์ ลดสารเสพติด มองระยะยาว

เขายอมรับว่าคนเป็นโรคเรื้อรัง เบาหวาน ความดัน ทั้งอำเภอรัตภูมิ รวม 2 โรค 5,000–6,000 คน ค่าใช้จ่ายในการรักษา ดูแลเยอะมาก กลุ่มป่วยมาเสี่ยงเยอะขึ้น ซึ่งคนก็รู้ แต่จะเปลี่ยนพฤติกรรมตัวเองได้อย่างไร เป็นโจทย์ที่ท้าทาย

สำหรับตลาดนี้ยังเชื่อมโยงกับกรีน ซึ่งหมายถึงการปลอดโฟม ลดการใช้พลาสติก การแยกขยะ ทำเรื่องสิ่งแวดล้อมไปด้วยกัน

“หลังเราทำเฮลตี้มาร์เกต หรือกรีนมาเกต ก็แชร์ไอเดียไปเยอะ เชิญชวนว่าหลายที่ แม้แต่ตลาดท้องถิ่น มองว่าถ้าเปิดนโยบายให้เขามาขายฟรี หรือค่าแผงถูกลง กระแสก็เกิด เป็นการสร้างแรงกระตุ้น เพราะเท่าที่เราคุย กับกลุ่มผู้ผลิตแนวนี้ ผลผลิตไม่ได้ดีมาก เพราะเขาไม่ได้ใช้สารเร่ง ผลอาจไม่สวยมาก แต่ปลอดภัยกว่า” เขากล่าวและว่าที่ผ่านมาทางโรงพยาบาล ทำหน้าที่เป็นผู้เอื้อ เอื้อสถานที่ น้ำ ไฟ เวทีสาธารณะ ห้องประชุม เพื่อให้ชาวบ้านเกิดความเข้มแข็ง เพราะโรงพยาบาล เป็นที่สาธารณะ สำหรับคนทั้งหมดได้มาใช้ ก็เปิดกว้างสำหรับทุกกลุ่ม ทุกคน

พิมพ์ธาดา จันทร์สุริยา นายอำเภอรัตภูมิ มองว่าตลาดกรีนปั้นสุข ได้ดำเนินการในรูปแบบประชารัฐ เพราะว่ามีส่วนราชการเข้ามาร่วมกับประชาชนในพื้นที่ ยังตรงกับนโยบายของรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย ก็ให้นโยบายเกี่ยวกับการกำจัดขยะ พลาสติกโฟม กระทั่งหลัก 3 ช. ใช้น้อย ใช้ซ้ำ ใช้ใหม่

"ถือว่าเป็นความโชคดีของ พี่น้องอำเภอรัตภูมิที่มีผู้บริหารที่ให้การสนับสนุน อย่างผู้อำนวยการโรงพยาบาลรัตภูมิ และทุกส่วนที่เกี่ยวข้องรวมทั้งพี่น้องชาวรัตภูมิ"

พิมพ์ธาดากล่าวว่า ทางอำเภอรัตภูมิ มีส่วนช่วยกิจกรรมนี้ในการประชาสัมพันธ์ บุคลากรในส่วนของอำเภอ ไม่ว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หลายส่วนก็มาเป็น กองเลขาของตลาดปั้นสุขอยู่แล้ว ขณะที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หลายคนก็สวมหมวก อสม.ด้วยทำงานให้กับกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งตรงนี้ ทุกอย่างจะขับเคลื่อนไปพร้อมกัน เพราะต้องการดูแลสุขภาพพี่น้องประชาชนด้วย

“คนเราทุกคนถ้าสุขภาพไม่ดี มีผลกระทบหลายเรื่อง ไม่ว่าความเป็นอยู่ ชีวิตประจำวัน การทำงาน การดูแล ครอบครัว ซึ่งสุขภาพต้องมาก่อน การลดใช้สารเคมีจึงสำคัญ เพราะเป็นเรื่องที่กระทบต่อสุขภาพโดยตรง” นายอำเภอรัตภูมิกล่าวและว่าแนวคิดนี้จะขยายไปยังกลุ่มอื่นด้วย เพราะว่าสอดคล้องกับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ซึ่งทางอำเภอ ก็ทำโครงการ อส. รอรัก ปลูกผักกินเอง อยู่บริเวณด้านหลังบ้านพักนายอำเภอ เพื่อเป็นต้นแบบ ให้มีการนำรูปแบบนี้ไปใช้ ในหมู่บ้าน

“เนื่องจากรัตภูมิเป็นพื้นที่เกษตร ก็สามารถรณรงค์ ขยายเครือข่ายได้ง่าย ตอนนี้ ข้าวเกษตรอินทรีย์ ของอำเภอรัตภูมิ เป็นข้าวที่มีคุณภาพ และเป็นที่รู้จัก มองว่าประชาชนในพื้นที่เขามีจิตสำนึกในเรื่องนี้อยู่แล้ว และดูแลสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศน์ของอำเภอด้วยคืออย่างเราไม่ใช่พลาสติก กล่องโฟม ก็สอดคล้องกันไปได้หมด”

พิมพ์ธาดา กล่าวว่าในระดับพื้นที่ชุมชนต่าง ๆ เราก็พบการจัดกิจกรรมในลักษณะนี้แล้ว ทางกระทรวงเกษตรฯ เองก็ขอความร่วมมือกระทรวงมหาดไทยในการประชาสัมพันธ์ เรื่องการลดการใช้สารเคมี ดูว่านโยบายรัฐบาลกับประชาชนในพื้นที่เริ่มจะ สอดคล้องกัน โดยเฉพาะที่อำเภอรัตภูมิ มีความชัดเจน คุยกันบ่อย และเดินไปด้วยกันที่สำคัญคือการทำงานในลักษณะการมีส่วนร่วม

“ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทำ ลำพังมองว่าสำเร็จยาก แต่เมื่อทำงานลักษณะประชารัฐ ระหว่างราชการ ประชาชนในพื้นที่ มันจะไปด้วยกันได้อย่างดี แต่จะให้ยั่งยืนต้องทำต่อเนื่อง ผู้บริหารทุกองค์กรต้องออกมาเป็นต้นแบบด้วย”

นายอำเภอรัตภูมิกล่าวต่อว่า ถ้าผู้บริหารเอาด้วยความยั่งยืนจะเกิด ถ้าปล่อยประชาชนทำอยู่ลำพังจะเป็นภาระแก่เขามาก ซึ่งการเกษตรแบบนี้ไม่เป็นอาชีพหลัก แต่เป็นอาชีพเสริม ที่พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากได้เป็นอย่างดี ตรงนี้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เป็นการ ดูแลซึ่งกันและกันในเรื่องความเป็นอยู่ อาหารการกิน และสุขภาพ

“ตอนนี้ นายอำเภอยืนยันว่าทุกภาคส่วนขานรับ ไม่ว่าผู้สูงอายุ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อสม. หลาย ๆ กลุ่มที่มา ภาครัฐ ไม่ว่า โรงพยาบาลรัตภูมิ วิทยาลัยรัตภูมิ มทร.ศรีวิชัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งวันนี้มาเข้าสังเกตการณ์ มองว่าการทำเรื่องนี้ก็จะตอบสนองหลายเรื่องในสังคม”

ธันยพร เคี่ยมการ คณะทำงานกองเลขาตลาดปั้นสุข เล่าว่า การทำงานของตลาดกรีนปั้นสุข มีคณะทำงานกองกลาง เรียกว่า กองเลขาคณะทำงานตลาดกรีนปั้นสุข ซึ่งก็ช่วยการทำงานได้มาก ทำให้เกิดพัฒนาการการทำงานขึ้นมาเรื่อย ๆ

การเกิดตลาดปั้นสุขเริ่มมาจากการผลิตผักปลอดภัยส่งเข้าครัวโรงพยาบาล พอชวนคนมาทำกิจกรรมร่วมกัน ก็มาคิดถึงการบริหารจัดการ

“มีการลงไปดู สมาชิกที่ทำเกษตรอินทรีย์ ที่มาทำ MOU มีความตั้งใจ ที่จะส่งเข้าตลาดกรีนจริงไหม เพราะเราต้องการทำตรงนี้ให้เป็นอาหารปลอดภัย” เธอเล่า การสร้างมาตรฐานเริ่มจากการเอาคนที่มีมาตรฐานแล้วมานำร่องเป็นโมเดลว่าจะทำแบบนี้ จึงจะคุณค่าผลผลิต ผลิตภัณฑ์ สามารถการันตีได้ เอาเข้าตลาดกรีนได้

เมื่อลงไปส่งเสริมให้คนพยายามปรับเปลี่ยน ยังพบเกษตรปลอดภัยว่ามีเยอะ

"คำว่าเกษตรอินทรีย์ยังคนไม่เข้าใจก็มี จากการที่เราลงไปสุ่มคนขายผักในตลาด ชวนคุย ถึงวิธีการทำ มันจะออกมาว่า อาจเข้าใจผิด เช่น เขาใส่สารพูราดานในดิน แต่เข้าใจว่าทำได้ เพราะไม่ได้ฉีดยาพ่นยา" ธันยพรเล่า เป็นเหตุผลให้ต้องสแกนออกมาว่าที่เข้าใจจริง ๆ เป็นเพียงตามกระแส ที่ทำ ๆ ไปว่านี่คือเกษตรอินทรีย์ หรือเปล่า

"เนื้องานเพิ่มขึ้นเยอะ แต่เป็นสิ่งที่ดีเพราะทำให้ ได้ดูแลชุมชนไปในตัว ตรงนี้ทำให้เขาเข้าใจ ในเรื่องความปลอดภัยของผู้ผลิต ผู้บริโภค สิ่งแวดล้อมเราก็ทำงานเพื่อชุมชน ส่วนรวม อยู่แล้ว"

รูปแบบการมาเข้าตลาดกรีนปั้นสุข ธันยพร เล่าว่าสมาชิกที่ไม่พร้อมจะมีแผงเอง สามารถเอา MOU หลายคนมารวมกันเพื่อร่วมกันทำหนึ่งแผง ก็ได้ ส่วนหนึ่งจะช่วยให้ได้มีสินค้าขาย และผลัดเปลี่ยนกันมาขาย เพราะบางที เกษตรกรอาจไม่มีสินค้าเพียงพอมาขายอยู่ได้ตลอดเวลา สามารถใช้แผงขายผลผลิตแบบหมุนเวียนหลายเจ้า

ก่อนจะมีตลาดเป็นรูปเป็นร่างขณะนี้ ผ่านการประชุมมาเรื่อย ๆ จนมีการตัดสินใจ ระดมหุ้น ได้เงินมาเกือบแสนบาทก็ได้ติดต่อรับบริจาคไม้ หาช่างที่สามารถพูดคุยต่อรองกันได้มาช่วยงานก่อสร้าง เก็บเงินค่าหัวหลาดมาลงร่วมกองกลาง ได้ใช้เงินตรงนี้มาช่วยในการบริหารจัดการ จนได้รูปแบบตลาดกรีนปั้นสุขของเครือข่ายเกษตรอินทรีย์รัตภูมิ

ผู้ค้ามาจากการเปิดผู้สนใจให้มาลงทะเบียน มีการประชุมอบรม สร้างเข้าใจ ก่อนจะลง MOU เพราะว่า เมื่อทำ MOU ไปแล้วก็ต้องทำตามระเบียบเงื่อนไขต่าง ๆ ของตลาดกรีนปั้นสุข ที่ทุกคนก็ต้องพยายามปรับทำให้ได้

“เราเน้น การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายให้ทุกคนดูแลกันได้ ตั้งแต่การผลิต การบริหารจัดการ” เธอเล่า ปีที่แล้วเจอปัญหาการผลิตจากภาวะภัยแล้ง ผักส่งโรงพยาบาลไม่ได้ตามแผน ก็มาคุยกันว่า ที่ผักไม่พอ เกิดจากสาเหตุอะไรบ้าง กรณีภัยแล้งนำไปสู่การบริหารจัดการน้ำ

“ทาง คุณชาคริต โภชะเรือง จากมูลนิธิชุมชนสงขลา เข้ามาช่วยประสานกับศูนย์อุตุนิยมวิทยาฯ มาร่วมในเรื่องการพยากรณ์อากาศ ก็ช่วยวางแผนทางการเกษตรได้ โดยเฉพาะกลุ่มทำนาข้าวนำข้อมูลส่วนนี้ ไปใช้ได้ผลดี”

ตอนนี้สมาชิกที่ทำ MOU ไปแล้วมี 21 กลุ่ม ธันยพรเล่าว่า ในแต่ละกลุ่มก็จะมีเครือข่ายของตนเอง มีมาตรฐาน ความซื่อสัตย์ รักษาคุณภาพ ของตนเอง ไม่เช่นนั้นภาพลักษณ์ภาพรวมจะเสียหาย

จากวันแรกที่ทำตลาดกรีนปั้นสุข มาจนถึงวันนี้ เธอรู้สึกภูมิใจ มีคนหมุนเวียนกันเข้ามาในตลาดราว 100 คนต่อวัน ลูกค้าที่ตรงมาโรงพยาบาลเพื่อซื้อสินค้าตลาดกรีนปั้นสุขโดยเฉพาะเพราะมั่นใจในคุณภาพก็มีจำนวนหนึ่ง

"ตลาดเปิดเป็นทางการจริงคือ 4 กันยายน 2562 แต่เราก็ทดลองมาแล้ว 1 ปี ตอนแรกภาคีเครือข่ายก็ยังไม่มากเท่านี้ ตอนนี้ได้รับความสนใจมากจากทุกภาคส่วน เราเองเข้าหาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายส่วน เช่น พัฒนาชุมชน เกษตร มทร. หรือหน่วยงานอื่นให้เขารับรู้ เพื่อเชื่อมต่อ เชื่อมโยง สามารถร่วมทำกันได้ ทุกหน่วยงานเต็มที่มากขึ้น และรู้สึกอยากมาช่วย ในการส่งเสริม เราก็พยายามประชาสัมพันธ์ ถือว่าดีมาก ๆ เห็นความเปลี่ยนแปลงชัดเจน เมื่อเทียบกับจุดเริ่มต้น"

ตอนแรกเราทำเรื่องผักปลอดภัย อย่างเดียว ไม่ได้พูดถึงขยะหรือสิ่งแวดล้อม ตอนหลังก็มาคิดจากการไปดูตลาดอื่นที่ทำสำเร็จแล้ว เห็นว่าตลาดกับสิ่งแวดล้อม ต้องทำควบคู่กันไป จำเป็นต้องทำแม้ว่ายาก

"การลดใช้ถุงพลาสติก เราก็ไปหาวัสดุอื่นในท้องถิ่นมาใช้แทนในการบรรจุหรือห่อให้ลูกค้า สมาชิกก็จะให้ข้อมูล จนเกิดความคิดการนำเสนอใหม่ ๆ ให้นำมาใช้ บางทีก็ดูตามคลิปในอินเตอร์เนทก็เกิดการเรียนรู้ ที่จะนำมาปรับ มาทำกันได้" ธันยพรเล่า การแก้ปัญหาขยะเป็นนโยบายของผู้อำนวยการโรงพยาบาลที่ให้ช่วยดูแลเรื่องนี้

เธอยังกล่าวต่อไปว่า เมื่อหลายกลุ่มมาร่วมทำตลาดกรีนปั้นสุข มอ. ทำให้กลุ่มที่มาร่วมมีพลัง มีความเข้มแข็ง เพราะได้ต่อสู้แก้ปัญหาหลาย ๆ อย่างมาด้วยกัน ทำให้ผู้อำนวยการโรงพยาบาลรัตภูมิเอง

ก็เห็นความตั้งใจ ความเข้มแข็งของกลุ่ม จึงให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ จนมีแนวคิดจะจัดงานอีเว้นท์ ทุก 3-4 เดือนเพื่อกระตุ้นให้มีสีสัน ให้ทุกคนมีกำลังใจในการทำเกษตรอินทรีย์ ประชาสัมพันธ์ขยับให้พื้นที่ได้รู้จักตลาดกรีนปั้นสุขเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

การหาผักเข้าครัวโรงพยาบาล จึงกลายเป็นว่าได้หลายเรื่อง ไม่ว่าการ พัฒนาคน อนุรักษ์วัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ ที่รื้อฟื้นกลับมา เพราะเมื่อทุกคนช่วยกันคิดช่วยกันทำ จะเป็นแรงบันดาลใจให้ทุกคนสานต่อกิจกรรมนี้ไปเรื่อย ๆ

"ตอนนี้ทางเทศบาลเมืองกำแพงเพชร รับนโยบายนี้ไปเป็นแผนของเทศบาล และไปทำต่อ โดยจะขอมาศึกษากิจกรรมที่ว่า ทางกลุ่มเอาไว้แล้วว่าประมาณไหน และจะขยับขยายผลไปยังประชาชนในพื้นที่ได้อย่างไร เทศบาลมีสถานที่ และงบประมาณ เราก็คุยกันว่า ถ้าเทศบาลสนับสนุน หรือสานต่อตรงนี้ก็จะดี เพราะชาวบ้านเริ่มต้นจากไม่มีงบอะไร"

สำหรับเป้าหมายตลาดกรีนปั้นสุข ธันยพรมองว่า อยากให้อยู่ได้ถาวร และเห็นผลไปถึงชุมชนที่ปรับเปลี่ยนการผลิตของเกษตรกร โดยการรับรู้จากตรงนี้ได้เห็นความสำคัญว่าถ้าปรับเปลี่ยนได้ สามารถเชื่อมโยงกับตลาดกรีน ได้หลายตลาด ต่อให้ผลิตได้มากขึ้น ก็สามารถส่งต่อสินค้าไปขายได้ โดยในโรงพยาบาลต่าง ๆ เราก็ชักชวนกันทำในรูปแบบเครือข่ายให้ได้รับรู้ว่า เมื่อเกษตรกรผลิตได้มาก จะส่งต่อไปที่ไหน ประสานกับสหกรณ์ ธกส. และหน่วยงานที่ทำในเรื่องนี้เกี่ยวกับผลผลิต การเกษตร เพื่อเดินต่อกันไปแบบมีตลาด อีกทั้งเชื่อมโยงเครือข่าย ร่วมทั้งกระแสที่ให้คนหันมาบริโภคผักปลอดภัยมากขึ้น ภายใต้ตลาดกรีน

“โดยเฉพาะทุกวันนี้คนก็กำลังประสบปัญหาสุขภาพจากอาหารการกินมากขึ้นทุกวัน ความตื่นตัวของประชาชนในเรื่องนี้มากขึ้นเรื่อย ๆ”

การต่อยอดมองว่าตราบใดที่เกษตรกรหรือชาวบ้าน ใช้สารเคมีโดยไม่คิดก็จะอยู่ในวังวนที่สร้างปัญหาแบบเดิม การทำเกษตรอินทรีย์คนเดียวก็คงไม่ได้ เพราะเราไม่ใช้สารเคมี แต่แปลงข้างเคียงใช้ ก็ส่งผลมาถึง เพราะฉะนั้นต้องขยายผลแนวคิดให้สังคมเปลี่ยนด้วย จึงจะเกิดเป็นผลปลายทางที่เกิดความสำเร็จมากกว่า ที่ผ่านมาจึงพยายามประชาสัมพันธ์ พยายามบอก สร้างเวทีให้ รับรู้ เข้าใจ เพื่อสามารถปฏิบัติได้

ขณะนี้ตลาดกรีนปั้นสุขได้รับความสนใจมาก จนมีคนเรียกร้องให้มีตลาดกรีนปั้นสุขทุกวัน ธันยพรกล่าวว่าหากประเมินความพร้อมของการผลิต ตอนนี้ถือว่าสินค้ายังไม่พอ หรือถ้าไม่วางแผนจะมีปัญหาการจัดการระยะยาว ทางการตลาดตามมาด้วย แต่แผนงานที่จะเปิดทุกวันก็วางเอาไว้ก่อน เมื่อทำงานต่อเนื่อง ถ้ามีความพร้อมก็อาจเปิดได้ตามคำเรียกร้อง

“เราก็เดินไปทีละขั้น ตามศักยภาพที่ทำได้ ถือว่าเราโชคดีที่ได้รับการสนับสนุนจากโรงพยาบาล เริ่มเป็นรูปธรรม ขั้นตอน กระบวนการที่ไปต่อได้” ธันยพรกล่าวในที่สุด

Food Safety โรงพยาบาลหาดใหญ่ เครือข่ายเกษตรกรพัฒนามาตรฐาน ป้อนครัวสุขภาพ

แนวคิดที่จะให้ผู้ป่วยในโรงพยาบาลต่าง ๆ ได้รับประทานอาหารปลอดภัย หลายแห่งพยายามผลักดันให้เป็นจริง เพราะผู้ป่วยมีภูมิต้านทานต่ำอยู่แล้ว ถ้าอาหารไม่ปลอดภัย ก็ยิ่งทำให้เขามีปัญหาสุขภาพ แต่ถ้าได้กินอาหารที่ดี ร่างกายจะแข็งแรง หายป่วยเร็วขึ้น

รุ่งฤดี ศิริรักษ์ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลหาดใหญ่ เล่าว่า 3 ปีที่ผ่านมา กระทรวงสาธารณสุขมีนโยบาย Green and Clean Hospital ในช่วงปีแรก ๆ มี 5 ประเด็นที่กล่าวถึงคือ 1.ขยะ 2.สุขาน่าใช้ 3.การลดพลังงาน 4.การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาล 5.อาหารและน้ำดื่ม น้ำใช้ ซึ่งโรงพยาบาลต้องรับผิดชอบ 5 ด้านดังกล่าวพร้อมสร้างขบวนการเครือข่ายกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.) หรือชวนหน่วยราชการอื่นมาเข้าร่วม

สำหรับในปี 2562 นโยบาย Green and Clean Hospital ได้เพิ่มประเด็นใหม่ อีก 2 ข้อ คือ 1.อาชีวเวชกรรมเกี่ยวกับโรงงาน การดูแลสุขภาพคนในโรงงาน และ 2.โรงพยาบาลอาหารปลอดภัย (Food Safety Hospital)

ในนโยบาย Food Safety Hospital มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะให้โรงพยาบาลนำวัตถุดิบทางด้านอาหาร ผลิตภัณฑ์อาหาร ไม่ว่าเนื้อสัตว์ อาหาร ไข่ ผัก ผลไม้ที่ปลอดภัยมาใช้

“ถามว่าปลอดภัยระดับไหน เราก็อิงกระทรวงเกษตรฯ มาตรฐานความปลอดภัยต่ำสุดที่ เรียกว่า GAP (Good Agricultural Practice–แนวทางปฏิบัติในไร่นา เพื่อผลิตพืชให้ได้สินค้าปลอดภัย ปลอดศัตรูพืช และคุณภาพถูกใจผู้บริโภค) เป็นมาตรฐานขั้นต่ำในการผลิตอาหาร”

โรงพยาบาลหาดใหญ่ เป็นโรงพยาบาลขนาดใหญ่ มีผู้ป่วยนอก 3,500 คนต่อวัน ผู้ป่วยใน 741 เตียง ต้องทำอาหาร 2,000 กว่ามื้อต่อวัน เป็นปริมาณที่เยอะ ต้องการวัตถุดิบมาทำอาหารจำนวนมาก

ที่ผ่านมา ไข่ไก่ เนื้อไก่ เนื้อหมู ข้าวสารใช้การ “ประมูลทางอิเล็กทรอนิกส์” มีความต้องการไข่ไก่ สัปดาห์ละ 9,000 ฟอง เกษตรกรรายย่อย เข้ามาแข่งขันยาก จึงมักได้จากฟาร์มขนาดใหญ่ มีมาตรฐานสินค้าบางตัว เช่น กุ้ง ปลา ข้าวไรซ์เบอรี่ ข้าวกล้อง ซึ่งความต้องการไม่มากสำหรับเมนู ชูสุขภาพของโรงพยาบาล ยังคงเปิดกว้าง ซื้อตรงจากเกษตรกร

สำหรับผัก ผลไม้ วิธีเดิมให้คนเข้ามาเสนอราคา ไม่ได้สนใจมาตรฐาน เน้นเลือกจากราคาถูกที่สุด ตอนนี้ เปลี่ยนมาสู่ระบบการประมูล ตามนโยบายอาหารปลอดภัย ผัก ผลไม้ ส่วนที่ไม่ต้องเข้าการประมูลอิเล็กทรอนิกส์ จึงเปิดโอกาสให้เกษตรกร เข้ามาขายกับโรงพยาบาล

อย่างไรก็ตามการมาขายตรามระเบียบขั้นตอน ต้องไปจดผู้ค้ากับภาครัฐที่สำนักงานพาณิชย์จังหวัด ต้องมีใบรับรองมาตรฐาน GAP จากกระทรวงเกษตร ทางโรงพยาบาลยังต้องไปตรวจสารปนเปื้อนไม่ว่า

ยาฆ่าแมลง สารฟอกขาว ฯลฯ อย่างน้อย ๑ ครั้ง ในฟาร์ม สวน ไร่ นา หลังจากนั้นจึงจะให้เกษตรกรมาเสนอราคาที่โรงพยาบาล

“อาจยุ่งยากนิดหนึ่ง แต่ทางโรงพยาบาลจะนำเสนอเมนูอาหารให้กับเกษตรกรล่วงหน้า 3 เดือน เพื่อให้เขาได้วางแผนการผลิต จะรู้ว่าโรงพยาบาลต้องการผักอะไร เป็นจำนวนเท่าไร เพื่อเขาจะได้ผลิตตรงกับความต้องการ จะมีการทำสัญญา 3 เดือน และมีการปรับราคาใหม่ให้เข้ากับภาวะตลาดแต่ละช่วงอิงกับราคาตลาด”

รุ่งฤดี เล่าว่าสินค้าเกษตรพืชผัก มีการปรับราคาขึ้นลง ขึ้นอยู่กับฤดูกาล ผักบางอย่างราคาแพงในหน้าฝน ถ้ายังขายราคาเดิมเกษตรกร จะขาดทุน หรือมะนาวราคาตกในหน้าฝนต้องปรับราคา

ลงมาเช่นกัน ผักมาตรฐาน GAP จ่ายตามราคาตลาด แต่ถ้าเป็นผักมาตรฐานสูงกว่าเป็นเกษตรอินทรีย์ จึงจะจ่ายให้เพิ่มไม่เกิน 30% ของราคาตลาด

เนื่องจาก โรงพยาบาลหาดใหญ่ไม่สามารถไปทำสัญญากับเกษตรกร เป็นราย ๆ ได้ และขั้นตอนเบิกจ่ายเงินสด ประมาณ 14-30 วัน เพื่อหาทางออกดังกล่าว จึงแนะนำให้เกษตรกรรวมกลุ่มเขารวมกลุ่มในนามวิสาหกิจชุมชน

"เมื่อ 3-4 เดือนที่แล้ว เราเริ่มทำสัญญา" รุ่งฤดีเล่า ในวันที่โรงพยาบาลหาดใหญ่เริ่มรับผักจากกลุ่มเกษตรกรจริง ๆ เมื่อ 2 กันยายน 2562 จากวิสาหกิจ 2 กลุ่ม ที่ทำสัญญา 2 แห่ง ประกอบด้วย บริษัทเกษตรปลอดสารพิษ 2019 จากอำเภอจะนะ และ วิสาหกิจกล้วยหอมทองปลอดสารพิษระโนด

เธอเล่าว่า วิสาหกิจชุมชนไหนที่พร้อม ให้มาเสนอได้ ตอนนี้มี 2 แห่งดังกล่าว โดยวิสาหกิจกล้วยหอมทองปลอดสารพิษระโนด มีความพร้อมในการผลิต ฟักทอง ฟักเขียว กล้วยหอม กล้วยน้ำว้า ซึ่งต้องการใช้ อย่างละ 5-6 ตันต่อปี การมาส่งครั้งหนึ่งราว 200-300 กิโลกรัม ส่งทุก 3 วัน

สำหรับบริษัทเกษตรปลอดสารพิษ 2019 จะนะ ที่รับสินค้ามาจากพื้นที่จะนะ นาทวี นาหม่อม หาดใหญ่ คลองหอยโข่ง รับผลิต 30 รายการ เน้นผักใบ เช่น ผักบุ้ง คะน้า กวางตุ้ง แตงกวา ถั่วฝักยาว มะละกอ ต้องมาส่งทุกวัน

แนวทางการบริหารจัดการ บริษัทและวิสาหกิจตกลงคุยกันเอง ทั้ง 2 แห่งยินดี รับภาระการจ่ายเงินสดให้กับเกษตรกรไปก่อน เพื่อแก้ปัญหาสภาพคล่อง

"ตอนนี้เพิ่งดำเนินการ ก็ถือว่าอยู่ในระหว่างการทดลองระบบด้วยส่วนหนึ่ง โดยเฉพาะระบบการจ่ายเงินของโรงพยาบาล อาจจะต้องมีการปรับอะไรบ้างตามมา ทางวิสาหกิจก็ยินดีจะทดลอง แต่ในส่วนเกษตรกร เขาก็ได้เงินไปแล้ว ส่วนนั้นไม่มีปัญหา"

เมื่อมีการเอาผักมาส่งทางโรงพยาบาลแล้ว ยังต้องลงไปสุ่มตรวจผักที่นำมาส่งอีกเดือนละครั้ง โดยตรวจสาร ยาฆ่าแมลง บอแรกซ์ สารเร่งเชื้อรา สารฟอกขาว นอกจากนั้น ปีละ 2 ครั้งจะส่งผลิตภัณฑ์ไปตรวจแลปภายนอก

โดยสรุปในระบบใหม่นี้ จึงจะมีการตรวจผักถึง 3 ครั้ง ตั้งแต่ฟาร์ม เมื่อมาถึงโรงพยาบาล และส่งตรวจแลปข้างนอก

รุ่งฤดี เล่าว่า หากทำตามเกณฑ์อาหารในโรงพยาบาลจำนวน 30% จะต้องซื้อมาจากส่วนนี้ คณะกรรมการ โครงการ Green and Clean Hospital ต้องการซื้อผักจากส่วนนี้ให้ได้มากที่สุด แต่ถ้าไม่ได้จริง ๆ ก็อาจจะยังใช้คงอย่างเดิมไปก่อน คือซื้อมาจากตลาดสด

“ผักบางอย่าง เช่น แครอท กะหล่ำปลี ผักกาดขาว พื้นที่เราปลูกไม่ได้ก็จำเป็นต้องซื้อมา แต่เราพยายามลดการใช้ลงด้วย”

เธอมองว่า โครงการนี้ดีมากในแง่คนไข้ผู้ป่วย ภูมิต้านทานต่ำ ถ้าใช้ผักที่ไม่ปลอดภัย เขาก็จะมีปัญหาสุขภาพ แต่ถ้าให้ผักปลอดภัยได้มาตรฐาน ก็จะทำให้ร่างกายเขาแข็งแรงขึ้น ขณะที่ทางด้านเกษตรกรเท่ากับเป็นการสร้างตลาดใหม่ให้กับพวกเขา ช่วงที่ผ่านมา เกษตรกรเป็นคนปลูกอย่างเดียว ขายไม่เป็น เมื่อสร้างตลาดแน่นอน ในราคา

ที่เขาอยู่ได้ คนที่เคยปลูกผักทั่วไป ก็เริ่มมาพัฒนามาตรฐาน สำหรับ GAP ถือว่าขั้นตอนไม่ได้ยุ่งยากนัก เพราะใช้ปุ๋ยเคมีได้ แต่พอระยะเก็บจะต้องหยุด

การที่เกษตรกรได้ขายให้กับโรงพยาบาล โดยผ่านการตรวจมาตรฐาน ฟาร์ม หรือแปลงแล้ว ยังเป็นการการันตีให้ตัวเกษตรกรถึงมาตรฐานคุณภาพ เหมือนเป็นการรับประกันสินค้า ซึ่งจะต่อยอดได้เพียงแต่ต้องซื่อสัตย์ รักษามาตรฐาน ให้เกิดความไว้เนื้อเชื่อใจ

“การขยับของโรงพยาบาลหาดใหญ่ครั้งนี้ มองว่าส่งผลสะเทือนเหมือนผีเสื้อขยับปีก เพราะเมื่อเราทำก็มีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาร่วม ไม่ว่า เกษตรกร กระทรวงเกษตรฯ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์”

การที่โรงพยาบาลหาดใหญ่ เดินหน้า โครงการอาหารปลอดภัย ต้องซื้อผักจำนวนมากรุ่งฤดีมองว่า จะเกิดผลสะเทือน โรงพยาบาลขนาดใหญ่ ขยับองคาพยพ อย่างเมื่อบอกว่าต้องการฟักทอง 6 ตัน จะเกิดตลาดขนาดใหญ่ขึ้นมาทันที เกษตรกรก็ต้องไปวางแผนการปลูก พัฒนามาตรฐานของตัวเอง แล้วก็จะต้องรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจ มีสถานที่มีระบบแพ็คกิ้งที่ดี มีระบบคิวอาร์โค้ท เพื่อที่จะตรวจสอบที่มาได้

“ทุกเวทีที่ได้ไปคุยกับเกษตรกร เราจะบอกว่าโรงพยาบาลหาดใหญ่ ยินดีรับซื้อ ภายใต้เงื่อนไขตามระเบียบราชการ แต่ว่ามันก็ยังไม่เพียงพอ มันน่าจะมีวิสาหกิจอื่น ๆ อีก ที่ตั้งขึ้นมา และมีศักยภาพพร้อม ซึ่งที่จริงเราก็อยากให้ตั้งวิสาหกิจอีกแห่งในหาดใหญ่ อยากจะให้กลุ่มสวนผักคนเมืองหาดใหญ่ทำ เพื่อพัฒนาตัวเองขึ้นมาเป็นผู้ค้าในตลาดที่เปิดกว้าง ก็น่ายินดีว่ามีกระทรวงอื่นเข้ามาช่วย อย่างเกษตร 2-3 หน่วยงาน เขาก็เอารายชื่อเกษตรกรที่มีศักยภาพมาให้เราดู มีถึง 700 กว่ารายชื่อ เมื่อพบกับเกษตรกร ก็พบว่าเขาสนใจ”

ที่ผ่านมา ปัญหาของเกษตรกรรายย่อย มักปลูกพืชที่เขาอยากปลูก ปลูกตามกระแส หรือปลูกพืชซ้ำอยู่แบบเดิม โดยไม่ได้วางแผนการตลาดว่า ปลูกไปขายที่ไหน อย่างไร

"เราเห็นว่าจะต้องมีคนไปช่วยวางแผนให้เขา" รุ่งฤดีว่า การส่งเสริมของโรงพยาบาลต่อพี่น้องเกษตรกรในท้องถิ่น ยังหันไปปรับในการซื้อผักพื้นบ้านมาทำอาหารให้ผู้ป่วยอีกด้วย ไม่ว่า ผักเหมียง ผักกูด เห็ดแครง มีการเสนอให้ฝ่ายโภชนาการ ปรับเมนูท้องถิ่น เอาผักพื้นบ้านมาใช้ทำ ข้าวยำ แกงเลียง

"สิ่งนี้สอดคล้องกัน เรายังเสนอให้มีเมนูแกงสมรม ในวันทำบุญเดือนสิบ เพราะทำให้คนไข้รู้สึกมีความสุข เหมือนร่วมประเพณีที่วัด แม้ป่วยอยู่โรงพยาบาล ได้รับอาหารพื้นบ้านตามประเพณีเดือนสิบ น่าจะเป็นโรงพยาบาลแรกของประเทศที่ทำอย่างนี้ เราก็บอกว่าอย่างนั้น เราก็น่าทำในทุกเทศกาล ทางผู้บริหารก็มองว่าดี เพราะคนไข้ที่อยู่โรงพยาบาล จะได้มีความสุขหายไว ๆ "

เป้าหมายโรงพยาบาล ต้องการซื้อผัก ผลไม้ที่ปลอดภัย 100% จึงต้องสร้างเครือข่ายเกษตรกรรมที่เข้มแข็ง อาศัยความร่วมมือจากหลาย ๆ ส่วน ไม่ว่า เอ็นจีโอ พัฒนาชุมชน สำนักงานเกษตร สำนักงานพาณิชย์ สำนักงานสาธารณสุข

รุ่งฤดีเล่าว่า สำหรับกิจกรรมอีกอย่างในโครงการอาหารปลอดภัย คือ ตลาดกรีน ในโรงพยาบาล ตอนนี้ก็เปิดขายอยู่แล้ว แต่จำนวนยังไม่มาก และมองว่าในตลาดยังไม่ใช่ลักษณะของตลาดกรีนแท้ ๆ เนื่องจากมีสินค้าอย่างอื่นมาขายปะปนอยู่จึงยังไม่ได้มาตรฐานของตลาดกรีน แต่จะพยายามผลักดันทำให้เป็นตลาดกรีน 100% ให้ได้ภายในปี 2563

“ส่วนนี้จะช่วยเกษตรกรที่ผลิตได้ไม่เยอะ รายย่อยจริง ๆ ก็มาขายตลาดกรีน” ศักยภาพของตลาดกรีนโรงพยาบาลหาดใหญ่น่าสนใจ เพราะมีกลุ่มลูกค้าจำนวนมาก โดยภาพรวมจะมีคนอยู่ที่โรงพยาบาลหาดใหญ่ทั้งคนไข้ ญาติ เจ้าหน้าที่ และคนที่มาติดต่อทั่วไป ถึงวันละ 15,000 คน นอกจากที่โรงพยาบาลหาดใหญ่ ยังมีแนวคิดเปิดตลาดกรีน ในเครือข่าย รพ.สต. วันที่มีผู้ป่วยโรคเรื้อรัง นัดพบหมอจากนโยบายโรงพยาบาลหาดใหญ่ลดความแออัดให้คนป่วยกลับไปรักษาที่ใกล้บ้าน หมอจะลงไปตามวันเวลาที่นัดหมาย ตรงนั้น ก็ไปทำตลาดกรีนขนาดเล็กที่ รพ.สต.ได้ เพราะคนรวมตัวกันมาก และเป็นกลุ่มเป้าหมายตลาดกรีนโดยตรง

แนวคิดตลาดกรีน ยังอยากสร้างพื้นที่ให้ญาติ หรือคนไข้มาเรียนรู้กระบวนการปลูกผัก ทุกขั้นตอน ซึ่งล่าสุดโรงพยาบาลหาดใหญ่ก็ได้จัดพื้นที่ตรงนี้มาส่วนหนึ่ง สำหรับกิจกรรมดังกล่าวด้วย

“นอกจากตลาดกรีนที่โรงพยาบาล เรายังอยากเห็นตลาดทั่วไปที่มีเครื่องชั่งมาตรฐาน มีชุดทดสอบ การปนเปื้อนในอาหาร ที่สามารถตรวจได้เองโดยชาวบ้าน หรือผู้ซื้อสินค้า การตรวจก็อาจตรวจกันต่อหน้านั่นแหละ หรือมีคิวอาร์โค้ท ในการตรวจสอบที่ไปที่มาก็ได้ เราอยากให้ประชาชนได้กินอาหารที่ปลอดภัย ได้มาตรฐาน” รุ่งฤดีเล่าในขั้นตอนการตรวจพบว่า การตรวจหลายอย่างเช่นสารฟอกขาวเสียค่าใช้จ่ายไม่มาก แต่การตรวจหายาฆ่าแมลง เป็นสิ่งที่ตรวจยากค่าใช้จ่ายสูง

บทบาทของคณะทำงาน โครงการ Green and Clean Hospital โรงพยาบาลหาดใหญ่ ต้องการทำให้ผ่านมาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุขในระดับดีมาก จึงมีการแบ่งหน้าที่กัน ตรวจสอบออกนโยบาย ประชาสัมพันธ์ให้กับคนในโรงพยาบาลและเครือข่าย

ปัญหาที่รุ่งฤดีมองอยู่อย่างหนึ่งหลังจากไปส่งเสริมการปลูกจนมีคนหันมาปลูกกันมาก เกินกำลังที่โรงพยาบาลจะรับซื้อ ใครจะมาหาตลาดให้กับเขา ชาวบ้านจะไปแทรกตลาดเดิมที่มีอยู่แล้วได้อย่างไร แม้ว่าส่วนนั้นผักไม่ปลอดภัย แต่เขาอยู่ในระบบตลาดอยู่ก่อน แต่ถ้ากระแสสังคมตอบรับ คนหันมาดูแลสุขภาพ ก็น่าจะอยู่ได้อีกนาน

“โรงพยาบาลหาดใหญ่ น่าจะเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับจังหวัดอื่นโมเดลหาดใหญ่ น่าจะทำให้เกษตรกร และผู้รับซื้อมาเจอกัน เราจึงอยากให้ มูลนิธิชุมชนสงขลาเป็นตัวแทน เชิญผู้เกี่ยวข้องมาคุยกันให้บ่อย ๆ โดยเน้นความต้องการของเขา พอเกษตรมาทำวิสาหกิจ เขาจะเห็นปัญหา เขาจะย้อนกลับมามองตรงจุดที่เขาเป็นเกษตรกร ซึ่ง เป็นพ่อค้าที่เอื้อเฟื้อ ไม่เอาเปรียบเกษตรกรรายอื่น เพราะเขามีประสบการณ์ตรงมาก่อน และจะช่วยคนอื่นพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ”

หลังขับเคลื่อน โรงพยาบาลอาหารปลอดภัยรุ่งฤดี บอกว่าได้เห็นปรากฏการณ์บางอย่างน่าสนใจ อย่างเช่นการที่เราซื้อผักจากเกษตรกร ปรากฏว่าในบางตัวได้ราคาที่ต่ำกว่าที่ซื้อมาจากตลาดทั่วไป ซึ่งก่อนทำโครงการ ผู้บริหารเคยกังวลว่าการไปซื้อผักปลอดภัยจากเกษตรกร จะราคาแพงกว่า ปรากฏในความเป็นจริง ซื้อได้ถูกกว่าไม่ต้องจ่ายเงินเพิ่ม และลดค่าใช้จ่ายผักบางอย่างไปได้

"เชื่อว่าสิ่งที่ทำ ผู้บริหารจะยอมรับโครงการนี้ ว่าสามารถประหยัดเงินให้กับโรงพยาบาลอย่างน้อย 20% ถ้าเรายังอยู่ในทิศทางนี้"เธอกล่าวและว่า

การที่โรงพยาบาลหาดใหญ่ขยับ จะส่งผลออกไปแน่นอนเพราะโรงพยาบาลขนาดเล็กกว่าจะทำได้ง่ายกว่าอีก โดยเฉพาะโรงพยาบาลขนาดเล็กสามารถจ่ายระบบเงินสดให้กับเกษตรกร หรือถ้าไม่อาจจ่ายเงินสดไม่ได้ก็ใช้วิธีการเดียวกับโรงพยาบาลหาดใหญ่ก็ได้

เครือข่ายเกษตรสุขภาพจังหวัดสงขลา พัฒนามาตรฐาน PGS

มาตรฐาน PGS เครือข่ายรับรองกันเอง โดยดำเนินการในนามของเครือข่ายเกษตรสุขภาพจังหวัดสงขลากำหนดมาตรฐานร่วมในส่วนของคุณธรรม จริยธรรม การจัดการปัจจัยการผลิต การควบคุมปกป้องแปลง ระบบการตรวจ ประเมิน ลงโทษ โดยมีทีมลงตรวจแปลงประกอบด้วยตัวแทนเครือข่าย สสจ. เกษตร รพ. จำนวน 9 คน ผลผลิตที่ได้ในกลุ่มนี้จะมีราคาสูงกว่าราคาตลาดหรือมาตรฐาน GAP ไม่เกิน 30%

กำราบ พานทอง แกนนำเครือข่าย เล่าว่า “เราได้ทบทวนร่างมาตรฐาน PGS เครือข่ายเกษตรสุขภาพจังหวัดสงขลา ประกอบด้วยหมวดที่ 1 หมวดจริยธรรม คุณธรรม หมวดที่ 2 หมวดว่าด้วย

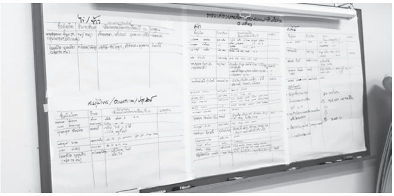

ปัจจัยการผลิต หมวดที่ 3 ระบบปกป้องแปลง หมวดที่ 4 ระบบตรวจประเมิน ลงโทษ”

ทั้งนี้ในส่วนของกรรมการลงตรวจแปลง 9 คนประกอบด้วย ตัวแทน รพ.1 คน ตัวแทน สสจ.1 คน ตัวแทนเกษตรจังหวัด 1 คน ตัวแทนเกษตรและสหกรณ์ 1 คน ตัวแทน ศวพ.1 คน ตัวแทนเครือข่ายผู้ผลิต 3 คน ตัวแทนบริโภค 1 คน

“กรณีสัดส่วนเครือข่ายผู้ผลิต ต้องไม่เป็นเจ้าของแปลงหรืออยู่ในชุมชน หรือเป็นสมาชิกของกลุ่มในชุมชนนั้น และหากไปร่วมตรวจแปลงไม่ได้ในสัดส่วน 3 คน ให้สามารถส่งตัวแทนได้ แต่ต้องครบจำนวน 3 คนทุกครั้ง การตรวจไม่ได้เป็นเครื่องตัดสินว่าแปลงนั้นจะผ่านการรับรองหรือไม่ เพียงแต่ลงแปลงเพื่อนำข้อมูลมาเสนอกรรมการชุดใหญ่ ตัวแทนที่ลงตรวจแปลงต้องครอบคลุมองค์ประกอบของผู้ผลิต ผู้บริโภค และหน่วยงาน ซึ่งอาจไม่ครบทั้ง 9 คนก็ได้” กำราบกล่าว และว่า

หลังจากลงตรวจแปลง จะมีคณะกรรมการชุดใหญ่ของเครือข่ายมาร่วมกันรับรองมาตรฐานแบบมีส่วนร่วม โดยเครือข่ายเกษตรสุขภาพจังหวัดสงขลา (Songkhla Green smile) หรือชื่อย่อ SGS-PGS ซึ่งต้องมาจากผู้แทนของทุกกลุ่ม กลุ่มละ 1 คน โดยมีเลขาธิการ คือ คุณวัลลภ ธรรมรักษา ผู้ช่วยเลขา นางอมร อารมณฤทธิ์ เหรัญญิก นางพิราวรรณ อุดมจีรวัฒน์ มีวาระการทำงาน 1 ปี

คณะกรรมการประกอบด้วย ตัวแทน กยท. เกษตรและสหกรณ์ เกษตรจังหวัด สสจ. ศวพ. รพ.

ทั้งนี้แบรนด์ที่ใช้ จะมีแบรนด์ร่วมและจำแนกเป็น 2 มาตรฐาน ประกอบด้วย

1. มาตรฐาน PGS ใช้แบรนด์มาตรฐานร่วมในชื่อ เครือข่ายเกษตรสุขภาพจังหวัดสงขลา Songkhla Green Smile หรือ SGS-PGS

2. ใช้แบรนด์เครือข่ายร่วมทั้งในส่วนมาตรฐาน GAP ภายใต้ชื่อ SGS-GAP

กำราบเล่าว่า ในส่วนการลงตรวจแปลง งบประมาณ ในช่วงแรกจะมีงบจาก อบจ.สงขลา ผ่านมูลนิธิชุมชนสงขลาสนับสนุนค่าเดินทางในการลงเยี่ยมแปลงของทีมกลาง และต่อไปจะมีงบประมาณอื่น ๆ หักเข้ากองกลางบางส่วน

“ค่าใช้จ่ายในการลงตรวจแปลง โดยในส่วนเกษตกรที่จะให้ตรวจแปลง จะมีค่าใช้จาย 100 บาทต่อแปลง และเกษตรกรรับผิดชอบเรื่องอาหาร กรณีตรวจแปลงของใครเจ้าของแปลงก็ต้องดูแล หากมีหลายแปลงจะต้องรับผิดชอบร่วมกัน”

ในการตรวจสอบผลผลิตของเกษตรกรในการส่งแต่ละรอบให้ชัดเจน โดยปักหมุดไปที่ผังฟาร์ม สอบย้อนผลผลิตใช้วิธีสแกนคิวอาร์โค้ด ซึ่งมูลนิธิชุมชนสงขลาจะพัฒนาแอพฯ Green smile เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานผู้ผลิต รูปแบบการผลิตแต่ละขั้นตอนพร้อมภาพ มี Qr code เพื่อให้ตรวจสอบย้อนกลับถึงที่มาของผลผลิต การเชื่อมโยงเส้นทาง เวลาเพื่อสะดวกในการรับส่งผลผลิต ปริมาณและราคาผลผลิตแต่ละรอบของการจัดส่ง เหล่านี้เป็นแนวทางที่จะพัฒนาให้เกิดเป็นผลรูปธรรมเอื้อให้เกิดการผลิตอาหารสุขภาพในพื้นที่ต่อไป

โดยปี 2562 มีเกษตรกรที่จะประเดิมเข้าสู่ระบบมาตรฐานการรับรองแบบมีส่วนร่วมจำนวน 30 แปลง

เกษตรกรที่ผ่านมาตรฐาน PGS รอบนี้จะมีสิทธิเข้าจำหน่ายผลผลิตในตลาดกรีนที่รพ.หาดใหญ่ และเครือข่าย รวมถึงส่งผลผลิตเข้าสู่ รพ.ต่อไป

สิ่งแวดล้อมยั่งยืน

ทอดผ้าป่าขยะโคกม่วง
สร้างกุศลผู้ป่วยติดเตียง

กิจกรรมทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิล เทศบาลตำบลโคกม่วง อำเภอคลองหอยโข่ง สืบเนื่องมาจากโครงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่จังหวัดสงขลาเดินหน้านโยบายจังหวัดสะอาด โดยขอความร่วมมือทุกหน่วยงานปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนตั้งแต่ปี 2561และจับมือกับเครือข่ายอปท.ในพื้นที่ร่วมดำเนินการ "เปลี่ยนขยะเป็นกองบุญ" ร่วมกับมูลนิธิชุมชนสงขลา

แนวทางบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน จังหวัดสะอาด อยู่ภายใต้หลักการ 3Rs และหลักการประชารัฐ อันเป็นการจัดการที่ยั่งยืน ประกอบด้วยการลดปริมาณขยะจากแหล่งต้นทาง (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) และการนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) เป้าหมายเพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนที่เข้าสู่ระบบการกำจัดที่ปลายทางลงร้อยละ 5

ในส่วนกิจกรรมการคัดแยกและรวบรวมวัสดุเพื่อนำเข้าสู่กระบวนการผลิตใหม่ หรือ Recycle นั้นงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเทศบาลตำบลโคกม่วง ดำเนินการจัดกิจกรรมทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิลโดยรับบริจาคขยะรีไซเคิลประเภทต่างๆ จากครัวเรือนในชุมชน 9 หมู่บ้าน ที่มีประชากร ราว 10,000คน ในเขตเทศบาลตำบลโคกม่วงและจากหน่วยงานต่างๆ

เมื่อรวบรวมและคัดแยกขยะแล้วทำการจำหน่ายให้กับร้านรับซื้อของเก่า รายได้จากการขายขยะจากการคัดแยกมอบให้แก่หน่วยงานสาธารณะ และขาดแคลนทุนทรัพย์ ในการดำเนินกิจกรรรมอันก่อให้เกิดประโยชน์ในพื้นที่ ซึ่งนับแต่ดำเนินการเมื่อเดือนสิงหาคม 2561 เป็นต้นมา ทำการมอบรายได้ให้แก่ศูนย์ฟื้นฟูคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและคนพิการตำบลโคกม่วงตามเงื่อนไขมาเป็นลำดับ

สมนึก บุตรคง นายกเทศมนตรีตำบลโคกม่วง เล่าถึงกระบวนการขับเคลื่อนการทอดผ้าป่าขยะว่า เริ่มจากการแต่งตั้งคณะทำงานฝ่ายต่าง ๆ ประชุมให้ความรู้พร้อมชี้แจงโครงการให้แก่ผู้นำชุมชน แกนนำสิ่งแวดล้อม และผู้เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นจึงทำการประชาสัมพันธ์กิจกรรมทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิล ในชุมชน และเชิญชวนประชาชนเข้าร่วมกิจกรรม

“ก่อนมาทอดผ้าป่าขยะ เรารณรงค์การคัดแยกขยะ นัดประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้านไปทำประชาคมตามหมู่บ้าน จนนำมาสู่การทอดผ้าป่าขยะ”

เขาเล่าว่าสถานการณ์ขยะตำบลโคกม่วง ช่วงที่ผ่านมา เทศบาลต้องมีภาระนำขยะไปทิ้งนอกพื้นที่ ปัจจุบันใช้บริการบ่อขยะของเทศบาลเมืองบ้านพรุ มีปริมาณวันละกว่า 3 ตัน เสียค่าทิ้งขยะตันละ 350 บาท

หลังเริ่มโครงการทอดผ้าป่าขยะ พบว่าปริมาณขยะลดลงโดยจุดเริ่ม ณ เดือนสิงหาคม 2561 มีจำนวน 46.5 ตัน เดือนกันยายน 2561 จำนวน 45.3 ตัน เดือนพฤศจิกายน 2561 จำนวน 43.3 เดือนธันวาคม 2561 จำนวน 37.4 ตัน เดือนมกราคม 2562 จำนวน 33.5 ตัน เดือนกุมภาพันธ์ 2562 จำนวน 27.2 ตัน เดือนมีนาคม 2562 จำนวน 39.5 ตัน เดือนเมษายน 2562 จำนวน 40.8 ตัน เดือนพฤษภาคม 2562 36.0 ตัน เดือนมิถุนายน 2562 จำนวน 29.5 ตัน เดือนกรกฎาคม 2562 จำนวน 31.0 ตัน

“หลังทอดผ้าป่าขยะ เราพบว่าปริมาณขยะได้ลดลงมาตลอด ยกเว้นเดือนมีนาคม และงานเมษายน ซึ่งมีงานประเพณีท้องถิ่นเกิดขึ้นในชุมชนเท่านั้นเอง ทำให้ปริมาณขยะเพิ่มโดยรู้แหล่งที่มาดังกล่าว” สมนึกกล่าว

ก่อนมากิจกรรมทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิล เขาต้องใช้ความพยายามทำความเข้าใจกับชาวบ้านอยู่พอสมควร เนื่องจากคนทั่วไป ไม่เข้าใจว่าอะไรคือการทอดผ้าป่าขยะ มักเข้าใจว่าทอดผ้าป่าคืองานบุญที่วัด หากทอดผ้าป่าขยะจะได้บุญหรือ?

“เราก็อธิบายว่าทอดผ้าป่าขยะ คล้ายทอดผ้าป่าที่วัด ต่างตรงว่าอันนี้ทำด้วยชาวบ้าน เอาขยะมาตั้งเป็นกองบุญแทนพุ่มเงิน ชาวบ้านจะขนขยะมารวมกันที่เทศบาล ถือว่าเอาขยะมาทำบุญ”

เมื่อชาวบ้านถามว่าทอดผ้าป่าขยะดีอย่างไร เขาจะอธิบายว่าขยะต้องเสียค่าทิ้งตันละ 350 บาท ถ้าลดขยะลง เงินค่าเก็บขยะจะเหลือเก็บอยู่ที่กองคลังเทศบาล เทศบาลมีเงินสะสม เวลามีปัญหาอุทกภัย วาตภัย ก็ใช้เงินส่วนนี้ออกมาใช้จ่ายได้

เขาย้อนบรรยากาศของงานทอดผ้าป่าขยะ ที่ผ่านมาเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2561 เริ่มจากลงทะเบียน ณ จุดตั้งขบวนพุ่มผ้าป่าที่วัดโคกเหรียง เคลื่อนขบวนพุ่มผ้าป่า ล้อกับทอดผ้าป่าทั่วไป มายังเทศบาลตำบลโคกม่วง มีพิธีเปิด ว่าที่ ร.ต.สมบัติ สิงห์คาร นายอำเภอคลองหอยโข่ง ตามด้วยพิธีทอดผ้าป่าขยะ/พิธีสงฆ์/ถวายภัตตาหารเพล/ร่วมรับประทานอาหารกลางวัน และกิจกรรมให้ความรู้ในการคัดแยกขยะ

ลดขยะเป็นคำตอบแรก คำตอบต่อมาเงินที่ได้จากการขายขยะจำนวน 70,000 กว่าบาท จะเข้ากองทุนฟื้นฟู เพื่อช่วยคนด้วยโอกาสคนพิการ การบริหารเงินส่วนนี้ มีการจัดตั้งคณะกรรมการ อันมีประธานรองประธาน เหรัญญิก เลขานุการ และคณะกรรมการ เข้ามาทำงานก่อนจะใช้เงิน ต้องประชุม ขอมติเห็นชอบจากคณะกรรมการทุกครั้งว่า จะเอาไปช่วยเหลือใคร ซึ่งเน้นผู้เดือดร้อน จริงๆ ที่ไม่มีระเบียบบัญชีงบประมาณ อันเบิกมาจากท้องถิ่นได้

เขาต้องอธิบายให้ชาวบ้านเข้าใจ อีกว่าเงินส่วนนี้ มีความโปร่งใส ชัดเจนอย่างไร ที่สำคัญไม่ได้เข้ากระเป๋าส่วนตัวนายกเทศมนตรีอย่างแน่นอน

"ในเขตเทศบาลตำบลโคกม่วง คนเดือดร้อนมีมาก ชาวบ้านส่วนใหญ่ทำสวนยาง ยิ่งเจอกับภาวะเศรษฐกิจย่ำแย่อย่างที่เป็นอยู่ คนลำบากกัน ท้องถิ่นไม่สามารถดูแลได้หมด ก็ใช้เงินส่วนนี้ไปช่วย เพราะถ้ารองบจากรัฐบาลก็คงยาก" นายกเทศมนตรีตำบลโคกม่วงเล่า ไม่เฉพาะผู้ป่วยติดเตียง เขามีภาระต้องหาเงิน ช่วยระดมทุนสร้างบ้านคนที่ลำบากยากจน บางครั้งต้องยอมควักเงินส่วนตัวสมทบ เพราะไม่รู้ว่าจะเอาเงินจากไหนมาช่วยชาวบ้าน

กิจกรรมทอดผ้าป่าขยะ เมื่อชาวบ้าน ชุมชนเข้าใจ ต่างหันมาตื่นตัวคัดแยกขยะ รับปากว่าจะไปช่วยกันคัดแยกขยะ เพื่อเอาขยะมาทำเป็นกองบุญให้กับเทศบาลตำบลโคกม่วง เพื่อจะไปช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและผู้พิการ ซึ่งทำได้ไม่ยาก เพราะตอนนี้ทางเทศบาลจัดสถานที่ และเจ้าหน้าที่ เอาไว้คอยรับขยะทุกวันในช่วงเช้า เมื่อมีจำนวนมากพอ เจ้าหน้าที่ก็นำทยอยส่งขาย

บุญกุศลจากการทอดผ้าป่าขยะนอกจากกำจัดขยะ ยังได้เงินมาช่วยเหลือคนเดือดร้อน สมนึกมองว่าหนทางนี้น่าจะเป็นหนทางในการรับมือการแก้ปัญหาขยะที่ยั่งยืน ยิ่งอนาคตมีแนวโน้มว่าการกำจัดขยะของท้องถิ่นต้องรับผิดชอบ เผากลบขยะในพื้นที่ของตัวเอง จึงต้องเตรียมรับมือ อย่างน้อยขยะวันละ 2-3 ตันที่เป็นอยู่ หากคัดแยกแล้วเหลือ 1 ตันกว่า ก็ดำเนินการได้ไม่ยากนัก

"การกำจัดขยะเป็นเรื่องยาก เพราะฉะนั้นการลดขยะ หรือวิธีการอย่างทอดผ้าป่าขยะ นี่เป็นวิธีที่ดีที่สุดแล้ว เรามีขยะเยอะแล้วทุกวันนี้ กองขยะ ปัญหาที่เกิดตามมาคือยุง ทำให้เกิดโรคไข้เลือดออก มาลาเรีย และเท้าช้าง ซึ่งมาจากแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่จำนวนไม่น้อย"

สำหรับโครงการทอดผ้าป่าขยะ สมนึกเล่าว่า จะอยู่ในแผนเทศบาลตำบลโคกม่วง 5 ปี เพื่อให้ทำงานยั่งยืนต่อเนื่อง และขยายแนวคิดลดขยะไปยังท้องถิ่นอื่น อย่างเช่น ที่ดำเนินการไปแล้ว การเอาขยะจากโคกม่วงไปร่วมทอดผ้าป่าขยะกับ อบต.คลองหอยโข่ง และเทศบาลเมืองทุ่งตำเสา การไปร่วมภาคีเครือข่ายกับเทศบาลตำบลปริก อบต.ปริก เทศบาลตำบลน้ำน้อย และเทศบาลเมืองคอหงส์

เทศบาลตำบลน้ำน้อย

ขอเชิญร่วมบริจาค "ขยะรีไซเคิล"
โครงการบริหารจัดการขยะมูลฝอย
กิจกรรมทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิล ประจำปี 2562
ครั้งที่ 1
"เปลี่ยนกองขยะเป็นกองบุญ ไม่มีทุนก็ทำบุญได้"
วันพฤหัสบดีที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562
ณ สำนักงานเทศบาลตำบลโคกม่วง
สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมหรือติดต่อให้เทศบาลไปรับขยะรีไซเคิลทางช่องทาง
สำนักปลัดเทศบาลตำบลโคกม่วง โทร. 074-805-030

นอกจากการทอดผ้าป่าขยะแล้ว เทศบาลตำบลโคกม่วงยังขับเคลื่อนการจัดการขยะด้านอื่นไปด้วย อย่างเช่นการลดใช้โฟมจนเป็นพื้นที่ปลอดโฟม นายกสมนึก ได้รับรางวัลผู้นำท้องถิ่นรณรงค์ให้เลิกใช้โฟม จากกระทรวงสาธารณสุขมาแล้ว

"การให้คนมามีส่วนร่วมอะไรสักอย่าง ผมว่ายากมากเลย วิธีทำงานของผมก็คือเข้าไปนั่งคุย ไปขอทานน้ำสักแก้ว แล้วก็บอกปัญหา ยกตัวอย่างเช่นเรื่องโฟม มันเป็นอย่างไร อันตรายอย่างไร พอเราคุยไปเยอะ คนอาจเริ่มคล้อยตาม หลังจากนั้นจะมีการเชิญกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมาประชุมที่เทศบาล เชิญฝ่ายสาธารณสุขเข้ามาบรรยายเกี่ยวกับภัยอันตรายจากโฟม" เขาเล่า

เช่นเดียวกับกิจกรรมทอดผ้าป่าขยะ วิธีที่เขาทำเป็นหลักคือออกไปคุยกับชาวบ้าน คุยวันแรกไม่ประสบผลสำเร็จก็ต้องมีวันถัดมา ต้องใช้หลักวิชาการ ใช้เวลา จนเขายอมรับ

การสร้างภาคีเครือข่ายเริ่มจากเทศบาล ชวนกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมาหารือ นำไปสู่การรณรงค์คัดแยกขยะ ดึง อสม./รพ.สต. เข้ามา สุดท้ายจึงจะดึงพี่น้องประชาชนเข้ามาร่วมได้

การสร้างจิตสำนึกนั้นทำยากสุด แต่นายกสมนึกมองว่าต้องพยายามช่วยกัน สิ่งที่เทศบาลโคกม่วงจะขับเคลื่อนต่อเกี่ยวกับการจัดการขยะ จะดำเนินโครงการปลอดถังขยะ โดยการลงไปพูดคุยให้ชาวบ้านเก็บขยะใส่ถุงดำ แล้วนัดมาวางตามกำหนดที่รถขยะจะไปเก็บ การดำเนินการเรื่องนี้เนื่องมาจากถังขยะในพื้นที่ต้องรอรับขยะเลื่อนลอย คือมีคนต่างพื้นที่นำขยะมาทิ้งบ่อยครั้ง

สหรัฐ ทองเพิ่ม หัวหน้าฝ่ายปกครอง เทศบาลตำบลโคกม่วง เล่าว่าการเกิดขึ้นของกิจกรรมทอดผ้าป่าขยะ สืบเนื่องมาจากตำบลโคกม่วงมีขยะที่ตกค้างอยู่มาก ประชาชนไม่มีความรู้ในการคัดแยก

หรือคัดแยกแล้วไม่รู้ว่าจะเอาไปไหน เมื่อทางเทศบาลดูงานที่เทศบาลตำบลทุ่งตำเสา ที่จัดการขยะรีไซเคิล จึงนำมาปรับใช้ที่เทศบาลตำบลโคกม่วง ให้ชาวบ้านไปคัดแยกขยะที่บ้าน นำมาให้เทศบาลเริ่มรวบรวมขยะตั้งแต่เดือนสิงหาคม ปี 2561 มาเริ่มดำเนินการทอดผ้าป่าขยะในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2562 ซึ่งเป็นวันแห่งความรัก แปรความหมายมาเป็นการรักสิ่งแวดล้อม

"ชาวบ้านแยกขยะ นำมาร่วมทำบุญกับเราไม่ว่าถุง ขวดพลาสติก ขวดแก้ว กระดาษ เขาจะนำมาบริจาค เรารวบรวมจำหน่ายเอาเงินเข้ากองทุนฟื้นฟูช่วยเหลือผู้ป่วยติดเตียง ในส่วนที่งบประมาณหลักของรัฐเข้าไม่ถึง อย่างการช่วยซื้อผ้าอ้อมผู้ใหญ่ เครื่องใช้จำเป็นที่ผู้ป่วยต้องการ"

เขาเล่าว่า ตอนที่เริ่มโครงการครั้งแรกเมื่อเดือนสิงหาคม 2561 ได้รับคำถามจากชาวบ้านว่า ทอดผ้าป่าขยะคืออะไร เอาขยะมาทำอะไร

"แม้ว่าพื้นที่อื่นอาจทำมาแล้ว ชาวบ้านในตำบลโคกม่วงเขาไม่เข้าใจ ไม่เคยทำ เขาก็ว่า ขยะนี้ทอดผ้าป่าได้ด้วยหรือ ปกติจะเห็นว่าทอดผ้าป่าก็ทอดกับเงิน เราก็บอกว่าขยะก็นำไปทำบุญได้"

สหรัฐมองว่า ขยะที่เก็บรวบรวมตามบ้านเรือนประชาชนมักจะไม่มีมูลค่า หรือมีค่าน้อยจนไม่น่าสนใจ ยกตัวอย่างขยะกระสอบหนึ่งอาจขายได้ 2 บาท หรืออาจขายยาก แต่พอมารวมระดับตำบลและอำเภอ ปริมาณมากทำให้มันมีค่าขยะเป็นหลัก 2-3 หมื่นบาทจึงจะมีพลังพอจะทำอะไรได้

เมื่อเข้าใจว่าทอดผ้าป่าขยะคืออะไร ชาวบ้านจะคัดแยกขยะเอาไว้ เมื่อจำนวนเยอะพอสมควร จะโทรให้ทางเทศบาลไปรับ หรือหากจำนวนไม่เยอะมาก อาจรอเวลามาประชุมที่เทศบาล ก็จะพามาให้เอง สำหรับในวันทอดผ้าป่าขยะ ชาวบ้านจาก 9 หมู่บ้านในเขตเทศบาล ร่วมกับผู้ใหญ่บ้าน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รพ.สต. โรงเรียน องค์กรเอกชน มาร่วมขบวนผ้าป่าขยะอย่างคึกคัก

“ที่ตำบลโคกม่วง การทำงานระหว่างท้องถิ่นกับท้องที่ จะไปในทิศทางที่สอดคล้องกันอยู่แล้ว การจัดการขยะ ทางกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมทุกอย่างไม่ว่าในการกำหนดจุดเก็บขยะในชุมชน การประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านคัดแยกขยะมอบให้กับเทศบาล เราใช้กลไกของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมาทำงาน เนื่องจากว่า ส่วนนี้มีการทำงานกันอย่างเข้มแข็งมาตลอด”

สหรัฐเล่าว่า จากกิจกรรมทอดผ้าป่าขยะ ทำให้ชาวบ้านตื่นตัวเรื่องคัดแยกขยะราว 80% เมื่อมีกิจกรรมงานประเพณีต่างๆ ไม่ว่างานแต่งงาน งานบวช งานศพ ชาวบ้านจะพร้อมแยกขยะใส่ถุงเอาให้เทศบาลไปรับ หรือพอชาวบ้านมาขออนุญาตจัดงาน เทศบาลรับรู้ก็บอกให้เก็บขยะ ส่วนจะขายเองหรือให้เทศบาลไปรับก็ย่อมทำได้

สำหรับแผนการทอดผ้าป่าขยะ สหรัฐเล่าว่า จะทำต่อเนื่องทุกปี โดยเฉพาะวันที่ 14 กุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นวันแห่งความรัก จะสื่อเป็นการมอบความรักให้กับสิ่งแวดล้อม ยังส่งมอบความรักไปยังผู้ป่วยติดเตียง เพราะเงินส่วนนี้จะนำไปช่วยเหลือดูแลพวกเขา โดยการคัดเลือกผู้สมควรได้รับการช่วยเหลือ เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านกับคณะกรรมการร่วมที่ตั้งขึ้นมา

“มองว่าปรากฏการณ์ที่น่าพอใจจากการทอดผ้าป่าขยะ ทำให้เห็นความเข้มแข็งของชุมชน ระหว่างท้องที่กับท้องถิ่น เห็นการเข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด มีความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง จนลดขยะจากจำนวน 60 กว่าตัน เหลือเพียง 20 กว่าตันในแต่ละเดือน รายจ่ายในการบริหารจัดการขยะลดลง สามารถที่จะนำไปพัฒนาในส่วนอื่นแทนได้”

หัวหน้าฝ่ายปกครอง เทศบาลตำบลโคกม่วง เล่าต่อว่าสิ่งที่ดำเนินการชาวบ้านเข้าใจ ให้ความร่วมมืออย่างมาก นอกจากกิจกรรมทอดผ้าป่าขยะ ส่วนที่ทำไปพร้อมกันคือให้ความรู้ในเรื่องการคัดแยกขยะ การทำถังขยะเปียกครัวเรือน และการจัดทำถนนไร้ถัง ให้ชาวบ้าน

แยกขยะ วางตามจุดนัดเวลาเก็บแทน สิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งที่กำลังดำเนินการคือผลักดันธรรมนูญตำบลโคกม่วง ในการสร้างข้อบังคับการคัดแยกขยะ การจัดการขยะให้ครบวงจร

นอกจากขยะทั่วไป ทางเทศบาลตำบลโคกม่วงยินดีรับเสื้อผ้าเก่า เสื้อผ้ามือสอง รองเท้าเก่า เอาไปจำหน่ายแล้วก็เอาเงินเข้ากองทุนฟื้นฟู เช่นเดียวกัน ซึ่งนอกจากซื้ออุปกรณ์การแพทย์ ก็ใช้ในการเยี่ยมผู้ป่วย ซื้อผ้าอ้อมผู้ใหญ่ เสื้อผ้า ไปให้เขา

การทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย หากหน่วยงานหรือพื้นที่อื่นจัดทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิล ทางเทศบาลตำบลโคกม่วงพร้อมเอาขยะไปช่วยทำบุญร่วมกับเขา เพราะถึงเวลา พวกเขาก็กลับมาช่วยเช่นเดียวกัน

เครือข่ายร่วมภัยพิบัติหาดใหญ่ ขยายแนวรุกประเด็นและพื้นที่

มูลนิธิเครือข่ายเมืองภาคใต้เพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Southern Cities Climate Change Resilence Network หรือ SCCCRN) ก่อตั้งเมื่อสิงหาคม 2559 ยกฐานะมาจากโครงการเครือข่ายเมืองในเอเชียเพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศพื้นที่หาดใหญ่ในระยะยาว (Asian Cities Climate Change Resilence Network หรือ ACCCRN) ซึ่งดำเนินงานมาตั้งแต่ปี 2553 ได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากมูลนิธิร็อคกี้เฟลเลอร์ ผ่านทางสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย เพื่อมาขับเคลื่อนดำเนินงานด้านการเตรียมความพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกับเครือข่ายความร่วมมือกับ 10 เมือง จาก 4 ประเทศในภูมิภาคเอเชีย

สมพร สิริโปราณานนท์ ประธาน SCCCRN เล่าย้อนตั้งแต่สมัย ACCCRN ว่าเริ่มทำงานมาจากสมัยที่หาดใหญ่ยังไม่มีระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม จากส่วนเกี่ยวข้อง โดยปี 2553 มูลนิธิร็อคกี้เฟลเลอร์เห็นความสำคัญของ Climate Change ในประเทศไทย มี 2 เมืองที่ได้รับการสนับสนุน คือหาดใหญ่และเชียงราย เทศบาลนครหาดใหญ่ไม่กล้ารับคนเดียว แต่คำว่า City ก็เอาเทศบาลนครหาดใหญ่เป็นตัวตั้ง ขยายพื้นที่หลายเทศบาล ชวนผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงาน

อุตุนิยมวิทยา สำนักงานป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน สำนักงานทรัพยากรน้ำ สำนักงานชลประทาน โดยมีคุณพิชยา แก้วขาว เป็นผู้นำฝ่ายประชาสังคม

“สำหรับผมรับบทเป็นประธาน ACCCRN ตอนนั้นดำรงตำแหน่งประธานหอการค้าจังหวัดสงขลาชวนคุณชาคริต โภชะเรือง จากมูลนิธิชุมชนสงขลาเข้ามา มีเทศบาลนครหาดใหญ่เป็นเลขานุการ”

สมพรเล่าว่า ขณะนั้น Climate Change หาดใหญ่ มองอยู่อย่างเดียวเรื่องน้ำท่วม ซึ่งปัญหาน้ำท่วมที่ผ่านมาไม่มีใครบอกล่วงหน้าได้ว่าจะท่วมเมื่อไร ท่วมได้ไง แต่โครงการฯ ไม่ได้คิดถึงสิ่งก่อสร้างเพื่อป้องกันน้ำท่วม ก็มาคิดระบบเตือนภัย

“ตอนนั้นเรามีการทำงานวิจัยต่าง ๆ อย่างวิจัยศักยภาพของเมือง วิจัยอากาศทางอุตุนิยมวิทยาว่า อุณหภูมิเพิ่มขึ้นกี่องศา

วิจัยเรื่องความเปราะบางของชุมชนในละแวกเมืองหาดใหญ่ เพราะมองว่า แม้ไม่สามารถป้องกันไม่ให้เกิดน้ำท่วมได้ แต่สามารถปรับตัวคนหาดใหญ่ให้อยู่กับน้ำท่วม คือรู้ล่วงหน้า และมีความเข้มแข็งพอจะรับมือ”

ครั้นเริ่มโครงการรับมือน้ำท่วมกับพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาที่หาดใหญ่ในทุ่งลุง ตำบลพะตง ก็เห็นว่าชาวบ้านรับมือน้ำท่วมได้

สมพรเป็นผู้นำแนวคิดใช้กล้อง CCTV มาใช้ติดตามระดับน้ำในคลองอู่ตะเภา เพื่อรับมือน้ำท่วม โดยติดกล้องที่คลองแงะบ้านพรุ การใช้กล้อง CCTV เห็นภาพน้ำไหลนำเสนอผ่านเว็บไซต์ hatyaicityclimate.org ให้ประชาชนสามารถใช้เฝ้าระวัง และเตือนภัย

ล่วงหน้า ในเว็บไซต์ยังนำเสนอข้อมูลทั้งหมดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีภาพเรดาร์ของสำนักงานอุตุนิยมวิทยา สำนักงานชลประทาน เป็นต้น ยังมีการออกไปประชาสัมพันธ์เรื่องนี้ให้หน่วยงานอื่นได้รับรู้ การใช้งานเว็บไซต์ ต่อมาประสบความสำเร็จมาก เพราะเป็นเว็บไซต์ที่คนเข้ามาดูในช่วงที่จะเกิดปัญหาน้ำท่วมถึง 180,000 คน ภายในช่วงเวลาสั้นๆ

นอกจากเว็บไซต์สมพรเล่าว่า ยังมีการจัดเครือข่ายของคนในแต่ละลุ่มน้ำ เฝ้าระวังแต่ละจุด มีการรายงานผ่านไลน์กลุ่มให้รับทราบอีกด้วย

รูปแบบดังกล่าวนี้เอง ได้ต้นแบบขยายผลเป็นโครงการเชื่อมโยงเครือข่ายเตือนภัย–ภัยพิบัติ 5 ลุ่มน้ำ ประกอบด้วย ลุ่มน้ำคลอง

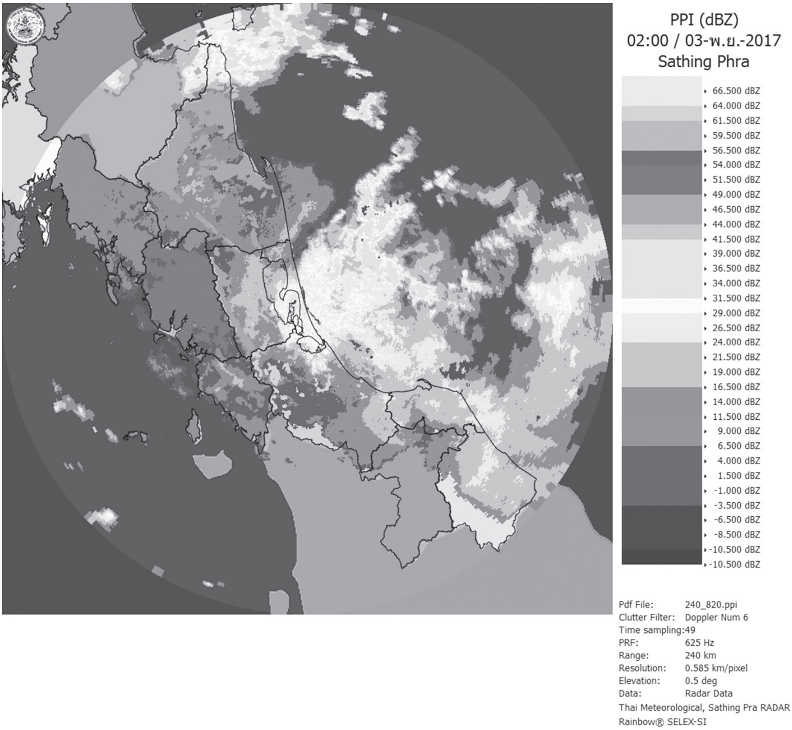

อู่ตะเภา ลุ่มน้ำนาทวี ลุ่มน้ำเทพา ลุ่มน้ำคลองภูมี ลุ่มน้ำคาบสมุทรสทิงพระ จ.สงขลา และโครงการวางระบบเตือนภัยเพื่อป้องกันปัญหาอุทกภัยของกลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้

เมื่อโครงการของ ACCCRN จบในปี 2559 ทางคนทำงานก็มามองร่วมกันว่าจะทำโครงการนี้ต่อเนื่องได้อย่างไร เนื่องจากหากจะปิดโครงการไม่ทำอะไรต่อ หลายคนก็บอกว่าเสียดายตัวอย่างของการทำงานอย่างมีส่วนร่วมที่แท้จริง กลายเป็นผลงานสำคัญของหลายคน หลายภาคส่วนมาร่วมทำงานก็ได้ประโยชน์จากตรงนี้ในทางอ้อม

เมื่อเสนอเทศบาลนครหาดใหญ่ดำเนินการต่อเขาก็ไม่กล้ารับ เพราะว่างานนี้ขอบเขตกว้างกว่าเทศบาล เมื่อจะให้ข้าราชการส่วนภูมิภาคบางหน่วยงานเขาก็รับว่าไม่พร้อม ในที่สุดก็ตั้งมูลนิธิเครือข่ายเมืองภาคใต้เพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ Southern Cities Climate Change Resilence Network (SCCCRN)

"เป้าหมายมูลนิธิไม่ได้หาเงินเป็นหลัก ปรัชญาของมูลนิธิทุกภาคส่วนเป็นเจ้าภาพ ประชาชนเป็นเจ้าของ มองว่าเป็นมูลนิธิมหาชน ไม่ได้ตั้งขึ้นมาเพื่อเอาเงิน ทุกองค์กรที่มาเป็นภาคีของเราเป็นเจ้าภาพร่วม ตอบสนองความต้องการของประชาชน บทบาทก็จะเป็นการเชื่อมต่องานถนัดที่เราทำมาตั้งแต่ครั้งแรก"

สมพรกล่าวและมองเป้าหมายกว้างกว่าเดิม คือเมืองในภาคใต้เริ่มขยับจากที่หาดใหญ่ และไม่ทำเฉพาะแค่เรื่องน้ำท่วมอย่างเดียว

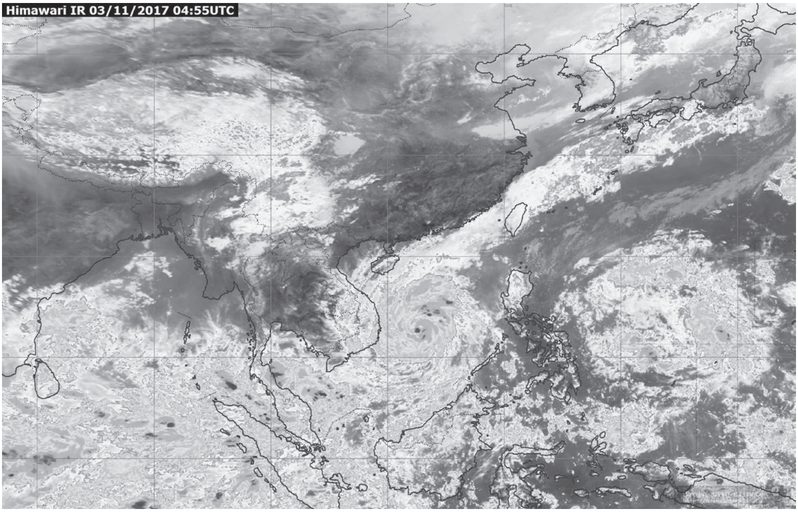

เพราะมองว่าปัญหาน้ำท่วมมีการแก้ไข ทำคลองให้กว้างขึ้น หลายหน่วยงานก็มีกล้อง CCTV ใช้งาน ไม่ว่าเทศบาล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ก็ไม่ต้องทำซ้ำ ที่คิดพัฒนาอย่างเดียวคือยกระดับจากเว็บไซต์มาเป็นแอพพลิเคชั่น เป็นสมาร์ทเตือนภัยน้ำท่วมซึ่งจะดำเนินการในปีนี้”

นอกจากน้ำท่วม ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สนใจเพิ่มขึ้น คือ ปัญหาของภัยแล้ง หมอกควัน ฝุ่น PM2.5 การกัดเซาะชายฝั่ง และดินสไลด์

กรอบวิธีคิด จากการถอดบทเรียน ACCCRN การทำงานที่มี 6 ภาคส่วน เป็นภาคีร่วมมือ อย่างเช่น กลุ่มทางสังคม นักวิชาการ ผู้เกี่ยวข้อง ข้าราชการส่วนภูมิภาค ท้องถิ่น เอ็นจีโอ พบว่าทั้งหมดนี้ร่วมกันทำงาน ยึดหลักการมีส่วนร่วม อย่างจริงจัง ทำงานในรูปแบบ

ของการบูรณาการ มีความเชื่อถือซึ่งกันและกัน มีการจัดการความสัมพันธ์ทางการเมือง มีการใช้หลักของการจัดการบริหาร

“นั้นคือสิ่งที่มาจากข้างนอก ข้าราชการเขาอาจจะมีจิตบริการ ส่วนเราเองก็ต้องมีเรื่องของจิตสาธารณะ คิดถึงส่วนรวม โมเดลนี้นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน มองว่านำไปใช้ในทุกเรื่อง ประเด็นการมีส่วนร่วม การจัดการความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับส่วนรวม ให้ทำงานให้พ้นจากขอบเขตที่คุณต้องทำ เช่น คุณเป็นผู้บริหารเทศบาลนครหาดใหญ่ คุณต้องทำงานมากกว่าเทศบาลนครหาดใหญ่ การมีส่วนร่วมกับเอกชน” เขาสรุปแนวคิดการทำงานช่วงที่ผ่านมาซึ่งเป็นกรอบแนวคิดที่ถูกนำไปเสนอในการศึกษาระดับปริญญาเอกของเขาเอง ที่ค้นพบว่าส่วนสำคัญอย่างหนึ่งในกระบวนการดังกล่าว คือการจัดการความสัมพันธ์ทางการเมืองนั่นเอง

“หลายคนไม่ค่อยพูดถึงเรื่องนี้ แต่มีความสำคัญในการทำงานแบบนี้จริง ๆ ผมเอามาใช้เวลาที่ผมนั่งเป็นประธานหัวโต๊ะของ SCCCRN แต่เวลาที่ออกนอกพื้นที่ ลงไปทำงานต่าง ๆ ผมไม่ได้เป็นประธานแล้วนะ ถ้าไปที่เทศบาลนครหาดใหญ่ นายกเป็นประธาน หากไปทำที่ทุ่งลุง นายกทุ่งลุงก็เป็นประธาน ผมเป็นแค่ผู้สังเกตการณ์ เพราะเราต้องการให้งานสำเร็จ แต่เราไม่ต้องการว่าต้องเป็นเจ้าภาพทุกเมื่อ นั้นคือการจัดการที่เป้าหมายอยู่ที่งาน” เขากล่าวว่าในสังคมที่เป็นอยู่ การทำงานแบบนี้ต้องยืนยันตัวตนว่าทำงานสังคม แต่ไม่ได้เล่นการเมือง เพราะนักการเมืองจะกลัวคนที่ทำงานแบบนี้กลายมาเป็นคู่แข่งทางการเมือง

“สำหรับผมยืนยันเสมอว่าผมไม่เล่นการเมือง ไม่ต้องห่วงผม เพราะฉะนั้นเต็มที่กับผมเลย ผมยืนยันในข้อนี้”

สันติ จันทโณ รองนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลพะตง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เล่าว่าการรับมือน้ำท่วมของพื้นที่เมื่อถึงใกล้ฤดูน้ำหลาก ช่วงเดือนตุลาคมทุกปี สิ่งที่ทำอันดับแรกคือจะมีการเชิญทุกหน่วยงานที่มีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็น อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โรงงาน ชุมชน โรงเรียน และส่วนราชการที่อยู่ในพื้นที่เข้ามาปรึกษาหารือ

"เพื่อจะวางแผนว่าใครอยู่จุดไหน อย่างเช่น ต้นน้ำ เป็นความรับผิดชอบของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต.ที่เป็นเครือข่ายเฝ้าระวังให้เราว่า มีปริมาณน้ำเท่าไร มีโอกาสที่จะท่วมในพื้นที่เราได้หรือเปล่า เราทำกันแบบนี้ทุกปี"

เขาเล่าว่า เครือข่ายนี้เน้นที่ผู้นำ แม้จะมีการอบรมการเฝ้าระวังของฝ่ายป้องกันภัย แต่บางครั้งคนเหล่านี้หายไปจากระบบได้ แต่คนที่อยู่ในตำแหน่ง สามารถติดต่อได้ง่ายกว่า อย่างเช่นผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งถือว่ารับผิดชอบไปโดยปริยาย แต่ต้องมาคุยหรือต่อสายคุยกัน

"แม้ที่นี่ฝนไม่ตก แต่ที่ต้นน้ำอาจตกหนักแล้วก็ได้ ถ้าหนักจริงก็ต้องขึ้นไปดูในพื้นที่เพื่อประเมินสถานการณ์น้ำว่ามีโอกาสมาท่วมในพื้นที่เรามากน้อยแค่ไหน" สันติกล่าวและว่า ในส่วนชุมชนตำบลพะตงจะมีเครือข่ายหลักก็คืองานป้องกัน จะมีวิทยุเครื่องแดงที่ทาง ACCCRN สนับสนุนมา ใช้วิทยุรายงานสถานการณ์กันว่าเป็นอย่างไร ปกติก็มีการซักซ้อมกัน เพราะถ้าจู่ ๆ มาใช้ในตอนวิกฤติคงไม่ทัน หรือถ้าเครื่องมีปัญหาจะได้ซ่อมเอาไว้ก่อน ซึ่งวิทยุเครื่องแดงมีกันทุกชุมชน

เดือนตุลาคมจะเป็นจุดเริ่มมีการนัดประชุม หลังจากนั้นจะมีการพูดคุยกัน ฟังข้อมูลจากสำนักงานอุตุนิยมวิทยา และ ACCCRN

"แต่เราก็มีอุตุส่วนตัวจากเครือข่ายจะแจ้งเรามาโดยตรงถึงสภาพอากาศ ถ้าเกิดฝนตกจริงในพื้นที่ ก็สามารถจะเชื่อมโยงกันได้เลย ที่ผ่านมาการระวังภัยพิบัติของเราได้ผล 100% ในระบบที่วางไว้"

เขาเล่า และว่าเครื่องมืออื่นมีการใช้กล้อง CCTV ของ ACCCRN โดยกล้องตัวสำคัญได้รับการสนับสนุนมาจากเอกชน อยู่ที่ชุมชนควนเนียง อันเป็นจุดรวมทั้งหมดของน้ำด้านบน ก็สามารถประเมินสถานการณ์ตรงนั้นได้เลยว่าโอกาสที่จะมาท่วมในพื้นที่เทศบาลตำบลพะตง มีแค่ไหน หรือจะท่วมกี่ชุมชน

เครื่องมืออื่นที่ ACCCRN ให้มา เป็นอุปกรณ์ช่วยน้ำท่วมต่างๆ เช่น เชือก อย่างที่ชุมชนต้นลุง จะใช้เชือกโยง เพื่อให้ชาวบ้านสะดวกในการเดินทางออกมารับแจกของ แจกน้ำหากมีความจำเป็นคนที่ไม่อยู่กับบ้านเรือนมีการจัดจุดอพยพที่ชัดเจนมีความพร้อมทุกด้าน

สำหรับกิจกรรมที่เราจัดกันอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับลำคลองสันติเล่าว่า เน้นการมีส่วนร่วมของโรงเรียน โรงงาน ชุมชน ราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทุก 4 เดือน ยิ่งสมัยก่อนมีปัญหาโรงงานปล่อยน้ำเสียลงลำคลอง ก็จัดถี่กว่านี้

“ปัญหาโรงงานเราก็ต้องมีกุศโลบายในการจัดการหลายอย่าง เราพยายามจะช่วยดูแลลำคลองร่วมกัน นั่นเป็นสิ่งสำคัญ เพราะถ้าต่างคนต่างปล่อยน้ำเสีย ต่างทิ้งขยะลงไปในคลอง ที่ผ่านมาขยะมาก เราก็ทำฝายดักเอาไว้ มองว่าท่าทีโรงงานเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น แต่ก่อนเราต้องไล่จับเขาเหมือนจับโจร แต่ผมก็เปลี่ยนกระบวนการคิด คือคิดว่าเรามาเป็นเพื่อนกัน” เขาเล่าและว่ามุมมองใหม่ไม่ได้แต่จ้องเอาผิดโรงงานอย่างเดียว มองว่ามาเป็นเพื่อนนานไปมันก็เกิดเป็นธรรมาภิบาลขึ้นมาระหว่างโรงงานอุตสาหกรรมชุมชน และเทศบาล เราสามารถเชื่อมโยงต่อสายตรงกันได้ เป็นมิติใหม่ของการสร้างความร่วมมือ ดึงมาทำงานร่วมกัน ทั้งด้านการดูแลคลองและเรื่องภัยพิบัติด้วย

การจัดการภัยพิบัติทุกวันนี้ สันติจึงได้ความร่วมมือฤดูน้ำหลาก โรงงานหลายแห่งพร้อมบริจาคน้ำดื่ม อาหารแห้ง เข้ามาพร้อมช่วยเหลือในภาวะที่เกิดวิกฤตขึ้นมาจริง ๆ

"เราก็ทำละเอียดมากในการดูแลพ่อแม่พี่น้องในภาวะดังกล่าว เราเป็นต้นแบบในการเฝ้าระวัง ดูแล ช่วยเหลือ โดยเฉพาะการเฝ้าระวังถือว่าที่ผ่านมาทำได้ 100% ไม่มีการผิดพลาด ผมมาเป็นผู้บริหารเทศบาล อยู่รับผิดชอบก็เกือบครบ 20 ปี ชาวบ้านก็มีความเชื่อถืออย่างการประกาศเหตุน้ำท่วม ถ้าเสียงผม เขาก็จะเชื่อถือ"

ปัญหาที่ผ่านมามองว่า เกิดความไม่เข้าใจของชาวบ้าน ความไม่ชัดเจนในสถานการณ์ภัยพิบัติ บางครั้งมีข่าวลือ ยิ่งสมัยการเมืองคนละฝ่ายก็อาจต้องการทำลายกันทางการเมือง ข้อมูลบางอย่างต้องการสร้างความสับสน ชาวบ้านแตกตื่น แต่ทุกวันนี้การเมืองเป็นเนื้อเดียวกันทั้งตำบล ไม่มีความขัดแย้ง มีผู้นำที่ปรองดองกันได้ ชาวบ้านพร้อมฟังจากเทศบาล

"สิ่งที่สำคัญในการเตือนภัยคือความจริง ชาวบ้านจะรู้ว่าสิ่งที่ประกาศจะเกิดขึ้นแน่ แม้ข้อมูลนักวิชาการก็สู้ข้อมูลจากสนามจริงจากเครือข่ายของเราไม่ได้ นี่คือประสบการณ์ที่เราได้มา นายก อบต. กำนัน โทรมารายงานเอง อยู่คู่ผมตลอด ช่วงน้ำท่วมก็จะคอยปรึกษากัน เมื่อจะออกประกาศต้องมีความชัดเจน ประกาศแล้วต้องจริง ข้อมูลจากภาคสนามของจริงแต่ข้อมูลกลางเอามาประกอบ เพราะส่วนนั้นอาจไม่ละเอียดในเชิงพื้นที่"

สำหรับความต่อเนื่อง ในเวทีกิจกรรม ทางเทศบาลตำบลพะตง ยังมีการ SWOT ให้ประชาชนในพื้นที่ เข้าใจถึงบทบาทตัวเอง ว่าคลองไม่ใช่ของใคร เมื่อมันผ่านมายังชุมชนต้องช่วยกันหาแนวทางดูแลรักษา โดยเห็นว่าที่ผ่านมาการทำงานมีหลายอย่างต้องทำเพื่อตอบคำถาม ไม่ใช่ทำเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จะตอบโจทย์ภัยพิบัติ ต้องมาช่วยกันดูแลคลอง ทำหลายอย่าง ก่อนจะมาลงที่คำตอบภัยพิบัติ

วีระ สม่าหลี นักอุตุนิยมวิทยาชำนาญการ ศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาคใต้ฝั่งตะวันออก กล่าวว่า สมัยก่อนการเข้าถึงประชาชนของกรมอุตุนิยมวิทยาเป็นเรื่องค่อนข้างยาก เพราะไม่มีสื่อกลางภายในที่จะให้คนที่รับข่าวสารโดยตรง ต้องผ่านช่องทางอื่น แต่ในปัจจุบันแก้ปัญหานี้โดยการสร้างเครือข่ายให้ชุมชนเป็นคนตัดสินใจ เพราะว่าแต่ละชุมชนจะประสบกับภัยพิบัติที่แตกต่างกัน บางแห่งอาจเป็นภัยแล้ง น้ำท่วม ลมแรง บางแห่งก็ไม่ได้เกิดสิ่งเหล่านี้

เมื่อทางสำนักงานอุตุนิยมวิทยา ลงไปยังกลุ่มเครือข่ายจะได้ทราบปัญหาเหล่านี้และแก้ปัญหาได้ตรงจุด และจากการสำรวจความเชื่อมั่น ความพึงพอใจ ของประชาชนต่อกรมอุตุนิยมวิทยาทำให้ทราบปัญหาของแต่ละพื้นที่ เจาะเข้าถึงปัญหาที่เกิดขึ้น

ชุมชนเหล่านี้ เมื่อเราให้บริการ มีการประเมินผลทุกปีก็พบว่าเราสามารถบริการชุมชนตรงเป้าหมายความต้องการของประชาชนสำหรับทำงานบริหารข้อมูลกับชุมชน ซึ่งมีความหลากหลายซทั้งข้าราชการ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น

มาเรียนรู้ร่วมกัน จนรู้ความต้องการของประชาชน มีรูปแบบการไปพบประชาชนหลายครั้ง เมื่อทราบความต้องการก็กลับมาออกแบบการพยากรณ์อากาศแจ้งเตือนภัย ซึ่งโดยหลัก ๆ ก็คือการใช้โซเชียลมีเดีย ที่เข้าถึงได้เร็ว ส่วนใหญ่ที่ใช้ก็เป็นการทำไลน์กลุ่ม ข้อมูลจะส่งเข้าไปในกลุ่มไลน์ ซึ่งจะเป็นแกนนำที่มีความรู้เรื่องอุตุนิยมวิทยาอยู่บ้าง เพราะฉะนั้นโดยหลัก ๆ เราก็ไปให้ความรู้กับชุมชนที่พร้อมชุดหนึ่งก่อน ที่สามารถรับรู้ ทำหน้าที่แทนอุตุฯ ได้ในเบื้องต้น ให้ความรู้เรื่องแผนที่อากาศ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอุตุนิยมวิทยา ที่ทางกรมอุตุนิยมวิทยาใช้บ่อยให้พอรู้พื้นฐานนิดหนึ่งก่อน ถ้าไม่เหลือบ่ากว่าแรงเขาจะถ่ายทอดข้อมูลของกรมอุตุนิยมวิทยาได้เบื้องต้น แต่ถ้าเขามีข้อสังสัยหรือมีข่าวลือเข้ามา เขาก็จะแค็ปหน้าจอ ส่งผ่านมาทางกรมอุตุฯ ว่าข่าวนี้เป็นข่าวจริงหรือข่าวลวง ถ้าตรวจสอบไปว่าเป็นข่าวลวงเขาก็จะเชื่อเพราะเราเป็นส่วนราชการ

เราก็คุยกับเขาต่อว่า ถ้าช่วงอากาศปกติจะส่งข้อมูลวันละกี่ครั้งในกลุ่มไลน์ หรือถ้าสภาพวิกฤติเราจะส่งอย่างไร กับชาวบ้าน อย่างกรณีพายุปลาบึก ที่เข้ามากินระยะเวลา 4–5 วัน ก่อนจะเข้ามาประชาชนก็ไม่แน่ใจว่าจะเข้ามาจริงไหม จะมีผลกระทบอย่างไร

พอ 2-3 วันก่อนเข้าเราก็แจ้งเตือนว่าปลาบึกมันจะเข้าชายฝั่งของอ่าวไทย เราก็ประชุมกัน มีการตัดกิ่งไม้ป้องกันการล้ม หักโค่น ซึ่งตรงนี้เป็นการจัดการที่ดีของชุมชน ความเสียหายก็ไม่เกิดขึ้น มีการอพยพคนชายทะเลเข้ามาอยู่ในวัด มัสยิด โรงเรียน เพื่อความปลอดภัย

"ก็เป็นตัวอย่างของการลดความสูญเสีย จากเดิมเราอาจสูญเสียชีวิต ทรัพย์สิน มาเป็นการสูญเสียทรัพย์สิน ที่อยู่นอกเหนือการควบคุมได้

ประเมินตามแนวทางนี้ วีระมองว่า เกิดความสำเร็จ มีการตอบรับที่ดี มีการออกไปพบเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง มีการจัดสัมมนาใหญ่ปีละครั้ง ชุมชนอยากให้ทำต่อเนื่อง ในปัจจุบันนำเสนออินโฟกราฟฟิค มีการพยากรณ์อากาศไลฟ์สดทางเฟซบุ๊ก ทุกวันอังคารส่งให้ชาวบ้าน มีการประชาสัมพันธ์ต่อเนื่อง แล้วก็ประเมินผลกลับมา

"เรายังส่งผ่านต่อไปยังโรงเรียนในพื้นที่ชุมชนด้วยเพื่อก้าวทันเทคโนโลยีในช่วงต่อไป จะได้สานต่อ ต่อยอดไปยังผู้สูงอายุ เราลงไปยังพื้นที่ ยังพบว่าส่วนใหญ่คนแก่จะอยู่บ้าน กลุ่มนี้เข้าถึงเทคโนโลยีค่อนข้างยาก เราจะไปเชื่อมต่อกับนักเรียน ให้สามารถดูข้อมูล เพื่อวางแผนสิ่งเหล่านี้ได้" เขากล่าวและว่า สำหรับโครงการนี้เราจัดให้ทำอย่างต่อเนื่อง โดยรายงานทางกรมให้มีการสนับสนุนเพิ่มเครือข่ายออกไปเรื่อย ๆ อย่างมีศักยภาพ

ถึงตอนนี้ชาวบ้านสามารถเอาข้อมูลอุตุมาใช้ได้เยอะ มีความมั่นใจในตัวของอุตุนิยมวิทยา การจัดการภัยพิบัติในชุมชนก็จัดการได้มากขึ้น เป็นการช่วยเหลือประชาชน ลักษณะนี้ไม่เคยมีมาก่อน แกนนำชุมชนก็จะเคลื่อนร่วมด้วย เพื่อเตือนภัยพิบัติ

"กรมอุตุมีบุคลากรไม่มาก เราต้องการเพิ่มเครือข่ายจำนวนมากเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ทั้งด้านกิจกรรม ทางด้านอาชีพ ด้านภัยพิบัติความเป็นอยู่ของประชาชน"

แผนอุทกภัยลุ่มน้ำรัตภูมิ ปรับเทคโนโลยีช่วยทำนา

สถานการณ์น้ำท่วมลุ่มน้ำรัตภูมิ ไม่เกิดขึ้นต่อเนื่องมานานหลายปี เครือข่ายยังจับมือทำงานเฝ้าระวัง ผ่านการติดต่อทางโซเชียลเน็ตเวิร์ก มีระบบรายงานอากาศอุตุนิยมวิทยาที่เข้าถึงพื้นที่มากขึ้น ที่ยังปรับใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอีกด้วย

สมนึก หนูเงิน แกนนำเครือข่ายอนุรักษ์และพัฒนาลุ่มน้ำรัตภูมิ เล่าว่าเมื่อปี 2549 เกิดเครือข่ายอนุรักษ์และพัฒนาลุ่มน้ำรัตภูมิ ซึ่งเป็นการรวมตัวตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ในอำเภอรัตภูมิ และอำเภอควนเนียง

ในลุ่มน้ำรัตภูมิ อันเป็นลุ่มน้ำสาขาของทะเลสาบสงขลาได้มีการจัดการเกี่ยวกับธรรมนูญลุ่มน้ำรัตภูมิ ในปี 2550 และประกาศใช้มาจนปัจจุบัน เนื้อหาสาระธรรมนูญลุ่มน้ำ มี 6 หมวด 18 ข้อ เป้าหมายที่วางเอาไว้คือทำอย่างไรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำไปสู่การปฏิบัติ โดยออกเป็นเทศบัญญัติ หรือข้อบัญญัติ เพราะว่าเมื่อเป็นกฎหมายจะง่ายต่อการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

เกี่ยวกับการป้องกันภัยพิบัติ ในเครือข่ายก็มีการรวมตัวกันภายใต้ธรรมนูญลุ่มน้ำ และมีการเฝ้าระวัง ทางมูลนิธิชุมชนสงขลาโดยคุณชาคริต โภชะเรือง มาทำเวทีและวางรูปแบบการเตือนภัย ตอนนั้นการติดต่อทางไลน์ยังไม่แพร่หลาย ก็ใช้การสื่อสารโดยใช้วิทยุเครื่องแดงสื่อสารกันว่าระดับน้ำของแต่ละพื้นที่เป็นอย่างไร

“นอกจากวิทยุเครื่องแดง มีแผนวัดระดับน้ำที่ออกแบบมาจากมูลนิธิชุมชนสงขลา มาติดตั้งเพื่อบอกระดับในการเตือน เฝ้าระวังตามจุดต่าง ๆ ที่กำหนด” สมนึกเล่า

หลังจากนั้นมีพัฒนาการจากสำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 8 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และสำนักงานป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน มาติดตั้งตัววัดระดับน้ำที่บริเวณชุมชนเขาพระ ท่าชะมวง และเขาตกน้ำ เพื่ออ่านและส่งข้อมูลเข้าไปที่เว็บไซต์ของสำนักงานป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ข้อมูลเรียลไทม์นี้สามารถเข้าไปดูระดับน้ำเพื่อเตือนภัยหากจะเกิดภาวะน้ำท่วม ซึ่งตอนนี้ยังใช้งานได้อยู่ และสำนักงานป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และสำนักงานชลประทาน ใช้นำมาเตือนภัย ผ่านทางเครือข่ายลุ่มน้ำที่จะส่งต่อกันทางไลน์หรือโทรศัพท์

“ช่วงหลังเราหันมาใช้กลุ่มไลน์เป็นหลัก จะมีกลุ่มไลน์เตือนภัยภูมิ จะมีการแจ้งข่าวเตือนภัยว่าระดับแต่ละจุดในลุ่มน้ำเป็นอย่างไร สมาชิกในกลุ่มจะมีการพูดคุยเรื่องเตือนภัยพิบัติกันเสมอ”

สมนึกกล่าวว่า อย่างไรสถานการณ์น้ำท่วมในลุ่มคลองภูมิไม่ได้รุนแรง เนื่องจากพื้นที่จากต้นน้ำถึงปลายน้ำระยะทาง 63 กิโลเมตร มีความลาดชันสูง ระบายน้ำได้เร็ว สิ่งกีดขวางน้ำมีเพียงบางจุดที่ทำให้น้ำท่วมซ้ำซากอยู่บ้าง เช่น ที่ตำบลคูหาใต้ อีกแห่งคือริมทะเลสาบแถวบ้านท่าหยี ห้วยลึก ควนโส ปากจ่า เพราะว่าอยู่ปลายน้ำรับอิทธิพลจากน้ำทะเลหนุน มักท่วมซ้ำซากและขังอยู่นาน 4–5 วัน

นับเป็นโอกาสดี กรมอุตุนิยมวิทยามีโครงการลงมาสอนการอ่านพยากรณ์อากาศ และอ่านแผนที่ดาวเทียม ที่มีความละเอียดเชิงพื้นที่และความละเอียดเชิงระยะเวลากับกลุ่มแกนนำ ซึ่งล่าสุดกลุ่มทำนารัตภูมิติดตามพยากรณ์อากาศดังกล่าวเพื่อวางแผนการทำนา สามารถคาดการณ์สภาพอากาศล่วงหน้า และใช้วางแผนเฝ้าระวังน้ำท่วมได้

“เราก็ปรับมาใช้วางแผนทำนาซึ่งเป็นกลุ่มหลัก ที่จริงแล้วคนทำสวนยางก็ใช้วางแผนในการกรีดยางได้ด้วย หรือคนที่ปลูกผัก หรือกิจกรรมอื่นๆ ”

สมนึกเล่าว่า กับ ACCCRN (Asian Cities Climate Change Resilience Network) หรือโครงการเครือข่ายเมืองในเอเชียเพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศพื้นที่หาดใหญ่ในระยะยาว เครือข่ายลุ่มน้ำภูมีเราได้เข้าไปเรียนรู้ในสิ่งที่เกี่ยวเนื่องกัน ทั้งการพยากรณ์อากาศ การดูน้ำท่า น้ำฝน การเตรียมรับมือหากเกิดสถานการณ์ภัยพิบัติจากน้ำท่วม

“แต่อย่างที่บอกว่าความรุนแรงน้ำท่วมในรัตภูมิเท่าที่เจอมาก็ถึงขั้นการอพยพคน การดูแลส่วนหนึ่งก็เป็นบทบาทหน้าที่หลักของท้องถิ่น เช่น อาหารการกิน หรือการดูแลสัตว์เลี้ยงของชาวบ้านก็จะมีทางปศุสัตว์มาช่วยดูแล ชาวบ้านที่เลี้ยงสัตว์ก็มีการเตรียมการ เช่น การเตรียมอาหารสัตว์ ฟางแห้งเอาไว้ล่วงหน้า สำหรับเลี้ยงสัตว์กรณีน้ำท่วม” เขาเล่า ธรรมนูญลุ่มน้ำมีประเด็นรับมือภัยพิบัติ แต่ภาคประชาชนมองว่ามีการเชื่อมโยงสื่อสารอย่างเป็นธรรมชาติในพื้นที่มีอยู่แล้ว ถ้าจะให้เกิดรูปธรรมตามเป้าหมาย น่าจะผลักดันสร้างบทบาทกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากกว่านี้ เพราะเขามีงบประมาณ มีคน มีเครื่องมือ

“ชาวบ้านเราเป็นจิตอาสา พอมาเจอภาวะเศรษฐกิจอย่างนี้อาจจะแผ่วลงบ้าง แต่พอถึงเวลาต้องช่วยจริง ๆ ผมเชื่อว่าทุกคนพร้อมช่วยอยู่แล้ว”

การนำธรรมนูญลุ่มน้ำรัตภูมีสู่การปฏิบัติ ในการรับมือภัยพิบัติ สมนึกมองว่าโดดเด่นกับพื้นที่ตำบลท่าชะมวง โดยเอากิจกรรมหรือโครงการเข้าไปอยู่ในข้อบัญญัติ เช่นว่า โครงการด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม สำหรับที่ทำคล้ายกันที่ตำบลควนรู ส่วนตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง มีจุดเด่นเครือข่ายเฝ้าระวัง

เขามองว่า การเตรียมการเฝ้าระวังเป็นสิ่งที่ดี แต่กระบวนการทั้งหมดยังไม่ต่อเนื่อง ไม่ว่าการให้ความรู้ การใช้เทคโนโลยี การเรียนรู้เกิดได้ในระดับกลุ่มหนึ่ง บางทีก็อยู่ที่สำนึกของชาวบ้าน เพราะว่าถ้ายังไม่เกิดเหตุ คนไม่เห็นความสำคัญ

ทุกวันนี้เครือข่ายคลองภูมีไม่ค่อยมีกิจกรรมร่วม แต่จะไปร่วมอยู่กับกิจกรรมของเครือข่ายเอง เช่น พูดถึงเรื่องการปลูกพืชร่วมยาง สมุนไพร ตลาดสร้างสุขก็ใช้กิจกรรมย่อยเหล่านี้เป็นการพบปะกัน

อิสมาแอล สามารถ ประธานสภาองค์กรชุมชน เทศบาลเมืองกำแพงเพชร อำเภอรัตภูมิ เล่าว่า ปรากฏการณ์น้ำไหลหลากจากเขาพระซึ่งเป็นต้นน้ำ ลงมาท่วมที่คูหาใต้ และควนรูบางส่วนเป็นปกติ พื้นที่ 5–6 เทศบาล ในลุ่มน้ำภูมี ก็มีแผน มีเครือข่ายคุยกันระดับอำเภอจัดทำแผนการจัดการน้ำ และการจัดการภัยพิบัติร่วมกันเบื้องต้น

“ในนามของสภาองค์กรชุมชน ตำบล เราก็จะเสนอเป็นระดับจังหวัดต่อไป เพราะเครือข่ายของเราทั้งจังหวัดก็จะมีแผนเรื่องนี้เหมือนกัน เป็นแผนใหญ่ระดับจังหวัด” เขาเล่าว่า แผนดังกล่าวทำให้เมื่อถึงฤดูฝน ทางต้นน้ำก็ต้องจัดระบบการเฝ้าระวัง ให้รับรู้ว่าสถานการณ์น้ำเป็นอย่างไร ใช้วิทยุเครื่องแดงติดต่อสื่อสาร เฝ้าระวังโดยใช้ตัววัดน้ำที่มีอยู่แล้ว บริเวณชุมชนเขาตกน้ำ และชลประทานท่าชะมวง เพื่อประสานไปยังเทศบาล สำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นหน่วยที่มีส่วนร่วมโดยตรงเฝ้าระวังและเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ เอาไว้ให้พร้อมจะช่วยเหลือเมื่อเกิดภัยพิบัติ ขณะที่ระบบแจ้งเตือนพื้นฐานอย่างเช่นเสียงตามสายในชุมชน ก็ต้องมีความพร้อม สำหรับบางพื้นที่ เช่น เขาพระ อาจมีปัญหาดินถล่มด้วย อาจต้องเตรียมอพยพประชาชน

“สิ่งสำคัญที่สุดที่จะบอกให้ชาวบ้านรับรู้คือ เมื่อถึงฤดูน้ำหลากทุกคนต้องเตรียมตัวเอง ไม่ว่าเครื่องอุปโภคบริโภค ถ้าท่วมขึ้นมาจริง ๆ อย่างน้อย 15 วัน–1 เดือนก็จะอยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน ไม่ต้องรอรับการช่วยเหลือจากหน่วยราชการ” อิสมาแอลเล่า และว่าสภาองค์กรชุมชน จะมีกรรมการของสภาอยู่ตำบลละ 2 คน ตลอดลุ่มน้ำก็จะมานั่งประชุมกัน สามารถตัดสินใจทำงานได้เลย ก็ประสานกับส่วนอื่นด้วย

“ปีสองปีที่ผ่านมาก็ยังไม่มีน้ำท่วม แต่เราก็เฝ้าระวัง ปัญหาที่หนักคือหากฝนตกหลายวัน พื้นที่เขาพระจะมีเรื่องดินถล่ม สภาองค์กรชุมชนและกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประสานกัน เขาก็จะมีข้อมูลว่าหมู่ไหนมีดินถล่มหรือน้ำท่วม เราก็พร้อมจะช่วยในพื้นที่วิกฤติ หน่วยงานหลักที่ต้องประสานด้วยมีเทศบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน หน่วยกู้ภัย ก็ต้องพร้อมตลอด”

หากทำงานตามแผนได้ในระดับนี้อิสมาแอลเชื่อว่าสามารถช่วยเหลือประชาชนได้ เพราะเทศบาลมีเรือหรืออุปกรณ์พร้อมอยู่แล้วที่จะเข้าไปช่วย แต่ชาวบ้านแต่ละครอบครัวต้องมีความพร้อมส่วนตัวระดับหนึ่ง

“ทุกวันนี้มองว่าข่าวสารมาหลายทาง การสื่อสารของเราก็มีไลน์กลุ่มคุยกันอยู่ ก็น่าจะดีกว่าสมัยก่อน สิ่งที่ควรทำคือประสานให้ชาวบ้านเข้าใจเรื่องนี้มากที่สุด ใช้แกนนำสภาองค์กรชุมชนนี้แหละในการขับเคลื่อน ปัญหาจริงๆ อยู่ในบุคคลที่ได้รับผลกระทบด้วย คนช่วยเหลือมีความพร้อมอยู่แล้ว เพราะมีหน่วยงานเยอะ”

จินตนา อินทจันทร์ และ **จุฑามาศ จันทร์ชู** เครือข่ายภัยพิบัติลุ่มน้ำภูมี เล่าว่าพวกเธอทำงานเป็นเครือข่าย ที่มีตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ

“เราอยู่กลางน้ำ พอฝนตก 2-3 วันเขาก็แจ้งโดยการส่งทางไลน์ เป็นภาพของน้ำพื้นที่ต่างๆ เราเองก็ส่งภาพในพื้นที่ตัวเองเข้าไปในกลุ่มไลน์ ในนี้มีเครือข่ายหลายส่วน เขาจะรู้”

พวกเธอช่วยกันเล่าว่า ช่วงก่อนมีการประชุมพบปะกันบ่อย แต่ช่วงนี้สถานการณ์ปกติ ก็ติดตามฟังเครือข่ายอยู่ ก็ใช้กลุ่มไลน์ในการแจ้งข่าว รับข่าว เพื่อการเตรียมพร้อม ไม่ประมาท เวลาที่ร่วมประชุมเห็นทุกส่วนมาร่วม ทั้ง อบต. ผู้ใหญ่บ้าน คนรับผิดชอบเขาก็ถามความต้องการชาวบ้าน กรณีน้ำท่วม ว่าต้องการอะไร ซึ่งหน่วยงานพร้อมสนับสนุนงบประมาณและเครื่องมือ ซึ่งประชุมปีละ 2 ครั้ง ส่วนประชุมใหญ่ จะมีนานๆ ครั้ง

“งานจิตอาสา มองว่าคนรุ่นใหม่ไม่ค่อยมาช่วย ร่วมมือและหาคนมาทำงานยากมาก คนที่ทำงานเป็นคนสูงอายุมากแล้วและทำงานหลายบทบาท”

วีระ สม่าหลี นักอุตุนิยมวิทยาชำนาญการ ศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาคใต้ฝั่งตะวันออก เล่าว่า สมัยก่อนการเข้าถึงประชาชนของกรมอุตุนิยมวิทยาเป็นเรื่องค่อนข้างยาก เพราะไม่มีสื่อกลางภายใน

ที่จะให้คนที่รับข่าวสาร ปัจจุบันแก้ปัญหานี้โดยการสร้างเครือข่ายกับชุมชนเขา เพราะแต่ละชุมชนจะประสบกับภัยพิบัติที่แตกต่างกัน

เมื่อทำการสำรวจความเชื่อมั่น ความพึงพอใจของประชาชนต่อกรมอุตุนิยมวิทยา ทำให้ทราบปัญหาของแต่ละพื้นที่ เจาะเข้าถึงปัญหาที่เกิดขึ้นที่เป็นรูปธรรมล่าสุด มีส่วนร่วมกับประชาชนในรูปแบบการบริการเพื่อการเกษตร ที่อำเภอรัตภูมิซึ่งมีรูปแบบการเกษตรที่หลากหลาย เมื่อให้บริการ มีการประเมินผลทุกปีก็พบว่า เราสามารถบริการชุมชนตรงเป้าหมายความต้องการของประชาชน

มีการทำงานบริหารข้อมูลกับชุมชน หลากหลายทั้งข้าราชการผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น เรามาเรียนรู้ร่วมกันจนรู้ความต้องการของประชาชน มีรูปแบบการไปพบประชาชนหลายครั้ง จนทราบความต้องการ ก็กลับมาออกแบบการพยากรณ์อากาศแจ้งเตือนภัยผ่านโซเชียลมีเดียที่เข้าถึงได้เร็ว ส่วนใหญ่ที่ใช้ก็เป็นการทำไลน์กลุ่ม ข้อมูลจะส่งเข้าไปในกลุ่มไลน์ ซึ่งจะเป็นแกนนำที่มีความรู้เรื่องอุตุนิยมวิทยาอยู่บ้าง

“โดยหลัก ๆ เราก็ไปให้ความรู้กับชุมชนกลุ่มที่พร้อม สามารถรับรู้ ทำหน้าที่แทนอุตุฯ ได้ในเบื้องต้น เราให้ความรู้เรื่องแผนที่อากาศความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอุตุนิยมวิทยา ที่ทางกรมอุตุนิยมวิทยาใช้บ่อยให้พอรู้พื้นฐาน ถ้าไม่เหลือบ่ากว่าแรงเขาจะถ่ายทอดข้อมูลของกรมอุตุได้เบื้องต้น หรือถ้าสงสัยหรือมีข่าวลือ เขาก็จะแค็ปหน้าจอส่งผ่านมาทางกรมอุตุว่าข่าวนี้เป็นข่าวจริงหรือข่าวลวง ถ้าตรวจสอบไปว่าเป็นข่าวลวง เขาก็จะเชื่อเพราะเราเป็นส่วนราชการ” วีระเล่าว่าจะคุยทำความตกลงกับชาวบ้านเอาไว้ว่า ถ้าช่วงอากาศปกติจะส่งข้อมูลวันละกี่ครั้งในกลุ่มไลน์ หรือถ้าสภาพวิกฤติเราจะส่งอย่างไร

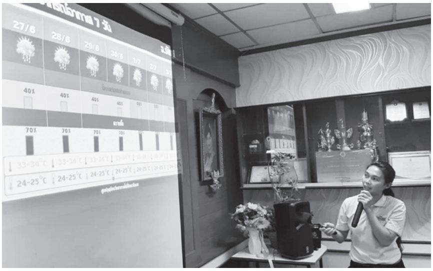

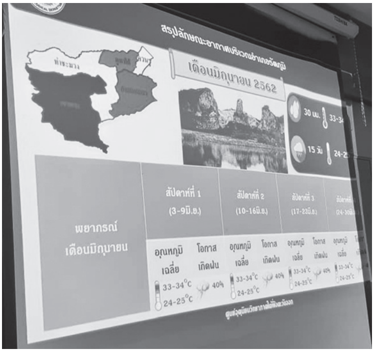

คำว่าไลน์กลุ่ม จะเป็นไลน์กลุ่มพื้นที่ซึ่งมีกิจกรรมเฉพาะ ยกตัวอย่าง เช่น คนทำนาปลูกข้าวที่รัตภูมิกับกลุ่มประมงชายฝั่งในสงขลา กลุ่มประมงก็ต้องการข้อมูลแบบหนึ่ง ถ้าบ่าย 3 มีฝนฟ้าคะนอง มีลมกระโชกแรงเข้ามา ฟ้าแลบ ฟ้าผ่า ฟ้าร้อง เรือก็จะไม่ออกก่อนเพราะเรือเล็กไม่มีสิ่งกำบัง อาจล่ม อุปกรณ์เสียหายได้ เพราะฉะนั้นบ่าย 3 เราจะส่งคำเตือนเหล่านี้ไปให้ก่อน เพื่อเขาจะได้รู้ว่าควรออกทะเลหรือไม่ ก็จะวางแผนลดภัยพิบัติอย่างถูกต้อง

สำหรับชาวนาที่รัตภูมิเขาต้องรู้ว่าการทำนามี 3 แบบ ถ้าฝนมาแต่ต้นปีเลย อย่างกรกฎาคม–สิงหาคม เขาจะหว่านข้าว 6 เดือนหรือข้าวที่ใช้ระยะเวลานาน ผลผลิตดี แต่ถ้าฝนมาล่า มาเดือนกันยายน เขาก็จะปลูกข้าวระยะปานกลาง ถ้าฝนมาช้าถึงพฤศจิกายน เขาจะปลูกข้าวระยะสั้น

“เหล่านี้ เขาจะได้วางแผนกันเป็นทอดได้ นอกจากนั้นระหว่างฤดูกาล เขาจะปลูกพืชไร่ ซึ่งการให้ข้อมูลของอุตุฯ แต่ละชุมชน มีความแตกต่างกัน รัตภูมิมีการปลูกข้าวไรซ์เบอร์รี่ ข้าวมีคุณค่าทางเศรษฐกิจสลับด้วยพืชไร่ อย่างเช่น ถั่วเขียว ข้าวโพด เราก็วางแผนในแต่ละกิจกรรมที่แตกต่างกัน”

วีระเล่าว่า โครงการนี้ประสบความสำเร็จ มีการตอบรับที่ดี การพบเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง การจัดสัมมนาใหญ่ปีละครั้ง ชุมชนอยากให้ทำต่อเนื่อง จนมีการพัฒนามาในปัจจุบัน ซึ่งนำเสนออินโฟกราฟฟิค มีการพยากรณ์อากาศไลฟ์สดทางเฟซบุ๊ก ทุกวันอังคารส่งให้ชาวบ้าน มีการประชาสัมพันธ์ต่อเนื่อง เนื่องจากเทคโนโลยีเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ ยังส่งผ่านต่อไปยังโรงเรียนในพื้นที่ชุมชนด้วย เพื่อก้าวทันเทคโนโลยีในช่วงต่อไป ให้สามารถดูข้อมูลเพื่อวางแผนสิ่งเหล่านี้ได้ โครงการนี้เราจัดให้ทำอย่างต่อเนื่อง โดยรายงานทางกรมให้มีการสนับสนุนเครือข่ายเองก็จะเพิ่มขึ้นตามการทำงาน

วีระกล่าวว่า ถึงตอนนี้ชาวบ้านสามารถเอาข้อมูลอุตุมาใช้ได้เยอะ มีความมั่นใจในตัวของอุตุ การจัดการภัยพิบัติในชุมชนก็จัดการได้มากขึ้น กรณีพื้นที่อำเภอรัตภูมิพอใจในกิจกรรมที่อุตุนิยมวิทยาดำเนินการ เพราะเป็นการช่วยเหลือประชาชน ลักษณะนี้ไม่เคยมีมาก่อน แกนนำชุมชนก็จะเคลื่อนร่วมด้วย เพื่อเตือนภัยพิบัติ

“อนาคตอยากพยากรณ์อากาศในส่วนพื้นที่ระดับตำบล กำลังเขียนโครงการของบประมาณจากส่วนกลาง ถ้าทำได้ชาวบ้านสามารถนำข้อมูลไปใช้ได้เลย ขณะเดียวกันต้องการปรับปรุงเว็บไซต์ให้ทันสมัย ทางเฟซบุ๊ก อาจจะจัดเฟซบุ๊กไลฟ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ชุมชนได้รับทราบ ปัจจุบันเอาความต้องการของประชาชนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งตรงกับสโลแกนของรัฐบาลที่จะต้องประชาชนเป็นศูนย์กลาง

สังคมเป็นสุข

ธรรมนูญตำบลสุขภาวะ สู่ตำบลน่าอยู่จังหวัดสงขลา

ราวปี 2551 มูลนิธิชุมชนสงขลาในขณะเป็นเครือข่ายสร้างเสริมสุขภาพจังหวัด จุดประกายความคิดการทำธรรมนูญสุขภาพตำบล ในช่วงของการจัดเวทีรับฟังความเห็นต่อร่างธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายคราวนั้นมีผู้เสนอให้ทำข้อตกลงหรือธรรมนูญชุมชน ประกายความคิดถูกเชื่อมโยงกับกระบวนการรับฟังความเห็นต่อร่างธรรมนูญสุขภาพแห่งชาติ ที่มีอยู่ข้อหนึ่งกล่าวไว้ว่าให้พื้นที่สามารถจัดทำธรรมนูญของตนได้

นับแต่ปี 2549 การเคลื่อนไหวสร้างสุขภาวะในพื้นที่จังหวัดสงขลา เครือข่ายสร้างเสริมสุขภาพจังหวัดในฐานะองค์กรภาคประชาสังคม ต่อยอดจากต้นทุนองค์กรชุมชน องค์กรการเงิน ภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ที่มีกระจัดกระจายไปเต็มจังหวัด หาช่องว่างที่จะดำเนินการ เริ่มต้นงานสร้างสุขภาวะของภาคประชาสังคมโดยใช้กระบวนการสมัชชาสุขภาพจังหวัด ขับเคลื่อนและผลักดันนโยบายสาธารณะที่เอื้อต่อสุขภาพ ด้วยการจัดทำแผนสุขภาพจังหวัด และอาศัยแผนเป็นเครื่องมือเชื่อมประสานเครือข่ายต่าง ๆ โดยมีประเด็นเป็นจุดเชื่อมโยง ในที่สุดก็เกิดเครือข่ายจำนวนมากถึง 14 ประเด็น

แต่ละประเด็นมาจัดทำแผนสุขภาพร่วมกันภายใต้ยุทธศาสตร์พัฒนาคุณภาพชีวิตของจังหวัดโดยมีประชาสังคม ชุมชน วิชาการเป็นฐาน หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้เสริมหนุน ดำเนินกิจกรรมโครงการภายใต้แผนสุขภาพจังหวัดมากมาย

งานสุขภาวะในช่วงนั้นเป็นยุคเริ่มต้น ผู้คนทั่วไปยังไม่คุ้นชินกับคำว่าสุขภาวะดังเช่นทุกวันนี้ ใช้เวลาไม่น้อยกว่า 3 ปีสะสมต้นทุนร่วมกันสร้างความรู้จากการปฏิบัติ โดยมีแผนสุขภาพเป็นธงนำเชื่อมโยงประสบการณ์ของผู้คน องค์กร หลากหลาย ภายใต้หลักการ “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” ของ นพ.ประเวศ วะสี ถูกนำมาใช้อย่างเต็มที่ เปิดโอกาสในการหลอมรวมภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง มาสานพลังในการทำงานร่วมกัน โดยมุ่งเน้นไปที่การสร้างตัวตนของภาคประชาสังคม เกิดการรวมกลุ่มรวมเครือข่าย ลดทอนช่องว่างที่เกิดจากการทำงานโดยเฉพาะการใช้พื้นที่เป็นฐาน การมีพลังทางสังคมที่เข้มแข็งจะมีส่วนช่วยลดปัญหาโครงสร้างที่รวมศูนย์แห่งอำนาจเอาไว้ บวกกับการเป็นจังหวัดขนาดใหญ่ทำให้หลายปัญหาไร้เจ้าภาพหลักที่จะบูรณาการ สิ่งดี ๆ ที่ทำไว้ขาดการ

สานต่อ ไม่มีความต่อเนื่อง และนโยบายมักผันแปรไปตามภาวะผู้นำ หรือถูกกำหนดจากส่วนกลาง หากมีประชาสังคมที่เข้มแข็งจะช่วยสร้างอำนาจต่อรอง และร่วมสร้างตัวแบบ (**Model**) เชิงคุณภาพ นำความรู้จากการปฏิบัติไปขยายผลได้ง่าย

ผลสำเร็จที่ได้ในช่วงนั้น มีส่วนช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและการยอมรับให้กับภาคประชาสังคมไปด้วย แผนสุขภาพได้ก่อร่างสร้างตัวตนขององค์กรภาคประชาสังคมที่หลากหลายมากขึ้น มีแนวทางการทำงานในลักษณะที่หลากหลาย มีตัวอย่างดี ๆ อย่างต่อเนื่อง บ้างก็ต่อยอดจากต้นทุนเดิม บ้างเริ่มต้นใหม่ บ้างรวมตัวเป็นเครือข่าย บ้างยกระดับเป็นองค์กรนิติบุคคล นับเป็นการแก้ปัญหาของพื้นที่โดยใช้ฐานพื้นที่เป็นตัวตั้ง โดยมีองค์กรประชาสังคมเป็นอีกกลไกหนึ่งที่จะเข้ามามีบทบาท ที่สำคัญได้ยืนยันความเชื่อที่ว่า พื้นที่แต่ละแห่งล้วนมีทุนทางสังคมที่ดีที่สามารถนำมาพัฒนาต่อยอด ผลจากการสร้างนวตกรรมที่มาจากการหลอมรวมต้นทุนทางสังคม นำปัจจัยต่าง ๆ ที่อยู่กระจัดกระจายผ่านการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ อาศัยงบประมาณ

จากการบูรณาการงานของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) องค์การบริหารส่วนจังหวัด จังหวัดสงขลา สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) มาเสริมหนุนปฏิบัติการจนเกิดพื้นที่ต้นแบบ ชุดความรู้ และเครือข่ายจำนวนมาก

ผลสะเทือนในคราวนั้นทำให้เกิดเครือข่ายประชาสังคมเชิงประเด็นหลากหลายองค์กร พร้อมกับจุดประกายความคิดต่อไปว่าจะต้องดำเนินการต่อในเชิงพื้นที่ หลังเปิดกรอบความรับรู้จากนิยามสุขภาพมาสู่สุขภาวะให้กับสังคมผ่านเครือข่ายประเด็นในระดับจังหวัดและสามารถเชื่อมประสานงานกับส่วนภูมิภาคแล้ว การสร้างความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดมาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เล็กลงไประดับองค์การบริหารส่วนตำบลจึงเป็นอีกจังหวะก้าว ด้วยความเชื่อที่ว่าชุมชนแต่ละแห่งมีวิถีปฏิบัติ มีสภาพปัญหา บริบทที่แตกต่างออกไป การลงพื้นที่จัดทำแผนสุขภาพตำบลยังเป็นพื้นฐานที่ดีในการหล่อหลอมเครือข่ายท้องถิ่นท้องที่ องค์กรชุมชน ซึ่งขาดการเชื่อมโยงจากวิถีแห่งสังคมสมัยใหม่เริ่มสร้างความไว้วางใจ และใช้กระบวนการทำแผนทำความรู้จักตัวเองทั้งในมุมสภาพปัญหาและศักยภาพไปด้วย

ปีแรกของการทำแผนสุขภาพตำบลใน 20 พื้นที่ผ่านไป แต่ละตำบลมีกิจกรรมที่เลือกมาดำเนินการพร้อม ๆ กับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในลักษณะเครือข่าย นอกจากดำเนินกิจกรรมแก้ไขปัญหาตามแผนที่ได้ดำเนินการมาแล้วแกนนำพื้นที่ประเมินและวิเคราะห์เพื่อค้นหาจุดเด่นของแต่ละตำบลไปด้วย โดยเชื่อว่าหากจะประสบความสำเร็จแต่ละตำบลจะต้องยืนอยู่บนฐานที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของตน การใช้พื้นที่เป็นฐานจะนำมาสู่การฟื้นฟูทุนทางสังคมที่ถูกมองข้าม และนำมาสู่การสร้าง “ตัวตน” ใหม่ทางสังคม พื้นที่ อบต.ชะแล้ (ในขณะนั้น) นายกขุนทอง บุญยประวิตร มีความตื่นตัวสูงมาก ลงมาร่วมกระบวนการจัดทำแผนสุขภาพตำบลอย่างใกล้ชิด เห็นโอกาสที่มีผู้นำเช่นท่านนายก และเป็นพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กน่าจะทำได้ไม่ยาก จึงได้เชิญชวนว่าสนใจจะทำธรรมนูญสุขภาพตำบลเป็นแห่งแรกของประเทศไทยไหม

ในที่สุดก็กลายเป็นที่มาของการทำธรรมนูญสุขภาพตำบลชะแล้ในเวลาต่อมา

ธรรมนูญสุขภาพตำบลชะแล้

อาศัยต้นแบบของธรรมนูญสุขภาพแห่งชาติเป็นแนวทางในการแบ่งหมวดหมู่ และเพิ่มเติมหัวข้อหรือมาตรการในส่วนที่เป็นเรื่องเฉพาะหรือความต้องการของพื้นที่ การดำเนินการนั้นแทบทุกอย่างเป็นเรื่องของคณะทำงานตำบลชะแล้เป็นผู้ดำเนินการ ทางเครือข่ายฯ มีส่วนช่วยก็เพียงให้คำปรึกษาอยู่ห่าง ๆ โดยเฉพาะแนวทางสร้างการมีส่วนร่วมการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ นายกขุนทองอาศัยแนวทางดังกล่าวไปดำเนินการจัดตั้งคณะทำงานมีทั้งทีมยกร่าง ทีมรับฟังความเห็นทีมสื่อสารประชาสัมพันธ์ หลอมรวมคณะทำงานที่มาจากภาคส่วนต่าง ๆ ให้มีการเก็บแบบสอบถามปัญหาและแนวทางในทุกครัวเรือนแบ่งกลุ่มงานที่ลงไปรับฟังความเห็นในแต่ละกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหลังจากดำเนินการยกร่างไปได้สักระยะ นายกขุนทองก็มาปรึกษาเครือข่ายฯ เรื่องแนวทางยกร่างว่าทำอย่างไรให้ดูมีหลักวิชาการ และได้รับคำแนะนำไปว่าให้คำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายคือประชาชน เขียนคำที่อยู่ในธรรมนูญสุขภาพอย่างไรก็ได้ให้ประชาชนรู้เรื่อง เข้าใจ เข้าถึงได้ง่าย ตอกย้ำความมั่นใจว่าหากเป็นสิ่งที่ชุมชนทำขึ้นด้วยตนเองแล้วไม่ควรไปคำนึงถึงบุคคลภายนอกมากนัก เขียนเป็นทางการก็ดูมีระยะห่างจากความเป็นชุมชนเกินไป

เกือบหนึ่งปีกระบวนการจัดทำแล้วเสร็จ ก่อนการประกาศใช้ นายกขุนทองอาศัยประสบการณ์ของนักบริหารจากภาคเอกชน ติดต่อช่อง ๑๑ ไปออกอากาศพร้อมกับจ้างรถแห่เชิญชวนประชาชนให้มาร่วมเวทีและติดตามข่าว การประชาสัมพันธ์สื่อสารเป็นอีกทางหนึ่งที่ส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วม และสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในพื้นที่ จนนำมาสู่การประกาศใช้ โดยมีสำนักธรรมนูญของพื้นที่เป็นกลไกร่วมดำเนินการกับท้องถิ่น

ธรรมนูญสุขภาวะคือรากฐานการพัฒนา

ธรรมนูญสุขภาพชะแล้ประกาศใช้เมื่อปี 2552 ในเวลาต่อมากลายเป็นแม่แบบถูกขยายผลไปทั่วประเทศ ตำบลชะแล้เองก็ได้ขับเคลื่อนงานธรรมนูญมาจนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่นจัดได้ว่าเป็นภารกิจที่ควรให้ความสำคัญมากกว่าที่เป็นอยู่ กล่าวได้ว่าชุมชนระดับฐานรากดังเช่นตำบลชะแล้ยังมีอีกมากในสังคมไทย การพัฒนาอยู่ในสภาพรอการเติบโต ชุมชนเองมีรากฐานการพึ่งตนเองช่วยเหลือกันเองมานาน ความเจริญเข้ามาชนบทหลายแห่งกลายมาเป็นชุมชนเมือง สูญเสียกิจกรรมที่จะสร้างความเป็นชุมชน ผู้คนต่างคนต่างอยู่ไม่รู้จักมักจี่กลายเป็นคนแปลกหน้าต่อกัน สถาบันหลักทางสังคมที่เคยเข้มแข็งก็อ่อนแอลง ไม่สามารถสำแดงบทบาทเป็นที่พึ่งได้ดีเหมือนดังเดิม ประชากรวัยแรงงานที่พอมีอยู่บ้างต่างย้ายถิ่นไปนอกพื้นที่ซึ่งมีความเจริญมากกว่า เหลือเพียงผู้สูงวัย เด็กและวัยรุ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนามากขึ้น แต่ก็มีปัญหาภายในสะสมตัวเองอยู่ไม่น้อย โดยเฉพาะจากความขัดแย้งทางการเมืองเลือกตั้งแต่ละครั้งทำให้เกิดการเลือกข้าง แบ่งพรรคแบ่งพวก หลายแห่งที่ฝ่ายท้องถิ่นและท้องที่เดินคู่ขนานกัน แต่ละพื้นที่จะมีฝ่ายค้านกับฝ่ายสนับสนุน ไม่สามารถร่วมกิจกรรมกันได้ บวกกับสภาพปัญหาจากภายนอกที่เข้ามาคุกคามไม่ว่าจะเป็นด้านยาเสพติด ความตกต่ำทางเศรษฐกิจ ภัยพิบัติ ฯลฯ ประดังกันเข้ามา เช่นนั้นแล้ว จึงกลายเป็นสภาวการณ์ของชุมชนปัจจุบัน

การสร้างรากฐานความเป็นชุมชนจึงเป็นสิ่งจำเป็น ชุมชนต้องการสร้างปฏิสัมพันธ์เชื่อมร้อยระหว่างผู้คนและพื้นที่ซึ่งแตกกระจาย

เป็นเสี่ยงๆ โดยอาศัยปัญหาและศักยภาพร่วมเป็นแรงกระตุ้น หลอมรวมความเป็นชุมชนขึ้นมาใหม่

หัวใจของธรรมนูญสุขภาพก็คือการมีส่วนร่วม ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความงดงามของกระบวนการนี้คือ การดึงวิถี ทุนทาง

ธรรมนูญตำบลน่าอยู่ ตำบลแค
ขอมอบเกียรติบัตรฉบับนี้ไว้เพื่อแสดงว่า
ครัวเรือนเลขที่ ๒๙ หมู่ที่ ๑ ตำบลแค
ของนายหะลีฝีน หวังเก็ม
ได้รับการคัดเลือกเป็น "ครัวเรือนต้นแบบด้านการจัดการขยะ"
ตามธรรมนูญตำบลน่าอยู่ ตำบลแค หมวดที่ ๒ ข้อตกลงที่ ๖
สมควรยกย่องเป็นแบบอย่างที่ดี ขอให้รักษาคุณความดีนี้ไว้ตลอดไป
ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๙ เดือน สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๖๒
(นายอาหมัด หนิเหม)
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแค
(นายหมัดหนูด เจเพ็ง)
กำนันตำบลแค

สังคม ภูมิปัญญา ที่มีอย่างหลากหลาย กว้างขวางในชุมชน มาต่อรองต้านทานความคิดแบบรวมศูนย์ของภาครัฐและกระแสทุนที่มองทุกอย่างแบบฉาบฉวย เข้ามากำหนดแนวทางการพัฒนา ร่วมสร้างอนาคตของตนเอง

ซึ่งก็คือนโยบายสาธารณะนั่นเอง

ปัจจุบัน แนวทางการจัดทำธรรมนูญสุขภาพตำบลถูกปรับประยุกต์ไปในหลายรูปแบบ ไม่ได้ยึดโยงกับธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติเหมือนเดิมอีกแล้ว จังหวัดสงขลาในเวลาต่อมาก็นำไปต่อยอดปรับใช้ในหลายทาง เช่น ธรรมนูญเชิงประเด็นเรื่องกองทุนกลางตำบลพิจิตร ธรรมนูญเชิงภูมินิเวศ เช่น ธรรมนูญลุ่มน้ำภูมี ธรรมนูญหมู่บ้าน แล้วก็มีอีกหลายความคิด อาทิ ธรรมนูญเชิงองค์กร ธรรมนูญกลุ่มเฉพาะ เป็นต้น รอที่จะดำเนินการในพื้นที่ ซึ่งก็แล้วแต่ความต้องการของชุมชน

และเป็นเรื่องที่น่ายินดีเป็นอย่างยิ่งที่ธรรมนูญสุขภาพแห่งชาติในฉบับปัจจุบันก็ได้เพิ่มหมวดเฉพาะว่าด้วยธรรมนูญพื้นที่ขึ้นมาอีกด้วย

กล่าวได้ว่าแนวคิดการทำธรรมนูญสุขภาพตำบลได้ถูกขยายผลไปทั่วประเทศ และนำไปใช้กันอย่างแพร่หลาย หลากหลายลักษณะกลายเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งของทางสังคมที่เป็นสาธารณะไปแล้ว

ตัวอย่างพื้นที่ธรรมนูญสุขภาพอื่น ๆ

ธรรมนูญสุขภาวะตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ตำบลท่าข้ามต่อยอดจากฐานระบบสุขภาพในพื้นที่ และต้องการลดช่องว่างการทำงานระหว่างท้องถิ่นและท้องที่ เริ่มดำเนินการเมื่อปี 2554 โดยการทำปฏิญญาร่วมกันในนามเครือข่ายร่วมสร้างท้องถิ่นภาคใต้หลังจากเกิดภัยพิบัติใหญ่ในภาคใต้ มีข้อตกลงที่จะดำเนินการในเรื่อง

ภัยพิบัติ สวัสดิการ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การสนับสนุนการศึกษาตามอัธยาศัยและธรรมนูญท้องถิ่น โดยการทำงานจัดทำธรรมนูญสุขภาวะ คณะทำงานท่าข้ามใช้คำอื่นที่เรียกง่ายๆ เพื่อให้ชุมชนเข้าใจ แต่มีเป้าหมายการพัฒนาชุมชนร่วมกันภายใต้บริบทพื้นที่เป็นสิ่งสำคัญมากกว่าคำเรียกชื่อ ควบคู่กับการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน หลายสิ่งหลายอย่างที่เปลี่ยนไปในชุมชนไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาชีพ ความกตัญญูรู้คุณ ค่านิยมเหล่านี้เริ่มหายไปจากสังคมไทย ปัญหาสิ่งแวดล้อม ขยะ หมู่บ้านจัดสรรเริ่มเข้ามาขยายในชุมชนมากขึ้นปัญหาระหว่างคนที่อยู่เดิมกับคนที่เข้ามาอยู่ใหม่ ตำบลท่าข้ามเริ่มเติบโตเร็วมาก การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจราคายาง ข้าว ปาล์มตกต่ำ การเปลี่ยนแปลงของกระแสบริโภคนิยม การเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่เหมาะสม กฏหมู่บ้านที่มีอยู่เดิมไม่ทันสมัย จากสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในตำบลนำมาสู่การพัฒนาสุขภาวะของชุมชน โดยมีขั้นตอนกระบวนการดำเนินงาน เริ่มต้นตั้งแต่ 1.แต่งตั้งคณะกรรมการกลาง เพื่อดำเนินการยกร่างธรรมนูญสุขภาวะชุมชนตำบลท่าข้าม 2.จัดเวทีย่อยทำความเข้าใจ เหตุผลความจำเป็นเกี่ยวกับการมีและการใช้ธรรมนูญ 3.ประชุมเพื่อกำหนดขอบเขตและรายละเอียดการดำเนินงาน 4.ดำเนินการเก็บข้อมูล ประมวลผลข้อมูล 5.กำหนดประเด็นที่จะยกร่างธรรมนูญ 6.ยกร่างธรรมนูญเป็นหมวดต่างๆ 7.ประชาพิจารณ์ 8.ปรับปรุงแก้ไขร่างธรรมนูญ บทเรียนสำคัญของที่นี่ก็คือ การมีเจ้าภาพ การมีส่วนร่วมโดยจะมีคณะทำงานแต่ละภาคส่วนของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งตำบล ต้องรับรู้รับทราบเหมือนๆ กัน ว่าทำแล้วชาวบ้านได้รับผลประโยชน์อะไร

“ธรรมนูญสุขภาพเปรียบเสมือนเครื่องยนต์ดีเซลที่เติมน้ำมันวีเพาเวอร์...” นายกสินธพให้ความหมาย

การจัดทำธรรมนูญตำบลสุขภาวะตำบลท่าข้าม เริ่มด้วยการตั้งคณะกรรมการจากภาคส่วนต่าง ๆ โดยมีปลัดอำเภอมาเป็นประธานคณะทำงาน มีการวิเคราะห์ตัวเอง พิจารณาความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในแต่ละด้าน กำหนดเป้าหมายร่วมการจัดทำธรรมนูญการรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ ศักยภาพ และเริ่มเข้าสู่การยกร่างในพื้นที่หมู่บ้านนำร่อง จากนั้นนำมาสู่การขยายผลระดับตำบล จัดทำแบบสอบถามระดับครัวเรือนให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางครอบคลุม การประชาพิจารณ์ และจัดงานประกาศใช้ธรรมนูญโดยนำทุกฝ่ายมาลงนามความร่วมมือ ใช้พิธีกรรมทางศาสนามาสร้างความสำคัญ จนนำมาสู่การขับเคลื่อนด้วยการแบ่งงานกัน ในส่วนท้องถิ่นก็จะแบ่งภารกิจไปตามฝ่ายต่าง ๆ มีภาระหน้าที่ในบางหมวดบางข้อดำเนินการ พร้อมขยายความสำเร็จ รวมไปถึงเพิ่มเติมมาตรการเชิงปฏิบัติใหม่ ๆ เช่น การถมที่

ธรรมนูญกองทุนกลางตำบลพิจิตร จัดเป็นธรรมนูญเชิงประเด็น แนวคิดก่อตัวจากการที่พื้นที่ยังมีช่องว่างการดูแลสวัสดิการให้กับสมาชิกในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเด็กเล็ก ผู้สูงอายุ ประกอบกับมีต้นทุนทางสังคม มีการรวมกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพจำนวนมาก การพึ่งพากันเองในชุมชนมีมายาวนาน แต่เป็นในระบบสมาชิกของแต่ละกลุ่ม ไม่ได้มองภาพรวมของตำบล คณะทำงานจึงเห็นโอกาสที่จะจัดทำกติกาหรือธรรมนูญตำบล จัดทำข้อตกลงในการระดมทุนไม่ว่าจะเป็นผลต่างจากกำไรกลุ่ม การบริจาค การจัดงานศพ งานบุญ หรือระดมทุน นำเงินที่ได้มาเป็นสวัสดิการเพื่อดูแลสมาชิกที่ต้องการ

ธรรมนูญสุขภาวะตำบลควนรู กระบวนการมีส่วนร่วมใช้แรงจูงใจในการให้ชุมชนเข้ามา ใช้ทุนที่มีอยู่จากแผนแม่บทชุมชน และมีผู้นำสามขา (ท้องถิ่น ท้องที่ ชุมชน) เป็นตัวขับเคลื่อน กองทุน สปสช.เป็นเครื่องมือโดยใช้คณะทำงานโดยมีนายก อบต.เป็นประธาน และแต่งตั้งคณะทำงานร่วม โดยมีตัวแทนทุกหมู่บ้านขับเคลื่อน ให้ความสำคัญกับธรรมนูญโดยมีกติกาว่าโครงการต่าง ๆ ที่จะของบประมาณจากกองทุนสุขภาพตำบลต้องมีการบรรจุในธรรมนูญสุขภาวะหมู่บ้าน เพื่อให้ทุกคนเห็นความสำคัญของธรรมนูญ เพื่อให้ธรรมนูญเป็นแนวทางไปสู่เป้าหมายของชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่

ธรรมนูญลุ่มน้ำภูมี เกิดขึ้นจากการรวมตัวในนามเครือข่ายอนุรักษ์และพัฒนาลุ่มรัตภูมี ซึ่งอยู่ในพื้นที่อำเภอรัตภูมิ อำเภอควนเนียง ประสบปัญหาการรักษาฐานทรัพยากรที่มีอย่างสมบูรณ์ ทั้งการบุกรุกป่าต้นน้ำ การเปลี่ยนที่นาเป็นสวนยาง การจัดทำอ่างเก็บน้ำ การดูดทราย การสัมปทานหินภูเขา จึงได้รวมกลุ่มกันดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์และพัฒนา ธรรมนูญลุ่มน้ำแห่งนี้จึงเกิดขึ้น

ผ่านการจัดเวทีย่อย ๆ ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ระดมความเห็นประกอบกับมีคณะทำงานกลางร่วมยกร่าง นำมาสู่การกำหนดเป็นข้อตกลง ใช้อ้างอิงในการอนุรักษ์ฐานทรัพยากร

การจัดทำธรรมนูญจังหวัด : การจัดเลี้ยงแบบบริการตนเองในงานพิธีต่าง ๆ ดำเนินการได้ทั้ง 16 อำเภอ ใช้เวลาดำเนินการ 3–5 ปีต่อเนื่อง ขยายผลจากต้นแบบจัดเลี้ยงแบบบริการตนเองในงานศพที่อำเภอนาทวีที่มีการดำเนินกิจกรรมจนเป็นปกติประจำวันมานานนับสิบปี เมื่อขยายผลในระดับจังหวัดจึงมีการรณรงค์เพื่อสร้างกระแสทำสปอร์ตวิทยุ เพื่อประชาสัมพันธ์ การมอบประกาศนียบัตร การทำ MOU กับหน่วยงานท้องถิ่นที่ร่วมดำเนินการ มีการทำโปสเตอร์สื่อสารรณรงค์นำไปติดในงาน ถอดบทเรียนความแตกต่างระหว่างการจัดงานแบบปกติกับจัดงานแบบบริการตนเอง บวกกับข้อตกลงการไม่ใช้ถุงพลาสติก การเลี้ยงน้ำอัดลม ใช้เทคนิคสื่อสารหลาย ๆ เทคนิคซึ่งสามารถลดรายจ่ายในการจัดเลี้ยงและทำให้สุขภาพดีขึ้น และนำเสนอ

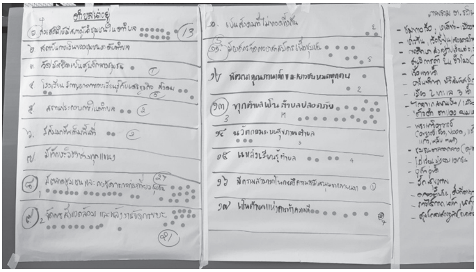

ผู้ว่าฯ ประกาศเป็นนโยบาย สนับสนุนชุดอุปกรณ์กลางประจำอำเภอ นับแต่นั้นก็เกิดกระแสแพร่กระจาย วัดแต่ละแห่งนำไปปรับใช้ เกิดรูปแบบที่ลงตัวหลากหลายไปตามพื้นที่ จนกลายเป็นค่านิยมร่วมของคนในจังหวัด

บทเรียนนี้ทำให้เห็นว่าบางเรื่องไม่จำเป็นต้องมีส่วนร่วมโดยตรงกับกลุ่มเป้าหมาย แต่สามารถทำให้เกิดแรงจูงใจให้คนอยากลงมือทำเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้วยตัวเอง โดยอาศัยกระแสสังคมกระตุ้นให้เกิดการยอมรับควบคู่ไปกับการสร้างแรงผลักดันภายใน เพียงแต่ขอให้เห็นเป็นธรรมนูญในรูปแบบ “กินได้ จับต้องได้” สามารถอธิบายได้ว่านำไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร

การให้ความหมาย ความรู้ ความเข้าใจต่อธรรมนูญสุขภาพ

ก่อนการลงมือจัดทำธรรมนูญสุขภาพ แกนนำหรือผู้นำที่เชื่อมั่นในแนวทางการมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการของธรรมนูญสุขภาพ ควรชักชวนคณะทำงานและตัวแทนความคิดของชุมชน อาศัยภาวะผู้นำทั้งทางการและผู้นำธรรมชาติเหล่านี้มาเป็นแกนขับเคลื่อน เริ่มด้วยการสร้างการรับรู้ความหมายของธรรมนูญสุขภาพว่าคืออะไร มีหลักคิด ขั้นตอนกระบวนการอย่างไร ชี้ให้เห็นความสำคัญว่าทำไมจะต้องดำเนินการ นับเป็นสิ่งสำคัญลำดับแรก ๆ ที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน และเป็นหัวใจของงานก็ว่าได้

สำหรับประชาชนทั่วไปที่คุ้นชินกับรัฐธรรมนูญมักตีความทำความเข้าใจความหมายของธรรมนูญไปในทิศทางของกฎหมาย ความหมายของธรรมนูญสุขภาพก็เช่นเดียวกัน มุมมอง ณ ปัจจุบัน มีทั้งความหมายที่ตราไว้เป็นกฎหมายมีลักษณะเป็น “ปลายเปิด” กล่าวคือ มีการผสมผสานทั้งความหมายที่ยึดโยงจากสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ได้เป็นผู้บัญญัติไว้เป็นหลักการร่วม และเกิดจากพื้นที่เป็นผู้นิยามความหมายตามประสบการณ์ความรู้ความเข้าใจของตน โดยสรุปก็เป็นไปใน 3 ลักษณะ กล่าวคือ ๑)การสร้างนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ตำบล มุ่งเน้นการกำหนดเป้าหมาย มองภาพอนาคตหรือทิศทางการพัฒนา ให้เป็นไปตามเจตนารมย์ของประชาชน อันจะนำไปสู่สุขภาวะที่เป็นปลายทาง เมื่อดำเนินการธรรมนูญแล้วสามารถนำมาสู่การจัดทำแผนชุมชนหรือแผนพัฒนาตำบล หรือออกเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่นต่อไป 2)เป็นปฏิบัติการทางสังคม ได้แก่ การทำกติกาชุมชน ข้อตกลงชุมชน มาตรการทางสังคม สัญญาใจ “ซันชี” บางพื้นที่ใช้คำว่า ฮูกุมบากัส

ข้อกำหนด สัญญาประชารัฐชุมชน ข้อบัญญัติ ฯลฯ เป็นเส้นทางไปสู่ความร่มเย็น หรือสุขภาวะของชุมชนเช่นกัน ข้อตกลงดังกล่าวจะนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกัน และ 3)เป็นพื้นที่กลางทางสังคม มุ่งเน้นการถักทอสานพลังในลักษณะเครือข่ายแนวราบ สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เรียกได้หลายอย่าง อาทิ สภาพลเมือง “หลา” กลาง หรือสภาซูรอ เป็นต้น โดยใช้ธรรมนูญเป็นเครื่องมือ ในการสร้างกระบวนการเรียนรู้

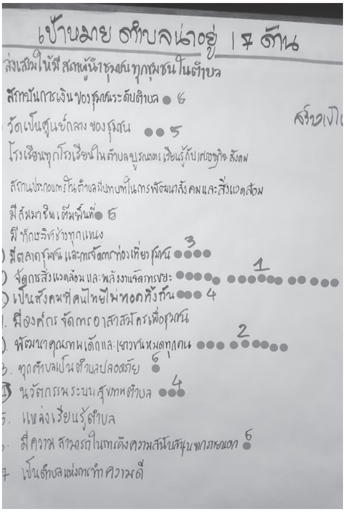

ได้เรียนรู้ รู้จักตัวเอง รู้จักหมู่บ้านชุมชน คนได้เรียนรู้เข้าใจแล้วจะนำไปสู่การปฏิบัติได้ง่าย โดยเฉพาะการปฏิบัติเป็นเรื่อง ๆ ทำจากเรื่องเล็ก ๆ ทำเรื่องง่าย ๆ โดยนำไปปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรมที่สำคัญ

ทั้งนี้เกิดขึ้นบนฐานใช้พื้นที่เป็นที่ตั้ง คำนึงถึงสภาพปัญหา ศักยภาพ สอดคล้องกับแนวจารีตประเพณี ค่านิยม วิถีชุมชน ซึ่งแต่ละแห่งจะมีไม่เหมือนกัน

ในการสื่อสารจึงไม่จำเป็นจะต้องใช้คำว่า “ธรรมนูญ” นำให้เลือกคำที่สื่อสารกับประชาชนได้ง่าย

ทั้งนี้ธรรมนูญสามารถดำเนินการในลักษณะธรรมนูญเชิงพื้นที่ (หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ ลุ่มน้ำ ฯลฯ) เชิงประเด็น (การจัดการขยะ การเงิน การท่องเที่ยวชุมชน ฯลฯ) เชิงกลุ่มวัย/กลุ่มเฉพาะ (เด็ก ผู้สูงอายุ คนพิการ พระสงฆ์) เชิงองค์กร (วัด/มัสยิด โรงเรียน อปท. ฯลฯ) ล้วนแล้วแต่สามารถนำไปปรับใช้ตามบริบทและความต้องการ

ประชาธิปไตยทางตรง

ธรรมนูญสุขภาพนอกจากจะมีจุดเด่นที่เป็นเครื่องมือและกระบวนการในการสนองตอบปัญหาและศักยภาพของพื้นที่แล้ว ธรรมนูญสุขภาพยังเป็นพลังร่วมในการถักทอเครือข่ายการทำงานที่อยู่บนฐานการดำเนินงานด้วยความต่อเนื่อง มีพัฒนาการไปตามพลวัตรของสังคม ยืดหยุ่นไปตามบริบทของแต่ละแห่งหนตำบลที่ดำเนินการ จนได้รับการยอมรับนำไปใช้กันอย่างแพร่หลาย ชุมชนเองก็มีเครื่องมือในการพัฒนาอยู่ไม่น้อย แต่ไม่ได้การยอมรับ ธรรมนูญสุขภาพเป็นกระบวนการทำให้นโยบายสาธารณะเกิดขึ้นและดำรงอยู่โดยประชาชน เพื่อประชาชนในระดับพื้นที่โดยตรง ในอีกแง่มุมหนึ่งความแตกต่างสำคัญที่ธรรมนูญสุขภาพตำบลโดดเด่นขึ้นมาได้ จำเป็นที่จะต้องมีความเชื่อพื้นฐานสำคัญอีกอย่างรองรับด้วย ก็คือ ความเชื่อในหลักการประชาธิปไตย

หลักเสรีภาพ ความเท่าเทียม ได้ถูกนำมาใช้เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของถึงระดับตัวบุคคลของประชาชน ผสมผสานกับการใช้ความรู้ในการสร้างนโยบายสาธารณะ และการมีวิสัยทัศน์การพัฒนาของผู้นำที่พึงอาศัยภาวะการนำ

ตราบใดที่สังคมต้องการการกระจายอำนาจ ความต้องการสนองตอบต่อปัญหาและการพัฒนาที่สอดคล้องกับศักยภาพและบริบทของพื้นที่ยังเป็นความปรารถนาของชุมชนระดับฐานราก กระบวนการจัดทำธรรมนูญเอื้อให้สามารถเติมเต็มช่องว่างของประชาธิปไตยในระบบตัวแทนด้วยการสร้างการมีส่วนร่วมระดับบุคคลหรือระดับครัวเรือน พูดง่าย ๆ ก็คือธรรมนูญสุขภาพสามารถสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมรองรับประชาชนถึงระดับปัจเจก หลายมาตรการในธรรมนูญ

สามารถสร้างกระบวนการประชาธิปไตยทางตรงด้วยซ้ำ ทำให้เกิดพลัง สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ ประชาชนสามารถมีส่วนร่วม เสนอแนะ อีกทั้งรับประโยชน์และร่วมรับผิดชอบนโยบายสาธารณะที่เกิดขึ้นนั้นได้ด้วยตัวเอง

ประการสำคัญ คือสร้างเสริมทักษะประสบการณ์การปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระดับฐานรากให้กับประชาชนได้อย่างแท้จริง

แกนนำคือจุดเริ่มต้น "ระเบิดจากข้างใน"

หัวใจที่สำคัญที่สุดของการจัดทำธรรมนูญสุขภาวะและเป็น "กระดุมเม็ดแรก" ของการดำเนินงานก็คือแกนนำ นับเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการดำเนินงานธรรมนูญสุขภาพตำบล ความจริงในข้อนี้มาจากการสรุปบทเรียนร่วมกันในหลายครั้ง ธรรมนูญสุขภาพจะเริ่มขึ้นได้ต้องมาจากคนในพื้นที่หรือแกนนำขับเคลื่อน แกนนำที่ว่าจะเป็นใครก็ได้ขอให้มีความรู้ ความเข้าใจในความหมายของธรรมนูญสุขภาพ และมีความเชื่อมั่นต่อกระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม มีแกนนำแล้วนำมาสู่การสร้างคณะทำงาน สร้างทีมในการทำงานร่วมกัน แกนนำที่ว่าเป็นใครได้บ้าง อาทิ

(1) นายก อบต./นายกเทศบาลนำซึ่งจะทำให้ขับเคลื่อนได้ง่ายที่สุด

(2) รพ.สต./หมอนำ อบต.ขับเคลื่อนชุมชนมีส่วนร่วม นำระบบบริการหรืองานสาธารณสุขไปเชื่อมโยงกับปัจจัยทางสังคมและอื่นๆ ได้ง่าย

(3) ผู้นำท้องที่นำขบวน เชื่อมโยงผู้นำท้องถิ่นและชุมชน สามารถต่อยอดจากกฎระเบียบของหมู่บ้านที่เน้นเพื่อการปกครอง มาเพิ่มข้อตกลงเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติ

(4) พระ ผู้นำศาสนาเป็นแกนนำ เชื่อมโยงชุมชน ท้องถิ่น ท้องที่ กรณีที่ท้องถิ่นท้องที่มีความขัดแย้ง จำเป็นต้องมีคนกลาง มาดำเนินการ

(5) จิตอาสา แกนนำ เป็นฝ่ายนำและชุมชนเป็นคนขับเคลื่อน

จากภาวะผู้นำหรือแกนนำเดินหน้าไปสู่การมีธรรมนูญสุขภาพ มีนัยที่สำคัญคือ เป็นกติกาที่กำหนดอนาคตของชุมชนร่วมกัน นายกฯ อาจเป็นคนกลางประสานงานให้เกิดพื้นที่หารือร่วมกัน จนนำไปสู่การเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาท้องถิ่น แผนงานกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล การมีนายกฯ นำสามารถขับเคลื่อนไปได้ง่าย

คนเคลื่อนกระบวนการส่วนใหญ่จะเป็นแกนนำ จำเป็นที่จะต้องมีองค์ประกอบแกนนำที่หลากหลาย สมดุล เมื่อนายกหรือปลัดย้ายก็สามารถขับเคลื่อนต่อได้ ปรับใช้ให้สอดคล้องกับวิถีชุมชน ประเพณี ศาสนา เมื่อมีการขึ้นรูปของประเด็นทำให้เห็นมาตรการหรือข้อตกลงของชุมชน ที่เห็นทุน เห็นปัญหา เพื่อขับเคลื่อนในการแก้ไขปัญหา

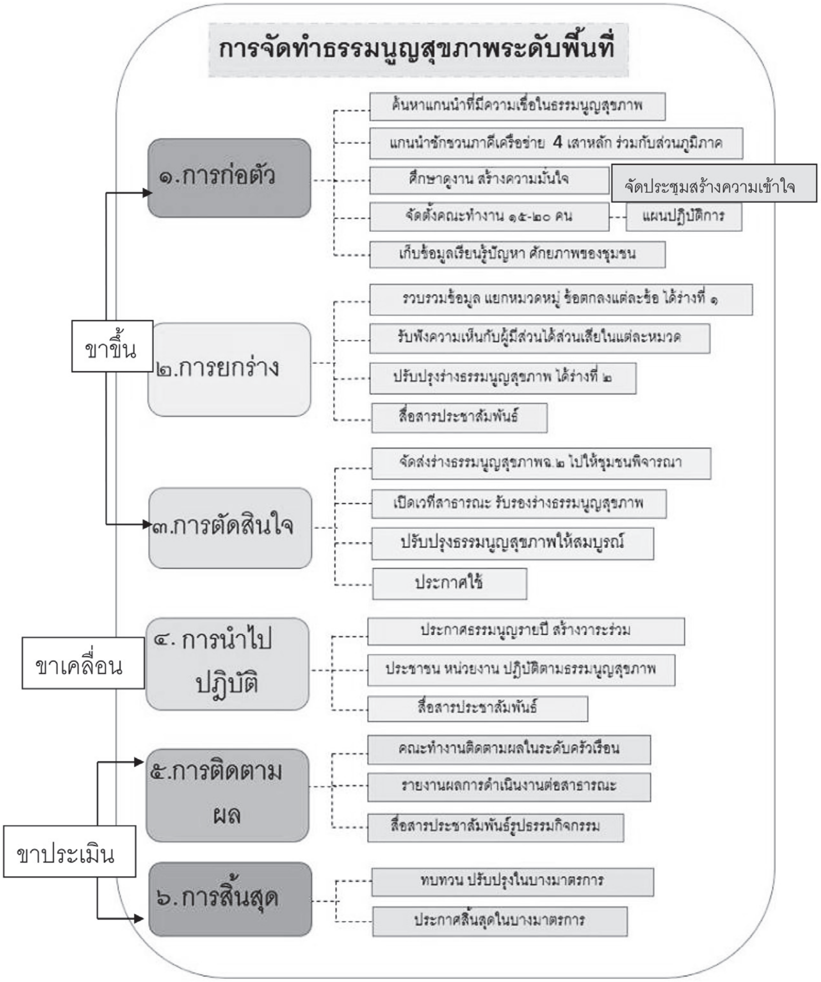

แผนภูมิที่ 1 แสดงแนวทางจัดทำธรรมนูญสุขภาพ

จากธรรมนูญสุขภาพมาสู่ธรรมนูญตำบลน่าอยู่

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ผู้นำทางความคิดของขบวนการชุมชนเข้มแข็งในประเทศไทยและเป็นผู้ก่อตั้งมูลนิธิชุมชนท้องถิ่นพัฒนา ได้ให้แนวคิดสำคัญสำหรับการพัฒนาสังคมไทยขึ้นมาจากฐานล่าง คือ ชุมชนท้องถิ่น [1] ***การส่งเสริมให้ชุมชนทั่วประเทศทั้งชุมชนชนบท ชุมชนเมือง ชุมชนลักษณะใหม่ๆ อันหลากหลายสามารถจัดการตนเองให้เป็นระบบการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลจึงควรเป็นระเบียบวาระแห่งชาติ และเป็นยุทธศาสตร์ร่วมระหว่างทุกภาคส่วน*** *และได้เสนอเป้าหมายการพัฒนาตำบลไว้ 17 ประการ โดยกล่าวว่าเป้าหมายต่อไปนี้เป็นทั้งเป้าหมายเชิงเครื่องมือ กลไก และผลลัพธ์ ได้แก่ 1)ส่งเสริมให้มีสภาผู้นำชุมชนทุกชุมชนในตำบล 2) สถาบันการเงินของชุมชนระดับตำบล 3)วัดทุกวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน 4)โรงเรียนทุกโรงเรียน ในตำบลบูรณาการการเรียนรู้กับเศรษฐกิจสังคม 5)สถานประกอบการในตำบล 6)มีสัมมาชีพเต็มพื้นที่ 7)มีทักษะวิชาช่างทุกแขนง 8)มีตลาดชุมชนและการจัดการท่องเที่ยวชุมชน 9) จัดการสิ่งแวดล้อมและพลังงานจัดการขยะ 10)เป็นสังคมที่คนไทยไม่ทอดทิ้งกัน 11)มีองค์กรจัดการอาสาสมัครเพื่อชุมชน 12)พัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชนหมดทุกคน 13)ทุกตำบลเป็นตำบลปลอดภัย 14)นวัตกรรมระบบสุขภาพตำบล 15)แหล่งเรียนรู้ตำบล 16)มีความสามารถในการดึงความสนับสนุนจากภายนอก 17)เป็นตำบลแห่งการทำความดี* ถ้าตำบลสามารถบรรลุเป้าหมายทั้ง 17 จะเป็นตำบลเข้มแข็ง มีสุขภาวะที่สมบูรณ์ เป็นตำบลน่าอยู่ที่สุด รวมกันทั้งประเทศเป็นประเทศไทยที่น่าอยู่ที่สุด

ธรรมนูญตำบลน่าอยู่ใช้กระบวนการจัดทำธรรมนูญสุขภาพตำบลมาดำเนินการ ธรรมนูญสุขภาพมีคุณค่าตรงที่เป็นสิ่งบอกทิศทางในอนาคตของตำบลว่าในอีก 3 ปี 5 ปีข้างหน้า ตำบลของเราจะมีหน้าตาอย่างไร เป็นเครื่องกำหนดการจัดทำแผนงาน โครงการของหน่วยงาน องค์กรและเครือข่ายต่าง ๆ ที่อยู่ในตำบล เป็นพื้นที่สาธารณะในการยึดโยงคน หมู่บ้าน หน่วยงาน องค์กร ให้เข้ามาทำงานร่วมกัน นำไปสู่การทำงานแบบบูรณาการกันอย่างแท้จริง เป็นที่รวมทุนด้านกำลังคน เงิน และอื่น ๆ ก่อให้เกิดการทำงานที่สอดประสานกันไม่ซ้ำซ้อนกัน เกิดการแบ่งปันซึ่งกันและกัน และเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าคนในตำบลมีความรักสามัคคีกัน เพราะธรรมนูญสุขภาพตำบลนั้นเกิดจากการร่วมคิดร่วมทำ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์

จังหวัดสงขลาได้งบมาดำเนินการทั้งสิ้น 22 ตำบล เริ่มต้นด้วยการประชุมทีมวิทยากร ประสานงานกับภาคียุทธศาสตร์คือ ท้องถิ่น จังหวัด และชักชวนเครือข่ายต่าง ๆ ในลักษณะปลายเปิด รับสมัครพื้นที่ตำบลใดสนใจเข้าร่วมโดยเฉพาะตำบลที่มีแกนนำสำคัญประสานงานมา

หรือเป็นตำบลที่คณะทำงานเห็นศักยภาพได้มีการประสานงานเพื่อชักชวนมาร่วมกิจกรรม เมื่อได้รายชื่อตำบลเป้าหมายมาแล้วก็ได้จัดเวทีสร้างความรับรู้และมีส่วนร่วมเพื่อให้ทราบเป้าหมาย ทิศทาง และแนวทางดำเนินการร่วมกัน โดยทีมกลางได้ออกแบบคู่มือในการดำเนินงานอธิบายทำความเข้าใจ ต่อจากนั้นก็ได้เชิญชวนเครือข่ายไปเรียนรู้ยังตำบลต้นแบบ คือ ธรรมนูญสุขภาวะตำบลท่าข้าม พร้อมกับการเดินหน้าคู่ขนานไปจัดเวทีสร้างความเข้าใจกับแกนนำในบางตำบลที่อยู่ในเป้าหมายเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้และนำมาปรับใช้ต่อไป

แนวทางจัดทำธรรมนูญตำบลน่าอยู่

ในขั้นตอนการจัดทำธรรมนูญตำบลน่าอยู่ยังยึดแนวทางการจัดทำธรรมนูญสุขภาพที่แม้มีแนวทางดำเนินการที่ไม่เหมือนกัน แต่ก็มีหลักการร่วมบางประการที่สามารถยึดถือไปด้วยกัน ประกอบด้วยกระบวนการสำคัญ 3 ขั้นตอนที่เรียกอย่างไม่เป็นทางการ ได้แก่

1. “ขาขึ้น”

2. “ขาเคลื่อน”

และ 3. “ขาประเมิน”

โดยในแต่ละขั้นตอนสำคัญยังมีขั้นตอนย่อย ๆ สอดแทรกอยู่ด้วยอีกหลายขั้นตอน ส่วนจะมากจะน้อยหรือจะเพิ่มขึ้นลดลงในการดำเนินการดังกล่าวได้พิจารณาวิเคราะห์ต้นทุนเดิมของพื้นที่ประกอบไปด้วย

ทั้งนี้มีรูปแบบกิจกรรมสำคัญ หรือที่เรียกว่าเป็น “ขาขึ้น” ของกระบวนการที่สามารถดำเนินการได้หลายแนวทางดังนี้

(1) **การจัดประชุมสร้างความเข้าใจ** ในขั้นตอนนี้คณะทำงานกลางจังหวัดประสานแกนนำท้องถิ่นหรือผู้รับผิดชอบนำตัวแทนความคิดจากภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะผู้นำ 4 เสาหลักและตัวแทนความคิดของแต่ละกลุ่มครอบคลุมผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในตำบล ได้แก่ ท้องถิ่น ท้องที่ ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน โรงเรียน กศน. ราชการส่วนภูมิภาค สภาองค์กรชุมชน ปราชญ์ชุมชน กลุ่มอาชีพ กลุ่มวัย เป็นต้น คัดเลือกตัวแทนที่สามารถให้ข้อเสนอแนะและได้รับการยอมรับจากแต่ละกลุ่มจำนวน 30-50 คน และสร้างโอกาสประสานเครือข่ายนอกพื้นที่ รวมเครือข่ายความร่วมมือระดับอำเภอ เช่น พชอ. (คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ) ท้องถิ่นอำเภอ ราชการส่วนภูมิภาค ฯลฯ ร่วมทำความเข้าใจที่มาของโครงการ เป้าหมาย กระบวนการของการจัดทำธรรมนูญตำบลสุขภาวะ

- แนะนำโครงการ คุณค่าของการจัดทำธรรมนูญตำบลสุขภาวะ เรียนรู้ตัวเองโดยผู้เข้าร่วมเสนอปัญหาและศักยภาพหรือสิ่งดีๆ ที่มีในชุมชน กำหนดแนวทาง ความคาดหวังหรือผลที่ชุมชนจะได้รับ เป้าหมายการดำเนินงาน จัดตั้งคณะทำงาน การดำเนินการทำได้หลากหลายรูปแบบ เช่น นำผู้เฒ่าเล่าเรื่องที่มาของตำบล จัดทำ Time Line ศึกษาพัฒนาการของชุมชนเพื่อให้เห็นภาพอดีต ปัจจุบันในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม ทั้งในแง่มุมที่เป็นปัญหาและสิ่งดีๆ ที่เคยมี วิเคราะห์ความสัมพันธ์จนเกิดความชัดเจนร่วมกันถึงเหตุแห่งปัญหาและศักยภาพของตัวเอง เห็นช่องว่างการพัฒนาและร่วมกำหนดอนาคต นำผลที่ได้มากำหนดเป้าหมายการดำเนินงานและจัดตั้งคณะทำงาน ดังตัวอย่างเช่น ธรรมนูญตำบลน่าอยู่ตำบลคูหา ส่วนใหญ่ของตำบลเป้าหมายในสงขลาการดำเนินงานจะมุ่งเน้นการ

ประสานภาคีเครือข่ายในพื้นที่เป็นหลัก นำภาคส่วนต่างๆ มาร่วมกำหนดแนวทาง ค้นหาจุดเน้นที่สำคัญ หลายพื้นที่ใช้วิธีการให้คะแนนด้วยการติดสติกเกอร์ยังประเด็นเป้าหมายทั้ง 17 ประการแล้วลำดับคะแนนเพื่อค้นหาจุดเน้นที่พื้นที่สนใจดำเนินการ มีเพียงบางตำบลที่ผู้นำกำหนดประเด็นสนใจ จากนั้นจึงจะประสานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนั้นมาศึกษาสถานการณ์ปัญหา ศักยภาพ และยกร่างธรรมนูญ หรือให้มีคณะทำงานดำเนินการ

โดยสรุปการเลือกประเด็นเน้นของแต่ละตำบลนั้นเป็นไปใน 3 ลักษณะ ได้แก่ 1.ยึดโยงเป้าหมาย 17 เป้าหมายของตำบลน่าอยู่ โดยมีจุดเน้นไปตามความต้องการของพื้นที่ การดำเนินการมองภาพรวม เช่น อบต.นาหว้า อบต.สนามชัย อบต.คูหา อบต.ทับช้าง

อบต.บ่อแดง โดยมีประเด็นร่วมก็คือ การจัดการขยะ การสร้างสังคมไม่ทอดทิ้งกัน การท่องเที่ยวชุมชน 2.ยึดกลุ่มเป้าหมายเป็นฐานประเด็นดำเนินการอยู่ที่กลุ่มเป้าหมายกำหนด ได้แก่ 1)ยึดกลุ่มผู้สูงอายุ ได้แก่ เทศบาลตำบลปาดังเบซาร์ เทศบาลตำบลท่าช้าง 2)ยึดถือกลุ่มสตรี ได้แก่ อบต.วัดขนุน 3)ยึดถือสมาชิกเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ ได้แก่ ตำบลบ่อยาง ทั้ง 3 กลุ่มมีประเด็นสำคัญคือการสร้างสังคมไม่ทอดทิ้งกัน 4)ยึดภูมินิเวศ ได้แก่ อบต.บางกล่ำดำเนินการคลองบางกล่ำ เทศบาลตำบลพะตงดำเนินการคลองตง(มีประเด็นสำคัญคือการจัดการขยะ) 3.ยึดเป้าหมายหลัก ดำเนินการเพียงบางประเด็น กำหนดมาจากแกนนำหรือคณะทำงาน ได้แก่ 1)ประเด็นการจัดการขยะ เทศบาลตำบลโคกม่วง อบต.เทพา อบต.คลองหรัง อบต.แค อบต.ท่าประดู่ เทศบาลเมืองทุ่งตำเสา 2)ประเด็นสร้างสังคมไม่ทอดทิ้งกัน ได้แก่ อบต.ปากรอ อบต.เกาะใหญ่ อบต.ท่าชะมวง เทศบาลตำบลระโนด อบต.ควนโส

- การจัดตั้งคณะทำงานของพื้นที่ ดำเนินการได้ทั้งในลักษณะเป็นทีมกลาง ช่วยดำเนินการทุกกิจกรรม หรือเป็นคณะทำงานเป็นฝ่ายต่างๆ อาทิ ฝ่ายยกร่าง ฝ่ายรับฟังความเห็น ฝ่ายสื่อสาร ฝ่ายประเมินผล ฝ่ายอำนวยการ ส่วนจะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการให้พิจารณาตามความเหมาะสม

กระบวนการดำเนินงานการจัดทำธรรมนูญตำบลน่าอยู่จังหวัดสงขลา มีขั้นตอนสำคัญได้แก่

1. ดำเนินการโดยคณะทำงานกลางระดับจังหวัด ประกอบด้วย 1.ประชุมคณะทำงานกลาง กำหนดทิศทางดำเนินงาน ประสานงานภาคีเครือข่ายที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ 2.ประชุมสร้างความเข้าใจ

ร่วมกับท้องถิ่นจังหวัด ชวนพื้นที่เป้าหมายมาร่วมสร้างความรับรู้ ความเข้าใจ 3.พัฒนาศักยภาพ ศึกษาดูงานตำบลท่าข้าม 4.สรุปบทเรียน ปิดโครงการ

2. พื้นที่ดำเนินการ มีขั้นตอนสำคัญได้แก่ 1.ทีมกลางร่วมกับพื้นที่จัดประชุมภาคีเครือข่ายภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตามประเด็นหรือจุดเน้นของตำบล เพื่อสร้างความรับรู้ ความเข้าใจ 1 ครั้งร่วมยกร่างธรรมนูญ โดยศึกษาภาพรวมของตำบล สถานการณ์ปัญหา ศักยภาพ ยกร่างธรรมนูญ และจัดตั้งคณะทำงานพื้นที่ 2.ประชุมคณะทำงาน ประมวลข้อเสนอ ยกร่างธรรมนูญ

3. การสร้างการรับรู้ บางพื้นที่มีการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมแต่ส่วนใหญ่เลือกที่จะส่งเอกสารยกร่างให้ครัวเรือนให้ความเห็นชอบ

4. จัดเวทีสาธารณะประกาศใช้ธรรมนูญที่เห็นชอบร่วมกัน

ทั้งนี้การเลือกประเด็นจุดเน้น จำนวนข้อหรือหมวดหมู่แต่ละประเด็น หากเป็นตำบลที่มีความพร้อม มีพื้นฐานการมีส่วนร่วมที่ดี

สามารถดำเนินการได้มากข้อ การดำเนินงานรอบนี้สรุปบทเรียนเดิมที่การจัดทำธรรมนูญสุขภาพมีจำนวนหมวดหมู่และข้อตกลงมากข้อ พบว่าหลายข้อไม่ได้นำไปสู่การปฏิบัติ ประกอบกับตำบลน่าอยู่รอบนี้มีเวลาดำเนินการจำกัด และความพร้อมของแต่ละตำบลไม่เท่ากัน จึงกำหนดแนวทางร่วมกันไว้ว่า เป้าหมายที่ต่ำสุดก็คือ แต่ละประเด็นหรือหมวดหมู่ให้มีข้อตกลงหรือมาตรการที่เป็นรูปธรรมสามารถปฏิบัติได้ ๑ ข้อเป็นอย่างน้อย หรือมากกว่านั้น และไม่ต้องมีจุดเน้นมากประเด็น

(2) ขั้นตอนการดำเนินการยกร่างธรรมนูญ ในการเขียนหรือยกร่างธรรมนูญ หลักการสำคัญก็คือการใช้ความรู้ประกอบการตัดสินใจ การจัดเวทีแต่ละครั้งควรถือโอกาสนำข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สะท้อนปัญหาและศักยภาพมาประกอบการพิจารณา ก่อนที่จะให้ประชาชนได้เสนอแนะความต้องการ เทคนิคง่าย ๆ ที่สามารถนำมาใช้ก็คือการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก SWOT (จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค) หรือวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดสุขภาพที่เกี่ยวข้องของแต่ละประเด็นเป้าหมาย กล่าวคือ วิเคราะห์ลงลึกทั้งด้านตัวบุคคล (ความรู้ ความเชื่อ วิถีชีวิต จิตวิญญาณ) สภาพแวดล้อม (เศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม) และเชิงระบบ (กฎหมาย นโยบาย หน่วยงานรับผิดชอบ) ข้อสำคัญก็คือ วิเคราะห์ให้ถึงรากฐานของปัญหา มองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงของแต่ละปัจจัย ค้นหาจนพบความจริงแท้เห็นช่องว่างอันจะนำมาสู่การกำหนดเป้าหมายของประเด็นนั้น หรือนำสิ่งดี ๆ ที่เคยทำแล้วประสบความสำเร็จในระดับกลุ่มหรือพื้นที่เล็ก ๆ สามารถขยายผลนำมากำหนดเป็นข้อตกลงต่อไป

การยกร่างดังกล่าวสามารถดำเนินการได้หลายแบบ ได้แก่ 1) คณะทำงานร่วมกันยกร่าง จากนั้นนำไปรับฟังความเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือ 2)รับฟังความเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่ม นำมาประมวลผล ยกร่าง

- การเขียนธรรมนูญหรือข้อตกลงดังกล่าวดำเนินการใน 2 ระดับ

1. เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาหรือนโยบายสาธารณะในระดับตำบลที่มาจากการมีส่วนร่วม ข้อตกลงที่ได้จะมีลักษณะเป็นเป้าหมายเชิงนโยบายหรือทิศทางการพัฒนาของพื้นที่ เหมาะสำหรับพื้นที่ซึ่งมีความพร้อม มีความร่วมมือค่อนข้างดี ต้องการแผนการพัฒนาที่มีส่วนร่วม

2. หากเป็นตำบลเพิ่งเริ่มเข้าสู่การพัฒนา สามารถเลือกเป้าหมายสำคัญที่สนใจจริง ๆ เป็นประเด็นร่วมและเห็นพ้องต้องกัน ไม่จำเป็นต้องมากประเด็น เขียนข้อตกลงในเชิงมาตรการหรือมุ่งไปสู่การปฏิบัติที่เข้าใจง่าย มุ่งเน้นแก้ปัญหาชุมชน หรือนำข้อตกลงหรือมาตรการดี ๆ ที่มีการปฏิบัติมาแล้วนำมาต่อยอดขยายผล

การเขียน “ข้อตกลง” หรือ “กติกาชุมชน” “สัญญาใจ” “ชันชี” หรือธรรมนูญตำบลนั้น ควรเขียนให้เห็นรูปธรรม เข้าใจง่าย สามารถปฏิบัติได้ง่าย สร้างพลังความร่วมมือได้ง่าย หากเป็นหน้าที่ของหน่วยงานให้ระบุเจ้าภาพที่จะรับผิดชอบอย่างชัดเจน

ทั้งนี้มีระยะเวลาดำเนินการต่อรอบของธรรมนูญ 3-5 ปี

ธรรมนูญสุขภาพในระยะหลัง เริ่มมีการเขียนข้อตกลงที่นำผลการวิเคราะห์ดังกล่าวมานำเสนอในลักษณะคำเชิงนโยบายที่สั้นกระชับ มีพลัง เข้าใจง่าย

การสื่อสาร ควรมีการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้เป็นระยะ สร้างช่องทางใหม่ๆ เช่น กลุ่ม Line ตำบล การ Live ผ่าน Social Media

ข้อค้นพบจากการทำธรรมนูญตำบลน่าอยู่ หลายตำบลได้ปรับกิจกรรมที่กำลังดำเนินการเข้ามาในการจัดทำธรรมนูญตำบลเพื่อสร้างความเชื่อมั่น และสร้างกระแสความตื่นตัว มีการนำข้อตกลงที่ผ่านการรับฟังความเห็นและเห็นชอบร่วมกันในการประชุมนำไปสู่การปฏิบัติแล้วสื่อสารสร้างการรับรู้ แม้จะเป็นการข้ามขั้นตอนแต่ก็มีส่วนทำให้เกิดพลังและความเชื่อมั่นที่ดี ช่วยลดความรู้สึกว่ามีแต่การเขียนอยู่ในกระดาษไม่มีผลในทางปฏิบัติ เช่น ธรรมนูญตำบลคูหา กำลังจะจัดกิจกรรม “คูหาแรกวา” ย้อนอดีตชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับธรรมนูญตำบลจึงนำไปสู่การปฏิบัติ ทม.ปาดังเบซาร์ จัดทำธรรมนูญตำบลพหุวัฒนธรรม ผสมผสานการอยู่ร่วมกันของ 3 วัฒนธรรมได้แก่ ไทยพุทธ มุสลิม และจีน มีข้อตกลงการใช้ผู้สูงอายุช่วยดูแลคนยากลำบาก ผู้ป่วยติดเตียง หรือตำบลบางกล่ำ มีกิจกรรมล่องคลองเก็บขยะ หรือปลูกต้นไม้ ควบคู่กับการจัดสภาผู้นำชุมชนรับฟังความเห็นต่อร่างธรรมนูญ หรือธรรมนูญเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ตำบลบ่อยาง ลงทำกิจกรรมห้องเรียนประจำเดือนในแต่ละชุมชนเพื่อลด

รายจ่ายในครัวเรือน สร้างความสัมพันธ์ให้กับสมาชิกในชุมชนแออัด ควบคู่ไปกับการลงจัดทำเวทีรับฟังความเห็นต่อร่างธรรมนูญตำบล

(3) **การจัดสมัชชาตำบลสุขภาวะ** ขั้นตอนนี้ทีมงานควรนำเอกสารที่ได้ยกร่างสื่อสารไปยังประชาชนกลุ่มเป้าหมาย หากสามารถส่งให้ทุกครัวเรือนได้ก็เป็นการดี ก่อนที่จะจัดประชุมประชาคมหรือจะเรียกว่าสมัชชาสุขภาพตำบลก็ได้ เพื่อสร้างพลังและดำเนินการให้เป็นประเด็นสาธารณะอย่างเต็มตัว โดยเลือกวันสำคัญที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมได้มาก เชิญผู้นำท้องถิ่น ท้องที่ ผู้นำศาสนาประชาชน หน่วยงานต่างๆ จำนวน 200-400 คน แจกเอกสารร่างธรรมนูญฯ หาฉันทามติต่อร่างธรรมนูญตำบล โดยนำเสนอทีละข้อหรือนำเสนอเป็นภาพรวม ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม หรือหาข้อยุติที่เป็นความเห็นร่วม ให้ความเห็นชอบต่อร่างธรรมนูญ หากทุกคนเห็นชอบต่อร่างธรรมนูญดังกล่าว สามารถประกาศใช้ธรรมนูญตำบลในกิจกรรมนี้ไปด้วยกันเลยก็ได้ กรณีที่มีความเห็นต่าง ให้รับไว้เพื่อพิจารณา นำไปปรับปรุง นำข้อตกลงที่ผ่านการเห็นชอบแล้ว

มาประกาศใช้ไปก่อนจากนั้นจัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่ให้กับแต่ละครัวเรือน

การจัดสมัชชาตำบล อาจมีนิทรรศการ การแสดง การนำเสนอเรื่องเด่นของตำบล สอดแทรกการสร้างอัตลักษณ์ความภาคภูมิใจ ความรักความสามัคคีของคนในตำบล หรือมีกิจกรรมอื่นที่สามารถปลุกเร้า สร้างแรงบันดาลใจ หรือใช้พิธีกรรมทางศาสนาตามความเหมาะสม

ทั้งนี้การประกาศใช้ธรรมนูญตำบล ฝ่ายอำนวยการสามารถเลือกใช้กลยุทธ์ที่สร้างสรรค์ เหมาะสม เช่น จัดเวทีประชาคมมีการทำ MOU คณะทำงานฝ่ายประชาสัมพันธ์มีการจัดพิมพ์ธรรมนูญเผยแพร่ในรูปแบบเอกสารสาธารณะ ทำป้ายประกาศ ประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ

แนวทางดำเนินการ "ขาขึ้น"
ที่พื้นที่สามารถเลือกใช้ตามความเหมาะสม หรือนำไปปรับใช้

แนวทางที่ 1	แนวทางที่ 2	แนวทางที่ 3
1.การเตรียมความพร้อมของพื้นที่/แกนนำ/ประเด็น ท้องถิ่นหรือแกนนำเชิญผู้ที่เกี่ยวข้อง 30-50 คน ประกอบด้วย ท้องถิ่น ท้องที่ ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ตัวแทนอาชีพ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา ข้าราชการส่วนภูมิภาค สื่อชุมชน ให้ครอบคลุมพื้นที่/ตัวแทนความคิดขอความเห็นต่อเป้าหมายการดำเนินการตำบลสุขภาวะ จุดเน้นและจัดตั้งคณะทำงาน 15-20 คน 2.ประชุมคณะทำงานนำแนวทางที่ได้รับมอบหมายยกร่างธรรมนูญฯ ร่างที่ 1 3.จัดเวทีรับฟังความคิดเห็น/สื่อสารสาธารณะ -มีเวทีระดับหมู่บ้านหรือตามกลุ่มเป้าหมาย	1.การเตรียมความพร้อมของพื้นที่/แกนนำ/ประเด็น โดยจัดตั้งคณะทำงาน 15-20 คน 2.ท้องถิ่นเชิญผู้ที่เกี่ยวข้อง 30-50 คน ประกอบด้วย ท้องถิ่น ท้องที่ ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ตัวแทนอาชีพ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา ข้าราชการส่วนภูมิภาค สื่อชุมชน ให้ครอบคลุมพื้นที่/ตัวแทนความคิด นำผู้เฒ่าผู้แก่เล่าเรื่องความเป็นมาของตำบล สร้างความรู้สึกร่วม คณะทำงานนำเสนอแนวทางตำบลสุขภาวะ เป้าหมาย จุดเน้น และยกร่างธรรมนูญฯ ร่างที่ 1 3.จัดเวทีรับฟังความเห็นจำนวนครั้งตามความเหมาะสม -มีเวทีระดับหมู่บ้านหรือตามกลุ่มเป้าหมาย -หรือจัดทำแบบสอบถามรายครัวเรือน	1.การเตรียมความพร้อมของพื้นที่/แกนนำ/ประเด็น โดยจัดตั้งคณะทำงาน 15-20 คน บูรณาการความร่วมมือกับงบกองทุนสุขภาพตำบลหรืออื่นๆ 2.เชิญผู้ที่เกี่ยวข้อง 30-50 คนประกอบด้วย ท้องถิ่น ท้องที่ ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ตัวแทนอาชีพ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา ข้าราชการส่วนภูมิภาค สื่อชุมชน ให้ครอบคลุมพื้นที่/ตัวแทนความคิด นำผู้เฒ่าผู้แก่เล่าเรื่องความเป็นมาของตำบล ประสานวิทยากรจังหวัดร่วมถอดบทเรียนการพัฒนาในพื้นที่สร้างความรู้สึกร่วม คณะทำงานนำเสนอแนวทางตำบลสุขภาวะ เป้าหมาย จุดเน้น และยกร่างธรรมนูญฯ ร่างที่ 1

แนวทางที่ 1	แนวทางที่ 2	แนวทางที่ 3
4.คณะทำงานปรับปรุงธรรมนูญฯ ร่างที่ 2 เตรียมจัดเวทีตำบล 5.จัดเวทีสมัชชาระดับตำบล เชิญตัวแทนหมู่บ้าน ท้องถิ่น ท้องที่ ผู้นำศาสนา กลุ่มอาชีพ และภาคีการพัฒนาต่างๆ 200-500 คน ร่วมตัดสินใจ ให้ความเห็นชอบและประกาศใช้ธรรมนูญฯ 6.จัดพิมพ์ธรรมนูญฯ เผยแพร่ทุกครัวเรือน	4.ประชุมคณะทำงานปรับปรุงร่างธรรมนูญฯ อีกครั้ง 5.จัดเวทีสมัชชาตำบล เชิญตัวแทนหมู่บ้าน ท้องถิ่น ท้องที่ ผู้นำศาสนา กลุ่มอาชีพ และภาคีการพัฒนาต่างๆ 200-500 คน นำเสนอร่างธรรมนูญฯ ร่วมตัดสินใจรับรอง ให้ความเห็นชอบและประกาศใช้ธรรมนูญฯ 5.จัดพิมพ์ธรรมนูญฯ เผยแพร่ทุกครัวเรือน	3.จัดเวทีรับฟังความเห็นจำนวนครั้งตามความเหมาะสม -มีเวทีระดับหมู่บ้าน หรือตามกลุ่มเป้าหมาย -หรือจัดทำแบบสอบถามรายครัวเรือน 4.ประชุมคณะทำงานปรับปรุงร่างธรรมนูญฯ อีกครั้ง 5.จัดเวทีสมัชชาตำบล เชิญตัวแทนหมู่บ้าน ท้องถิ่น ท้องที่ ผู้นำศาสนา กลุ่มอาชีพ และภาคีการพัฒนาต่างๆ 200-500 คน ร่วมตัดสินใจ ร่วมตัดสินใจรับรอง ให้ความเห็นชอบ 6.เลือกวันสำคัญของชุมชนประกาศใช้ธรรมนูญฯ 7.จัดพิมพ์ธรรมนูญฯ เผยแพร่ทุกครัวเรือน

(4) การนำไปสู่การปฏิบัติ หรือ "ขาเคลื่อน"

หลังจากประกาศใช้ที่ถือว่าเป็นการทำสัญญาประชาคมต่อสาธารณะร่วมกันแล้ว บางแห่งสามารถจัดตั้งให้มีกลไกขับเคลื่อนโดยเฉพาะ เช่น สำนักธรรมนูญสุขภาวะตำบลชะแล้ เป็นเจ้าภาพหลักในการประสานการขับเคลื่อนให้เกิดผลการปฏิบัติตามธรรมนูญสุขภาพตำบล หรือท้องถิ่นที่เป็นเจ้าภาพหลักนำเข้าสภาออกมาเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่น หรือเข้าแผนพัฒนาท้องถิ่น ทั้งนี้ข้อตกลงดังกล่าวสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ 3 แนวทางดังนี้

1. สมาชิกที่เป็นประชาชนในตำบลดำเนินการเองตามข้อตกลงโดยไม่จำเป็นต้องใช้งบประมาณ

2. ท้องที่หรือท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำเข้าแผนพัฒนาเพื่อสนับสนุนงบประมาณดำเนินการตามธรรมนูญ หรือเสริมหนุนการขับเคลื่อนด้วยการประชาสัมพันธ์ การนำผลงานไปสื่อสารกับสาธารณะสร้างการรับรู้ กระตุ้นให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง

3. หน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุน โดยประสานงานเครือข่ายที่มีอำนาจหน้าที่ มีภารกิจที่สามารถให้การสนับสนุนมาร่วมกันดำเนินกิจกรรมตามข้อตกลง

นอกจากนี้ในแต่ละปีตำบลโดยฝ่ายอำนวยการสามารถกำหนดวาระร่วมของพื้นที่ หาจุดเน้นในการดำเนินการตามธรรมนูญ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ท้องถิ่น ท้องที่ หน่วยงานส่วนภูมิภาคมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละหมวดนำธรรมนูญไปสู่การปฏิบัติ เช่นนั้นแล้ว การมีภาคีความร่วมมือที่รู้สึกเป็นเจ้าของร่วมจะทำให้ธรรมนูญที่เขียนไว้ในแต่ละข้อนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างครอบคลุม

(5) **การติดตามประเมินผล หรือ “ขาประเมิน”** ควรจัดให้มีคณะทำงานติดตามประเมินผล จัดการความรู้เป็นการเฉพาะ ธรรมนูญสุขภาพบางแห่งภาคอิสานก็มีการดำเนินการถึงขนาดเก็บข้อมูลจากแต่ละครัวเรือนนำมาประกอบการดำเนินงาน หรือให้มีการรายงานผลในการประชุมสาธารณะในแต่ละปี มีการสรุปบทเรียนการกำหนดมาตรการทางสังคมกรณีไม่ได้ปฏิบัติตาม คณะทำงานฝ่ายประชาสัมพันธ์เองก็ควรมีการเผยแพร่สิ่งดี ๆ ที่เป็นความสำเร็จไปสู่สาธารณะจะเป็นอีกกลยุทธ์หนึ่งในการกระตุ้น สร้างกำลังใจและแรงจูงใจในการดำเนินการ

(6) **การทบทวนธรรมนูญตำบล** ควรให้มีการกำหนดไว้ในธรรมนูญฯ สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ทุก 3-5 ปี บางข้อตกลงที่ได้ดำเนินการจนประสบความสำเร็จ ปัญหาที่เกิดหมดสิ้นแล้วหรือมีการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ไปแล้วอาจประกาศสิ้นสุดหรือมีการปรับปรุงใหม่ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง

ทั้งหมดนี้ก็คือขั้นตอนโดยย่อของการจัดทำธรรมนูญสุขภาพที่คัดกรองมาจากประสบการณ์ตรงในพื้นที่ มีทั้งวิธีการ มีทั้งตัวอย่างพร้อมกับวิเคราะห์ปัจจัยประกอบต่าง ๆ นานา ส่วนหนึ่งผสมผสานความรู้จากการลงมือทำธรรมนูญตำบลน่าอยู่ แต่หาใช่เป็นสูตรสำเร็จตายตัวเสมอไปไม่ ด้วยบริบทและเป้าหมายการดำเนินงาน พร้อมกับปัจจัยภายนอกที่จะมีผลเป็นพลวัตรแต่ละที่มีไม่เหมือนกัน แม้แต่ในการดำเนินการดังกล่าวระยะเวลาจะดำเนินการสั้นหรือยาวก็ขึ้นอยู่กับความอิ่มตัวและความสมบูรณ์ของข้อมูล การมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของ ไม่จำเป็นจะต้องเหมือนกัน

ปัจจัยเสริมในการจัดทำธรรมนูญรอบนี้ มีปัจจัยเสริมที่สำคัญก็คือการทำงานร่วมกับเครือข่าย โดยมีเครือข่ายและกระบวนการสำคัญดังนี้

1. ศปจ.อำเภอ ในบางตำบลที่มีเป้าหมายสร้างสังคมไม่ทอดทิ้งกัน จะนำงบประมาณที่ช่วยเหลือคนยากลำบากฯ ตามสภาพปัญหาและงบตรวจสอบข้อมูลลงไปร่วมดำเนินการ ทำให้เกิดผลของการขับเคลื่อนข้อตกลงหรือธรรมนูญไปในตัว โดยพิจารณาเงื่อนไขที่สอดคล้องกับธรรมนูญ

2. การทำงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา ในส่วนพื้นที่ดำเนินการศูนย์สร้างสุขตำบล ต่อยอดงานของกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพที่จำเป็นต่อสุขภาพจังหวัด และโครงการบูรณาการสร้างสุขภาพอนามัยภาคประชาชนจังหวัดสงขลา โดยนำข้อมูลที่ได้สำรวจไว้แล้วมาขยายผลต่อในส่วนการดูแลคนพิการ ผู้สูงอายุ คนยากลำบากและมีกิจกรรมเสริมในช่วงการรับฟังความเห็นโดยการให้ความรู้ร่วมกันทำน้ำยาเอนกประสงค์ น้ำหมักชีวภาพ เพื่อสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่น อาศัยรูปธรรมของกิจกรรมต่อยอดเป็นข้อตกลงหรือธรรมนูญตำบล

3. การทำงานยึดเป้าหมายร่วม 4PW โดยเฉพาะการจัดการขยะ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ดูแลกลุ่มคนเปราะบางทางสังคม

4. การทำงานร่วมกับเครือข่าย พชอ.โดยเฉพาะการดูแลคนพิการ ผู้สูงอายุ คนด้อยโอกาส

5. การทำงานร่วมกับกลุ่มสตรีหรือกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัด นำธรรมนูญไปสู่การของบสนับสนุนกลุ่มสตรี สร้างความเข้มแข็งของสตรีมาช่วยเหลือสมาชิกที่ยากลำบาก

6. การทำงานร่วมกับโครงการ Node Flagship สสส.สงขลา โดยเฉพาะการดูแลคนพิการ คนยากลำบาก

7. การทำงานร่วมกับท้องถิ่นจังหวัด โดยเฉพาะประเด็นการจัดการขยะ

8. แกนนำสำคัญทำหน้าที่ประสานงาน มีความหลากหลาย ประกอบด้วย นายกอปท. ปลัดอปท. หน.สำนักปลัด ผอ. กองสาธารณสุข ผอ.กองสวัสดิการชุมชน แกนนำสตรี พัฒนากร สสอ.

บทสรุป

รูปแบบของธรรมนูญตำบลน่าอยู่จังหวัดสงขลา จากบทเรียนการจัดทำธรรมนูญสุขภาพที่ผ่านมา คือ ให้มีจำนวนข้อตกลงหรือมาตรการไม่มากข้อ เน้นให้เกิดรูปธรรมที่สามารถดำเนินการได้โดยชุมชน และข้อเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบางมาตรการสามารถดำเนินการขับเคลื่อนสร้างรูปธรรมควบคู่กับการดำเนินการ

โดยมีประเด็นร่วมสำคัญ ได้แก่ การจัดการขยะ และการสร้างสังคมไม่ทอดทิ้งกัน

ธรรมนูญสุขภาพตำบลเกิดขึ้นได้ไม่ยาก แต่เกิดขึ้นแล้วเป็นที่ยอมรับ สามารถนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกันได้หรือไม่นับเป็นโจทย์ท้าทายยิ่ง หลายพื้นที่เร่งรีบดำเนินการ จัดกระบวนการแบบรวบรัดให้แล้วเสร็จ กลับไปใช้วิธีการทำงานในรูปแบบเดิมที่เคยทำโดยปราศจาก

การมีส่วนร่วม หรือเขียนกันเองในหมู่ผู้นำไม่กี่คนแล้วนำมาประกาศใช้ พลังการมีส่วนร่วมจึงไม่เกิด ทำให้ธรรมนูญสุขภาพลดคุณค่าลงไม่ต่างจากกระดาษเปื้อนหมึก เช่นนี้แล้วหาใช่เป้าหมายของการดำเนินการไม่

การจัดทำธรรมนูญสุขภาพที่ควรจะเป็น จัดเป็นกระบวนการเชิงคุณภาพนำไปสู่การสร้างความยั่งยืนมากกว่าหวังผลเชิงปริมาณ ปัจจัยความสำเร็จพื้นฐานจึงมาจากหลายอย่างรวมกัน ตั้งแต่ความเชื่อมั่นในเครื่องมือหรือกระบวนการของผู้นำ การสื่อสารสร้างความเข้าใจต่อประชาชน ทำให้ชาวบ้านเข้าใจง่าย การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่ดีจะนำไปสู่การทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมีส่วนร่วมและรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมอย่างแท้จริง

ขณะเดียวกัน ผู้บริหารท้องถิ่นก็เป็นอีกปัจจัยความสำเร็จ แม้จะไม่ได้เข้ามาเป็นแกนนำหลักก็ควรให้ความเห็นชอบ และให้อิสระต่อการดำเนินงาน ดังนั้น การเลือกประเด็นควรสอดคล้องกับภาระงานที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่หลักของท้องถิ่นอยู่แล้ว จะได้รับความร่วมมือและขับเคลื่อนง่าย งานธรรมนูญสุขภาพตอบสนองโจทย์การแก้ปัญหาและชุมชนได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน การที่มีท้องถิ่นเข้ามาร่วมจะทำให้มีงบประมาณหนุนเสริมที่เหมาะสมกับการขับเคลื่อนงาน

ปัจจัยสำคัญที่สุดก็คือมีการทำงานเป็นทีม ทั้งในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ แบ่งงานกันตามความรู้ความสามารถ ไม่ผูกติดกับตัวบุคคลจนเกินไป และอย่าลืมว่าการรับฟังความเห็นแต่ละประเด็นควรมีองค์ประกอบผู้เข้าร่วมครบครอบคลุมผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ทีมกลางควรมีกลวิธีกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน เห็นประโยชน์ร่วมกัน หากสอดคล้องกับภารกิจของแต่ละหน่วยงานที่มาร่วมกิจกรรมมีเป้าหมายที่ตรงกันแล้วจะทำให้สามารถดำเนินการควบคู่ไปกับการขับเคลื่อนงานของแต่ละหน่วยงานภาคี จะช่วยให้เกิดผลระยะสั้นสร้างความเชื่อมั่น การทำงานทุกครั้งอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมเติมเต็มหรือบูรณาการงบประมาณไปด้วยกันเพื่อกระชับเวลา และใช้ประโยชน์

กิจกรรมที่กำลังดำเนินการไปด้วย ลดความซ้ำซ้อนและภารกิจงานที่จะเพิ่มเข้ามาของคณะทำงาน และไม่ลืมที่จะเชื่อมโยงกับภาคีต่าง ๆ ทั้งในและนอกพื้นที่ เช่น ร่วมกับงานเขตสุขภาพ ศปจ. 4Pw Node สสส. จังหวัด/อบจ. พชอ. กองทุนสุขภาพตำบล ฯลฯ

คณะทำงานควรทำความเข้าใจกิจกรรมให้ครบกระบวนการ "ขาขึ้น" "ขาเคลื่อน" "ขาประเมิน" เพื่อให้เกิดการเสริมหนุนกันและกัน

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

หัวใจของงานธรรมนูญคือการสร้างการมีส่วนร่วมและความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีลักษณะการทำงานที่เน้นการใช้ Soft Power อยู่บนฐานปฏิสัมพันธ์ ความเชื่อมั่น ความไว้วางใจในหมู่คนที่เกี่ยวข้อง ทำให้ใช้เวลาและพลังในการดำเนินงานเป็นอย่างมาก แกนนำดำเนินการในพื้นที่เดิมมีภารกิจมากอยู่แล้ว อาจส่งผลให้ขาดพลังในการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง หรือไม่ก็ประสบปัญหาการเมืองท้องถิ่น เมื่อผู้บริหารเปลี่ยนนโยบายเปลี่ยน ผู้บริหารท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญขับเคลื่อนยาก

ข้อควรระวังก็คือ ความไม่ต่อเนื่องของกิจกรรม ตั้งแต่ "ขาขึ้น" "ขาเคลื่อน" "ขาประเมิน"

นอกจากนั้นยังต้องยอมรับความจริงในด้านความรู้ที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยเฉพาะพื้นที่รอบนอกห่างไกล อันเป็นข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง จำเป็นที่จะต้องมีการเสริมหนุนด้านวิชาการจากภายนอกให้กับภาคีเครือข่ายที่ร่วมดำเนินงาน

และไม่ลืมว่าธรรมนูญเป็นเพียงกติกา ไม่มีบทบังคับ/บทลงโทษตามกฎหมาย เว้นแต่ว่าข้อตกลงนั้นอ้างอิงกับกฎหมายที่มีอยู่และมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการได้

ธรรมนูญชุมชนเปราะบาง ช่วยเหลือคนเปราะบางด้วยกัน

หญิงวัยกลางคนตัวเล็ก ๆ ราวกับเด็กน้อยคนหนึ่ง นั่งอยู่ในรถสามล้อพ่วงข้าง มีหลังคากันความร้อน คนขับเป็นชายสูงอายุ ทั้งคู่ตระเวนสัญจรไปทั่วย่านเขตเมืองกลายเป็นภาพที่หลายคนคุ้นตา

พี่อ้น–บุณย์บังอร กับลุงนิพนธ์ ชนะโชติ สองสามีภรรยา ณ วันนี้พวกเขาเป็นผู้ประกอบการธุรกิจขายไอติมโบราณและข้าวนึ่งในชุมชนแหลมสนอ่อน ทั้งคู่แบกรับภารกิจอันหนักอึ้งจากการเป็นแกนนำชุมชนกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนแหลมสนอ่อน เทศบาลนครสงขลา ในการนำพาสมาชิกร่วมสามสิบกว่าชีวิตต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิในการเช่าที่ดินทำกินและอยู่อาศัยที่เป็นปัญหายืดเยื้อมายาวนาน

เขตเมืองจัดเป็นพื้นที่พิเศษ ดูเผิน ๆ แล้วอุดมไปด้วยความพร้อมพรั่งของทรัพยากร เปี่ยมความเจริญ ความทันสมัย ผู้คนจำนวนมากมีฐานะทางเศรษฐกิจ มีการศึกษา มีรายได้มั่นคง แต่หารู้ไม่เมื่อเจาะลึกลงไปถึงเนื้อในกลับพบแต่ปัญหานานาที่หมักหมม และไม่มีใครใส่ใจแก้ไข ด้วยเหตุเช่นนี้ เครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ตำบลบ่อยาง จำนวน 7 กลุ่ม 7 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนแหลมสนอ่อน ชุมชนหัวป้อม ชุมชนหัวป้อมโซน 5 ชุมชนกุโบร์ ชุมชนมิตรเมืองลุง ชุมชนหลังวิทยาลัยอาชีวะและชุมชนพาณิชย์สำโรง จึงได้รวมตัวกันจัดทำ

ธรรมนูญตำบลน่าอยู่เพื่อดูแลสมาชิกของกลุ่มกันเอง ด้วยความเป็นชุมชนที่ประสบปัญหาเรื่องการเช่าที่ดินที่อยู่อาศัยในพื้นที่ตำบลบ่อยาง สมาชิกส่วนใหญ่เป็นคนจากต่างถิ่น เกือบทุกภูมิภาคของประเทศ สัญจรเร่ร่อนเข้ามาทำเพื่อหวังงานและรายได้ยังชีพ ต่างมาอาศัยในพื้นที่ตำบลบ่อยางมานานจนกลายเป็นสมาชิกของชุมชน แต่ก็ยังมีปัญหาพื้นฐานในหลายด้านจำเป็นที่จะต้องรวมตัวกันเพื่อสร้างความเข้มแข็งขององค์กร โดยมีชุมชนแหลมสนอ่อนเป็นแกนนำ

ชุมชนแหลมสนอ่อน

สถานที่ตั้งของชุมชนแหลมสนอ่อน จัดอยู่ในทำเลที่เรียกได้ว่าทำเลทองของนครสงขลาที่รอการพัฒนา ผู้บริหารเทศบาลหลายยุคที่ผ่านมาก็พยายามหาโครงการที่จะเข้ามาพัฒนาพื้นที่ แต่ก็ยังทำไม่ได้ด้วยปัญหาของการใช้กรรมสิทธิ์ที่ดินของชุมชนที่ส่วนใหญ่

เป็นผู้ประกอบการอยู่อาศัยในพื้นที่มากว่า 30 ปีในฐานะคนอพยพมาอาศัยที่ราชพัสดุ กรมธนารักษ์ แต่ไม่ได้ทำสัญญาเช่าให้ถูกต้อง ที่นี่มีประชากรราว ๆ 200 คน 80 ครัวเรือน ถูกรัฐบาลสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ จัดระเบียบชายหาดสมิหลาแล้วก็ให้มาอยู่อาศัยที่นี่ โดยไม่ได้ทำสัญญาให้เป็นกิจลักษณะ สมาชิกเริ่มสร้างบ้านทำร้านอาหารประกอบกิจการของตนมานับสิบปี ไฟฟ้าที่ได้เป็นไฟชั่วคราว น้ำก็เป็นน้ำบาดาลเจาะเองหรือซื้อน้ำทาน เทศบาลนครสงขลาได้ขอเช่าพื้นที่ใช้ประโยชน์มานานพอกันแต่ก็ไม่มีโอกาสได้พัฒนาโครงการใดเป็นรูปธรรม ชุมชนก็ไม่สามารถใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพราะไม่ได้มีกรรมสิทธิ์เช่าใช้ประโยชน์อย่างถูกต้อง แต่ก็ไม่ใช่ผู้บุกรุก จนกระทั่งล่าสุดก็คือธนารักษ์จะให้ชุมชนเช่าที่ให้ถูกต้อง

การเป็นชุมชนเปราะบางทำให้เข้าใจสภาพปัญหาของคนเปราะบางด้วยกัน เมื่อมีโอกาสได้ร่วมกับ ศปจ.สงขลาเก็บข้อมูลคนยากลำบากและเปราะบางทางสังคม (คนพิการ คนยากไร้ คนไร้รัฐ คนเร่ร่อน ผู้ป่วยติดเตียง ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง เด็กกำพร้า คนที่ช่วยตัวเองไม่ได้เป็นภาระที่สังคมต้องดูแล) ในพื้นที่ตำบลบ่อยาง จึงเป็นที่มาของกิจกรรมที่ได้ร่วมกันดูแลคนยากลำบากฯ ในชุมชนทั้งในพื้นที่ชุมชนและนอกชุมชน

การดำเนินงานดังกล่าวอาศัยภาวะผู้นำของชุมชน ได้แก่ พี่อ้น–บุณย์บังอร ชนะโชติ และคุณนิพนธ์ ชนะโชติ เป็นแกนนำสำคัญ ร่วมกับคณะทำงานของศูนย์ประสานงานภาคีพัฒนาอำเภอเมือง มาหนุนเสริม ดำเนินการในลักษณะชุมชนไม่ทอดทิ้งกัน โดยมีกิจกรรมสำคัญประกอบด้วย

๑. กิจกรรม “ห้องเรียนประจำเดือน” สนับสนุนผู้สูงอายุให้มีกิจกรรมความสัมพันธ์ในกลุ่มของตนดำเนินการกิจกรรมสำคัญได้แก่ การลดขยะเปียกในครัวเรือน นำมาใช้ประโยชน์เพื่อการปลูกผัก การนำวัสดุเหลือใช้มาใช้ประโยชน์ การลดรายจ่ายเสริมรายได้ การดูแลสุขภาพ ฯลฯ การจัดกิจกรรมแต่ละครั้งจะมีผู้สูงอายุจากชุมชนรอบข้างและข้าราชการเกษียณมาร่วม โดยมีเครือข่ายสวนผักคนเมืองหาดใหญ่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย เทศบาลนครสงขลา องค์การบริหารส่วนจังหวัด โครงการ Node สสส.สำนัก 6 ฯลฯ มาร่วมสนับสนุน

เศรษฐกิจพอเพียง

2. ปลูกผักในป่าสน ทำซุ้มตำลึง ใช้ประโยชน์ใบตำลึงยันลูกตำลึง พร้อมกับนำขยะเปียก ขยะของเก่ามาทำปุ๋ยหมัก รายได้ส่วนหนึ่งนำมาดูแลสมาชิกที่ยากลำบาก

3. ศูนย์แบ่งปันผ้าสร้างสุข ร่วมกับสมาคมอาสาสร้างสุข นำเสื้อผ้ามือสองที่ได้รับการบริจาคมาแบ่งปันส่งต่อให้กับสมาชิกที่ต้องการ ส่วนหนึ่งนำไปจำหน่ายสร้างรายได้

4. การระดมทุนด้วยการจัดตั้งกองทุนกลาง มีการจัดเลี้ยงน้ำชาร่วมกับเครือข่ายต่าง ๆ ในพื้นที่

5. ร่วมกับศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัด นำเคสที่ผ่านการตรวจสุขภาพพื้นฐานมาร่วมฟื้นฟูโดยกิจกรรมชุมชนบำบัด

6. ร่วมแก้ปัญหาคนยากลำบากและเปราะบางทางสังคม ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สนง.พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด กองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพฯ สนง.พัฒนาชุมชนจังหวัด เทศบาลนครสงขลา อำเภอเมือง ศูนย์ประสานงานหลักประกันสุขภาพภาคประชาชนอำเภอเมือง สมาคมอาสาสร้างสุข ฯลฯ ในการแก้ปัญหา

การเข้าไม่ถึงสิทธิ์พื้นฐาน ประสานงานการทำบัตรประชาชน การสร้างอาชีพและรายได้

จากทุนเดิมที่กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนแหลมสนอ่อนดำเนินการต้องการขยายผลไปสู่สมาชิกอื่น ๆ ในตำบล จึงได้รวมตัวกันเป็นเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ตำบลบ่อยาง ปัจจุบันเครือข่ายมีสมาชิกรวมกันได้ประมาณ 1,000 คนได้รวมตัวกันเป็นเครือข่ายเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2561 จากจำนวนสมาชิกทั้งหมดได้มีการสำรวจและเก็บข้อมูลพบว่า มีสมาชิกประมาณ 30% คุณภาพชีวิตอยู่ในเกณฑ์เป็นกลุ่มเปราะบางทางสังคมที่ต้องการความช่วยเหลือและการดูแลคุณภาพชีวิต ซึ่งสามารถแยกประเด็นปัญหาของคุณภาพชีวิตดังกล่าวได้เป็น 4 ประเด็นดังนี้

1. ปัญหาด้านสุขภาพ เช่น มีโรคประจำตัว โรคเรื้อรัง เป็นผู้พิการ เป็นผู้ป่วยติดเตียง ติดบ้าน

2. ปัญหาด้านเศรษฐกิจ เช่น มีฐานะยากจน ไม่มีอาชีพที่ชัดเจน มีหนี้สินล้นพ้นตัว ผู้สูงอายุมีภาระในการดูแลเด็ก ๆ หรือลูกหลาน

3. ปัญหาด้านสังคม เช่น ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ยาก มองโลกในแง่ลบมากกว่าแง่บวก มีความเครียดสูงเป็นเด็กหรือผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง

4. ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด อากาศถ่ายเทไม่สะดวก มีขยะและเป็นแหล่งเสื่อมโทรม

สาเหตุของปัญหามาจากหลายสาเหตุ ได้แก่

1. พฤติกรรมส่วนบุคคล ในด้านสุขภาพจากการเจ็บป่วย ขาดความรู้ในการดูแลสุขภาพ ขาดแหล่งอาหารคุณภาพ ไม่สามารถผลิตอาหารด้วยตัวเอง ไม่สามารถดูแลตัวเองได้ ด้อยการศึกษา จำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพและสร้างระบบมารองรับ รวมไปถึงพฤติกรรมเสี่ยงจากการเล่น หวย ติดการพนัน

2. ด้านสภาพแวดล้อม เกิดมาจากครอบครัวที่ยากจน เป็นครอบครัวเร่ร่อนหรืออยู่ในชุมชนแออัดที่เสื่อมโทรม ชุมชนเองก็มีความขัดแย้ง ขาดความสามัคคี ไม่มีความเป็นชุมชนหรือรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนด้วยเป็นคนต่างถิ่น ไม่มีกิจกรรมรองรับ ส่งผล

มาถึงทำให้ไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมของส่วนรวมด้วยไม่สามารถเข้าถึงสิทธิ์หรือขาดการทำงานแบบมีส่วนร่วม ผู้นำไม่มีคณะทำงานและเครือข่ายมาเสริมหนุน อีกทั้งอาศัยอยู่ในชุมชนที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติด

3. ลักษณะทางกายภาพเป็นชุมชนแออัด

4. ระบบและกลไกที่เกี่ยวข้อง มีคนเข้าไม่ถึงสิทธิ์จากการเป็นคนต่างถิ่น หรือประมง หรืออาชีพที่เร่ร่อน ไม่มั่นคง ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิ์พื้นฐานในด้านต่าง ๆ มีปัญหาการถูกไล่รื้อที่อยู่อาศัย องค์กรบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นใช้อำนาจทางการเมืองเข้ามาแทรกแซงกิจการภายในของชุมชนจนเกิดความแตกแยก

เรียนรู้ปัญหาในชุมชน

ทีมเก็บข้อมูลของแหลมสนอ่อน พี่อ้นต้องมีป้ายเล็ก ๆ ให้พกติดกระเป๋าตอนไปเก็บข้อมูลว่า ใครบ้างที่เรียกว่ากลุ่มเปราะบาง ด้วยความเข้าใจไปเองว่าคนเปราะบางคือคนที่ไม่มีบัตรประชาชนหรือติดยาเสพติด ทีมเก็บข้อมูลเองก็เป็นคนเปราะบางไม่ต่างกัน รายที่ 1 ต้องทานยาซึมเศร้าตามแพทย์สั่ง มีลูกใช้สิทธิ์ผู้พิการ และเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว มีรายได้เพียง 2,000 บาทต่อเดือน รายที่ 2 ลูกสาวป่วยโรคหัวใจที่ต้องหาเงินผ่าตัด เป็นผู้มีรายได้น้อย รายที่ 3 ต้องเลี้ยง

น้องชายที่ป่วยเรื้อรัง เลี้ยงหลาน 2 คนพ่อแม่แยกทางโดยที่ตัวเองไม่มีอาชีพหลัก

ทีมเก็บข้อมูลทั้ง 3 รายของชุมชนแหลมสนอ่อน ไปเจอคนที่เปราะบางมากกว่าตัวเอง กลับมาทำท่าจะเข้มแข็งขึ้น

ช่วงแรกเริ่ม เก็บข้อมูลไปไม่นานก็พบว่าความเดือดร้อนเหล่านี้ไม่อาจรอได้ พี่อ้นใช้วิธีทำไปแก้ปัญหาไป เรียนรู้ไปด้วยว่าการแก้ปัญหาที่เกิดนั้นมีหน่วยงานใดบ้างที่เกี่ยวข้อง หลายกรณีที่พบไม่อาจนำมาสื่อสารกับสังคมได้โดยตรงด้วยความกลัวว่าจะไปกระทบสิทธิ์และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ บางกรณีมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะทำให้เกิดความขัดแย้ง บางกรณีพบปัญหาในการตีความของผู้ปฏิบัติ แนวคิดแนวทางแก้ปัญหามองไม่ตรงกัน บางกรณีพบปัญหาที่จะต้องแก้ในเชิงนโยบายที่เกินศักยภาพของชุมชน ยังรวมไปถึงความเข้าใจต่อธรรมชาติของกลุ่มเปราะบางที่ถูกกระทำซ้ำมานาน บางคนเกิดการเรียนรู้ที่จะเรียกร้องสิทธิ์และไม่คิดช่วยตัวเอง และรวมไปถึงมีผู้คนที่ต่างเข้ามาหยิบฉวยประโยชน์เอาเหตุความเดือดร้อนของพวกเขามาบังหน้า

ตัวอย่างคนเปราะบาง

นางสาววารุณี อายุ 60 ปี เป็นผู้ที่ใช้สิทธิ์คนพิการและกำลังจะใช้สิทธิ์ผู้สูงอายุ ต้องการเข้าสถานสงเคราะห์ แต่ไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง เพราะอยู่ลำพังคนเดียว ด้วยการติดต่อประสานกับศูนย์บริการสาธารณสุข (สระเกษ) เทศบาลนครสงขลาเพื่อดำเนินการตรวจร่างกายทั่วไปของเคสโดย อสม.ปราโมทย์ ชุมชนเมืองใหม่พัฒนาจะเป็นผู้พาเคสมาจากชุมชนพร้อมกับป้านพเพื่อนบ้านใจอารีที่คอยช่วยเหลือดูแลกิจวัตรประจำวัน น้องเบิ้ม ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสงขลา และน้องมีนจาก พมจ.สงขลาและน้องๆ จาก 2 หน่วยงานดังกล่าวนี้เป็นผู้จัดลำดับขั้นตอนว่า หลังจากศูนย์บริการ

สาธารณสุข (สระเกษ) ทำเรื่องส่งเคสตรวจร่างกายแล้ว ถ้าไม่มีโรคติดต่อใน 5 โรค ก็จะรับช่วงดำเนินการเพื่อส่งเคสเข้าอยู่ในสถานสงเคราะห์ได้ตามความประสงค์ของเคสนี้ แต่เนื่องจากเคสมีพี่น้องร่วมบิดามารดาอีก 3 คนก็จะต้องมีเอกสารยืนยันและยินยอมที่จะเคสเข้าไปอยู่ในความดูแลของหน่วยงานรัฐได้

การบริหารจัดการคนที่เปราะบางนั้น ทุกหน่วยทุกส่วนและทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับภารกิจของคนเปราะบางนั้น ต้องปฏิบัติอย่างละเอียดอ่อนและแม่นยำในทุกขั้นตอน

น้องก.ตัวน้อยกับน้องข. ทั้งคู่อยู่ในครอบครัวเปราะบางด้วยกัน แม่น้องข.ประสบอุบัติเหตุถูกน้ำร้อนและน้ำมันหม้อใหญ่ลวกตั้งแต่ต้นคอถึงเท้า จากผู้ป่วยติดเตียงอาการดีขึ้นจนกลายเป็นผู้ป่วยติดบ้าน สามีของน้องข.รายได้จากงานรับจ้างมีไม่มากนัก น้องข.ยังมีน้องชายตัวน้อยต้องเลี้ยงอีกคน ทุกวันต้องพาแม่ไปทำแผลหลังจากส่งน้องไปโรงเรียน หลังจากดูแลแม่แล้วก็ออกไปช่วยเพื่อนคือน้องก.ตัวน้อยแต่หุ่นบิ๊กเบิ้มไปเร่ขายของเล่นเด็กเพื่อหารายได้มาเลี้ยงทั้งตัวเองและครอบครัว อาศัยพาหนะคือรถพ่วงข้างคู่ใจไปได้ทุกที่ ประมาณตีสี่วันศุกร์ ทั้งคู่จะซิ่งพาหนะคู่ใจไปขายของเล่นที่ตลาดอำเภอรัตภูมิจากอำเภอเมืองสงขลาระยะห่างจากอำเภอรัตภูมิน่าจะไม่น้อยกว่า 60 กิโลเมตร

เช้าของวันคู่หูคู่ทรหด มาเข้าคอร์สปฐมนิเทศเรียนการขายไอศครีมโบราณของลมโชยไอศครีม ลุงนิพนธ์ ชนะโชติ ลงทุนให้ทั้งหมดตั้งแต่รถพ่วงข้างที่มีหลังคา ตู้ใส่เครื่องเคียง เครื่องเคียงต่างๆ บรรจุภัณฑ์ทุกรูปแบบ ลุงนิพนธ์ขอเพียงแค่ความซื่อสัตย์ต่อตัวเองและความขยันขันแข็ง

ลุงนิพนธ์บอกว่าผู้สูงอายุเช่นลุงต้องการแค่มีความสุขที่ได้มีโอกาสช่วยเหลือคู่หูคู่นี้สร้างรายได้ที่น่าจะเพิ่มขึ้นมาก น้องข.บอก

ความในใจต่ออีกว่า นับจากนี้หนูจะได้พาน้องไปโรงเรียน ได้พาแม่ไปทำแผลทุกวัน และหนูอยากเรียนหนังสือ ส่วนน้องก.มีความหวังเพิ่มมากขึ้นว่า เพื่อนจะได้พ้นความจนเสียที

ในโอกาสนี้พี่อ้นขอยกความดีให้กับสำนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพสงขลา ที่แนะนำอาชีพให้กับน้องข.และน้องก. หัวหน้าบ้านพักเด็กสงขลาพร้อมนักสังคมสงเคราะห์ได้ลงพื้นที่เยี่ยมบ้านนางนิชดา จันทร์ดวง ทวดอายุ 70 ที่ต้องมีภาระเลี้ยงเหลน 3 คน

บ่ายของวัน เจ้าหน้าที่จากบ้านพักเด็กและครอบครัวสงขลามาเยี่ยมบ้านเด็กชายข้าวเหนียวที่อาศัยในบ้านเช่ากับปู่และย่าในชุมชนแหลมสนอ่อน ตำบลย่อยาง เมืองสงขลา ปู่มีอาชีพรับจ้าง ย่าไม่มีอาชีพ ฉะนั้นข้าวเหนียว อายุ 9 ขวบจึงอดมื้อกินมื้ออยู่บ่อย ๆ ข้าวเหนียวเป็นเพื่อนกับปลายฟ้า เด็กหญิงที่พ่อแท้ ๆ ทิ้งไปตั้งแต่แม่ตั้งครรภ์ แม่ของปลายฟ้าไม่มีบัตรประชาชน จึงส่งผลมาถึงการไม่มีบัตรของปลายฟ้าอายุ 9 ขวบด้วย บ่ายนี้ทุกฝ่ายโดยเฉพาะน้องอาร์

เจ้าหน้าที่ได้พยายามใช้ความรู้และประสบการณ์ในการทำงานมาเรียบเรียงและสืบค้นร่วมกับพี่เอียด พี่ดาและน้องปุ้ย อสม.ชุมชนแหลมสนอ่อน จนเริ่มมองเห็นช่องทางของการทำบัตรประชาชนของแม่น้องปลายฟ้าแล้ว นั่นคือ แม่มีน้องชายร่วมบิดามารดาอยู่บ้านเช่าในละแวกเดียวกัน แต่แม่น้องปลายฟ้าเล่าว่า มีคนบอกว่าวิธีการนี้ใช้ไม่ได้เพราะระหว่างชายหญิงจะตรวจดีเอ็นเอไม่ได้ต้องเป็นเพศเดียวกัน ความหวังก็หันเหไปทางน้าสาวน้องแท้ ๆ ของแม่ที่อยู่ต่างอำเภอ แต่น้าไม่ยอมให้ตรวจ ประกอบกับฐานะยากจนจึงไม่ดิ้นรนที่จะมีบัตรประชาชนอีกต่อไปโดยลืมคิดถึงผลพวงที่ตกถึงน้องปลายฟ้า

ธรรมนูญเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์

ชุมชนแหลมสนอ่อนมีกติกาของตัวเองที่จะเปิดห้องเรียนมาทำกิจกรรมร่วมกันทุกวันที่ 9 ของเดือน แต่ละครั้งจะหิ้วปิ่นโตอาหารมาทานมื้อเที่ยงร่วมกัน

ยกระดับมาเป็นเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ กติกาของพวกเขาที่มีร่วมกันก็คือ จะช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่มออมทรัพย์ด้วยกัน เริ่มตั้งแต่คนที่ยากลำบากที่สุด แล้วก็ช่วยกันลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกห้องเรียนชุมชนได้ถูกขยายไปในแต่ละชุมชนอีกด้วย

ในอนาคตอันใกล้ พวกเขาจะจัดตั้งศูนย์คนบ่อยางพึ่งพาตนเองได้ทำหน้าที่เสมือนส่วนหน้าของหน่วยราชการหลายหน่วยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเปราะบางทางสังคม ในการประสานงานให้ความช่วยเหลือสมาชิกในเบื้องต้น พี่อ้นบอกว่าทุนที่มีคือแรงกายกับแรงใจของจิตอาสาเครื่องมือที่มีของเราเองคือเงินบริจาคในกองทุนสตรีแหลมสนอ่อนเพื่อช่วยเหลือคนยากลำบากสงขลา สิ่งที่ได้ในขณะนี้คือ ข้อมูลกลุ่มเปราะบางที่มีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพิ่มมากขึ้น ๆ พอ ๆ กับจำนวนหน่วยงานและองค์กรที่เป็นเครือข่าย

เงินเป็นเครื่องมือที่จำเป็นแต่ไม่ใช่ในทุกภาคส่วน เพราะกลุ่มเปราะบางไม่ได้ต้องการให้ใช้เงินแก้ปัญหาให้เพียงอย่างเดียว กลุ่มเปราะบางส่วนหนึ่งต้องการผู้รับฟังและช่วยสร้างความมั่นใจในการมีชีวิตอยู่ต่อ อยู่ต่อและอยู่รอดด้วยตัวของเขาเอง

สรุปคือคนในชุมชนมีความสามารถกันคนละด้าน แล้วมารวมทีมกัน

ต่อมา ผลพวงจากน้องข. คนเปราะบางที่มาขายไอติมของลมโชย ไม่มาเบิกไอติมเพิ่ม และไม่ติดต่อมาเลยตลอดช่วง 4 วันที่ผ่านมา พี่อ้นถามน้องก.ทีแรกตอบว่าไอติมขายยาก แต่พอแนะนำไปบ้างซักบ้างให้กำลังใจบ้าง ปัญหาที่แท้จริงคือเงินที่ขายไอติมได้ น้องข.

กับครอบครัวนำไปใช้หมดแล้วทั้งเงินทุนและกำไร จึงไม่กล้ามาพบพี่อ้น ทั้งรถทั้งอุปกรณ์ในการขายเอาไปจอดทิ้งไว้ไม่กล้านำมาส่งคืน ทั้งที่ใจจริงแล้วน้องข.อยากขายไอติมต่อเพราะได้กำไรดีมาก วิธีแก้ปัญหาที่แม่กับน้องข.จะใช้คือน้องข.จะกลับไปเป็นลูกจ้างที่ร้านซาลาเปาร้านเดิมที่เกิดเหตุแม่ถูกน้ำร้อนลวก น้องก.ในฐานะที่เป็นเพื่อนที่จุนเจือครอบครัวนี้อยู่ ได้คัดค้านความคิดนี้เพราะขายไอติมทำให้น้องข.มีเงินมากกว่าการเป็นลูกจ้างวันละ 200 บาท กับอีกข้อนึงคือ น้องก.ให้น้องข.มาพูดความจริงกับพี่อ้นเรื่องการใช้เงินทุนค่าไอติมไปหมดแล้วจนไม่มีเงินส่งคืน เพื่อว่าหากน้องข.อยากกลับมาขายไอติมอีกก็จะได้โอกาสจากพี่อ้นอีก แต่ถ้าโกหกแล้วทิ้งไปเฉยๆ น้องข.จะหมดสิทธิ์ไปเลย

ในอดีตบ้านพี่อ้นเปิดโอกาสให้หญิงพิการอายุ 30 ปีสามีเป็นเขมร มาขายไอติม ทั้งลงทุนให้ทั้งแนะนำถ่ายทอดให้ทุกขั้นตอนจนกระทั่งขายได้กำไรดีมากเพราะขายที่สมิหลา ขายได้ประมาณ 2 เดือนมาอวดว่าเริ่มมีเงินเก็บแล้ว ต่อมาหายไปเสียเฉยๆ พี่อ้นตามไปขอรถ/ตู้เครื่องเคียงและถังไอติม ขอคืนมา หญิงคนนี้ร้องไห้ว่าเสียดายจริงๆ สามีต้องไปออกเรือแบบถูกบังคับ พี่อ้นยังบอกว่าถ้าจะขายไอติมอีกก็ยังเปิดโอกาสให้อีก ปรากฏว่าหลังจากนั้น 2 วันหญิงพิการกับสามีไปรับไอติมเจ้าอื่นมาขาย โดยขายที่สมิหลาที่เดิมพี่อ้นผ่านไปแล้วแวะถามว่าทำไมโกหก หลอกพี่อ้นเพื่อจะเรียนรู้การขายไอติม หลอกให้ลงทุนให้จนตัวเองเข้มแข็งขึ้น แล้วก็อยากเปลี่ยนไปขายไอติมของคนอื่นก็น่าจะบอกกันตรงๆ ถามไปถามมาจึงบอกว่าไอติมเจ้าอื่นราคาถูกกว่าของพี่อ้นถังละ 200 บาท หลังจากนั้นไม่นานหญิงพิการรายนี้กับสามีมาที่บ้านมาขอโอกาสแก้ตัวใหม่เพราะไอติมเจ้าอื่นราคาถูกกว่าแต่ทั้งรถทั้งอุปกรณ์ต้องเช่าทั้งหมดในขณะที่ของลมโชยให้ฟรีหมด ที่สำคัญที่สุดคือลูกค้าลดลงมากเพราะรสชาติที่แตกต่างกัน พี่อ้นตัดสิทธิ์ไม่ยุ่งเกี่ยวด้วยอีกต่อไป ทุกวันนี้พี่ผ่านไป

ก็เห็นขายไอติมอยู่ มากรณีของน้องข.พี่อ้นคิดว่าน่าจะมาในลักษณะทำนองเดียวกัน

สำหรับลุงนิพนธ์ กลับกลายเป็นว่าบอกพี่อ้นว่าเป็นหน้าที่ของเราที่ต้องเปิดโอกาสให้คนอื่นในฐานะเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และมนุษยธรรมในโลกปัจจุบันมีน้อยลงทุกที ขอพี่อ้นอย่าเสียกำลังใจ

อย่างไรก็ดี ไม่กี่วันต่อมาน้องข.กับน้องก.มาขอยืนยันขายไอติมต่อไป พร้อมทำบัญชีรับจ่ายมาให้พี่อ้นดูด้วยส่วนแม่น้องข. พี่อ้นคุยให้เข้าใจแล้วว่าการประกอบอาชีพอิสระกับการทำงานรับจ้างแตกต่างกัน

จึงเป็นที่มาว่าต่อไปเครือข่ายจะร่วมกันคัดกรองคนเปราะบางที่สามารถทำงานได้ โดยคัดออกมาเป็น 2 ประเภทคือ

ประเภทที่ 1 คือคนที่ต้องการช่วยเหลือตัวเองและครอบครัว โดยการมี "อาชีพ" คนเปราะบางประเภทนี้สามารถที่จะยกระดับตัวเองให้พ้นจากภาวะเปราะบางได้

ประเภทที่ 2 คือคน "หาเงิน" ประเภทนี้ "เงิน" เป็นหลักสำคัญ ฉะนั้นทุกวิธีที่จะได้เงินมาคนประเภทนี้จะทำได้ทุกอย่าง เครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์จะไม่ให้ความช่วยเหลือใด ๆ แก่คนเปราะบางประเภทนี้เพราะจะเท่ากับไปสนับสนุนให้มีการฉวยช่องความเปราะบางของตนเองหรือครอบครัวใช้เพื่อหาเงิน

ปัจจุบันเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ตำบลบ่อยางมีจำนวนกลุ่มเปราะบางทางสังคมที่ต้องดูแลคุณภาพชีวิตในขณะนี้ประมาณ 200 กว่าครัวเรือน (เกือบ 1,000 คน) การคัดกรองในการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาจึงเป็นประเด็นสำคัญที่อยู่ในข้อตกลงร่วมกัน

แหลมสนอ่อนพัฒนาตัวเองยกระดับเป็นวิสาหกิจชุมชนสวนผักกลางป่าสน ชุมชนแหลมสนอ่อน ตำบลบ่อยาง เมืองสงขลา กำลังเริ่มการใช้วิธีการแลกเปลี่ยนสินค้ากับสินค้าโดยไม่ต้องใช้เงิน การเริ่มต้นนี้พวกเขาหวังผลระยะยาวคือ ปลูกเอง ผลิตเอง กินเองและใช้เอง

เพื่อสร้างภูมิต้านทานและแนวกั้นผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ไม่ให้ส่งผลที่เสียหายต่อชีวิตตัวพวกเขาเองและครอบครัวมากนัก เช่น ปลูกผักแล้วไม่มีตลาดจะขาย ผลิตสินค้าแล้วล้นตลาด

วิธีการที่เริ่มใช้คือ นำหน่อไม้ราคา 20 บาทไปแลกกับน้ำยาล้างจาน 1 ขวดและสบู่น้ำผึ้ง 1 ก้อน ทำแล้วรู้สึกมีความสุข คนเปราะบางที่ยากจน ก็จะใช้ขวดพลาสติกที่เก็บได้มาแลกกับข้าวสวยนึ่ง 2 ถ้วย

นอกจากนั้นแล้ว ห้องเรียนชุมชนเป็นกิจกรรมที่ส่งผลดียิ่งต่อการสร้างสังคมที่ไร้รอยต่อและสลายภาวะที่คนจนมีเจ้าของ ในเขตตำบลบ่อยาง

ชุมชนต้องการปฏิสัมพันธ์ต่อกัน แม้จะมาจากต่างชุมชน แต่พี่อ้นจัดให้ทุกคนร่วมทำโน่นนี่ร่วมกินขนม สมาชิกที่มาก็ไม่แบ่งแยก กุลีกุจอช่วยกันพลางหยอกเย้ากันไปพลางเหมือนรู้จักกันหมดทั้ง ๆ ที่ความเป็นจริงพี่อ้นสมาชิกชุมชนอื่น ๆ มาร่วมด้วยประมาณ 10 ชุมชน ไม่รู้จักกันเลยแต่เหมือนรู้จักกันมานาน เกิดสังคมที่ไร้รอยต่อขึ้นมาด้วยการจัดกิจกรรมให้ทำร่วมกันไม่แยกวัยไม่แยกเพศไม่แยกฐานะ

ลุงที่อยู่ห้องเช่าแกมาถามว่าขวดแกแลกกับอาหารที่พวกเขาทำกินกันจะได้มั้ย พวกเขาบอกว่าได้ แต่ลุงต้องหาถ้วยมาใส่เองนะ

เด็ก ๆ ที่ลำบากในชุมชน พวกเขาจะเอาเป็นเป้าหมายต่อไปในการแก้ปัญหา

ตอนนี้การเปลี่ยนแปลงที่เห็นชัดคือ สมาชิกซื้อผักที่ตลาดน้อยลง พยายามปลูกกันเองแล้วแลกกัน ปรุงดิน ทำปุ๋ย ทำน้ำหมัก ผลิตของใช้เอง

ที่แหลมสนอ่อน หลายคนขาดความมั่นใจในตัวเอง กลัวมาตรฐานตามแบบคนเมืองทั่วไป คือกลัวว่าทำแล้วสู้ของใช้ที่วางขายในตลาดไม่ได้ ไม่กล้าบอกไม่กล้าโชว์ พี่อ้นจึงต้องย้ำว่า เอาเท่าที่เราทำได้ เท่าที่เรามี ไม่ได้ทำเพื่อเอาใจใคร โชว์ใคร เราทำได้แค่นี้ พอใจแค่นี้ก็เท่านั้นเองไม่ต้องคิดมาก ตอนนี้เลยค่อย ๆ เผยประสบการณ์ที่มีออกมา

ปรับระบบการทำงาน

บ่ายโมง ป้าหนู อสม.ชุมชนหลังวิทยาลัยอาชีวศึกษา ได้พาหญิงติดเชื้อจำนวน 3 ราย หญิงพิการจำนวน ๑ รายและหญิงหม้ายเลี้ยงเดี่ยวฐานะยากจนจำนวน ๑ รายไปขอรับเงินสงเคราะห์อาชีพที่ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสงขลา ผลคือ

นางสาวอัมพร ผู้สูงอายุไม่มีบัตรประชาชนไม่สามารถขอรับเงินสงเคราะห์อาชีพได้

นางสาวหยอย ผู้พิการ ให้ไปยื่นขอเงินกู้เพื่อนำมาต่อยอดอาชีพขายปลาย่างจำนวน 40,000 บาทที่ศูนย์ผู้พิการ พมจ. หากยื่นกู้ไม่ได้ก็จะได้รับเงินสงเคราะห์ปกติจำนวน 3,000 บาท

นางสาวอ้อยกับนางสาวเพลิ้ง จะได้รับเงินสงเคราะห์อาชีพสำหรับผู้ติดเชื้อ จำนวนรายละ 5,000 บาท โดยเจ้าหน้าที่ไม่ต้องเยี่ยมบ้าน

นอกจากช่วยเคสแล้ว ยังมีการพัฒนาอาชีพ อาศัยงบประมาณปกติจากเทศบาลนครสงขลา พี่อ้นเป็นคนกลางส่งรายชื่อสมาชิกในตำบลบ่อยางไป 20 คนที่สนใจจะอบรมอาชีพโดยเทศบาลสนับสนุนงบประมาณ เป้าหมายของพี่อ้นสำเร็จไป ๑ ขั้นแล้วนั่นคือ เอางบประมาณจากภาษีที่คนบ่อยางจ่ายมาสร้างอาชีพให้คนบ่อยาง เปิดโอกาสให้คนเปราะบางได้ใช้สิทธิ์ที่มียกระดับคุณภาพชีวิต

เดิมทีเมืองบ่อยางในมุมมองของผู้นำจำนวนหนึ่งมองว่าเป็นเมืองแห่งบ่อนพนัน หันไปทางไหนมีแต่การพนัน แกนนำต่างๆ ของบ่อยางมากกว่าครึ่งเป็นนักพนันที่เล่นเป็นอาชีพ การพนันเป็นต้นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดกลุ่มเปราะบาง บ่อนพนันเป็นที่พึ่งของกลุ่มเปราะบาง

นักการเมืองก็ใช้บ่อนพนันเป็นฐาน ฐานเสียง ฐานกำลัง ฐานเศรษฐกิจ ฐานการบริหารจัดการ ทำกันมาจนเป็นมรดก การคิดแก้ปัญหากลุ่มเปราะบาง เปอร์เซ็นต์ความสำเร็จแทบจะมองไม่เห็น

แต่ก็มีแนวโน้มที่ดีมากขึ้น

เดินหน้าสร้างอนาคต

พี่อ้นตั้งใจจะขยายผลความรู้และประสบการณ์การดำเนินงานจากพื้นที่ชุมชนแหลมสนอ่อน ใช้ทุนเดิมหรือจุดแข็งที่ชุมชนมี อาศัยธรรมนูญกลุ่มสร้างรากฐานความเป็นชุมชนเข้มแข็ง ให้ชุมชนดูแลชุมชนด้วยกันผ่านเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์และกลุ่มสตรีที่มีผู้นำที่มีความสามารถและเข้มแข็ง เพียงแต่ต้องเสริมด้วยการพัฒนาศักยภาพ แสวงหาเครือข่ายภายนอกมาช่วยเสริมหนุน ได้แก่ มหาวิทยาลัย พัฒนาชุมชน พัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์ มูลนิธิ สมาคม ชมรมต่าง ๆ

พร้อมกับสร้างความเป็นชุมชนด้วยกิจกรรมกลาง สร้างความสัมพันธ์ที่ดี ค้นหาแกนนำใหม่ ๆ ด้วยการให้ความรู้ในการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้และปลูกผักเพื่อบริโภค สร้างเครือข่ายและภาคีองค์กรต่าง ๆ เพิ่มขึ้น โดยจะประสานความร่วมมือกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้องระดับจังหวัด ได้แก่ ศูนย์ประสานงานภาคีพัฒนาจังหวัด/มูลนิธิชุมชนสงขลา กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี Node Flagship สสส.สงขลา กองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพที่จำเป็นต่อสุขภาพจังหวัดและคณะกรรมการเขตสุขภาพเพื่อประชาชน เขต 12 เพื่อเสริมหนุนการทำงานของชุมชน

iMed@home เปิดข้อมูลมีชีวิต นวัตกรรม Platform ทางสังคม ในการดูแลกลุ่มเปราะบาง

เว็บไซต์ www.ข้อมูลชุมชน.com โดยมูลนิธิชุนชนสงขลา มีจุดเริ่มต้นแก้ปัญหาการทำงานซ้ำซ้อน สับสน ขาดเอกภาพ ในการเข้าถึงผู้พิการ ซึ่ง **ภาณุมาศ นนทพันธ์** โปรแกรมเมอร์ผู้ดูแลเว็บไซต์ มีแนวความคิดนำข้อมูลของผู้พิการมาลงในเว็บไซต์ เป็นข้อมูลกลางแบบไม่หยุดนิ่ง ทุกฝ่ายสามารถจัดทำและบริหารข้อมูลตลอดเวลา เพื่อช่วยเหลือคนพิการ เริ่มมีการนำร่องครั้งแรกที่อำเภอนาหม่อม แต่มาสำเร็จที่อำเภอนาทวี

แผนงานระยะแรก ใช้ข้อมูลจากหน่วยราชการทุกหน่วยงานที่เกี่ยวกับคนพิการ มาเติมเต็มร่วมกับแบบสอบถามหาข้อมูลเพิ่มเติม เน้นข้อมูลส่วนบุคคล พื้นฐานให้ผู้เกี่ยวข้องรับรู้ ว่าเขามีความต้องการอะไร มีความสามารถจะทำอะไรได้บ้างข้อมูลสุขภาพ สิทธิผู้พิการ อุปกรณ์ ใครดูแล รายละเอียดความพิการ การขึ้นทะเบียน แผนที่บ้าน เป็นต้น

แผนงานระยะที่สอง เน้นการพัฒนาข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้องทุกส่วน ต้องใช้งานและปรับปรุง มีการพัฒนาให้สามารถรายงานสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นได้อยู่ตลอดเวลา เช่น เมื่อมีผู้เกี่ยวข้องกับผู้พิการลงไปเยี่ยมบ้าน ดูแล ตรวจสุขภาพ หรือทำกิจกรรมกับผู้พิการอย่างหนึ่งอย่างใด สามารถบันทึกข้อมูลในสิ่งที่ทำเพิ่มเติมลงในประวัติเป็นรายบุคคล เมื่อผู้เกี่ยวข้องคนอื่นเข้ามาเปิดข้อมูลจะเห็นได้ว่าเกิดอะไรขึ้นกับผู้พิการคนใดคนหนึ่ง ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นข้อมูลกลางที่ผู้เกี่ยวข้องจะได้เข้ามารู้ เพื่อการทำงานที่สอดคล้องและเกิดประสิทธิภาพ ลดการทำงานซ้ำซ้อน รู้สถานการณ์ที่เป็นจริง คนทำงานจะได้รับรู้ว่าคนพิการแต่ละรายได้รับการดูแลอย่างไร

เพื่อความทันสมัยเหมาะกับการใช้งาน ภาณุมาศ หันมาพัฒนาแอพพลิเคชั่น iMed@home ซึ่งเป็นเครื่องมือของเว็บ www.ข้อมูลชุมชน.com สำหรับเครือข่ายสังคมในการดูแลสุขภาพที่บ้านของผู้ป่วย คนพิการ คนยากลำบากและเปราะบางทางสังคม

“ตอนแรกเราเน้นการเก็บ การจัดการข้อมูลผ่านแบบสอบถาม มีงานที่ อสม.ลงไปสอบถามแล้วมาบันทึก ซึ่งต้องยอมรับว่า อสม. เขาก็ไม่คล่อง เวลาแบบสอบถามมาก ๆ ต้องใช้กับคอมพิวเตอร์ ยังอาศัยเด็ก ๆ ที่ชำนาญการใช้คอมพิวเตอร์มาลงข้อมูล กลายเป็นว่า คนที่ใช้งานจริงไม่ได้ใช้ หรือน้อย” เขาเล่า

ในช่วง 1-2 ปีที่ผ่านจึงคิดทำเป็นแอพพลิเคชั่น iMed@home ช่วงแรกโดยการสนับสนุนของศูนย์ประสานงานภาคีพัฒนาจังหวัดสงขลา (ศปจ.) ใช้ในการเก็บข้อมูลคนยากลำบากและเปราะบางทางสังคม ต่อมาได้เน้นการเยี่ยมบ้าน และต่อยอดงานคนพิการ ลดความยุ่งยากซับซ้อนจากแบบสอบถาม 10-20 หน้า มาเก็บข้อมูลพื้นฐานสุขภาพที่จะนำไปใช้ประโยชน์ และเน้นค้นหาความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

เมื่อมูลนิธิชุมชนสงขลามาทำงานกับกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพที่จำเป็นต่อสุขภาพขององค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) สงขลา

มีกลุ่มเป้าหมายผู้ป่วยติดเตียง ยังเก็บข้อมูลเกี่ยวกับภาวะการติดบ้านติดเตียง และภาวะซึมเศร้าอีกด้วย

ภาณุมาศเห็นว่าข้อมูลในการเยี่ยมบ้านจะไม่มีประโยชน์อะไร หากเขียนบันทึกแค่คำว่าเยี่ยมบ้าน เพราะไม่สามาถนำมาวิเคราะห์อะไรได้ เลยออกแบบเสริมลงไปในโปรแกรมเยี่ยมบ้านที่จะต้องได้ข้อมูลสุขภาพพื้นฐานและความต้องการของผู้ป่วย ซึ่งส่วนใหญ่อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ที่ทำงานเกี่ยวข้องจะรู้แนวข้อมูลพวกนี้ดีอยู่แล้ว

“ยกตัวอย่าง อสม.ที่ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี ลงไปเยี่ยมบ้าน จะบันทึกว่าลงไปทำอะไร คุยเรื่องอะไรกับผู้ป่วย สมมติพบผู้ป่วยนอนติดเตียง มีสัญญาณชีพ น้ำหนัก อุณหภูมิ ความดันว่าเป็นอย่างไร หากพบว่าเขาต้องการเตียงอย่างเร่งด่วน รายการก็จะออกมาพร้อมกับความจำเป็นเร่งด่วนให้เห็น”

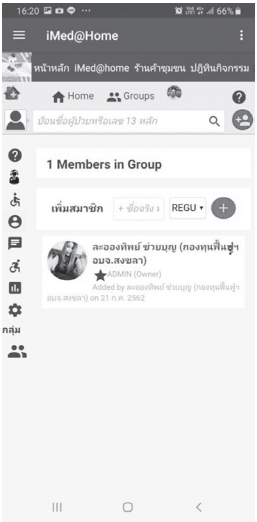

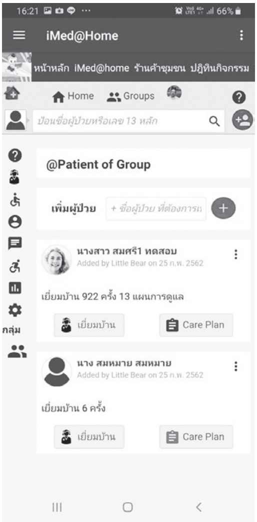

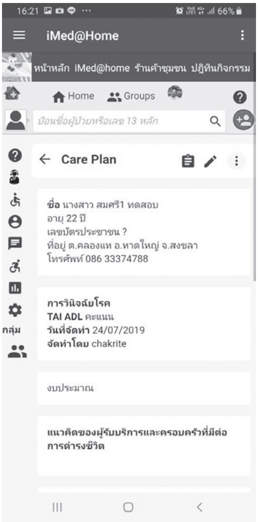

การบันทึกติดบ้านติดเตียงจะให้ข้อมูลไปถึงความสามารถในการทำกิจวัตรของผู้ป่วยว่าต้องมีคนช่วยทำหรือเปล่า ซึ่งโปรแกรมจะประเมินได้ว่ามีสภาพเป็นผู้ป่วยติดเตียงหรือไม่ ข้อมูลบันทึกแล้วด้วยความเคารพสิทธิของผู้ป่วย และข้อกำหนดตามกฎหมาย บางส่วนเป็นข้อมูลส่วนตัว และบางส่วนเป็นข้อมูลสาธารณะ ในส่วนข้อมูลสาธารณะแสดงความต้องการความช่วยเหลือ ในภาพรวมที่คนทั่วไปเห็นได้ ทำให้เกิดการช่วยเหลือที่เคลื่อนไหวชัดเจนมากขึ้น จะเห็นข้อมูลกลาง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้มองเห็นว่าควรจะช่วยเหลืออย่างไรบนสภาพจริง

"ผ่านข้อมูลส่วนนี้เขาจึงจะสำรวจได้ว่าจะไปช่วยใคร ช่วยอย่างไร หากติดต่อเองไม่ได้ ก็ติดต่อผ่าน อสม.หรือ รพ.สต. เพื่อจะเข้าไปช่วย จากเดิมที่เข้าไปคุยกับคนไข้ เขาต้องการรถเข็น เมื่อไปถาม รพ.สต. แล้วคำตอบไม่มี จบแค่นั้น ไปต่อไม่ได้ พอข้อมูลเข้ามาอยู่ใน iMed@home ทีมที่เป็นส่วนกลางจะเข้ามามอนิเตอร์ตรงนี้ได้"

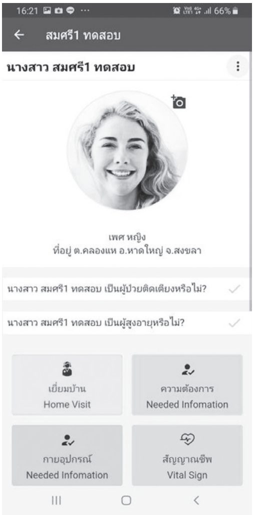

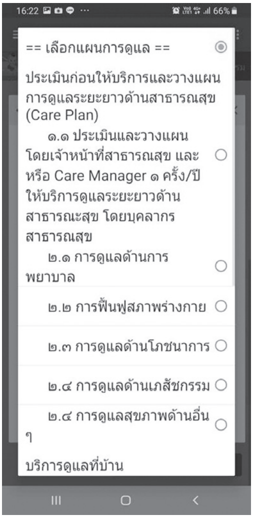

ภาณุมาศเล่าว่าที่ผ่านมาโรงพยาบาล อบจ. อบต. สมาคมคนพิการ อาจมีรถเข็นผู้ป่วยด้วยระบบต่างคนก็ต่างทำ ไม่มีข้อมูลอัพเดท ไม่มีใครรู้สภาพแท้จริง ประสิทธิภาพในการช่วยเหลือจึงน้อย แอพลิเคชั่น iMed@home จะช่วยพัฒนาการทำงานของระบบกายอุปกรณ์ที่จะช่วยเหลือผู้ป่วยกลุ่มนี้ เช่น รู้จำนวนความต้องการ หรือมีอยู่แต่ชำรุดก็อาจส่งซ่อม ทำให้ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับคนที่ใช้แอพพลิเคชั่น iMed@home ขณะนี้อยู่ในพื้นที่จังหวัดสงขลาประมาณ 1,000 คน ซึ่งยังเป็นเฉพาะกลุ่ม อย่างกลุ่มแรก ๆ ที่อำเภอนาทวี ใช้กับผู้ป่วยติดเตียง คนที่ใช้งานมีทั้ง อสม. รพ.สต. และเทศบาล ส่วนพื้นที่หาดใหญ่ ศูนย์สาธารณสุขของเทศบาลนครหาดใหญ่นำไปดูแลผู้ป่วยติดเตียง ขณะนี้ผู้ใช้งานถือว่าเป็นกลุ่มคนที่ทำงานสาธารณสุข ที่เข้าไปดูแลสุขภาพโดยตรง อย่างไรก็ตามมีแนวคิดว่าคนทั่วไปก็อาจมาใช้แอพพลิเคชั่นนี้อย่างคนที่ดูแลผู้ป่วยติดเตียงอยู่ที่บ้าน เพื่อรายงานข้อมูล เพราะ อสม.หรือเจ้าหน้าที่

ที่ลงไปเยี่ยมผู้ป่วยแค่เดือนละครั้ง ถ้าผู้ดูแลช่วยรายงานจะได้รับข้อมูลแบบเรียลไทม์ที่ถี่ขึ้น เกิดประโยชน์ยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ทางมูลนิธิชุมชนสงขลาโดยภาณุมาศได้ลงไปสอนการใช้งานแอพพลิเคชั่น iMed@home กับกลุ่มตัวแทน อสม. เชี่ยวชาญของ อบจ.สงขลา จำนวน 1,000 คน เพื่อช่วยให้พวกเขาทำงานเยี่ยมบ้าน

“สิ่งที่เราเห็นชัดเจนมันการบันทึกลงกระดาษแบบเดิม ช่วยประหยัดกระดาษ ทำงานง่าย ลดขั้นตอนการทำงาน และช่วยให้งานมีประสิทธิภาพกว่าเดิม ถ้าเราเอาโปรแกรมนี้ไปช่วย อสม. ทำงานได้สัก 50-60% ก็ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ” เขาเล่าการอบรมการใช้งานกับ อสม.เชี่ยวชาญโดยมีกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพฯ เป็นเจ้าภาพในจังหวัดสงขลา ยังคาดหวังว่ากลุ่มเหล่านี้จะถ่ายทอดต่อยอด ขยายผลแอพพลิเคชั่น iMed@home ต่อไปอีกด้วย

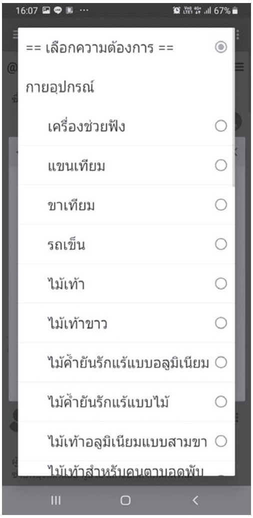

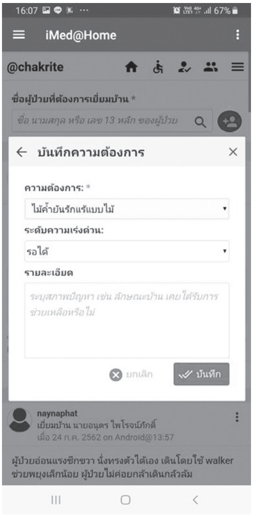

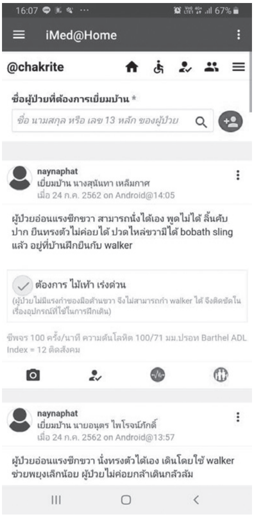

ภาณุมาศกล่าวว่า จริงแล้วการเยี่ยมบ้านอาจเป็นแค่กุศโลบาย สิ่งที่ได้มากกว่านั้นน่าจะเป็นการเก็บข้อมูลความต้องการของประชาชนอย่างทั่วถึงมากขึ้น กลไกการเยี่ยมบ้านเก็บข้อมูล ช่วยบริหารตรงนี้ได้ง่ายขึ้น

"ผลพลอยได้จากแอพพลิเคชั่น iMed@home มองว่า ทำให้ผู้ป่วยแต่ละคนจะมีสภาพดีขึ้นหรือเปล่า นั่นเป็นข้อมูลเพิ่มเติมที่จะเอามาวิเคราะห์ได้ แต่ก็จำเป็นต้องพัฒนาโปรแกรมต่อด้วย" เขาเล่าและว่า ในการใช้งานปัจจุบันมีหลายหน่วยงานเข้ามามีส่วนช่วยกัน มี อบจ./สสจ. และเครือข่าย/พม./สป.สช. อีกหลายส่วน โดยเริ่มมาจากด้านสุขภาพก่อน เพราะมีความชัดเจนของกลุ่มเป้าหมาย แต่อยากครอบคลุมมิติอื่นด้วย หลายกลุ่มใช้ได้ไม่ว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้ติดเตียง แต่ว่าต้องการการพูดคุย ดูแล หรืออาจมองกลุ่มเป้าหมายใหญ่ทุกกลุ่ม เทศบาลที่ดูแลกลุ่มคน อบต. รพ.สต. กลุ่มงาน สมาคมผู้สูงอายุ สมาคมคนพิการ เป็นต้น

แนวคิดของการไปเยี่ยมบ้านนั้นเขากล่าวว่า อนาคตอาจมีเรื่องอื่นเข้ามา อาจจะพูดไปถึงแผนการดูแลทางเศรษฐกิจ เช่น พบครอบครัว

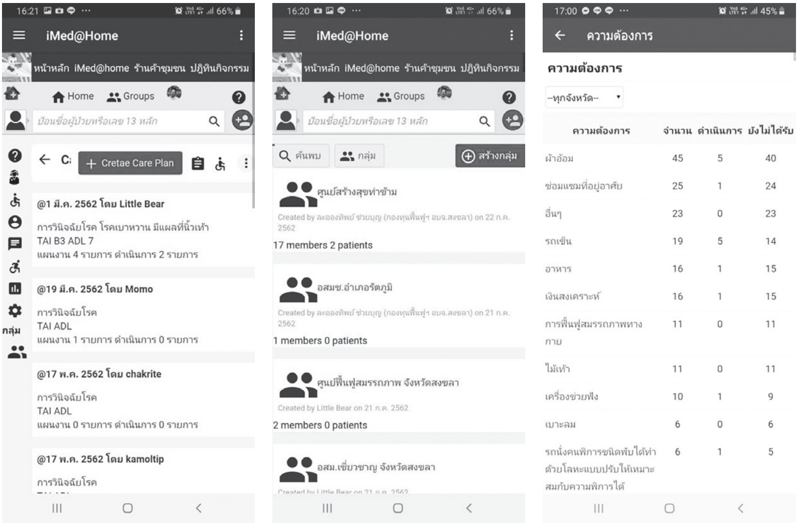

ที่รายได้น้อย ลำบาก จะได้ช่วยวางแผนการเศรษฐกิจ อาชีพ หาทางสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์

“เริ่มที่ระบบสุขภาพไปก่อน ค่อยกระตุ้นเรื่องอื่น อย่างเช่นไปสำรวจพบแล้วว่าคนดูแลผู้ป่วยอยู่ในอาการเครียด เราจะดูแลคนกลุ่มนี้ได้อย่างไร มีปัญหาทางอาชีพจะเสริมอย่างไร ก็ต้องหาทางช่วยเหลือโดยเครือข่ายที่เข้ามาทำงานร่วมกัน มูลนิธิจะมีบทบาทในการประสานงาน ก็ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากเครือข่ายด้วย หน้าที่เราก็คือทำข้อมูลออกมาให้ชัดเจนว่าสิ่งที่เขาอยากได้สิ่งที่เขาต้องการให้ช่วยมันคืออะไร”

สำหรับเป้าหมายแอพพลิเคชั่น iMed@home ภาณุมาศกล่าวว่า อยากขยายกลุ่มของผู้ใช้ เนื่องจากเป็นแอพพิเคชั่นเฉพาะมีกลุ่มเป้าหมาย ถ้าทำไปถึงระดับครัวเรือน อย่างเช่นมีผู้ป่วยติดเตียงอยู่ที่บ้าน แล้วเขาเอาอันนี้ไปใช้ ก็ถือว่าน่าพอใจมาก

อย่างไรก็ตาม ด้านข้อจำกัด มองว่า

– คนใช้งานแอพฯ และเทคนิค คนที่เราทำงานด้วยส่วนใหญ่ไม่ใช่กลุ่มวัยรุ่นที่เล่นเทคโนโลยี แต่มักมีข้อจำกัดทางเทคโนโลยีอยู่บ้าง บางคนอายุมาก โทรศัพท์ที่ใช้ยังรุ่นเก่า ไม่ได้มีการรองรับแอพฯ ไม่ค่อยใช้งานแบบนี้

– ถ้าเราทำข้อมูลนี้ออกมาแล้ว แต่มันไม่ได้ถูกจัดการในด้านการให้ความช่วยเหลือ ก็จะเกิดความรู้สึกว่าทำไปทำไม อันนี้เป็นตัวชี้ความสำเร็จอย่างหนึ่ง อันนี้จึงต้องเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากคนทำข้อมูลย่อมมีความคาดหวังในการตอบสนอง

สำหรับบทบาทของภาณุมาศในฐานะแอดมิน เขาเป็นผู้มอนิเตอร์เกี่ยวกับการตรวจสอบข้อมูล พัฒนาให้สามารถใช้งานสะดวกขึ้น หรือวิเคราะห์ข้อมูลที่เข้ามาเพื่อใช้ประโยชน์

ชาคริต โภชะเรือง ผู้จัดการมูลนิธิชุมชนสงขลา เล่าว่าเมื่อพูดถึงข้อมูลในการทำงานปัจจุบัน มักจะพบว่ามี 2 แบบ รูปแบบหนึ่งส่วนกลางสั่งงานลงมา ผ่านข้าราชการส่วนภูมิภาค ส่วนใหญ่นโยบายจะยึดโยงกับส่วนกลาง เวลาจะทำอะไรก็แล้วแต่มักคิดนโยบายแบบสำเร็จรูปส่งมาพื้นที่ เมื่อจะแก้ปัญหาของพื้นที่ โดยเอาพื้นที่หรือเอาคนเป็นตัวตั้งในการทำงานก็จะลำบาก จึงมีช่องว่างเป็นการจัดการทำข้อมูล ขณะที่อีกรูปแบบการเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง เอาคนในพื้นที่เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา

ในยุคสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ชาคริตมองว่าทำอย่างไรที่จะยึดโยงผสมผสานระหว่าง 2 แบบในการทำงานร่วมกัน ที่ผ่านมาไม่มีเครื่องมือจะบูรณาการประสานความร่วมมือ ซึ่งกลายเป็นข้อจำกัดมาตลอด

“เราเห็นปัญหาแบบนี้มานาน คิดว่าจะทำอะไรเพื่อแก้ปัญหา เลยสร้างเครื่องมือขึ้นมาในเชิงเป็นแพลตฟอร์ม (platform–ที่รองรับโปรแกรม) ทางสังคม หรือจะเรียกว่าสนามพลังก็ได้ เราคิดว่าจะใช้อันนี้เป็นตัวเปลี่ยน” เขากล่าว

สำหรับแอพพลิเคชั่น iMed@home จะเป็นการจัดการข้อมูลที่มีชีวิต ซึ่งงานสร้างระบบ สร้างพื้นที่ในการทำงานร่วม เพื่อให้ทั้งรูปแบบแนวตั้ง หรือรูปแบบที่สั่งการไปยังหน่วยงานต่าง ๆ เอางานในพื้นที่เป็นตัวตั้ง เอาคนเป็นศูนย์กลาง ลักษณะเช่นนี้ต้องการเครื่องมือ ต้องการพื้นที่ในการทำงานร่วม สำหรับ iMed@home ไม่ใช่แค่ข้อมูล แต่ใช้ข้อมูลเป็นแค่จุดเริ่ม

“หัวใจหลักแอพพลิเคชั่น iMed@home พื้นที่เป็นตัวตั้ง แก้ปัญหาโดยยึดคน และข้อมูลเป็นศูนย์กลาง ให้ทุกคนเข้าถึง และใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ ยังมองต่ออีกว่าจะทำอย่างไรให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่ต่าง ๆ เข้ามาทำงานร่วมกัน อยู่ในพื้นที่การทำงานเดียวกัน มองเป้าหมายเดียวกัน” ชาคริตกล่าว

เดิมทำงานบนเว็บไซต์ www.ข้อมูลชุมชน.com เหมาะกับใช้งานบนคอมพิวเตอร์ แต่แอพพลิเคชั่น สามารถใช้งานบนสมาร์ทโฟนก็คล่องตัวยิ่งขึ้นไปอีก ผลจากการบูรณาการการทำงานส่วนนี้ที่ผ่านมาถือว่าน่าพอใจเพราะ iMed@home ขยายผลร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้ดี

"ต้องยอมรับว่าปัญหาพื้นฐานทุกหน่วยงานคือข้อมูลที่ไม่เป็นเอกภาพ ต่างคนต่างทำ ไม่เป็นปัจจุบัน วัดผล รายงานผลไม่ได้ พอเราเสนอเครื่องมือนี้ มันเห็นโอกาสทำงานชัดเจน ก็มาคิดต่อว่าจะทำงานอย่างไรไม่ให้เป็นภาระเพิ่มของหน่วยงานต่าง ๆ ก็พัฒนาไปหนึ่งขั้นว่าถ้าจะสร้างคน สร้างวิธีการดึงข้อมูล ลดความซ้ำซ้อน เอาคุณภาพชีวิตประชาชนมาเป็นตัวตั้งเชื่อมกับงานหลายภาคส่วน ไม่ว่าด้านสังคม สุขภาพ สิ่งแวดล้อม การศึกษา เศรษฐกิจ อาชีพ"

เขายกกรณี เมื่อ iMed@home เก็บข้อมูลคนยากลำบากและเปราะบางทางสังคม เปิดมุมมองไปดึงคนที่อยู่นอกระบบที่เข้าไม่ถึงสิทธิ์ของหน่วยงานที่สำรวจ ทำให้เห็นแง่มุม วิธีการ ช่องว่าง ขณะเดียวกับบทเรียนเก่าเห็นการทำงานซ้ำซ้อน นำมาสู่การออกแบบใหม่ระดับจังหวัด ตั้งเซิฟเวอร์กลาง ดึงข้อมูลพื้นฐานแต่ละหน่วยงาน ปรับวิธีการเก็บข้อมูล ปรับมาเป็นแอพพลิเคชั่น เมื่อเอาข้อมูลพื้นฐานเข้าระบบจึงจะเข้าถึงความต้องการของประชาชนและปัญหาที่แท้จริง อย่างระบบเยี่ยมบ้านมีการระบุความต้องการว่าด้านใดบ้าง เอาข้อมูลมาจัดระบบเร็วขึ้น เป็นการเก็บข้อมูลแบบเร่งรัด อัพเดทให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าถึง

"มองว่านี่คือการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบเลยถ้าเป็นไปตามนี้ จากที่เคยนำร่องบางพื้นที่ต่อไปก็จะทำได้ 100% ครอบคลุมจำนวนประชากรกลุ่มเปราะบางทั้งหมด จากที่เคยเป็นทางเลือกจะกลายเป็นกระแสหลักของการทำงาน" เขากล่าว โดยกลุ่มใช้งานที่ขยับก่อนคือ

กลุ่มคนพิการ กลุ่มคนติดบ้านติดเตียง กลุ่มด้อยโอกาส ซึ่งเป็นคนกลุ่มเดียวกัน ก็จะจัดที่ฐานประชากรกลุ่มนี้ก่อน ซึ่งมีจำนวน 30,000 กว่าคนในจังหวัดสงขลา แล้วเชื่อมโยงขยายผล โดยขณะนี้เริ่มทำงานร่วมกับ อบจ. พบว่า iMed@home ถูกนำไปเสนอในเชิงนโยบายมากขึ้น เห็นได้จาก พมจ.สงขลา เลือก iMed@home นำเสนอในระดับประเทศ

หลักคิดใหญ่จริง ๆ ชาคริตย้ำว่าคือการเปิดพื้นที่ให้ทุกคนได้ทำงานร่วมกัน ซึ่งทุกคนก็ทำงานในหน้าที่ของตัวเอง เกิดการผสมผสานไปด้วยกันได้ ตอนนี้โปรแกรมเป็นระบบปลายเปิดที่ให้สาธารณะเข้ามามีส่วนร่วม จะเป็นใครก็ได้ เพียงแต่สมัครสมาชิกเข้ามา ก็สามารถทำงานจิตอาสาส่วนนี้ มองว่าโอกาสทำงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะเป็นข้อต่อสำคัญ มีความเกี่ยวข้องสูง เพราะทำงานกับชุมชน ประชาสังคม และวิชาการ

"ผมมองว่า iMed@home ทำให้ทำงานง่ายขึ้น เราได้สร้างพื้นที่การทำงานขึ้นมา คนที่เกี่ยวข้องมาทำ อาจเป็นเหมือนแอพฯ อูเบอร์ หรือแกรบฯ ทางธุรกิจ แต่นี้เป็นแอพฯ ทางสังคม ยังไม่ค่อยมีคนทำ เราเอามาบริการทางสังคม"

ทั้งนี้ในการนำข้อมูลมาสู่การแก้ปัญหา ชาคริตยังได้ดำเนินการร่วมกับศูนย์สร้างสุขตำบล ที่อบจ.สงขลานำร่องในอีกหลายแห่ง โดยเริ่มต้นการเก็บข้อมูลคนพิการ ผู้สูงอายุติดบ้านติดเตียง ผู้ป่วยรอการฟื้นฟู และคนยากลำบาก จากนั้นนำมาสู่การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับตำบลและบุคคล ซึ่งกำลังดำเนินการนำร่องอยู่ที่ อบต.ทับช้าง อบต.คูหา และเครือข่ายออมทรัพย์ตำบลบ่อยาง

นอกจากนั้นแล้วยังได้นำงบประมาณจากโครงการพัฒนาศักยภาพกลไกสนับสนุนภาคีพลเมืองอาสาประชารัฐสานต่อภารกิจการเสริมสร้างสังคมสุขภาวะจังหวัดสงขลา ลงไปช่วยเหลือคนพิการและคนยากลำบากฯ ตามสภาพปัญหาในอีกทางหนึ่งด้วย

กมลทิพย์ อินทะโณ คณะทำงานมูลนิธิชุมชนสงขลา กล่าวว่า การใช้ข้อมูลในการทำงานจะมีประโยชน์ในการวางแผน การเขียนรายงาน การตอบตัวชี้วัด

สำหรับ iMed@home เป็นการบันทึกข้อมูลกลุ่มเฉพาะ เริ่มจากคนพิการแต่พอทำข้อมูลคนพิการได้ หน่วยงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุอยากเอาไปใช้ คณะทำงานผู้สูงอายุเลยพัฒนาโปรแกรมให้อีก จากผู้สูงอายุก็เพิ่มครัวเรือนยากลำบาก มองว่าคุณค่าของ iMed@home คือได้เอาข้อมูลไปวางแผน ซึ่งเป็นข้อมูลในเชิงพื้นที่ที่นำมาวิเคราะห์ได้จริง

“ในระดับพื้นที่ตำบล ถ้าเราเก็บข้อมูล 100% จะสามารถนำมาทำงานแก้ไขปัญหารายบุคคลได้ อันนี้เป็นประโยชน์ในเชิงลึก”

ทางเดิม คือส่วนกลางจะให้พื้นที่ส่งข้อมูลเข้าไป หากต้องการใช้ กว่าจะกลับมาได้ต้องใช้เวลานานหรือไม่ได้ข้อมูลนั้นกลับมาเลย แต่สำหรับส่วนนี้มันคือข้อมูลจริง ๆ ทุกคนเป็นเจ้าของข้อมูลร่วมกัน ไม่มีใครผูกขาดเป็นเจ้าของ ทุกคนสามารถใช้ข้อมูลฐานเดียวกันแล้วก็ทำงานร่วมกัน แบ่งภารกิจกัน แบ่งบทบาทกันว่าใครจะช่วยเรื่องอะไรแล้วมาเติมกัน

"อย่างสาธารณสุขลงไปดูมีข้อมูลการเยี่ยมบ้าน พบว่าคุณยายคนหนึ่งบ้านพัง หลังคาหล่นลงมา ไม่มีที่นอน แต่สาธารณสุขไม่มีเงินงบประมาณซ่อมบ้านตามความต้องการที่เสนอเข้ามาก็ส่งเรื่องให้กับท้องถิ่น และ พ.ม. ให้เป็นผู้ช่วยหางบประมาณ ว่าจะมีเงินส่วนไหนมาช่วยได้บ้าง อาจจะแชร์กัน หรือถ้าไม่มีก็อาจหาทางรับบริจาคใช้กลไกอะไรก็แล้วแต่ที่มันรวดเร็วและไม่มีปัญหาเรื่องระเบียบการใช้จ่ายที่เป็นอุปสรรคในการช่วยเหลือได้"

กมลทิพย์กล่าวและว่าสำหรับ iMed@home นอกจากมูลนิธิชุมชนสงขลาใช้เป็นฐานข้อมูลทำงาน ยังทำหน้าที่เป็นหน่วยสนับสนุนหางบประมาณจากหน่วยงานต่าง ๆ มาสนับสนุนให้โปรแกรมเมอร์ได้ทำงานพัฒนาโปรแกรมอยู่ตลอดเวลา ทดลองใช้โปรแกรม และไปอบรมให้กับหน่วยงานอื่น

"เราบอกกับหน่วยงานที่มาร่วมว่า ทุกคนสามารถเอาผลงานนี้ไปเขียนเป็นผลงานตัวเองได้ทั้งหมด เพราะว่าเป็นผลงานร่วม"

เธอกล่าวว่าหากมองในภาพรวม การจัดการข้อมูลช่วยลดการทำงานที่ต่างคนต่างทำ ลดความซ้ำซ้อน สามารถส่งเสริมช่วยเหลือกันระหว่างหน่วยงาน สร้างเพื่อนและเครือข่ายในการทำงาน ข้อมูลเป็นเครื่องมือที่เชื่อมคนเกี่ยวข้องเข้าคุยกัน มาวางบทบาทร่วมกัน

แม้ช่วงแรกกว่าจะหาตัวคนทำงาน ความรับผิดชอบ ยาก แต่พอคนทำงานเจอกัน จะเกิดพลัง คิดว่าตัวข้อมูลช่วยเรื่องนี้ รูปธรรมที่ตามมา หลังจากเห็นข้อมูล เกิดการช่วยเหลือระหว่างหน่วยงานชัดขึ้น

"สมัยก่อน ผู้เดือดร้อนที่ขอความช่วยเหลือ เสียชีวิตเสียก่อนก็ยังไม่ได้รับความช่วยเหลือก็มี แต่ตอนนี้ข้อมูลทำให้เกิดการช่วยเหลืออย่างรวดเร็ว กรณีป้าบุญ ซึ่งพิการขาขาด ต้องการรถเข็น เมื่อเอาข้อมูลเข้าสู่ระบบ ก็พบว่ารถเข็นรอจาก อบจ.ไม่มี ทางมูลนิธิชุมชนสงขลาเองก็ตัดเงินจากกองทุนไปซื้อมอบให้เลย คนที่ลงไปมอบก็เห็นห้องส้วมของป้า ก็จัดทำส้วมให้ใหม่ และเห็นว่าแม้มีรถเข็น แต่เข็นไม่ได้เพราะทางไปไม่ได้ ก็มาทำทางให้"

ยุคที่ผ่านมาเมื่อลงไปเก็บข้อมูล จะมีคำถามว่าจะเอาไปทำอะไร วันนี้ตอบคำถามได้ว่า เก็บแล้วใครใช้ ใช้ได้อย่างไร เก็บข้อมูลเพื่อเอาไปทำงานร่วมกับคนอื่น

"เราทำให้ข้อมูลมันมีชีวิต แม้ข้อมูลไม่ใช่คำตอบหรือผลลัพธ์ แต่เป็นเครื่องมือหนึ่งในการทำงานร่วมกัน"

ระบบใหม่จะไม่เป็นภาระของเจ้าหน้าที่หรือทีมงาน ใครต้องการจะต่อยอดงานก็ได้ หรือไม่ทำก็ได้ แต่อย่างน้อยก็มีประโยชน์ในเชิงการเข้าถึงข้อมูลของกันและกัน ซึ่งสุดท้ายแล้วข้อมูลจะมีส่วนทำให้เกิดการปรับระบบขนานใหญ่...นอกจากอบรมผู้ใช้ระบบเยี่ยมบ้าน นำเข้าข้อมูลจากพื้นที่แล้ว จะยังมี Admin ระดับจังหวัด อำเภอ

ของ สสจ.ที่จะใช้ข้อมูลดังกล่าวมาร่วมอบรมกับ Admin ของ พมจ. และ Admin เครือข่ายระดับจังหวัด อำเภอ CG และ อปท.140 ตำบล (รวมงานศูนย์บริการคนพิการที่สงขลาจัดตั้งแล้ว 132 ตำบล) ชมรมคนพิการทุกประเภท

“กลไก Admin ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล จะทำงานร่วมกับ อสม.เชี่ยวชาญที่จะเป็นด่านหน้า นำเข้าข้อมูลใหม่ ๆ เช่น ความต้องการความช่วยเหลือของกลุ่มเป้าหมาย Admin ของภาคียุทธศาสตร์จะได้นำข้อมูลไปใช้เพื่อการแก้ปัญหาระบบข้อมูลกลางจะนำมาสู่การปรับระบบบริการ ทั้งทำให้จำนวนคนพิการเป็นเอกภาพ ทิศทางหรือแนวทางการแก้ปัญหา การส่งต่อระบบบริการเป็นไปอย่างราบรื่นเป็นประโยชน์สูงสุดต่อการทำงานร่วมกัน”

ในส่วนมูลนิธิชุมชนสงขลา จะร่วมกับ Admin ระดับตำบล ร่วมกับศูนย์สร้างสุขชุมชนที่มาจาก อปท.ในการทำหน้าที่ประสานงาน Node Flagship สงขลา ยกระดับไปอีกก้าวด้วยการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตตำบลและแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับบุคคลร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ รวมไปถึงร่วมกับสมาคม มูลนิธิ ภาคเอกชนเสริมช่องว่างคนที่เข้าไม่ถึงสิทธิ์ แต่มีการสำรวจพบโดย อสม.เชี่ยวชาญ หรือกลไกอื่น ๆ ที่เกิดจากการทำงานร่วมกัน และไปต่ออีกก้าวด้วยการพัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตร่วมกับ พมจ. พก. นำเข้าสู่ระบบแอพพลิเคชั่น iMed@home ร่วมกับคณะทำงานกลางจังหวัดออกแบบการประเมินผล รายงานผลต่อไป

รายงานคนยากลำบากและเปราะบางทางสังคมจังหวัดสงขลา

อำเภอ	จำนวน (คน)	ร้อยละ %
สทิงพระ	564	15.09%
จะนะ	376	10.06%
หาดใหญ่	376	10.06%
สิงหนคร	365	9.77%
นาทวี	253	6.77%
สะบ้าย้อย	251	6.72%
กระแสสินธุ์	248	6.64%
เมืองสงขลา	208	5.57%
ระโนด	203	5.43%
เทพา	198	5.30%
รัตภูมิ	192	5.14%
สะเดา	190	5.08%
ควนเนียง	93	2.49%
คลองหอยโข่ง	84	2.25%
บางกล่ำ	68	1.82%
นาหม่อม	67	1.79%
ไม่ระบุ	1	0.03%
รวมทั้งสิ้น	**3,737**	**100%**

หมายเหตุ สำรวจข้อมูลโดย ศปจ.สงขลา
(ศูนย์ประสานงานภาคีพัฒนาจังหวัดสงขลา) 13 กันยายน 2562
ข้อมูลยังไม่สมบูรณ์ด้วยข้อจำกัดในการสำรวจ

รายงานประเภทความยากลำบากและเปราะบางทางสังคม

ประเภทความยากลำบาก	จำนวน (คน)	ร้อยละ %
ผู้มีรายได้น้อย/ผู้ขัดสน (ซะกาต)	1,356	31.87%
คนพิการ	1,013	23.81%
ผู้ป่วยติดบ้าน/ติดเตียง	566	13.30%
คนไร้บ้าน	437	10.27%
ไม่ระบุ	422	9.92%
ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง	269	6.32%
ผู้ติดเชื้อ	55	1.29%
เด็กกำพร้า (ทั่วไป/สถานการณ์)	52	1.22%
ผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์	38	0.89%
คนไร้สัญชาติ	30	0.71%
อดีตผู้ต้องขัง	17	0.40%
รวมทั้งสิ้น	**4,255**	**100%**

หมายเหตุ สำรวจข้อมูลโดย ศปจ.สงขลา 13 กันยายน 2562

รายงานการเยี่ยมบ้านคนพิการ
คนยากลำบากและเปราะบางทางสังคม จังหวัดสงขลา

ที่มา : แอพพลิเคชั่น iMed@home ข้อมูล ณ 13 กันยายน 2562

ลำดับที่	รายชื่ออำเภอ	จำนวนครั้งการเยี่ยมบ้าน	รายละเอียดกิจกรรมการเยี่ยมบ้าน
1	กระแสสินธุ์	5	ตรวจสุขภาพ วัดความดัน ให้คำแนะนำการดูแลสุขภาพ
2	คลองหอยโข่ง	2	เก็บข้อมูลเบื้องต้น ให้กำลังใจ ซ่อมสร้างบ้านใหม่
3	ควนเนียง	6	เก็บข้อมูลเบื้องต้น ให้กำลังใจ ประสานซ่อมบ้าน มอบชุดอาหารแห้ง
4	จะนะ	92	เก็บข้อมูลเบื้องต้น ตรวจสุขภาพ แนะนำการดูแลสุขภาพ มอบเงินสงเคราะห์ช่วยเหลือเบื้องต้น
5	เทพา	11	เก็บข้อมูลเบื้องต้น วัดความดัน เยี่ยมบ้านคนพิการ แนะนำการออกกำลังกาย
6	นาทวี	1,258	เก็บข้อมูลเบื้องต้น วัดความดัน แนะนำการดูแลสุขภาพ มอบเงินสงเคราะห์ ให้กำลังใจ มอบถุงยังชีพเครื่องอุปโภคบริโภค และได้สอบถามความต้องการช่วยเหลือของผู้ป่วยเพิ่มเติม สำรวจมาตรฐานคุณภาพชีวิตคนพิการ (กรณีศึกษา Smile City 6 จังหวัด)
7	นาหม่อม	10	เก็บข้อมูลเบื้องต้น วัดความดัน เยี่ยมบ้านคนพิการ ช่วยเหลือเบื้องต้นตามสภาพ (รถวีลแชร์ พัดลม) มอบข้าวสารอาหารแห้ง
8	บางกล่ำ	21	เก็บข้อมูลเบื้องต้น ตรวจสุขภาพ วัดความดัน

ลำดับที่	รายชื่ออำเภอ	จำนวนครั้งการเยี่ยมบ้าน	รายละเอียดกิจกรรมการเยี่ยมบ้าน
9	เมืองสงขลา	284	เก็บข้อมูลเบื้องต้น ตรวจสุขภาพ แนะนำการดูแลสุขภาพ ฟื้นฟูสมรรถภาพ มอบอุปกรณ์ทำแผล วัดความดัน ดูแลอาหารการกิน ประสานงานการปรับสภาพบ้าน
10	ระโนด	13	เก็บข้อมูลเบื้องต้น วัดความดัน เยี่ยมผู้ป่วยติดเตียง
11	รัตภูมิ	24	เก็บข้อมูลเบื้องต้น ตรวจสุขภาพ ช่วยเหลือเบื้องต้น แนะนำการดูแลสุขภาพ ประสานการปรับสภาพบ้าน
12	สทิงพระ	17	เก็บข้อมูลสภาพปัญหาเบื้องต้น
13	สะเดา	161	เก็บข้อมูลเบื้องต้น ตรวจสุขภาพ/วัดสัญญาณชีพ รับฟังปัญหา ประสานส่งต่อการรักษา ให้คำแนะนำการกำจัดแหล่งน้ำยุงลาย การกินที่ลดหวานมันเค็ม การดูแลแผลกดทับ มอบกายอุปกรณ์ ถุงยังชีพ
14	สะบ้าย้อย	101	เก็บข้อมูลสุขภาพเบื้องต้น แพทย์ลงเยี่ยม ตรวจสุขภาพ วัดความดัน ทำกายภาพ เก็บแบบสอบถาม รับฟังปัญหา
15	สิงหนคร	176	เก็บข้อมูลเบื้องต้น ตรวจสุขภาพ วัดความดัน ชั่งน้ำหนัก แนะนำการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย
16	หาดใหญ่	159	เก็บข้อมูลเบื้องต้น ตรวจสุขภาพ/ฟื้นฟูสมรรถภาพ วัดความดัน แนะนำการดูแลสุขภาพ รับฟังปัญหา ช่วยเหลือเบื้องต้น มอบวีลแชร์ ปรับสภาพบ้าน
รวม		**2,239 ครั้ง**	

หมายเหตุ ความช่วยเหลืออีกจำนวนมากยังไม่ได้นำเข้าระบบ อยู่ระหว่างดำเนินการ

รายงานการเยี่ยมบ้านคนพิการ
คนยากลำบากและเปราะบางทางสังคมอำเภอนาทวี

ที่มา : แอพพลิเคชั่น iMed@home ข้อมูล ณ 13 กันยายน 2562

พื้นที่ดำเนินการ	เดือนที่											
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
อ.นาทวี จ.สงขลา	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
ต.คลองกวาง อ.นาทวี จ.สงขลา	-	87	-	-	-	-	2	6	-	-	-	-
ต.คลองทราย อ.นาทวี จ.สงขลา	21	55	-	-	-	-	9	3	10	-	-	-
ต.ฉาง อ.นาทวี จ.สงขลา	-	2	-	-	-	-	-	96	-	-	-	-
ต.ทับช้าง อ.นาทวี จ.สงขลา	19	114	10	3	7	2	60	88	24	-	-	-
ต.ท่าประดู่ อ.นาทวี จ.สงขลา	1	8	-	-	-	-	1	39	4	-	-	-
ต.นาทวี อ.นาทวี จ.สงขลา	3	49	7	-	-	-	5	62	13	-	-	-
ต.นาหมอศรี อ.นาทวี จ.สงขลา	76	-	-	-	8	-	4	-	3	-	-	-
ต.ประกอบ อ.นาทวี จ.สงขลา	2	112	-	-	-	-	1	3	1	-	-	-
ต.ปลักหนู อ.นาทวี จ.สงขลา	2	-	-	-	-	-	-	114	11	-	-	-
ต.สะท้อน อ.นาทวี จ.สงขลา	-	88	-	-	-	-	9	3	10	-	-	-
รวม	**124**	**515**	**17**	**3**	**15**	**2**	**91**	**415**	**76**			

รายงานข้อมูลความต้องการของคนพิการ ผู้สูงอายุติดเตียง คนยากลำบากฯ จาก อสม.เชี่ยวชาญและจิตอาสา

ที่มา : แอพพลิเคชั่น iMed@home ข้อมูล ณ 13 กันยายน 2562

ความต้องการ	จำนวน	ดำเนินการแก้ปัญหาแล้ว	ยังไม่ได้รับการแก้ไข
เงินสงเคราะห์	86	1	85
ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย	79	4	75
ผ้าอ้อม	74	8	66
อื่น ๆ	65	1	64
อาหาร	61	1	60
รถเข็น	38	9	29
การฟื้นฟูสมรรถภาพทางกาย	26	1	25
ไม้เท้า	22	0	22
เครื่องช่วยฟัง	17	1	16
เบาะลม	14	1	13
เตียงผู้ป่วย	13	0	13
รถนั่งคนพิการชนิดพับได้ ทำด้วยโลหะแบบปรับให้เหมาะสมกับความพิการได้	11	1	10
แผ่นรองตัวสำหรับผู้ป่วยอัมพาตหรือที่นอนลม	10	0	10
ปรับปรุงที่อยู่อาศัย	9	0	9

ความต้องการ	จำนวน	ดำเนินการแก้ปัญหาแล้ว	ยังไม่ได้รับการแก้ไข
การฟื้นฟูสมรรถภาพทางจิต	6	0	6
เสื้อผ้า	5	1	4
ขาเทียม	5	0	5
ไม้เท้าอลูมิเนียมแบบสามขา	5	1	4
ไม้เท้าขาว	4	1	3
บัตรประชาชน	4	0	4
เบาะรองนั่งสำหรับคนพิการ	3	1	2
ไม้ค้ำยันรักแร้แบบอลูมิเนียม	3	0	3
บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ	2	0	2
เบี้ยยังชีพ	2	0	2
ไม้เท้าสำหรับคนตาบอดพับได้	2	0	2
รถสามล้อโยกมาตรฐานสำหรับคนพิการ	1	0	1
แขนเทียม	1	0	1
รถนั่งคนพิการชนิดพับได้ทำด้วยโลหะแบบปรับไม่ได้	1	0	1

หมายเหตุ ข้อมูลอยู่ระหว่างการดำเนินงานประสานหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมดำเนินการแก้ปัญหา

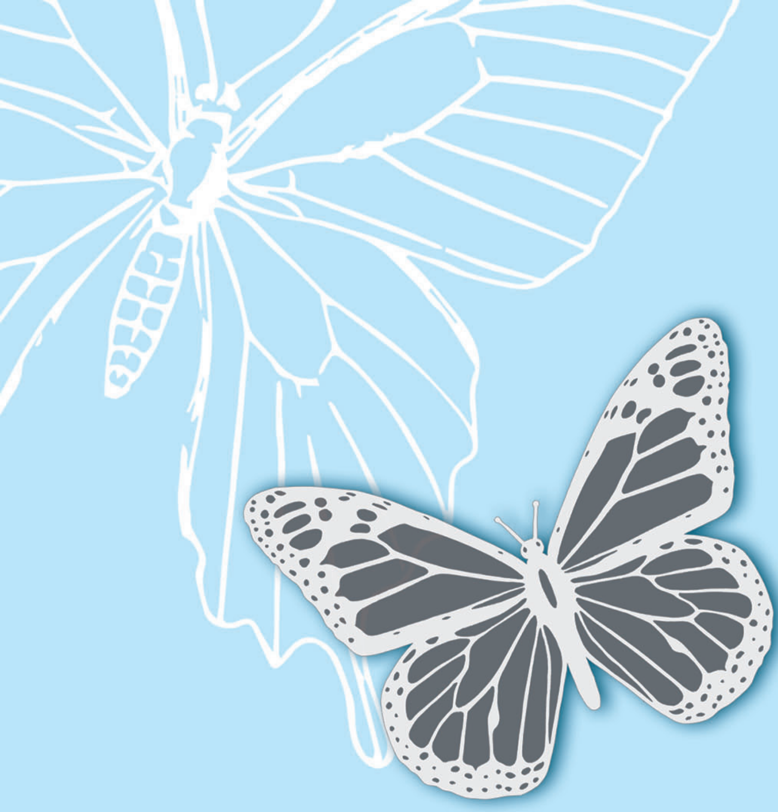

สนับสนุนโดย

โครงการบูรณาการสร้างสุขภาพอนามัยภาคประชาชน ประจำปี 2562
โครงการพัฒนาศักยภาพกลไกสนับสนุนภาคีพลเมืองอาสาประชารัฐ
สานต่อภารกิจการเสริมสร้างสังคมสุขภาวะ จังหวัดสงขลา
มูลนิธิชุมชนสงขลา